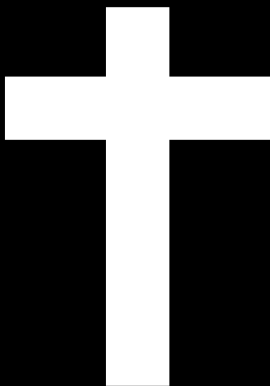

Rennell-Bellona

Rennell-Bellona: Rennell-Bellona (Bible)

Rennell-Bellona
Rennell-Bellona: Rennell-Bellona (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Rennell-Bellona)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

56fe8b8d-4e49-55e8-b787-0bd9871af3ae

Contents

Matiu	1
Mark	81
Luke	130
John	215

MATTHEW

Te Gongo Gaoi noko kanukanu e Matthew

*Te hanohano o Jesus
(Luke 3.23-38)*

¹ Tenei te hanohano o Jesus Christ, te makupuna o te hakahua ia David, te makupuna o Abraham:

² Ko Abraham te tamana o Isaac,
ko Isaac te tamana o Jacob,
ko Jacob te tamana o Judah ma tena 'api.

³ Ko Judah te tamana o Perez ma Zerah,
tegaaua tinana ko Tamar.

Ko Perez te tamana o Hezron,
ko Hezron te tamana o Ram.

⁴ Ko Ram te tamana o Amminadab,
ko Amminadab te tamana o Nahshon,
ko Nahshon te tamana o Salmon.

⁵ Ko Salmon te tamana o Boaz,
tona tinana ko Rahab.
Ko Boaz te tamana o Obed,
tona tinana ko Ruth.

Ko Obed te tamana o Jesse.

⁶ *Ko Jesse te tamana o te hakahua ia David,
ko David te tamana o Solomon,
tena tinana ko te uguugu o Uriah noko hai.

⁷ Ko Solomon te tamana o Rehoboam,
ko Rehoboam te tamana o Abijah,
ko Abijah te tamana o Asa.

⁸ Ko Asa te tamana o Jehoshaphat,
ko Jehoshaphat te tamana o Jehoram,
ko Jehoram te tamana o Uzziah.

⁹ Ko Uzziah te tamana o Jotham,
ko Jotham te tamana o Ahaz,
ko Ahaz te tamana o Hezekiah.

¹⁰ Ko Hezekiah te tamana o Manasseh,
ko Manasseh te tamana o Amon,
ko Amon te tamana o Josiah.

¹¹ Ko Josiah te tamana o Jeconiah ma tena 'api,
i na 'aso na kakabe 'ia ai ki Babylon.

¹² Nimaa mugi i te kakabe 'aatea 'anga ia te kigatou ki Babylon:
ko Jeconiah te tamana o Shealtiel,

* 1:6 1.6 2 Kgs 24.14,15; 2 Chr 36.10; Jer 27.20.

ko Shealtiel te tamana o Zerubbabel.

¹³ Ko Zerubbabel te tamana o Abiud,

ko Abiud te tamana o Eliakim,

ko Eliakim te tamana o Azor.

¹⁴ Ko Azor te tamana o Zadok,

ko Zadok te tamana o Akim,

ko Akim te tamana o Elihud.

¹⁵ Ko Elihud te tamana o Eleazar,

ko Eleazar te tamana o Matthan,

ko Matthan te tamana o Jacob.

¹⁶ Ka ko Jacob te tamana o Joseph,
te matu'a o Mary.

Tenei a Mary na haka haa eia a Jesus, ko Ia na mate te 'Agiki Taga'ia.

¹⁷ Te 'atuhano nei noko haka tu'u mai ia Abraham o hetae mai kite hakahua ia David, noko 'atu anga hugu tuma'a e haa (14), ka te haka tu'u mai 'anga ia David o hetae mai ki te kakabe 'aatea 'anga a Israel ki Babylon noko 'atu anga hugu tuma'a e haa (14), ka te haka tu'u mai 'anga i te kakabe 'aatea 'anga a Israel ki Babylon o hetae mai kia Christ noko 'atu anga hugu tuma'a e haa (14).

*Te haka haa o Jesus
(Luke 2.1-7)*

¹⁸ *Noko konei na noho te haka haa o Jesus Christ. Kote tinana a Mary noko he ahoaho 'aki ma Joseph ke go nonoho. Mugi kigaaua o haka pata 'aki, ka na na'a 'ia ko Mary e hai tama noko agatu'u i te Spirit Tapu. ¹⁹ Ka ko tona matu'a a Joseph te tangata tinogaoui, noko he'e siahai ke na'a ngatahi 'ia te hai 'anga nei ke maatiba ai a Mary, ma te hai tena tegeu'a ke manga mau'i ia te ia.

²⁰ Nimaa sigi tena konei na tegeu'a 'anga kite hai 'anga nei, te ensel ote 'Aitu noko haka 'agitino kia te ia i te miti o haiatu, "Joseph te makupuna o David, noka tau matakou ki te kakabe ia Mary ki tou manaha ke hai ai mo'ou he uguugu, iteme'agaa tena hai tama 'anga e hai e te Spirit Tapu. ²¹ *Ko Mary nimaa go haka haa ma'ana he tama, e hai ke go haka ingoa e koe ko Jesus, iteme'agaa ko Ia e hai ke go haka ma'ugi ona pegea i ogatou 'oosongo."

²² Ka na hai 'anga nei noko hai o haka maa'ogi ai nia noko gea ai a te 'Aitu o agatu'u i tona taauga:

²³ *"Te hahine taupo'ou 'esi'esi e hai ke go hai tama ogo hai ma'ana he tama, e hai ke go mate ko Immanuel, tegaa tena gaataki:

* **1:18** 1.18 Lk 1.27. * **1:21** 1.21 Lk 1.31. * **1:23** 1.23 Is 7.14.

Ko God e haka pata kia te kitatou.”

²⁴ Te 'aso na 'aga ai a Joseph, na hai eia nia noko kaunaki e te ensel o te 'Aitu ke hai. Nakakabemai eia ia Mary kitona manaha o hai ai tona uguugu. ²⁵ *Ko kigaaua koi he'e he na'a 'aki ano hetae ki te gueva 'anga a Mary o hai tena tama. O haka ingoa e Joseph ko Jesus.

2

Te maatakinga ana taangata he 'igo'igo 'aki

¹ Mugi i te haka haa o Jesus i Bethlehem i te kakai 'anga i Judea, ina 'aso noko manga hakahua ai a Herod, na taangata he 'igo'igo 'aki, noko boomai mai matangi ki Jerusalem.

² O konei 'agatou he haka anuanu 'aki, “Tehea te tama 'iti'iti kua haka haa ke go hai ai te hakahua mo'o na Jew? E hiina'i kimatou kitena hetu'u esopo imatangi, mate boomai kimatou sogi kia te Ia.”

³ Te gholoba na haka gongo ai a Herod te hakahua kite hai 'anga nei, koia ma ba'i pegea i Jerusalem na helangalanga 'aki ai ⁴ Mate haka putu mai e Herod ba'i priest mana ako ona tagangonga, o haka anuanu kia te kigatou o hai atu, “Tehea te kunga noko hai kego haka haa ai te 'Agiki Taga'ia?” ⁵ Mate haka tau a kigatou o hai atu, “Noko hai kego sopo i Bethlehem i te kakai 'anga i Judea, iteme'agaa noko konei na kanukanu ai te taauga:

⁶ *‘Ka kokoe Bethlehem i te kakai 'anga i Judah, e he'e hakagaataki kokoe te mi'i hutiaki ina hutiaki ei-Judah,

iteme'agaa e hai kego sopo ia te koe te hutiaki, ko Ia e hai kego hai ai te ge'o sanga ki 'Oku pegea i Israel.’ ”

⁷ Mate pogo 'aki huu a Herod ina taangata he 'igo'igo 'aki o hegeu soko kigatou, ke na'a ai eia ia te kigatou te 'aso mogimogi noko sopo ai te hetu'u. ⁸ Ka na kaunaki e Herod 'ia te kigatou o boo ki Bethlehem, kae hai atu kinai, “Boo atu o ligo gosigosi te tama 'iti'iti. Nimaa go kite e koutou, 'ogo haka to'o mai he gongo kia te au, ka kau go hinatu o sogi ma'u kia te Ia.”

⁹ Nimaa 'oti i te haka gongo kigatou kite hakahua ia Herod, kae boo a kigatou, ka te hetu'u noko hiina'i kinai kigatou imatangi, noko manga mu'a ia te kigatou, ano manga eke haka ma'u o pata iho i te kunga noko manga iai te tama 'iti'iti. ¹⁰ Te 'aso na hiina'i ai kigatou ki te hetu'u, ko kigatou na hu'ai sisia ai. ¹¹ Ka te 'aso na boo ake ai kigatou ki te hage, ko kigatou na hiina'i ki te tama 'iti'iti ma te tinana ia Mary. Ko kigatou na hetokotugi 'aki o sogi kia te Ia,

* 1:25 1.25 Lk 2.21. * 2:6 2.6 Mic 5.2.

ma te lugaluga na kete noko iai 'agatou ga'unga o haiga'a kia te Ia na golu mana me'a tutu o tutuu gaoui e ingoa na 'incense', ma na me'a tutuu gaoui e ingoa na 'myrrh'.¹² Ma te haka kumanaba e God 'ia te kigatou ite miti, ke noka te giu kia Herod, kae manga giu ki tegatou kakai 'anga i he aga 'aatea.

Te he 'agiko 'anga ki Egypt

¹³ Te 'aso na boo ai na taangata he 'igo'igo 'aki, te ensel o te 'Aitu noko haka 'agitino kia Joseph ite miti o hai atu kinai, "'Aga ake o kakabe te tama 'iti'iti ma te tinana, o he 'agiko ki Egypt, na'e ko Herod kago sasaga eia te tama 'iti'iti nei kego taa. Pauatu o noko noho 'aki i Egypt ano 'io gea haka hoki atu au."

¹⁴ Ko Joseph na 'aga o kakabe te tama 'iti'iti ma te tinana o boo ite poo ki Egypt. ¹⁵ *Koia na noho ano i Egypt, hetae ki te 'aso na mate ai a Herod. Noko konei na haka maa'ogi ai nia noko gea ai a te 'Aitu o agatu'u ite taauga o hai ake: "Ko Au e ngege i toku Hosa ke hano i Egypt."

Te taa 'anga na tamagiki i Bethlehem

¹⁶ Te 'aso na na'a gaoui ai e Herod koia e pake e na taangata he 'igo'igo 'aki, koia na haka tangi to'a, ma te tuku eia ke taa ko ba'i tamagiki taangata i Bethlehem ma ona manaha babae, haka tu'u i na tamagiki guanga ghapu o hetae ki na tamagiki hai ho'ou, ke papata ki na 'aso noko na'a ai eia i na taangata he 'igo'igo 'aki. ¹⁷ Ma te haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga ia Jeremiah:

¹⁸ *"Te ge'o ite manaha i Ramah noko hakagongo kinai na pegea noko tatangi ma te magepepe toto'a, ko Rachel noko manga magepe ia tena haanau, koia noko he'e maka ke baa kogikogi, iteme'agaa ko kigatou kua he'e kitea."

Te giu 'anga ki Nazareth

¹⁹ Nimaa mate a Herod, te ensel o te 'Aitu noko haka 'agitino kia Joseph ite miti i Egypt. ²⁰ O hai atu, "'Aga ake, o kakabe te tama 'iti'iti ma te tinana o giu ki na kunga henua o Israel, na'e kua mamate na pegea noko hai lobo ke taa te tama 'iti'iti nei."

²¹ Ma te 'aga a Joseph o kakabe te tama 'iti'iti ma te tinana o boo ki na kunga henua o Israel. ²² Ka te 'aso na gongo ai a Joseph ko Archelaus kua sui ia te tamana o hakahua i Judea, ko Joseph na matakou te hano ki Judea, ma te haka kuu manaba hoki e God ite miti, tenaa te hai 'anga na

* 2:15 2.15 Hos 11.1. * 2:18 2.18 Jer 31.15.

hano ai ki te kakai 'anga i Galilee. ²³ *Koia na hano o noho i te manaha i Nazareth. Te hai 'anga nei na haka maa'ogi ai nia noko gegea ai na taauga:
 "Ko Ia e hai ke go haka ingoa 'ia te tangata mai Nazareth."

3

*Ko John Baptist noko ngaague te aga
 (Mark 1.1-8; Luke 3.1-18; John 1.19-28)*

¹ Na 'aso na, ko John Baptist noko a'u o manga tohi'aki i te tugatea i Judea, ² *o hai atu, "Koutou sui tegeu'a atu, na'e na 'aso e hai ke go hakahua ai te 'Aitu kua hitaiaki." ³ *Ko John tenei te pegea noko gea kinai te taauga ia Isaiah:

"Te ge'o o te pegea e ngege i te tugatea,
 'Haka ngaague he aga ki te 'Agiki;
 haka tinoga'i ba'i kunga kia te Ia.' "

⁴ *Na ake o John Baptist noko gosigosi i na hugu 'camel', tena kapitiake noko gosigosi i na kigi buluka, kogaa ana utunga na 'ungaghali ma na hani i mouku. ⁵ Te 'apitanga o pegea i Jerusalem ma Judea ma ba'i kunga henua e mugheghi i te bai mimigo i Jordan noko boo kia John. ⁶ Ko kigatou noko haka nuukegi i ogatou 'oosongo, ma te haa gogomi e John 'ia te kigatou i te bai mimigo i Jordan.

⁷ *Ka te gholoba nainai a John kite 'apitanga ona Pharisee ma na Sadducee noko booake kia teia ke haa gogomi ia te kigatou, koia noko hai atu kia te kigatou, "Koutou na matinginga ana ngata hai maka! Koai te kua haka kuu manaba ia te koutou ke he'agiko i te kagohia e a'u?

⁸ Hai atu na hai 'anga ke haka 'agi ai koutou kua sui tegeu'a i autou hai 'anga songo. ⁹ *Kae noka tautou tuku ga'i o hai ake, 'Ko kimatou te hai tematou tupuna ia Abraham.' Ka ko au e hai atu kia te koutou, na hatu nei manga 'aonga te hai ai e God ni pegea ke hai ai ni makupuna mo'o Abraham!
¹⁰ *Na 'aso nei kua 'oti i te tuku ai te akisi ki na tugi ona ga'akau. Nimaa iai ni ga'akau he'e tau hua ga'i, e hai ke go tua o seu ki te ahi.

¹¹ "Koau manga haa gogomi eau ia te koutou i te bai ke haka 'agi koutou kua sui tegeu'a, ka ko Ia e hai kego mugi mai ia te au e hu'ai taganga o sigi ia te au, e he'e 'aonga te he to'o 'aki eau ona taka ba'e, ko Ia e hai ke go haa gogomi ia te koutou i te Spirit Tapu ma te ahi. ¹² Ko Ia manga kopi tena me'a hai hekau e hai kego haka 'aatea ai na penu i tena

* **2:23** 2.23 Mk 1.24; Lk 2.39; Jn 1.45. * **3:2** 3.2 Mt 4.17; Mk 1.15. * **3:3** 3.3

Is 40.3. * **3:4** 3.4 2 Kgs 1.8. * **3:7** 3.7 Mt 12.34; 23.33. * **3:9** 3.9 Jn 8.33.

* **3:10** 3.10 Mt 7.19.

hata hai witi. Ko Ia e hai ke go haka putu ana hatu witi gaoi ki goto i te hage haka putu me'a, kae tutu na penu kigi witi i te hu'ai ahi kago he'e 'aonga te tamate."

Te haa gogomi 'anga a Jesus
(Mark 1.9-11; Luke 3.21-22)

¹³ Ko Jesus noko hinaiho mai Galilee kia John i te bai mimigo i Jordan ke haa gogomi eia ia te Ia. ¹⁴ Ka ko John noko hailobo eia ke sui maanatu a Jesus. Noko haiatu, "Koau te 'aonga te haagogomi e Koe. 'Ai ko Koe e a'u kia te au?"

¹⁵ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Tuku iho ke konei na hai, na'e te paaunga kitaua hai 'ia te hai 'anga nei, ke haka maa'ogi ai ba'i hai 'anga haka tinogaai."

¹⁶ Nimaa 'oti i te haa gogomi a Jesus, ko Ia na ghali o sopo ake i te bai, ma te ta'aki a te gangi kia te Ia, o ina a John ki te Spirit Tapu o God noko iho mai, manga noho pe te gupe o mapu ia Jesus. ¹⁷ *Kae hai iho ma'u te ge'o mai te gangi, "Tenei toku Hosa e hu'ai ma'ine kinai Au. Ko Au e hu'ai maagaohie kia te Ia."

4

Te pakenga kia Jesus
(Mark 1.12-13; Luke 4.1-13)

¹ *Ko Jesus na hutiaiki e te Spirit Tapu ki te tugatea ke pake e Satan. ² Mugi i tena he'e kai 'anga o katoa haka haa ona 'ao ma te katoa haka haa ona poo, ko Ia na ongea to'a. ³ Ko te 'atua pake noko a'u kia Jesus o hai atu, "Ko Koe nimaa te Hosa o God, gea atu ki na hatu nei ke haka haagi ai ni utunga."

⁴ *Ko Jesus noko haka tau kinai o hai atu, "Na 'oti i te hai ake na Kanukanu Tapu:

'Ko pegea e he'e manga maa'ugi i na utunga, kae maa'ugi ma'u i ba'i kupu gea ai a te 'Aitu.' "

⁵ Ma te kakabe e Satan ia te Ia ki te manaha tapu i Jerusalem, o hai ia te Ia o tu'u i te kunga e hu'ai ma'u'agunga i te Hage Tapu, ⁶ *o hai atu kinai, "Ko Koe nimaa te Hosa o God, 'utu atu ki gago, na'e na 'oti i te hai ake na Kanukanu Tapu: 'E hai ke go kaunaki mai ona ensel, agatu'u ia te Koe, e hai ma'u kigatou go nekeneke ia te Koe i ogatou gima, ke go noka te tukia te ba'e o 'Ou ki he hatu.' "

⁷ *Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Na Kanukanu Tapu e konei na hai ake ma'u:

* 3:17 3.17 Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 1.11; Lk 9.35. * 4:1 4.1 Heb 2.18; 4.15. * 4:4 4.4 Deut 8.3. * 4:6 4.6 Ps 91.11,12. * 4:7 4.7 Deut 6.16.

'Noka te tuku ia te 'Agiki te 'Aitu o 'ou ki te hai lobo.' "

⁸ Ma te haka kabe haka hoki e Satan 'ia Jesus ki te ogo hu'ai ma'u 'agunga, o haka kite kia te Ia na kakai 'anga o te kege nei ma ona gaoi 'anga. ⁹ Kae hai atu, "Na me'a nei ngatahi e hai kau go haiga'a 'ia kia te Koe, i te poi toko tugi Koe o sogi kia te au."

¹⁰ *Hai atu kinai a Jesus, "Hinatu 'aatea ia te Au, Satan. Na 'oti i te hai ake na Kanukanu Tapu:

'Manga sogi atu kia te 'Agiki te 'Aitu o 'ou, ma te manga hai hekau kia te Ia launatasi.' "

¹¹ Ma te hano 'aatea a Satan ia Jesus, kae boo iho na ensel o 'aabaki kia te Ia.

Ko Jesus noko haka tu'u te tohi'aki

(Mark 1.14-15; Luke 4.14-15)

¹² *Te 'aso na gongo ai a Jesus ko John kua tuku 'ia kite hage kagohia, ko Ia na hoki ki Galilee. ¹³ *Ko Ia na he' noho i Nazareth, ka na hano o manga noho i Capernaum, te manaha pata ite gano i Galilee, i na kunga henua ona hanohano o Zebulun ma Naphtali, ¹⁴ ke haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga ia Isaiah:

¹⁵ * "Na kunga henua o na hanohano o Zebulun ma Naphtali i te pa'asi ki tai i te bai mimigo i Jordan,

ko Galilee te kakai 'anga o na pegea 'aatea,

¹⁶ te 'apitanga manga noho 'aki i te poo'uginga kua 'oti i te hiina'i ki te maagama hu'ai hua'e'ha;

ko na pegea manga noho 'aki

o maikia i te kai mamate,

kua hetae kinai te maagama."

¹⁷ *Haka tu'u i na 'aso na o hano, ko Jesus na haka tu'u tena tohi'aki:

"Koutou sui tegeu'a atu,

iteme'agaa te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hitaiaki."

Te mataa haka pogo 'anga ona pegea haka ako

(Mark 1.16-20; Luke 5.1-11)

¹⁸ Ko Jesus noko manga sehu i na pa'asi o te gano i Galilee. Ko Ia noko ina kite hai haanau: ia Simon noko mate ko Peter, ma te taina ia Andrew. Ko kigaaua noko manga hai bugho i te gano, iteme'agaa ko kigaaua gua taangata tautai.

¹⁹ Ma te hai atu kinai a Jesus, "Tata'o mai ia te Au, ka kau hai 'ia ia te kougua ke go tautai pegea." ²⁰ Ko kigaaua na ghali o ti'aki ogaua bugho, kae tata'o ia Jesus.

* **4:10** 4.10 Deut 6.13. * **4:12** 4.12 Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19,20. * **4:13** 4.13

Jn 2.12. * **4:15** 4.15 Is 9.1,2. * **4:17** 4.17 Mt 3.2.

²¹ Nimaa boo soo atu kigatou, ko Jesus noko ina ma'u ki tegaa hai haanau: ia James ma John, gua hosa o Zebedee manga i te baka ma tegaaaua tamana. Noko manga gosigosi ogatou bugho, ma te hakapogo e Jesus 'ia te kigaaua. ²² Ma te ghali kigaaua o ti'aki te baka ma tegaaaua tamana, kae tata'o ia Jesus.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi masaki
(Luke 6.17-19)*

²³ *Ko Jesus noko sehu iba'i kakai'anga i Galilee, o manga ako i na Hage hai paaunga, ma te 'atigongo i te Gongo Gaoi o te Hakahua'anga a te 'Aitu, ma te haka ma'ugi na pegea eiai te mouhage ona sa'o saga ma te masaki. ²⁴ Te gongo o'ona na hohoga iba'i kunga i Syria, ka ko pegea na kakabe ake kia te Ia na pegea masasaki i te mouhage o te sa'o saga songo, ma na pegea manga higosia ma'u i te mouhaka gongonga, na pegea eketia i te Haagiki ma na pegea heghotoi'aki, ma na pegea mamate pa'asi tasi, ka noko haka ma'ugi ngatahi e Jesus. ²⁵ Na hu'ai tu'u pegea mai Galilee ma Decapolis*, ma Jerusalem ma Judea ma na kakai'anga i tegaa pa'asi i Jordan, noko manga he'agumaki ia te ia.

5

*Te 'atinga gongo i te ogo
(Luke 6.20-23)*

¹ Nimaa ina a Jesus ki te 'apitanga, ko Ia na haka neke ki te pa'asi o te ogo o noho ai, ma te boo ake ona pegea haka ako kia te Ia. ² O haka tu'u ako e Jesus ia te kigatou, o hai atu, ³ "Te hakagaoinga ki na pegea tegeu'a haka tukunga kia te 'Aitu,*

iteme'agaa tegatou manaha ko te nuku i te gangi.

⁴ *Te hakagaoinga ki na pegea manga magegepe, iteme'agaa ko kigatou kago baa kogikogi'ia.

⁵ *Te hakagaoinga ki na pegea haka ma'u gago, iteme'agaa kago ga'u e kigatou a te kege nei.

⁶ *Te hakagaoinga ki na pegea manga gootunga kite haka tinogaioi o te 'Aitu, iteme'agaa kago ga'u e kigatou.

⁷ Te hakagaoinga ki na pegea 'agogoha i gaa pegea, iteme'agaa kago haka'agi kinai te 'agoha o te 'Aitu.

* **4:23** 4.23 Mt 9.35; Mk 1.39. * **4:25** 4.25 Decapolis e gaataki i te hegeunga Greek "te katoa kakai'anga" * **5:3** 5.3 na pegea tegeu'a haka tukunga kia te 'Aitu, po: na pegea lae i te pa'asi o te Spirit * **5:4** 5.4 Is 61.2. * **5:5** 5.5 Ps 37.11. * **5:6** 5.6 Is 55.1,2.

8 *Te hakagaoinga ki na pegea soihua ogatou uso, iteme'agaa ko kigatou kago hiina'i kia te 'Aitu.

9 Te hakagaoinga ki na pegea haka noka hetaunga, iteme'agaa ko kigatou kago mate na tama giki a te 'Aitu.

10 *Te hakagaoinga ki na pegea hai songo 'ia i te ghaghi i te haka tinogaoi o te 'Aitu, iteme'agaa tegatou manaha kote te nuku i te gangi.

11 *Te hakagaoinga kia te koutou i na 'aso gegea songo ai a pegea kia te koutou, ma te hai songo ia te koutou, ma te hai gongo songo ia te koutou, i te ghaghi ia te Au. 12 *Koutou sisia atu, ma te magagaohie, iteme'agaa te hu'ai ga'unga a'autou manga i te gangi. Ko kigatou noko manga konei 'agatou noho ma'u ki na taauga noko mumu'a mai ia te koutou.

*Na tai kona ma te maagama
(Mark 9.50; Luke 14.34-35)*

13 *"Koutou e hai ke noho pena solo ki na pegea o gago nei, ka na solo nimaa he'e kona, e hai ke kohea na hai ke kona haka hoki? Kua pau o he'e gaioi ki he me'a ka manga seu, ma te takataka e pegea.

14 *"Koutou te maagama ki na pegea i gago nei. Te manaha i te hohonga ogo, e he'e 'aonga te ngigo. 15 *E he'e kitea he pegea ma'u tutu he peba o poghi i he kete, kae hai ke haka eke kite kunga tuku peba, ka ke maagama ki ba'i pegea i te hage. 16 *Manga konei na noho ma'u, tuku atu te maagama o'outou ki 'ago ia pegea, kigatou hiina'i ki autou hekau gaioi, ka kigatou haka e'eha ai ia te Tamana o'outou e noho i te gangi.

Te akonga i na tagangonga

17 "Noka tautou tegeu'a ake, ko Au e a'u kau hai ti'aki'ia na tagangonga a Moses ma na akonga ana taauga. Ko Au e he'e a'u kau hai songo 'ia, kae a'u kau haka maa'ogi'ia. 18 *Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Hano ano hetae kite nimo o te gangi ma te kege nei, e si'ai he mi'i kupu po he mi'i tongi 'anga kanukanu i na tagangonga kago nimo, hano ano 'oti ko ba'i hai 'anga. 19 Nimaa iai he pegea e hai songo eia he mi'i kunga i na tagangonga nei, ma te ako kogaa pegea kigatou tata'o ia te ia, koia e hai ke go hai ai he pegea he'e tau hai 'anga i te Hakahua 'anga ate 'Aitu i te gangi. Ka koai kago maangao ki na tagangonga ma te ako kogaa pegea kigatou tata'o ia te ia, koia e hai ke go hai ai he hu'ai pegea

* 5:8 5.8 Ps 24.3,4. * 5:10 5.10 1 Pet 3.14. * 5:11 5.11 1 Pet 4.14. * 5:12 5.12 2 Chr 36.16; Acts 7.52. * 5:13 5.13 Mk 9.50; Lk 14.34,35. * 5:14 5.14 Jn 8.12; 9.5. * 5:15 5.15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33. * 5:16 5.16 1 Pet 2.12. * 5:18 5.18 Lk 16.17.

i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ²⁰ Ite me'agaa ko Au e hai atu kia te koutou, naakupu ki te tinogaioi koutou o sigi i na Pharisee ma na ako o na tagangonga, koutou kago he'e 'aonga te boo ki goto i te nuku i te gangi.

Na noho o te taa pegea ma te he 'ika'ika 'aki

²¹ * "Koutou noko hakagongo kina gegea'anga kina tupuna otatou igaa 'aso noko haiake: 'Noka tautou taa pegea ke mamate. Nimaa iai he pegea e taa eia he pegea o mate, koia e hai kego to'o kite haka aba.' ²² Ka ko Au e hai atu kia te koutou, te pegea nimaa 'ika'ika kia te taina, koia kago to'o ki te haka aba. Ka nimaa iai he pegea hai atu kia te taina, 'Kokoe e he'e tau hai'anga,' koia kago hano o haka aba e na Sanhedrin. Ka nimaa iai he pegea hai atu, 'Kokoe te haka tugihu'u,' koia kago hano ki te ugaimami.

²³ "Tenei te hai 'anga nimaa hai ke haiga'a ai ma'au he ga'a tausu'u kia te 'Aitu i te olta, kae maanatu hoki koe kia te taiu e iai te hai'anga e haka tangi ai kia te koe, ²⁴ mataa tuku iho tau ga'a tausu'u i 'ago i te olta, kae hoki o haka gaioi 'aki ma te taiu, 'io hokimai o haiga'a tau ga'a tausu'u.

²⁵ "Haka noka me'a ghali atu ki tou makau e hai ke to'o ia te koe ki te haka aba. Haka noka atu i te gholoba manga koi boo ai kougua i te aga kite haka aba, na'e nimaa pau ia o haiga'a ia te koe kite haka aba, go haiga'a e te haka aba ia te koe kite solodia ma te tuku ia te koe ki te hage kagohia. ²⁶ Ko Au e gea maa'ogi kia te koe: Kokoe ka he'e 'aonga te sopo iho ano, 'io haiga'a haka 'oti te me'a taha'aki e toe i te tau'i o'ou.

Te tangata hai uguugu maasoko

²⁷ * "Koutou noko manga hakagongo kina pegea ogaa 'aso noko haiake: 'Noka te haka masi'i kina uguugu ogaa taangata.' ²⁸ Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Nimaa iai he launa tasi tangata e ina ki he hahine o haka nau kinai, kua 'oti i te tatae kite hahine i te uso o'ona. ²⁹ * Te mata maui o'ou nimaa hai ia te koe o 'oosongo, sa'u iho o tupe 'aatea. Egaoi i te ti'aki he kunga e tasi i tou tino o sigi i te hano tou tino kaatoa kite ugaimami. ³⁰ * Ka poi hai e tou gima maui ia te koe o 'oosongo, toghi atu o tupe. Egaoi i te ti'aki he kunga e tasi i tou tino o sigi i te hano tou tino kaatoa kite ugaimami.

³¹ * "Na tagangonga noko haiake ma'u: 'Nimaa iai he tangata maabae ma tona uguugu, koia hai ke haiga'a kite

* 5:21 5.21 Ex 20.13; Deut 5.17. * 5:27 5.27 Ex 20.14; Deut 5.18. * 5:29 5.29 Mt 18.9; Mk 9.47. * 5:30 5.30 Mt 18.8; Mk 9.43. * 5:31 5.31 Deut 24.1-4; Mt 19.7; Mk 10.4.

hahine te kanukanu haka 'igonga o te maabae.' ³² *Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Nimaa iai he tangata ti'aki tena uguugu, ka tena uguugu he'e haka masi'i ki he tangata 'aatea, te tangata nei e hai eia te hahine nei ke 'oosongo, i te poi hai matu'a hoki. Ka nimaa iai he tangata kago pipiki eia te hahine kua ti'aki e tena matu'a, te tangata nei e 'oosongo ma'u.

Na noho o te tuku kupu

³³ *"Koutou noko haka gongo hoki ki na gegea 'anga ki na tupuna otatou igaa 'aso noko hai ake: 'Noka te haisongo autou tukungakupu, kae pau o pipiki atu nia noko tuku kupu ai koe kia te 'Aitu.' ³⁴ *Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Noka te aguagu ki ni me'a. Noka te aguagu ki te gangi, na'e te noohonga o te 'Aitu. ³⁵ *Ma te noka te aguagu ki te kege nei, na'e tena kunga tu'u, ma te noka te aguagu ki Jerusalem, na'e te manaha o te Hakahua tamaki. ³⁶ Kae noka te aguagu ma'u ki outou 'ugu, iteme'agaa ka he'e 'aonga te hai e koutou he gau 'ugu ke susugu poe 'ugi. ³⁷ Kae manga tuku tau haka 'Oo 'anga ke maa'ogi, poe tau haka Si'ai 'anga ke maa'ogi. Ka nimaa e haka soo atu ma'u he me'a, te me'a a'u mai te haagiki.

*Na noho o te giu'aki maka
(Luke 6.29-30)*

³⁸ *"Koutou noko haka gongo ki na gegea 'anga ki na pegea ogaa 'aso noko hai ake: 'Nimaa tuki'ia he mata, sui atu o tuki he mata, nimaa tuki'ia he niho, sui atu o tuki he niho.' ³⁹ Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Noka te haka hetata'i ki he pegea songo. Nimaa iai he pegea paa tou kagahau maui, giu atu ma'u kinai tegaa pa'asi. ⁴⁰ Ka nimaa iai he pegea to'o ia te koe ki te haka aba o sa'u te ake o'ou, tuku atu ma'u ke hai mo'ona te ake maatogu o'ou. ⁴¹ Nimaa iai he pegea haka matakau taku ia te koe ke tata'o haka makabaa ia te ia, tata'o haka mama'o so atu ai. ⁴² Haiga'a atu ki he pegea haka ene kia te koe. Noka te susugi te pegea e siahai ke mataa to'o ma'au he me'a ka kego 'abatu hoki 'ia te koe.

*Ma'ine atu ki na makau
(Luke 6.27-28; 6.32-36)*

⁴³ "Koutou noko haka gongo, noko hai ake: 'Maa'ine atu ki na pegea e pata mai ia te koe, kae 'atua hekai atu ki outou makau.' ⁴⁴ Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Maa'ine atu ki na makau o'outou, ma te taakunga i na pegea manga hai songo

* **5:32** 5.32 Mt 19.9; Mk 10.11,12; Lk 16.18; 1 Cor 7.10,11. * **5:33** 5.33 a Lev

19.12; b Num 30.2; Deut 23.21. * **5:34** 5.34 a Jas 5.12; b Is 66.1; Mt 23.22.

* **5:35** 5.35 a Is 66.1; b Ps 48.2. * **5:38** 5.38 Ex 21.24; Lev 24.20; Deut 19.21.

ia te koutou. ⁴⁵ Ka kego hai ia te koutou na hosa o te Tamana o 'outou e noho i te gangi. Ko Ia e tuku e Ia te ga'aa o 'Ona o sopo ake ki na pegea songo ma na pegea gaoui, ma te hakato'o e Ia na 'ua ki na pegea tinogaoui ma na pegea he'e tinogaoui. ⁴⁶ Ka koutou poi manga maa'ine ki na pegea manga maa'ine kia te koutou, tehea te ga'unga kago ga'u e koutou? 'Ai na pegea tibu takis he'e konaa agatou hai ma'u? ⁴⁷ Ka koutou nimaa manga gegea gaoui ki outou 'api, nia te hai e koutou o sigi i gaa pegea? 'Ai na pegea he'e sogi he'e konaa agatou hai ma'u? ⁴⁸ *Haka tinogaoui atu, o noho pe te Tamana o 'outou e noho i te gangi e soihua.

6

Na noho o te haiga'a ki na pegea hu'ai lae

¹ * "Haka tauganga atu, noka tautou haihai'anga gaoui ki mata ia pegea ke hiina'i kinai. Koutou nimaa konaa 'autou hai, kago he'e tau giu'akinga ga'u e koutou ia te Tamana o 'outou e noho i te gangi.

² "Ka kokoe nimaa haiga'a kina pegea lae, noka te hai baagongoai, ke noho pena hai'anga ana pegea haka hage hage ina Hage hai paaunga ma na agatu'u, ke haka 'eha'eha ai e pegea 'ia te kigatou. Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Kua 'oti i te ga'u e kigatou na giu'aki ga'unga agatou. ³ Ka kokoe nimaa haiga'a ki na pegea hu'ai lae, noka te tuku te pa'asi sema o 'ou ke na'a nia e hai e te pa'asi maui o 'ou. ⁴ Ka kokoe manga haiga'a huu atu, na'e te Tamana o 'ou e noho i te gangi te ina ki nia manga hai huu e koe, kago giu'aki e Ia kia te koe.

Te taakunga a te 'Aitu (Luke 11.2-4)

⁵ * "Ka na 'aso taakunga o 'outou, noka te noho pena pegea haka hagehage, manga siahahai ki na tutu'u 'anga i na hage hai paaunga ma na agatu'u, ke hiina'i kinai a pegea. Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Kua 'oti i te ga'u e kigatou na giu'aki ogatou. ⁶ Ka nimaa te 'aso etaakunga ai koe, mene atu kitou hage o titingi tena aga, kae taakunga kia te Tamana o 'ou e he'e hiina'i kinai. Kate Tamana o 'ou e ina kina me'a hai huunaki, kago giu'aki e Ia kia te koe. ⁷ Nimaa i outou 'aso taakunga, noka te baloghalogha ke noho pe na pegea he'e na'a e kigatou ia te 'Aitu, iteme'agaa kokigatou manga tegeu'a ake ka haka gongo kia te kigatou i agatou taakunga gogoa'anga. ⁸ Noka tautou konei na hai pe kigatou, na'e te Tamana o 'outou manga na'a e Ia nia

* **5:48** 5.48 Lev 19.2; Deut 18.13. * **6:1** 6.1 Mt 23.5. * **6:5** 6.5 Lk 18.10-14.

e siahahai kinai koutou, 'io mugi koutou o haka ene 'aki ai
kia te Ia. ⁹ E hai koutou konei na taakunga:

Tematou Tamana e noho i te gangi,
ke hai tou ingoa ke tapu,

¹⁰ ke a'u Tou 'aso hakahua ai a te kege nei,

ke hai Au paaunga ki te kege nei
ke noho pe Au paaunga i te gangi.

¹¹ Haiga'a mai i te 'ao nei na utunga manga ga'u e kimatou
i ba'i 'ao.

¹² Haka noka mai kia te kimatou ni hai 'anga songo hai
e kimatou,

ke noho pe na haka noka hai 'anga amatou ki na pegea
hai 'oosongo kia te kimatou.

¹³ Noka te hutiaiki ia te kimatou ki na pakenga,

kae haka tausuu ia te kimatou i te haagiki.

[Iteme'agaa te hakahua 'anga, ma te mamagunga, ma na
taganga, ke noho kia te Koe ki ba'i 'aso.

E tonu!]

¹⁴ *¹⁴ "Nimaa haka noka e koutou kogaa pegea hai hai 'anga
songo kia te koutou, te Tamana o 'outou e i-te gangi kago
haka noka ma'u kia te koutou. ¹⁵ Ka nimaa he'e haka noka
e koutou na hai 'anga maase'i hai e gaa pegea kia te koutou,
te Tamana o 'outou kago he'e haka noka ma'u 'outou
'oosongo.

Te he'e kai i te sogi

¹⁶ "Outou 'aso he'e kai i te sogi, noka tautou hi-
ina'i haka 'aagogoha, ke noho pe na hai 'anga ana pegea
haka hagehage, ta'anga hiina'i haka 'aagogoha ke haka 'agi
kigaa pegea ko kigatou e he'e kai i te sogi. Ko Au egea
maa'ogi kia te koutou: Kua 'oti i te ga'u e kigatou na giu'aki
ogatou. ¹⁷ Ka nimaa tou 'aso he'e kai i te sogi, segu atu tou
'ugu mate huhu'iatu ou mata. ¹⁸ Ka ke he'e suga kigaa
pegea kokoe e he'e kai itau sogi, ka manga kote Tamau
e he'e hiina'i kinai a pegea. Ko Ia te manga ina ki nia manga
hai huu e koe, e hai ke go giu'aki e Ia kia te koe.

Na ga'unga i te gangi

(Luke 12.33,34; 11.34-36)

¹⁹ *¹⁹ "Noka te haka putu ni ga'unga kite kege nei, na'e
ka go hai songo e na kagakuba, ma te koli. Te kunga na kago
tuki ma'u e na pegea moutoto'o o kaia'a. ²⁰ Kae manga
haka putu atu ma'autou ni ga'unga kite gangi, na'e kago
he'e hai songo ena kagakuba poe koli. Tena te kunga kago
he'e tuki ma'u e na pegea mou toto'o o kaia'a. ²¹ Iteme'agaa

* **6:14** 6.14 Mk 11.25,26. * **6:19** 6.19 Jas 5.2,3.

te kunga e haka putu kinai autou ga'unga, tenaa te kunga manga heketi hinangago ma'u ai koutou.

²² "Te mata te peba o te tino. Te mata o'ou nimaa gaoui, te tino o'ou ngatahi kamaagama to'a. ²³ Ka nimaa songo te mata o'ou, te tino ngatahi ka manga poo'ugi to'a. Ka te maagama e-i-te uso o'ou nimaa poo'ugi, te poo'ugi'anga nei te hu'ai poo'uginga.

²⁴ "Ka he'e kitea he pegea 'aonga te haihekau ki he toka gua hakahua. Koia kitai go gotoa'a ki tegaa, kae ma'ine ki tegaa. Koia kitai go hai gaoui ki tegaa, kae hai songo tegaa. Koutou ka he'e 'aonga te haihekau kia God ma na mane ngatahi.

Noka te maikia
(Luke 12.22-31)

²⁵ "Kogaa na noho ko Au e haiatu kia te koutou, noka te maikia ki outou ma'ugi, po nia kago kai mate binu. Po nia kego mamago ai koutou. 'Ai te ma'ugi e he'e gaoui to'a o sigi i na utunga? 'Ai na tino e he'e gaoui to'a o sigi i na laoa? ²⁶ Hiina'i atu ki na manu he gegei. Ko kigatou e he'e sanga poe utu poe haka putu utunga ki ni hage, ka manga haangai e te Tamana o'outou e noho i te gangi. 'Ai koutou e he'e gaoui toto'a o sigi i na manu he gegei? ²⁷ Koai ia te koutou e maikia ki te ma'ugi o'ona ma te beegaba ai eia te mi'i gholoba ki te ma'ugi?

²⁸ "Tehea ma'u te hai'anga e maikia ai koutou ki na laoa? 'Ai hiina'i atu ki na ngaasogo 'anga na lakaa me'a o mouku. Na lakaa me'a o mouku e he'e haihekau poe lapui. ²⁹ *Ka ko Au e haiatu kia te koutou, he'e po ko Solomon ma'u ma ana me'a gaoui ngatahi noko he'e mamago gaoui ke noho po he launatasi i na lakaa me'a nei. ³⁰ Nimaa konaa na noho na haa mago 'anga e God na lakaa me'a o mouku, manga noho i te aso nei kae seu kite ahi i te 'aso'ao, 'ai ko Ia ka he'e haka soo atu te haa mago e Ia ia te koutou? Koutou hu'ai gigiki 'outou sano kia God! ³¹ Noka tautou maikia, o hai ake, 'Nia 'a tatou kago kai?' po 'Nia 'a tatou kago binu?' po 'Nia kago mamago ai a kitatou?' ³² Iteme'agaa na pegea he'e sogi kia te 'Aitu te manga ligo e kigatou na me'a nei, ka te Tamana o'outou e-i-te gangi manga na'a e Ia koutou e sia hahai ki na me'a nei. ³³ Ka koutou mataa sasaga atu te hakahua o'Ona ma te haka tinogaoui o'Ona ka kego beegaba e Ia na me'a ngatahi nei kia te koutou. ³⁴ Kogaa na noho, noka tautou maikia atu ki te 'aso'ao, na'e na maikia o te 'aso'ao konaa. Ko ba'i 'ao e taki hai ona maikia.

* 6:29 6.29 1 Kgs 10.4-7; 2 Chr 9.3-6.

7

Haka aba kogaa pegea
(Luke 6.37-38; 6.41-42)

¹ "Noka te haka aba, na'e kokoutou te kai go haka aba 'ia ma'u. ² *Itme'agaa na haka aba 'anga e hai e koutou ki gaa pegea, te hai ke go sui o haka aba 'ia ai ia te koutou, ma nia e hai e koutou, e hai ke go sui o hai ma'u kia te koutou.

³ "'Eaa e ina 'atu ai koe kite momo pebu e i-te mata o te taiu, kae manga haka tausuu ai ki te pa'asi ga'akau manga i tou mata? ⁴ Tehea te hai 'anga e hai atu ai koe kia te taiu, 'Tuku mai kau sa'u iho 'ia te pebu manga i tou mata,' ka te manga noho te pa'asi ga'akau i tou mata? ⁵ Ko koe te pegea haka hagehage! Mataa sa'u iho te pa'asi ga'akau i tou mata, 'io ina gaoui koe ke sa'u iho te pebu e i-te mata o te taiu.

⁶ "Noka te seu na me'a 'eteaki ki na tokitoki, ma te noka te seu autou me'a susugu gaoui ki na piki. Nimaa konaa na hai e koutou, ka manga takataka e kigatou, kae taka hugi o taa hakamaseuseu ia te koutou.

Haka ene, sasaga, tukituki
(Luke 11.9-13)

⁷ "Haka ene 'aki atu, ka kego haiga'a kia te koutou. Sasaga atu, ka kego kite e koutou. Tukituki atu te titingi, ka kego luga kia te koutou. ⁸ Itme'agaa koba'i pegea haka ene 'aki kago ga'u e kigatou. Koai e sasaga, e hai kego kite eia, ka koai e tukituki te titingi, e hai kego luga kia te ia.

⁹ "'Ai koai ia te koutou, poi haka ene utunga kinai mo'ona he hosa, ka 'abange kinai he hatu?! ¹⁰ Poe haka ene kinai he kaui, ka 'abange kinai he ngata?! ¹¹ He'e po koutou na pegea haihai'anga songo te manga haiga'a me'a gaoui ki'autou tamagiki. Kae sooatu te Tamana o'outou e i-te gangi i tena haiga'a me'a gaoui to'a ki na pegea haka ene 'aki kia te Ia. ¹² *Hai atu ki gaa pegea nia e siahahai koutou ke hai e kigatou kia te koutou, itme'agaa tenei te tuinga o na Tagangonga a Moses ma te Akonga a na Taauga.

Te toka gua aga
(Luke 13.24)

¹³ "Boo atu ki goto i te mi'i aga, na'e te aga e gau e'eha ma te hu'ai agatu'u e hano ki te sangasongo, kae 'eha pegea manga boo ai. ¹⁴ Ka te mi'i aga e 'ago 'iti'iti kae 'ago kapikapi, e hano ki te ma'ugi, ka manga te geka te kite e kigatou.

Te ga'akau ma ona hua
(Luke 6.43-44)

* 7:2 7.2 Mk 4.24. * 7:12 7.12 Lk 6.31.

15 “Na'ana'a atu ki na taauga gogoi. Ko kigatou e boomai kia te koutou manga a'aki pena sipisipi, ka ogatou uso manga noho pena tokitoki 'atua he kai. 16 Kago na'a e koutou i ogatou huhuta: E si'ai ni pegea haki ni hua kaubago ina ga'akau hotohoto, ponni hua 'fig' ina kaubago hotohoto. 17 E kogaa na noho, ko ba'i ga'akau gaoui e gaoui ona hua 'anga, ka na ga'akau songo e songo ona hua 'anga. 18 Te ga'akau e gaoui e he'e 'aonga te songo tena hua, ka te ga'akau e songo e he'e 'aonga te gaoui te hua e sopo ai. 19 *Ko ba'i ga'akau e he'e gaoui tena hai hua 'anga e tua o tupe kite ahi. 20 *Ka ina noho konei ona noho, e hai kego na'a ai e koutou ia te kigatou.

E he'e na'e e Au ia te koutou
(Luke 13.25-27)

21 “E he'e ko ba'i pegea e hai mai kia te Au: 'Hakahua, Hakahua!' ka go boo ki goto i te nuku i te gangi, ka manga koai e hai eia na paaunga a Tamau enoho i te gangi. 22 E 'api pegea ka go hai mai kia te Au i te 'aso na: 'Hakahua, Hakahua, 'ai ko kimatou noko he'e taga gongo itou ingoa, mate pagepage 'atua ma'u itou ingoa, mate hai taganga ma'u ai?!' 23 *Kae ka go hogahoga haka tinogaoui e Au kia te kigatou, 'E he'e mi'i na'a e Au ia te koutou, boo 'aatea atu ia te Au, koutou na pegea hai hai 'anga hakamakau.'

Te toka gua pegea 'ati hage
(Luke 6.47-49)

24 “Kogaa na noho ko ba'i pegea e hakagongo ki ba'i haka hegeunga a 'Aku nei o hai e kigatou, manga papata ma te tangata 'igo'igo noko 'ati tena hage i te ogo hatu. 25 Too na hu'ai 'ua kae tupu na mi'i bai mimigo kae ase mai na huukenga o he guti kite hage; ka manga he'e too te hage, iteme'agaa te hage nei noko 'ati tena tugi kite ogo hatu. 26 Ka ko ba'i pegea nimaa haka gongo ki aku haka hegeunga nei, ka manga he'e hai e kigatou, manga papata ma te tangata noanoa noko 'ati tena hage kite 'one. 27 Nimaa toomai na hu'ai 'ua, kae tupu na mi'i bai mimigo, kae ase mai na huukenga o he guti kite hage, kae manga guti haka maseuseu.”

28 *Te gholoba na 'otiai te gea 'anga a Jesus ina me'a nei, te 'apitanga noko helangalanga 'aki iana akonga. 29 Iteme'agaa, ko Ia noko ako o noho mai pe te pegea hai taganga, o he'e noho pe ogatou ako ina tagangonga.

* 7:19 7.19 Mt 3.10; Lk 3.9. * 7:20 7.20 Mt 12.33. * 7:23 7.23 Ps 6.8.

* 7:28 7.28 Mk 1.22; Lk 4.32.

8

*Te tangata kahoa**(Mark 1.40-45; Luke 5.12-16)*

¹ Te 'aso naiho mai ai a Jesus i te ogo, te 'apitanga noko tata'o ia te Ia. ² A'u te launatasi tangata kahoa o toko tugi i 'ago ia Jesus o hai atu, "Hakahua, nimaa siahai Koe ke hai, hai mai ia te au kau ma'a!"

³ 'Oso atu a Jesus kia te tangata nei o hai atu, "Ko Au manga siahai kau hai 'ia ia te koe ke ma'a. Ma'a ake!"

Ma te ghali o mahu i tena kahoa 'anga. ⁴ *Ka noko hai atu kinai a Jesus, "Ina mai, noka tau 'atigongo ai ki he pegea, kae manga hinatu o haka 'agi ia te koe ki te priest, ma te haiga'a kinai nia noko tuku e Moses ke hai, ke konei na taukimata ai koe ki te 'apitanga ko koe kua ma'a."

*Te sano o te tugi tau'a**(Luke 7.1-10)*

⁵ Te 'aso na hetae ai a Jesus ki Capernaum, te hutiaki o na pegea hai tau'a o Rome noko a'u kia te Ia, ke haka ene kinai he 'abakinga. ⁶ O hai atu, "Hakahua, toku guani manga teka i te hage, e taa haka pikipiki kae hu'ai tutahi."

⁷ Ma te hai atu a Jesus, "E hai kau hano o haka ma'ugi 'ia."

⁸ Te tugi tau'a noko haka tau kinai o hai atu, "Koau e he'e 'aonga kite hano Koe kigoto i toku hage, ka manga gea i ma'au he kupu, ka ke ma'ugi ai toku guani. ⁹ Ite me'agaa ko au te pegea manga hakahua 'ia ma'u, kae iai te tu'uganga i na pegea hai tau'a e haka hua eau. Nimaa hai atu au ki tegaa, 'Hinatu!' koia e hai ke hano. Nimaa hai atu au ki tegaa, 'A'u!' koia e hai ke a'u. Nimaa hai atu au ki toku guani, 'Hai atu te me'a nei!' ka hai eia."

¹⁰ Te gholoba noko haka gongo kinai a Jesus, ko Ia noko gege ma'ugi o hai atu ki na pegea noko he tata'o 'aki ia te Ia, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Ko Au e he'e kite i he pegea i Israel ke konei na hua'eha te sano. ¹¹ *Ko Au e hai atu kia te koutou, e'eha pegea kago boomai mai matangi ma gago, kago noho 'aki haka pata kia Abraham ma Isaac ma Jacob i te haka tahinga i te Nuku i te gangi. ¹² *Ka na pegea mai Jew noko hai ke go noho 'aki i te nuku nei, kago seu ki na poo'uginga o haho, ko kigatou ka go noko magegepe ma te he taangisi 'aki ogatou niho."

¹³ Mugi a Jesus o hai atu ki te hutiaki ona pegea hai tau'a, "Hoki atu, na'e hai ke hai ke papata kite sano o'ou." Kae ma'ugi tena guani i te gholoba na.

* **8:4** 8.4 Lev 14.1-32. * **8:11** 8.11 Lk 13.29. * **8:12** 8.12 Mt 22.13; 25.30; Lk 13.28.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi te 'apitanga
(Mark 1.29-34; Luke 4.38-41)*

¹⁴ Te gholoba noko hano ai a Jesus ki te hage o Peter, o ina kite tinana hungabai o Peter noko 'augia o manga takoto i te kaainga. ¹⁵ Ma te 'oso a Jesus ki te gima, kae manga 'oti tena 'augia 'anga. Ma te 'aga hoki te hahine nei o gosigosi utunga kia te Ia.

¹⁶ Nimaa i te ahiahi, 'eha pegea he uguhia 'aki noko kakabe 'ia kia Jesus, ka noko manga gea kinai, o boo 'aatea ai na haagiki songo ma te haka ma'ugi e Ia ba'i pegea masasaki.

¹⁷ *Te hai 'anga nei noko hai o haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga ia Isaiah:

"Kua to'o e Ia otatou sangasongo,
ma te 'amo e Ia otatou sa'osaga."

*Te haingata'a o te tata'o tu'a ia Jesus
(Luke 9.57-62)*

¹⁸ Te gholoba noko ina ai a Jesus ki te 'apitanga kua ghigho ia te Ia, hakaunga unga a Jesus ke toghi ki tegaa pa'asi i te gano. ¹⁹ Ma te a'u te ako o na tagangonga o hai atu kia te Ia, "Ako, e hai kau tata'o ia te Koe ki ba'i kunga ka hano kinai Koe."

²⁰ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Na tokitoki o mouku e hai ogatou kagi, ma na manu he gegei e hai ogatou aliu, ka te Hosa o Pegea e he'e kitea he kunga ke haka mapu kinai te 'ugu."

²¹ Ma te hai atu tegaatasi pegea haka ako, "Hakahua, tuku mai kau mataa hoki ke go tanu ia tamau."

²² Ka ko Jesus noko hai atu kia te ia, "Tata'o mai ia te Au, kae tuku atu na pegea mamate ke tanu ogatou pegea mamate."

*Ko Jesus noko hai te hugi o magino
(Mark 4.35-41; Luke 8.22-25)*

²³ Kae sopo a Jesus kite baka, ma te tata'o ai ona pegea haka ako. ²⁴ Kae manga he gegema'ugi 'aki i te too te hu'ai huukenga to'a kite gano, hati na ngagu o tango te baka, ka ko Jesus noko manga moe. ²⁵ Boo ake na pegea haka ako o baa'aga ia te Ia o hai atu, "Hakahua, haka soi ake ia te kitatou. Na'e ko kitatou ka mamate!"

²⁶ Haka tau atu a Jesus, "'Eaa koutou e matataku toto'a ai? 'Outou sano hu'ai gigiki!" 'Io tu'u Ia o susugi na oko ma na ngagu, kae manga pau o magino.

²⁷ Na taangata nei na he langalanga 'aki, ma te haka anuanu 'aki, "'Ai te tangata aa 'okoia tenei? He'e po na oko ma na ngagu e mangangao kia te Ia."

* 8:17 8.17 Is 53.4.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi gua pegea uguhia
(Mark 5.1-20; Luke 8.26-39)*

²⁸ Nima a tatae a Jesus kite kakai'anga i Gadara itegaa pa'asi ite gano, noko iai gua taangata he uguhia'aki noko manga he kakai'aki ite 'atu takotonga. Ko kigaaua noko 'atua he kai toto'a, o he'e kitea he pegea sehu ite kunga nei. Ko kigaaua noko boomai o bilaabei ma Jesus, ²⁹ o ngengege atu, "Ko Koe te Hosa o God! Niaa te siahai Koe ke hai kia te kimaaua? Ko Koe e a'u ki te kunga nei ke hai ia te kimaaua, kimaaua haka gongo songo, ka te koi he'e hetae te 'aso mogimogi?"

³⁰ Noko iai te hu'ai tugaa piki, noko manga haan-gai haka hitaiaki kia te kigaaua. ³¹ Na haagiki songo noko he sasaka'aki kia Jesus, "Nima pagepage e Koe ia te kimatou, haka to'o atu ia te kimatou ki te tugaa piki."

³² Hai atu a Jesus ki na haagiki songo, "Boo atu!" Ma te boo na haagiki o he uguhi i na piki, ma te he 'agiko iho na piki ngatahi ki te tihatiha'anga na kapa o te gano, o 'u'utu o mamate ki te bai. ³³ Na pegea noko ge'o na piki, na he 'agiko, o boo ki te hu'ai manaha o he 'atigongo'aki i na hai'anga nei, ma te 'atigongo'aki ma'u i nia kua hai kia gua taangata noko he uguhia'aki. ³⁴ Te 'apitanga ite hu'ai manaha nei na boo ngatahi ke bilaabei ma Jesus. Te gholoba na hiina'i ai kigatou kia te Ia, ko kigatou na haka ene'aki kia te Ia ke hano i tegatou kakai'anga.

9

*Ko Jesus noko haka ma'ugi te pegea taa haka pikipiki
(Mark 2.1-12; Luke 5.17-26)*

¹ Ko Jesus noko sopo kite baka o toghi ite gano kitena manaha. ² Kakabe kinai e na taangata te tangata taa haka pikipiki, noko manga teka ite kaupea. Te gholoba noko ina ai a Jesus kite sano o'ogatou, ma te hai atu kite tangata taa haka pikipiki, "Magaohie ake, tama; na'e ou 'oosongo kua haka noka."

³ Te hai'anga nei, noko iai kogaa i na ako o na tagangonga noko hegeu soko o hai ake, "Te pegea nei e igho to'a kia te 'Aitu!"

⁴ Noko na'a e Jesus agatou maanatu nei, ma te hai atu, "Tehea te hai'anga e konaa autou maanatu songo ai i outou uso? ⁵ Tehea te hai'anga e haingaohie, te hai atu: 'Ou 'oosongo kua haka noka,' po te hai atu: 'Tu'u ake o sehu?' ⁶ Kae hai ke na'a e koutou, te Hosa o Pegea te hai taganga ite kege nei ke haka noka na 'oosongo." Ma te hai atu kite tangata pikipiki, "Tu'u ake, o to'o tou kaupea o hoki ki tou

manaha.”⁷ Ma te tu'u te tangata o hoki kitena manaha.
⁸ Te gholoba noko hiina'i ai te 'apitanga ki te hai 'anga nei, ko kigatou na matataku, ma te haka e'eha e kigatou ia te 'Aitu, kua haiga'a kia pegea te hainga taganga konei o na noho.

*Te haka pogo 'anga e Jesus ia Matthew
 (Mark 2.13-17; Luke 5.27-32)*

⁹ Nimaa hano a Jesus ite kunga na, ko Ia noko ina kite tangata tena ingoa ko Matthew, te pegea tibu takis, noko manga noho ite kunga hai hekau o'ona. Hai atu kinai a Jesus, “Tata'o mai ia te Au.” Ma te tu'u a Matthew o tata'o ia te Ia.

¹⁰ *Te gholoba na kai ai a Jesus i te hage o Matthew, noko 'eha pegea tibu takis ma gaa pegea 'oosongo noko boo ake o kai haka pigi kia Jesus ma ona pegea haka ako. ¹¹ Te gholoba na hiina'i ai kinai na Pharisee, ko kigatou noko haka anuanu 'aki ki ona pegea haka ako o hai atu, “Tehea te hai 'anga e kai haka pigi ai te ako o'outou ki na pegea tibu takis ma kogaa pegea 'oosongo?”

¹² Ko Jesus na haka gongo atu kinai, ma te hai atu, “E he'e na pegea toka te siahahi pegea hetauaki masaki, ka manga na pegea masasaki. ¹³ *Kae booatu o na'a po tehea te gaataki o te gea 'anga nei:

'Ko Au manga siahai ki na kumu pegea 'anga, ka he'e na giunga.'

Iteme'agaa ko Au noko he'e a'u kau hai'ina na pegea tinoga oi ke boomai kia te Au, ka na pegea 'oosongo ina.”

*Te haka anuanu ite he'e kai i te sogi
 (Mark 2.18-22; Luke 5.33-39)*

¹⁴ Mugi na pegea haka ako o John Baptist, o boo ake, o he haka anuanu 'aki kia Jesus o hai atu, “Tehea te hai 'anga manga 'eha 'aso he'e kai i te sogi ai kimatou ma na Pharisee, ka manga he'e hai e na pegea haka ako o'ou?”

¹⁵ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, “E hai ke kohea na maagegepe na usunga ate tangata hai uguugu ho'ou ite gholoba koi haka pata ai kia te kigatou? Na 'aso kago a'u, te hai ke go to'o 'aatea 'ia ai te tangata hai uguugu ho'ou ia te kigatou, 'io go he'e kai i te sogi a kigatou.

¹⁶ “Kae he'e kitea he pegea lapui he pa'asi laoa ho'ou ke 'ato ai he ake mai gaa'aso iteme'agaa te pa'asi laoa ho'ou kago laga boga eia te ake mai gaa'aso, ka go hai ma'u eia te malagi 'anga o tutahi.

¹⁷ “E he'e kitea ma'u ni pegea 'utuhaki ni waeni ho'ou ki ni me'a pipiki waeni mai gaa'aso. Nimaa konei ona hai,

* 9:10 9.10 Lk 15.1,2. * 9:13 9.13 a Mt 12.7; b Hos 6.6.

na me'a 'utu waeni ka maha'aha'a o magingi te waeni kae momomomo na me'a pipiki waeni. Ka manga 'utu e kigatou na waeni ho'ou ki na me'a pipiki waeni ho'ou, ka ke gaoni ngatahi gua me'a nei."

Te mi'i hahine mate, mate te hahine masaki
(Mark 5.21-43; Luke 8.40-56)

¹⁸ Te gholoba noko manga koi konei na gea ai a Jesus, kae a'u te hakahua o te Hage hai paaunga o toko tugi i 'ago ia te Ia, o hai atu, "Taku tama ahine kua mate, kae a'u o haka eke ou gima ia te ia ka ke ma'ugi." ¹⁹ Ma te tu'u a Jesus o tata'o ma ona pegea haka ako ia te Ia.

²⁰ Ka noko iai ma'u te hahine masaki noko hano na tino o katoa tuma'a e gua ona ghapu, ko ia noko 'agu mugi ia Jesus o 'oso ki te kapa o tena ake. ²¹ Te hahine noko hai ake tena maanatu, "Poi manga 'oso au ki tena ake, ko au ka ma'ugi."

²² Ma te taka hugi a Jesus o ina'atu kia te ia o hai atu, "Magaohie ake ta'ahine, na'e tou sano kua hai ia te koe o ma'ugi." Ka te hahine na ma'ugi i te mi'i gholoba na.

²³ Te 'aso na hetae ai a Jesus ki te hage o te hakahua, ko Ia noko ina ki na pegea noko manga pusi kohe, ma te 'apitanga manga magegepe, ²⁴ ma te hai atu Ia, "Boo atu, na'e te mi'i hahine nei e he'e mate ka manga moe." Kae manga kakata a kigatou kia te Ia. ²⁵ Nimaa 'oti ite pagepage'anga te 'apitanga, kae hano Ia kigoto o 'oso kite gima o te mi'i hahine o ta'aki, ma te 'aga o tu'u. ²⁶ Te gongo o te hai'anga nei na hohoga ki ba'i kunga i te kakai'anga nei.

Ko Jesus noko hakagaoni gua taangata kikibi

²⁷ Nimaa hano 'aatea a Jesus ite kungaa, te toka gua taangata kikibi noko tata'o ia Jesus, o ngengege atu, "Ko Koe, te Hosa o David, 'agoha mai ia te kimaaua!"

²⁸ Te gholoba na ugu ai a Jesus kigoto ite hage, gua taangata kikibi noko boo ake kia te Ia, ma te haka anu a Jesus kia te kigaaua o hai atu, "Kougua e sano ake e'aonga te hai e Au te hai'anga nei?"

Ma te haka tau a kigaaua o hai atu, "'Oo, Hakahua."

²⁹ Ma te 'oso a Jesus ki ogaua mata kae hai atu, "Ke hai kia te kougua ke papata ki na sano o 'ougua." ³⁰ Ma te luga luga ogaua mata, kae susugi e Jesus ia te kigaaua kego noka te he 'atigongo 'aki ki he pegea i te hai'anga nei. ³¹ Ka na boo a kigaaua o hohoga te gongo o Jesus i te kakai'anga nei.

Ko Jesus noko hakagaoni te tangata uguhia kae he'e gea

³² Te gholoba na boo ai kigaaua, noko kakabe ake ia kia Jesus te tangata uguhia kae he'e gea. ³³ Te gholoba na pagepage ai e Jesus te 'atua, te tangata he'e gea nei na gea.

Te 'apitanga na hegege ma'ugi'aki ma te hai ake, "Noko si'ai ni hai 'anga konei ona noho ke hiina'i kinai i Israel."

³⁴ *Ka na Pharisee noko hai ake, "E pagepage e Ia na haagiki i na taganga o te hakahua o na haagiki songo."

Na pegea hai hekau e he'e 'eha

³⁵ *Ko Jesus noko hano ki ba'i hu'ai manaha ma na mi'i manaha, o manga ako iogatou Hage hai paaunga, mate tohi'aki i te Gongo Gaoi o te Hakahua 'anga a te 'Aitu. Ma te hakanoka ba'i sa'osaga mate haka ma'ugi ba'i masaki.

³⁶ *Te gholoba noko ina ai a Jesus kite 'apitanga nei, noko hu'ai 'agoha kia te kigatou, iteme'agaa ko kigatou manga hai songo 'ia ma te he'e tau saanonga, o noho pe na sipisipi he'e tau pegea ge'o. ³⁷ *Ma te hai atu ki ona pegea haka ako, "E'eha to'a na 'umanga kua matu'a o ngaague ke utu, kae he'e 'api pegea ke hai hekau ai. ³⁸ Takunga atu ai kite hakahua o na 'umanga, kego haka to'o e Ia ni pegea hai hekau ke utu ona 'umanga."

10

Te haka to'o 'anga na pegea haka ako

(Mark 3.13-19; 6.7-13; Luke 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ko Jesus noko ngege itena katoa tuma'a e gua pegea haka ako o boomai kia te Ia, o haiga'a taganga kia te kigatou, ke pagepage 'atua, mate hetauaki ba'i sa'osaga, ma ba'i masaki. ² Konei na ingoa o te katoa tuma'a e gua pegea haka to'o:

Te pegea mu'a ko Simon, (noko mate ko Peter) ma te taina ia Andrew.

Ko James te hosa o Zebedee, ma te taina ia John.

³ Ko Philip ma Bartholomew.

Ko Thomas ma Matthew te tangata tibu takis.

Ko James te hosa o Alphaeus, ma Thaddaeus.

⁴ Ko Simon te 'zealot'*,

ma Judas Iscariot noko haka soko eia ia Jesus.

⁵ Te katoa tuma'a e gua pegea nei, noko haka to'o e Jesus, kae konei na tongitongi aki ia te kigatou, "Noka te boo ki na pegea 'aatea. Noka ma'u te boo ki he hu'ai manaha mo'ona pegea mai Samaria. ⁶ Kae manga boo atu ki na pegea o Israel kua boo 'aatea ia God. ⁷ Tautou boo 'anga, tohi'aki atu kinai i te gongo nei: 'Te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hitaiaki.'

⁸ Haka ma'ugi atu na pegea masasaki, mate baa'aga na

* **9:34** 9.34 Mt 10.25; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15. * **9:35** 9.35 Mt 4.23; Mk 1.39;

Lk 4.44. * **9:36** 9.36 Num 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Ezek 34.5; Mk 6.34.

* **9:37** 9.37 Lk 10.2. * **10:4** 10.4 te 'zealot', te pegea i te tu'uganga noko he'e siahahai ki Rome

pegea mamate, ma te haka ma'ugi na pegea kahoa ke ma'a, ma te pagepage na haagiki songo. Na taganga nei manga ga'u tausu'u e koutou, kae sui atu o hai tausu'u ki gaa pegea. ⁹ Noka te to'o ni golu, ma ni siliva, ma ni mane i autou oko oko. ¹⁰ *Noka te to'o he kete i te lango 'anga nei, po he tokagua ake, po ni taka ba'e po he tokotoko, iteme'agaa te pegea hai hekau e gaoui te haiga'a kinai nia e siahai kinai.

¹¹ "Na 'aso kago boo ai koutou ki he hu'ai manaha po he mi'i manaha, ogo ligo atu he pegea gaoui, ogo haka pata kia te ia i tena hage aano hetae te 'aso boo o'outou i te manaha. ¹² Koutou nimaa go he uguhi ki goto i he hage, ogo hai atu, 'Te goto maagie o God ke haka pata kia te koutou.' ¹³ Ka na pegea i te hage nimaa haka pogo ia te koutou, tuku atu te goto maagie o'outou ke noho kia te kigatou. ¹⁴ *Ka nimaa iai ni pegea e he'e haka pogo ia te koutou ki ogatou hage, poe he'e sia haka gongo ki autou gegea 'anga, ogo tuutuu atu na tobeabu ioutou tapungao i te 'aso e boo ai koutou i te manaha. ¹⁵ **Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te 'aso kago haka aba ai e te 'Aitu ia pegea, kago hua'eha te kagohia kago tuku e Ia ki na pegea i te manaha na o sigi i na pegea noko noho 'aki i Sodom ma Gomorrah.

*Na hai songo 'ia 'anga
(Mark 13.9-13; Luke 21.12-17)*

¹⁶ * "Koutou e haka to'o e Au nei, manga noho pe na sipisipi boo haka higo kigoto ina tokitoki 'atuahekai hai maka. Tenei te hai 'anga e hai koutou he 'igo'igo'aki ai ke noho pena ngata, mate ngongoto he'e haitau'a ke noho pena gupe.

¹⁷ * "Ka koutou na'ana'a atu kia pegea, ko kigatou kago haiga'a ia te koutou ki te puugenga ke haka aba, ma te kogu ia te koutou ina Hage hai paaunga. ¹⁸ Ite ghaghinga ia te Au, koutou kago kakabe'ia ki 'ago ina hu'ai hakahua ma na king, kego 'atigongo atu koutou i te Gongo Gaoui kia te kigatou ma na pegea 'aatea. ¹⁹ Te 'aso kago he 'osohi ai kia te koutou o kakabe ki te haka aba, ogo noka tautou maikia po nia hai koutou go gegea ai poe kohea autou to'o, na'e nia e hai koutou go gegea ai e hai ke go haiga'a kia te koutou i te 'aso na. ²⁰ Iteme'agaa he'e ko koutou te hai ke go gegea, ka te Spirit Tapu o te Tamana o'outou, te hai ke go gea ke agatu'u ia te koutou.

* **10:10** 10.10 1 Cor 9.14; 1 Tim 5.18. * **10:14** 10.14 Acts 13.51. * **10:15** 10.15 a Mt 11.24; b Gen 19.24-28. * **10:15** 10.15 Lk 10.4-12. * **10:16** 10.16 Lk 10.3. * **10:17** 10.17 Mk 13.9-11; Lk 12.11,12; 21.12-15.

21 **“Na taangata kago haka soko ogatou taina ke taa 'ia ke mamate. Te tamana kago konei na hai ma'u kia tena tama'iti'iti. Na tamagiki kago haka hetata'i ki ogatou hai maatu'a, mate kago haiga'a ia tekigatou ke taa 'ia ke mamate. 22 *Ko ba'i pegea kago mikau'a kia te koutou, ite ghaghi ia te Au, ka koai kago tu'u o ma'u ano hetae kite 'otinga, tenaa ia kago ma'ugi. 23 Koutou nimaa go hai songo 'ia i he manaha, ogo he 'agiko atu ki tegaa manaha. Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koutou kago he'e 'oti i te boo ki na manaha o Israel, kae a'u te Hosa o Pegea.*

24 **“Te pegea koi haka ako e he'e 'igo'igo o sigi i tena ako. Te guani e he'e hua'eha o sigi i tena hakahua. 25 *Te pegea koi haka ako manga 'aonga te noho po tena ako, te guani ma'u manga 'aonga te noho po tena hakahua. Ka te hakahua ote hage nimaa mate'ia ko Beelzebub, te hakahua ona haagiki, kago soo atu te hai songo 'ia na pegea i tena hage.*

*Koai te hai ke matataku kinai
(Luke 12.2-9,51-53; Luke 14.26-27)*

26 **“Kae noka te matataku kia tekigatou, na'e ko ba'i hai'anga ngigo ina 'aso nei, e hai kego haka 'agi ke na'a. 27 Nia e 'atigongo ai Au kia te koutou ite poo'uginga, ogo gegea atu ai koutou i he 'ao. Nia e palana ai Au ki'outou taginga, go 'atigongo haka maa hoga atu ai ina tu'aa hage. 28 Noka te matataku ki na pegea manga taa na tino kae he'e taa na ma'ugi, kae manga matataku atu kia God e 'aonga te hai songo ngatahi e Ia na tino ma na ma'ugi i te ugaimami. 29 Te tokagua mi'i manu manga 'aonga te tau'i i he mi'i mane e tasi. Masi'igoa e konei na noho, kae kago he'e toiho ai he launatasi kite kege itaha ite kumu ote Tamana o'outou. 30 He'e po na gau 'ugu o'outou manga na'a e Ia 'ona taunga. 31 Kae noka tautou matataku, na'e koutou hu'ai gaoui toto'a kia te 'Aitu o sigi i na mi'i manu e 'eha.*

32 **“Koai kago 'atigongo ia te Au i 'ago ia pegea, koia e hai kau go 'atigongo ai i 'ago ia Tamau e noho ite gangi. 33 *Ka koai kago haka si'ai ia te Au i 'ago i ba'i pegea, e hai kau go haka si'ai 'ia ia te ia i 'ago ia Tamau e noho i te gangi.*

34 **“Noka te tegeu'a ake e to'o mai e Au te goto maagie ki te kege nei. Ko Au he'e a'u kau to'o mai 'ia te goto maagie, ka te kiba hai tau'a. 35 *Taku a'u 'anga nei, ka baghaghi ai: te hosa ke ngatu'a ki tena tamana,*

* **10:21** 10.21 Mk 13.12; Lk 21.16. * **10:22** 10.22 a Mt 24.9; Mk 13.13; Lk 21.17; b Mt 24.13; Mk 13.13. * **10:24** 10.24 a Lk 6.40; b Jn 13.16; 15.20. * **10:25** 10.25 Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15. * **10:26** 10.26 Mk 4.22; Lk 8.17. * **10:33** 10.33 2 Tim 2.12. * **10:35** 10.35 Mic 7.6.

te tama 'ahine ke ngatu'a ki tena tinana,
te tama 'ahine hungabai ke ngatu'a ki tena tinana hungabai.

³⁶ Na makau o te pegea kago hai i na 'atima'ogi o'ona.

³⁷ Koai e ma'ine kia te tamana po kia te tinana o sigi ia te Au, e he'e 'aonga te tata'o ia te Au; koai e ma'ine ki tena hosa po ki tena tama 'ahine o sigi ia te Au, koia e he'e 'aonga te tata'o ia te Au. ³⁸ *Ka koai e he'e 'amo tena kros o 'agu mai ia te Au, koia e he'e 'aonga te hai ai mo'oku he pegea. ³⁹ *Koai manga kumu i te ma'ugi, e hai ke go he'e kitea. Ka koai e hai ti'aki te ma'ugi i te ghaghi ia te Au, e hai ke go ga'u eia te ma'ugi.

⁴⁰ *"Koai kago haka pogo ia te koutou, e haka pogo eia ia te Au. Ka koai e haka pogo eia ia te Au, e haka pogo ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ⁴¹ Ka koai e haka pogo eia he taauga, i te tegeu'a ake ia, te taauga tenei, e hai ke go ga'u eia te giu'aki o te taauga. Ka koai e haka pogo eia he pegea haka tinogaoui, i te tegeu'a ake ia, te pegea haka tinogaoui tenei, e hai ke go ga'u eia te giu'aki o te pegea haka tinogaoui. ⁴² Ka koai e haiga'a eia he momo bai gogohi i he kapu ki he mi'i pegea i oku pegea nei, i te tegeu'a ake ia, tenei te pegea haka ako o'Oku, ko Au egea maa'ogi kia te koutou, e hai ke go ga'u eia tena giu'aki."

11

Ko Jesus ma John Baptist (Luke 7.18-35)

¹ Nimaa 'oti i te tongi aki e Jesus tena katoa tuma'a e gua pegea haka ako, kae hano 'aatea i te kungaa, ke ako ma te tohi'aki i na manaha i Galilee.

² Ko John Baptist noko manga noho i te hage kagohia, ka te 'aso na gongo ai i nia manga hai e Christ, koia noko haka to'o kinai gua pegea haka ako o'ona. ³ Ke he haka anu anu 'aki kia te Ia o hai atu, "Tena Koe te pegea e hai ke go a'u, po kimatou hitagi i he pegea 'aatea?"

⁴ Ko Jesus noko haka tau kia te kigaaua o hai atu, "Giu atu o hogahoga kia John nia kua haka gongo ma te hiina'i kinai kougua: ⁵ *Na pegea kikibi kua hiina'i, na pegea seu kua he boboo'aki, na pegea noko kahoa kua hetauaki o ma'u'ugi, na pegea tugi kua haka gongo, na pegea mamate kua ma'u'ugi giu, ma na pegea lae kua tohi'aki kinai i te Gongo Gaoi. ⁶ Te hakagaoinga ki te pegea ka he'e hano 'aatea i te baaghaghi ia te Au."

* **10:38** 10.38 Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23. * **10:39** 10.39 Mt 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33; Jn 12.25. * **10:40** 10.40 a Lk 10.16; Jn 13.20; b Mk 9.37; Lk 9.48.

* **11:5** 11.5 a Is 35.5,6; b Is 61.1.

⁷ Te gholoba na boo ai gua pegea haka ako o John, ko Jesus noko haka tu'u gea kite 'apitanga ia John, "Te 'aso noko boo ai koutou kite tugatea, niaa te noko boo koutou ke hiina'i kinai? Te kaso hatu pusi loloku e te oko? ⁸ Ka nimaa si'ai, niaa te noko boo koutou ke hiina'i kinai? Te tangata ake ina 'ota'ota gaoui? Si'ai, kogaa na taangata ake ina 'ota'ota gaoui te manga noho'aki ina hage ona hakahua. ⁹ Ka niaa te noko boo koutou ke hiina'i kinai? Te taauga? 'Oo, tenaa, ko Au e hai atu kia te koutou, ko John e hua'eha o sigi ina taauga. ¹⁰ *Tenei ia noko kanukanu ai ina Kanukanu Tapu o hai ake:

'E hai kego haka to'o mo'oku he pegea 'atigongo ke mu'a ia te Koe.

Koia e hai ke go mataa haka ngaague mo'ou he aga, 'io mugi Koe.'

¹¹ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, e si'ai he pegea haka haa i he hahine, e hua'eha o sigi ia John Baptist. Ka te mi'i pegea i te Hakahua 'anga a te 'Aitu, koia e hua'eha o sigi ia John.

¹² *Haka tu'u mai i na 'aso o John, o hetae mai ki te 'aso nei, te Hakahua 'anga a te 'Aitu e heha'ao kinai a pegea, ka na pegea keu ta'ane te kua sa'asa'a e kigatou. ¹³ Ko ba'i taauga ma na tagangonga noko manga he 'atigongo 'aki ai aano hetae mai kia John. ¹⁴ *Ka koutou nimaa mangangao o too kinai, ko John ko Elijah noko hai ke mu'a mai. ¹⁵ Koai e hai na taginga, haka gongo ake ai!

¹⁶ "E hai kau kohea na haka papata ia te 'atu tangata nei? Ko kigatou manga noho pe na tama giki, taki noho'aki i te kunga tau'i me'a o manga he ngengege 'aki:

¹⁷ 'Ko kimatou noko pusi kohe kia te koutou,

ka noko he'e tau'aso koutou.

Ko kimatou noko pugotu i te taugua haka 'aagoha,

ka noko he'e magegepe koutou.'

¹⁸ Iteme'agaa ko John noko a'u he'e kai, o he'e binu waeni, kae manga hai ake kigatou, 'Koia e hai tena 'atua.' ¹⁹ Nimaa a'u te Hosa o Pegea o manga kai ma te binu, hai ake kigatou, 'Te pegea kai to'a mate binu to'a tenei, ko Ia ma'u te hemasi'inga ana pegea tibu takis magaa pegea 'oosongo.' Ka te 'igo'igo e haka 'agi maa'ogi e nia kua hai."

Te hu'ai kagohia ki na manaha he'e sui tegeu'a

(Luke 10.13-15)

²⁰ Mate gea hakasigisigi e Jesus na manaha noko haitaganga goa ai, iteme'agaa ko kigaaua noko he'e

* **11:10** 11.10 Mal 3.1. * **11:12** 11.12 Lk 16.16. * **11:14** 11.14 Mal 4.5; Mt 17.10-13; Mk 9.11-13.

sui tegeu'a, ²¹ * o hai atu, "Haka 'aagoha a koutou Chorazin, haka 'aagoha a koutou Bethsaida: Na hu'ai taganga noko hai ia te kougua, ka poi hai na taganga nei i Tyre ma Sidon, ko kigatou na goa te sui tegeu'a, ma te ake i ni bebe hakagogoo ma te haka gehugehu ogatou 'ugu. ²² Ka ko Au e hai atu kia te koutou, te 'aso kago haka aba ai e te 'Aitu a te kege nei, kago hua'eha te kagohia go tuku e Ia ki Chorazin ma Bethsaida o sigi i Tyre ma Sidon. ²³ *Ka ko koe Capernaum, 'ai ko koe kago nekeneke ki te 'agohi gangi? Si'ai, ko koe e hai kego haka sogogi ki poo'ugi, iteme'agaa na taganga noko hai ia te koe, poi noko hai i Sodom, ko Sodom manga koi noho o tatae mai ki te 'aso nei. ²⁴ *Ka ko Au e hai atu kia te koutou, te 'aso kago haka aba ai e te 'Aitu a te kege nei, kago hua'eha te kagohia kago tuku e Ia ki Capernaum o sigi i Sodom."

Boomai kia te Au o oki oki
(Luke 10.21-22)

²⁵ Te 'aso na, ko Jesus noko konei ana sogi, "Tamau, ko Koe te Hakahua o te gangi mate kege nei, ko Au e haka 'aue kia te Koe, iteme'agaa na hai'anga nei noko huu e Koe i na pegea he 'igo'igo'aki mate na'a me'a, kae haka'agi e Koe ki na pegea noho po na tamagiki. ²⁶ E na'a e Au Tamau, konei Au paaunga e maagaohie ai Koe.

²⁷ * "Ko ba'i hai 'anga kua haiga'a e Tamau kia te Au, e si'ai he pegea na'a eia te Hosa, ka manga ko te Tamana. E si'ai he pegea na'a eia te Tamana, ka manga ko tena Hosa ma na pegea haka pau e tena Hosa ke haka kite kinai ia te Tamana.

²⁸ "Boomai kia te Au ba'i pegea maikia ma te mahatia kau haiga'a 'ia te oki oki kia te koutou. ²⁹ *To'o ake taku kau 'amo o haka eke ia te koutou, ma te haka ako ia te Au, na'e ko Au te pegea haka tautau ma te tegeu'a haka ma'u gago, ka Kau go haiga'a 'ia te oki oki ki na uso o 'outou. ³⁰ Te kau 'amo a 'Aku e hai ngaohie, ma te kabenga a 'Aku e ma'ama'a."

12

Ko Jesus te hakahua o te 'Ao oki oki
(Mark 2.23-28; Luke 6.1-5)

¹ *Ina hainga 'aso na, ko Jesus ma ona pegea haka ako noko boo ai ite uso o te 'umanga witi ite 'Ao oki oki, ka ona pegea haka ako na he ongea 'aki ma te tohitohi e kigatou na witi o kai. ² Ka na hiina'i kinai na pegea i na Pharisee, o hai atu ai kia Jesus, "Ina'atu! 'Ou pegea haka ako e hai

* **11:21** 11.21 Is 23.1-18; Ezek 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9,10; Zech 9.2-4.

* **11:23** 11.23 a Is 14.13-15; b Gen 19.24-28. * **11:24** 11.24 Mt 10.15; Lk 10.12.

* **11:27** 11.27 a Jn 3.35; b Jn 1.18; 10.15. * **11:29** 11.29 Jer 6.16. * **12:1** 12.1 Deut 23.25.

e kigatou nia noko susugi ena tagangonga ke noka te hai i te 'Ao oki oki."

³ *Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "'Ai e he'e haka sahe e koutou nia te noko hai David, ma tena tu'uganga i tegatou he ongea 'aki'anga? ⁴ *Ko David na heuguhi ma tena tu'uganga ki goto i te hage o God. Koia ma tena tu'uganga na kai e kigatou na bred noko haiga'a kia God, noko tapu, he'e kai maasoko ka manga na tunihenua. ⁵ *'Ai e he'e haka sahe ma'u e koutou i na tagangonga ki na tunihenua noko manga hai hekau i te Hage Tapu iba'i 'Ao oki oki, ka he'e saga ai? ⁶ Ko Au e hai atu kia te koutou, e iai te pegea i te kunga nei e hua'eha o sigi i te Hage Tapu. ⁷ *Ka poi na'a e koutou te gaataki ona haka hegeunga a te 'Aitu nei: 'Ko Au manga siahai ki te he 'agogoha 'aki, ka he'e na giunga,' manga noho mai manga he'e haka bagebage koutou ki na pegea he'e hai e kigatou he hai 'anga songo. ⁸ Ite me'agaa te Hosa o Pegea, te Hakahua o te 'Ao oki oki."

Ko Jesus e haka ma'ugi pegea i te 'Ao oki oki

⁹ Ko Jesus na hano i te kunga nei, o ugu ki goto i tegatou Hage hai paaunga, ¹⁰ o ina kite tangata mate te gima i te kungaa. Ka ko kigatou noko ligo hai 'anga kigatou to'o ai ia Jesus ki te haka aba, kae hai atu, "Na tagangonga e tuku he pegea ke haka ma'ugi masaki i te 'Ao oki oki?"

¹¹ *Ka noko hai atu a Jesus kia te kigatou, "'Ai poi iai he pegea ia te koutou, e toiho ma'ana he sipisipi ki he pupu'a i te 'Ao oki oki, 'ai ka he'e 'oso iho kinai o sa'uake? ¹² Ka ko pegea e hu'ai gaio o sigi i na sipisipi, tenei te hai 'anga noko tuku ai e na tagangonga kitatou hai hai 'anga gaio i te 'Ao oki oki."

¹³ Mate hai atu kite tangata, "Hohoga atu tou gima." Nimaa hohoga te gima ma te pau te gima o soihua o noho pe tegaa gima. ¹⁴ Ma te boo na Pharisee o puge huu, poe hai kigatou go kohea na taa 'ia ia Jesus.

Jesus te guani hakapupugu o God

¹⁵ Ko Jesus noko na'a e Ia nia noko ma puge kigatou ke hai, ma te haka 'aatea ai Ia i te manaha, ka noko 'eha pegea noko tata'o ia te Ia, ma te haka ma'ugi e Ia i ogatou masaki ngatahi. ¹⁶ Noko haka pungaga e Jesus ia te kigatou, ke noka te 'atigongo ia te Ia. ¹⁷ Te hai 'anga nei noko hai ke haka maa'ogi ai nia noko gea ai te taauga ia Isaiah:

* **12:3** 12.3 1 Sam 21.1-6. * **12:4** 12.4 Lev 24.9. * **12:5** 12.5 Num 28.9,10.

* **12:7** 12.7 a Mt 9.13; b Hos 6.6. * **12:11** 12.11 Lk 14.5.

- 18 **“Tenei toku guani, noko hakapupugu e Au. Tenei te launatasi e ma'ine kinai Au. Ko Ia ma'u e maagaohie kinai Au. E hai kau go toku 'ia toku Spirit Tapu kia te Ia. E hai ke go hogahoga e Ia nia e tinogaoui ki na kunga henua.*
 19 *Ko Ia kago he'e gea haka tauseke po e ngege, kago si'ai he launatasi ke haka gongo kite ge'o o'ona i na agatu'u.*
 20 *Ko Ia kago he'e totohi e Ia he bugu tukia, po e tamate e Ia he peba mi'i kaa, o hano aano hai e Ia te tinogaoui ke sepu.*
 21 *Te ingoa o'ona e hai ke go toku sano kinai ba'i kakai 'anga i te kege nei.”*

Ko Jesus ma Beelzebub

(Mark 3.20-30; Luke 11.14-23; 6.43-45)

- 22 *Mugi kigatou o kakabeake te tangata uguhia noko kibi, kae he'e gea, o hakagaoui e Jesus, ka ke gea ma te ina.*
 23 *Te 'apitanga na hu'ai he tu'ia 'aki ai, o konei agatou gegea, “Mano tenei te Hosa o David?”*

24 **Ka te 'aso noko haka gongo kinai na Pharisee, noko hai ake kigatou, “Te pegea nei manga pagepage haagiki songo i te ingoa o Beelzebub, te hakahua o na haagiki.”*

25 *Ka noko na'a e Jesus agatou tegeu'a nei, ma te hai atu kia te kigatou, “Na kakai 'anga nimaa tuhatuha o he migi 'aki, ka maseuseu. Na hu'ai manaha po na haanau etasi, nimaa tuhatuha o he migi 'aki, ka maseuseu. 26 Ko Satan nimaa pagepage eia a Satan, koia manga tuhatuha ma te hai songo iho ia te ia launatasi, e hai ke kohea na tu'u tena hakahua 'anga? 27 Ko Au nimaa pagepage 'atua i te taganga o Beelzebub, to'oi te taganga te pagepage haagiki songo ai na pegea o'outou? Na hai 'anga nei e haka maa'ogi ai koutou e songo. 28 Ka ko Au nimaa pagepage haagiki songo i na taganga o te Spirit Tapu o God, te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hetae mai kia te koutou.*

29 *“Po e hai ke kohea na hai ke hano he pegea ki he hage mo'o he tangata to'a, o haka sopo ba'i ga'unga a'ana? Ka naakupu ki te mataa gii eia te tangata to'a, 'io 'aonga te kaia'a eia tena hage.*

30 **“Koai e he'e haka pa'asi kia te Au, koia e he'e i to'oku pa'asi. Koai e he'e 'aabaki Au o hakaputu me'a koia manga lago eia. 31 Tenei te hai 'anga e hai atu ai Au kia te koutou, ko ba'i 'oosongo ma ba'i 'igho'anga kago haka noka kia pegea, ka te pegea e igho kite Spirit Tapu, kago he'e*

* **12:18** 12.18 Is 42.1-4. * **12:24** 12.24 Mt 9.34; 10.25. * **12:30** 12.30 Mk 9.40.

haka noka. ³² *Koai e gea haka makau kite Hosa o Pegea, kago haka noka kia te ia. Ka nimaa iai he pegea koia e gea haka makau ki te Spirit Tapu, kago he'e haka noka kia te ia i na 'atu tangata nei ma na 'atu tangata kago a'u.

³³ *"Gosigosiatu te ga'akau ka kego gaoui ona hua, ka te ga'akau nimaa songo kago songo 'ona hua, iteme'agaa te ga'akau ka manga haka he'aki i ona hua. ³⁴ *Koutou te matinginga ana ngata hai maka, e hai ke kohea na hai e koutou na pegea songo ke gegea i ni me'a gaoui? Iteme'agaa nia e'epuai na uso konaa te haka he'aki e na gea'anga i na ngutu. ³⁵ Te pegea gaoui esosopo na hai'anga gaoui i ana gea'anga i na hai'anga gaoui manga haka putu ia te ia. Ka te pegea songo manga sosopo na hai'anga songo i ana gea'anga i na hai'anga songo manga haka putu e ia ki te uso. ³⁶ Ka ko Au e hai atu kia te koutou, te 'aso kago haka aba ai a te kege nei, ko ba'i pegea e hai kego hogahoga na kupu noko manga tangani gegea ai kigatou. ³⁷ Iteme'agaa au gea'anga, te hai ke go hai ia te koe ke go tausuu i te kagohia, poe hai ia te koe ke go kagohia."

Te haka 'igonga o Jonah

(Mark 8.11-12; Luke 11.29-32)

³⁸ *Mugi kogaa i na Pharisee ma na ako o na tagangonga o hai atu kia te Ia, "Ako, ko kimatou e siahahai ke haka 'agi e Koe ni taganga haka'igonga mai a te Koe."

³⁹ *Ko Jesus noko hakatau o haiatu, "Koutou te 'atu tangata hai hai'anga songo, mate ti'aki ia God, e haka ene'aki kau haka 'agi taganga, kae si'ai ni taganga ke haiga'a kia te koutou, ka manga te haka 'igonga o te tauga ia Jonah. ⁴⁰ *Ko Jonah noko noho i te tina'e o te hu'ai kaui o toka togu ona 'ao ma te toka togu ona poo, ka te Hosa o Pegea e hai ke go konei na noho toka togu ona 'ao ma te toka togu ona poo i te takege o te kege nei. ⁴¹ *Na pegea noko i Nineveh kago tutu'u hakapigi i te 'aso kago haka aba ai na 'atu tangata nei ogo haka bagebage te 'atu tangata nei, iteme'agaa ko kigatou na sui tegeu'a i te tohi'aki'anga kinai a Jonah, kae e iai te pegea i te kunga nei e hua'eha o sigi ia Jonah. ⁴² *Ko Sheba, te hakahua hahine o bagitakugu, kago tu'u hakapigi ki te 'atu tangata nei, ogo haka bagebage e ia, iteme'agaa koia noko a'u i te 'otinga o te kege nei, ke haka gongo ki te 'igo'igo

* **12:32** 12.32 Lk 12.10. * **12:33** 12.33 Mt 7.20; Lk 6.44. * **12:34** 12.34 a

Mt 3.7; 23.33; Lk 3.7; b Mt 15.18; Lk 6.45. * **12:38** 12.38 Mt 16.1; Mk 8.11; Lk

11.16. * **12:39** 12.39 Mt 16.4; Mk 8.12. * **12:40** 12.40 Jon 1.17. * **12:41**

12.41 Jon 3.5. * **12:42** 12.42 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12.

o Solomon, ka te pegea e hua'eha o sigi ia Solomon manga i te kunga nei.

⁴³ "Te gholoba e hano 'aatea ai te 'atua songo i te tangata, o sehu i na kunga he'e tau bai, o sasaga he kunga ke oki oki ai aano he'e kite he kunga. ⁴⁴ Ma te hai ake, 'E hai kau hoki ki te hage noko ti'aki eau.' Ka te gholoba e tatae hoki ai, te hage kua tahitahi, ma te huhu'i o ma'a, ma te haka tinoga'i, ka manga gaabaki. ⁴⁵ Ma te hoki ia o kakabe mai te toka hitu 'atua songo toto'a o sigi ia te ia, o boo kigatou o noho 'aki ai. Na noho taha'aki o te tangata na kua tutahi o sigi i nia noko mataa hetae kia te ia. E hai ke go konei na noho ma'u ki na 'atu tangata hai hai 'anga songo nei."

Te tinana o Jesus ma tona 'api
(Mark 3.31-35; Luke 8.19-21)

⁴⁶ Te gholoba noko manga koi gea ai a Jesus ki te 'apitanga, ko te tinana ma tena 'api noko manga tutu'u i haho, noko siahahai kigatou gegea kia te Ia. ⁴⁷ Ma te hogahoga atu e te pegea kia Jesus, "Ko te tinana ma tou 'api manga tutu'u ake i haho e siahahai ke gegea kia te Koe."

⁴⁸ Ma te konei na haka tau atu a Jesus kia te ia, "Koai toku tinana, koai ma'u toku 'api?" ⁴⁹ Kae haka tuiaki i te gima kia ona pegea haka ako, kae hai atu, "Konei oku tinana ma toku 'api. ⁵⁰ Iteme'agaa koai e hai eia na me'a e siahai kinai a Tamau e noho i te gangi, koia toku taina ma toku tuhahine ma toku tinana."

13

Te haka gaataki i te pegea lago hatu me'a
(Mark 4.1-20; Luke 8.4-15)

¹ Te 'ao e tasi na, ko Jesus na sopo ki haho i te hage o noho i te pa'asi o te gano. ² *Hakaputu mai te 'apitanga 'api to'a o noho'aki mugheghi ia te Ia, ma te sopo a Jesus kigoto i te baka o noho ai, kae manga tutu'u te 'apitanga o pegea i te tauaba. ³ Kae gea i na haka gaataki, o 'eha hai 'anga noko 'atigongo ai kia te kigatou, o hai atu, "Te pegea sanga 'umanga noko hano o lago ana hatu me'a. ⁴ Te gholoba noko lago ai e ia na hatu me'a, noko iai na hatu me'a hetoki ki te aga ba'e o te aga, noko boomai na manu hegegei o kai. ⁵ Ka noko iai kogaa hatu me'a noko hetoki ki na kunga ngaoa'a e he'e 'eha ai ni kege, manga malubu ghali ake naato'o te momo kege e he'e maatogu. ⁶ Nimaa te sopo ake 'anga te ga'aa na me'a maalubu nei na bega o maemae, iteme'agaa noko he'e tau aka. ⁷ Kogaa hatu me'a noko hetoki baa saoga i na mouku hotohoto, manga ngaasogo na mouku hotohoto

* 13:2 13.2 Lk 5.1-3.

o tamate na me'a maalubu nei. ⁸ Ka noko iai kogaa 'isi hatu me'a noko hetoki ki te kunga iai na kege gaoui, o ngaasogo o tau hua, kogaa noko gau (100), katoa hakaono (60), kogaa noko katoa hakatogu (30) hatu i te hua e tasi ona 'eha'anga o sigi i nia noko mataa sanga. ⁹ Koai e hai na taginga ke hakagongo, haka gongo ake ai!"

¹⁰ Na pegea haka ako noko boo ake o haka anu 'aki kia te Ia o hai atu, "Tehea te hai 'anga manga gea ai Koe kia te kigatou i na gaataki?"

¹¹ Hakatau atu a Jesus, "Te na'a na hai'anga ngigo o te Hakahua 'anga a te 'Aitu, kua haiga'a kia te koutou, ka he'e haiga'a kia te kigatou. ¹² *Koai kua ga'u eia, e hai kego haiga'a beegaba ke go pau o 'eha. Koai koi he'e ga'u eia, nia manga hai eia e hai kego sa'u ia te ia. ¹³ Tenei te hai 'anga manga gea ai Au kia te kigatou i na haka gaataki: 'Ko kigatou manga hiina'i ka he'e tau maatanga, manga haka gongo, kae he'e na'a nia te manga haka gongo kinai.'

¹⁴ *Ko kigatou manga haka maa'ogi ai na taga gongo 'anga a Isaiaha e hai ake:

'Koutou ka go noko haka gongo i ba'i 'aso, kae ka go he'e na'a e koutou.

Koutou ka go noko tangani hiina'i, kae ka go he'e tau maatanga.

¹⁵ Iteme'agaa na uso o na pegea nei kua mogi, ko kigatou kua he'e 'aonga te hakagongo i ogatou taginga, ko kigatou kua titingi ma'u ogatou mata.

Ka nimaa si'ai, ko kigatou kago hiina'i i ogatou mata, ma te haka gongo i ogatou taginga, ma te 'igohia i ogatou uso o sui tegeu'a, kae hai Kau go haka ma'ugi 'ina ia te kigatou.'

¹⁶ *Ka te haka gaoinga ki outou mata, iteme'agaa 'outou mata kua hiina'i ma outou taginga kua haka gongo. ¹⁷ Ka ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Noko 'eha taauga ma na pegea tinogaoui noko gotu kigatou hiina'i ki nia kua hiina'i kinai koutou, ka na he'e hiina'i kinai. Ma te gotu kigatou haka gongo ki nia kua haka gongo kinai koutou, ka na he'e haka gongo ma'u kinai.

¹⁸ "Haka gongo mai ki te gaataki o te pegea lago hatu me'a: ¹⁹ Te 'aso kago hakagongo ai he pegea ina gongo o te Hakahua 'anga a te 'Aitu o he'e 'igohia kinai, te haagiki songo te a'u ia o sa'u eia nia kua 'oti i te sanga ki te uso o'ona. Tenei te hatu me'a noko lago ki te aga. ²⁰ Ka nia noko lago ki na

* **13:12** 13.12 Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26. * **13:14** 13.14 Is 6.9,10.

* **13:16** 13.16 Lk 10.23,24.

kunga hatuhatua e noho pete tangata e haka gongo ki na gongo gaoui, manga ghali o siasia magaohie te to'o eia. ²¹ Kae naato'o ia te ia noko he'e tau aka, koia na manga noho i te mi'i gholoba. Na 'aso a'u ai te hakatangi, ma te hai songo 'ia i te ghaghi i te Gongo Gaoui, koia kago ghali o he'e maanatu. ²² Nia noko lago baasaoga i na kaubago hotohoto, e noho pete tangata e haka gongo ki na gongo gaoui, ka na maikia o te ma'ugi nei ma na pakenga a na ga'unga e ta'ota'o ia te ia o he'e tau hua. ²³ Ka nia noko lago ki na kunga kege gaoui e noho pete tangata e haka gongo ki na gongo gaoui o 'igohia kinai. Koia e hai eia te hatu me'a o tau hua, ona hua e gau (100), katoa hakaono (60), poe katoa hakatogu (30) tena 'eha 'anga."

Te haka gaataki i na witi ma na mouku maase'i

²⁴ Ko Jesus noko 'atigongo kia tekigatou itegaa haka gaataki: "Te Hakahua 'anga ate 'Aitu e noho pete tangata noko lago hatu me'a gaoui itona 'umanga. ²⁵ Ka te gholoba noko momoe ai ba'i pegea, kae a'u tena makau o lago baasaoga eia na mouku songo ki na witi kae hano. ²⁶ Te 'aso na maalubu ai na hua o na witi o hakatu'u ke hua, kae ngaasogo ake ma'u na mouku songo.

²⁷ "Na guani o te pegea noko hai tena 'umanga noko boo mai kia te ia o hai atu, 'Hakahua, 'ai noko he'e manga na hatu me'a gaoui te noko lago e koe i tou 'umanga? Na mouku songo na me'a mai hea?"

²⁸ "Koia noko haka tau atu, 'Na me'a hai e te makau.'

"Na guani noko haka anu 'aki atu kia te ia, 'Esiahai koe kimatou boo 'ina o abu?"

²⁹ "Hakatau te hakahua o hai atu, 'Noka, na'e nimaa abu e koutou na mouku songo, kago abu haka pigi kinai na witi. ³⁰ Tuku atu ke noko ngaasogo ngatahi, ke hano ano matu'a ke utu. Nimaa i te 'aso utu, 'io tuku eau na pegea utu 'umanga kego mataa abu na mouku songo o no'ano'a ona 'uu ke tutu, 'io haka putu na witi o to'o mai ki toku hage haka putu utunga.' "

Te haka gaataki i te hatu o te 'mustard'

(Mark 4.30-32; Luke 13.18-19)

³¹ Ko Jesus noko 'atigongo kia tekigatou itegaa haka gaataki: "Te Hakahua 'anga ate 'Aitu manga noho pete hatu o te ga'akau e ingoa te 'mustard' noko to'o e te tangata o tanu itona 'umanga. ³² Masi'igoa e hu'ai boboko to'a o sigi igaa hatu me'a, ka te 'aso kago malubu ai o ngasogo kago hua'eha o sigi igaa hua 'umanga maalubu i te 'umanga, kago hai ai he ga'akau, kago boomai na manu o noko ma'unga i ona ga'a."

*Te haka gaataki ina me'a haka tupu bred
(Luke 13.20-21; Mark 4.33-34)*

³³ Ko Jesus noko 'atigongo ma'u i tegaa haka gaataki: "Te Hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho pe te me'a haka tupu bred noko hai e te hahine o natu ki te hu'ai tu'u palaoa, ano haka ngasogo ai na palaoa."

³⁴ Ko Jesus noko manga gea i na hai'anga nei kite 'apitanga i na haka gaataki. Ko Ia noko he'e gea kia te kigatou i ni hai 'anga, ka noko manga gea i na haka gaataki. ³⁵ *Ka ke haka maa'ogi nia noko gea ai a te 'Aitu o agatu'u i te taauga noko hai ake:

"E hai kau go gea i na haka gaataki kia te kigatou, e hai kau go hogahoga 'ia kia te kigatou na hai'anga noko manga ngigo, haka tu'u mai i te gosigosi 'anga a te kege nei."

Te hogahoga 'anga te haka gaataki o na witi ma na mouku songo

³⁶ Mugi a Jesus o hano i te 'apitanga nei o ugu kigoto i te hage, ona pegea haka ako noko boo ake kia te Ia o hai atu, "Hogahoga mai kia te kimatou te gaataki o na witi ma na mouku songo i te 'umanga."

³⁷ Ko Jesus noko haka tau atu, "Te tangata elago na hatu me'a gaoui, te Hosa o Pegea. ³⁸ Te 'umanga kote kege nei. Na hatu me'a gaoui, te hakagaataki o na pegea e haka hua e te 'Aitu. Na mouku songo, na pegea e haka hua e te 'atua. ³⁹ Ka te makau elago eia na mouku songo, ko Satan. Te matu'a 'anga o utu o haka putu, te 'otinga o te kege nei. Na pegea e utu na 'umanga, na ensel. ⁴⁰ Na mouku maase'i noko abu o tutu i te ahi, e hai ke go konaa na noho te 'otinga o te kege nei. ⁴¹ Te Hosa o Pegea e hai ke go haka to'o ona ensel, kigatou go haka 'aatea 'ia na pegea hai kogaa pegea o 'oosongo, ma na pegea hai hai 'anga songo i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ⁴² Na ensel e hai kigatou go seu 'ia ia te kigatou kigoto i te bebega 'anga o te ahi. Te kunga na, ko kigatou go noko tatangi ma te he taangisi 'aki ogatou niho. ⁴³ Ka te gholoba na, na pegea haka tinogaoui, e hai ke go noko haka ahu pe te ga'aa i te nuku o togotou Tamana. Koai e hai na taginga ke hakagongo, haka gongo ake ai!

Te haka gaataki ina ga'unga ngigo

⁴⁴ "Te Hakahua 'anga a te 'Aitu enoho pena ga'unga manga huu i te ma'aga. Te 'aso e kite ai e te tangata, manga huu haka hoki eia, ka koia na siasia ma te hano o haiga'a ba'i me'a a'ana, kae tau'i eia te ma'aga nei.

* 13:35 13.35 Ps 78.2.

⁴⁵ “Te Hakahua 'anga a te 'Aitu e noho ma'u pete pegea haka putu me'a ke tau'i, ligo ma'ana ni hatu susugu gaoui.
⁴⁶ Te 'aso e kite ai eia te hatu hu'ai gaoui e hu'ai 'eha o na mane, koia na hano o salemu ba'i me'a a'ana, kae tau'i eia te me'a nei.

Te haka gaataki i te bugho

⁴⁷ “Ekogaa na noho ma'u: Te Hakahua 'anga a te 'Aitu e noho pete bugho tupe kite tai ma te lunu ai te mou hage o te kaui. ⁴⁸ Te 'aso na pau o honuai, na huhutiake e na taangata tautai kite tauaba, mugi kigatou o noho 'aki o tuhatuha na kaui, tape na me'a gaoui ki agatou kete, kae seu 'aatea na me'a maase'i. ⁴⁹ Te 'oti'anga a te kege nei, e hai ke go konei o na noho. Na ensel e hai ke go boomai o tuku 'aatea na pegea songo i na pegea soihua. ⁵⁰ Kae seu na pegea songo ki goto i te bebega 'anga o te ahi. Te kunga kago noko tatangi, ma te he taakisi 'aki ai ogatou niho.” ⁵¹ Ma te haka anu atu a Jesus, “Kua 'igohia koutou ki na hai'anga nei?”

Ko kigatou noko haka tau atu, “‘Oo.”

⁵² Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Nimaa konaa na noho, na ako o na tagangonga kua haka ako i na noho o te Hakahua 'anga a te 'Aitu, ko kigatou e noho pete pegea hai tona hage, e'aonga te sa'u iho i tona kunga tuku me'a na ga'unga ho'ou ma na ga'unga mai gaa 'aso.”

Te taauga he'e pago kinai

(Mark 6.1-6; Luke 4.16-30)

⁵³ Te 'aso na 'oti i te hogahoga ai e Jesus na haka gaataki nei, kae hano 'aatea i te manaha. ⁵⁴ Ko Ia noko hoki ki tona manaha i Nazareth, o manga ako ia te kigatou i te gatou Hage hai paaunga, ka ko kigatou na he gege ma'ugi 'aki o haka anuanu 'aki, “Te tau hinangago ma na taganga o te tangata nei na hai 'anga ga'u e Ia mai hea? ⁵⁵ 'Ai he'e tenei te hosa o te tangata mataisau?! 'Ai he'e tona tinana ko Mary?! 'Ai he'e tona 'api ko James ma Joseph ma Simon ma Judas?! ⁵⁶ 'Ai he'e ona tuhaahine te manga haka pata kia te kitatou? Ka na hai'anga mai hea te hai e te tangata nei?!” ⁵⁷ *Ko kigatou na he 'ika'ika 'aki kia te Ia.

Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Te taauga e pago kinai a pegea, ka manga tona manaha ma na pegea i te hage o'ona te he'e pago kia te ia.”

⁵⁸ Ko Jesus na he'e 'eha tena hai taganga i Nazareth, 'ia te kigatou noko he'e too kia te Ia.

* 13:57 13.57 Jn 4.44.

14

*Te toghi 'anga te u'a o John Baptist
(Mark 6.14-29; Luke 9.7-9)*

¹ Na 'asona, ko king Herod na hakagongo ina gongo o Jesus. ² Mate hai atu ki ona pegea hai hekau, “Ko John Baptist tenei kae ma'ugi haka hokimai ite mate, tenei te hai 'anga e hai taganga ai.”

³ *Te gholoba na, ko Herod na labu e ia ia John o gii o tuku ki te kagohia, i te ghaghi ia Herodias te uguugu o te taina ia Philip. ⁴ *Iteme'agaa ko John noko konei ana gea kia Herod, “E he'e tuku i na tagangonga ke pipiki e koe ia te ia.” ⁵ Ko Herod noko gotu ke taa eia ia John, ka noko matakū ki na pegea, iteme'agaa na tegeu'a ake kigatou ko ia te tauga.

⁶ Nimaa ite kainga ite 'ao noko haka haa ai a Herod, te tama 'ahine a Herodias na tau'aso kia te kigatou, mate maagaohie to'a ai a Herod, ⁷ o tuku kupu ki te hahine ma te aguagu e hai kego haiga'a kinai eia nia kago haka ene ai. ⁸ Ka ko ia na usuusu ete tinana, mate konei ana gea, “Tuku atu te 'ugu o John Baptist ki he besin o 'aumai kia te au i te kunga nei.” ⁹ Te king na hu'ai 'agoha ai, ka naato'o ia te ia na 'oti i te aguagu i 'ago i ana hogau noko manga noho 'aki, ma te kaunaki eia ke hai te haka enenga a te hahine. ¹⁰ Na tuku eia o toghi te 'ugu o John Baptist noko manga i te kunga o na pegea kagohia. ¹¹ Te 'ugu o John na to'o ake i te besin o haiga'a ki te hahine, o to'o eia kia te tinana. ¹² Ma te boomai na pegea haka ako o John o to'o te tino o'ona o tanu, kae boo o he 'atigongo 'aki ai kia Jesus.

*Ko Jesus noko haangai e Ia te hu'ai 'apitanga
(Mark 6.30-44; Luke 9.10-17; John 6.1-14)*

¹³ Te 'aso na gongo ai a Jesus ite hai 'anga na hai, ko Ia na haka 'aatea ite baka o hano kite kunga gaabaki. Ka na gongo ai te 'apitanga, mate hakatu'u boo ba'e iogatou manaha o tata'o ia te Ia. ¹⁴ Te gholoba na sahe ake ai a Jesus o ina kite 'apitanga, ko Ia na 'agoha kia te kigatou mate haka ma'ugi e Ia ia te kigatou i ogatou masaki.

¹⁵ Nimaa ite hai hano 'anga kite ahiahi, boo ake Ona pegea haka ako kia te Ia o hai atu, “E hano ke poo, ka te manaha mama'o tenei. Hai atu te 'apitanga nei ke maseu, ka ke boo ki na mi'i manaha o taki tau'i ma'agatou ni utunga.”

¹⁶ Ma te haka tau atu a Jesus, “Ko kigatou e he'e maseu. Manga 'abatu e koutou ma'agatou ni me'a ke kai.”

¹⁷ Ma te haka tau kigatou o hai atu, “Manga hai e kimatou te toka gima bred ma te toka gua kaui.”

* 14:3 14.3 Lk 3.19,20. * 14:4 14.4 Lev 18.16; 20.21.

¹⁸ Hai atu a Jesus, "To'o mai kia te Au." ¹⁹ Kae kaunaki atu e Ia te 'apitanga ke noho 'aki kite mutie, kae sa'u ake e Ia te toka gima bred ma te toka gua kaui o ina haka tu'u kite gangi o haka 'aue, kae tohitohi na bred o 'abange ki na pegea haka ako o tuha e kigatou ki te 'apitanga. ²⁰ Ko kigatou ngatahi na kai ano maakokona, kae tibu e na pegea haka ako na momo utunga noko toe o honu ite katoa tuma'a e gua kete. ²¹ Te mootunga o na pegea noko kai noko gimanga noa taangata, ma na haahine, ma na tama giki.

*Ko Jesus noko sehu ite huka o te tai
(Mark 6.45-56; John 6.15-21)*

²² Ma te ghali a Jesus o tuku ona pegea haka ako, o sosopo kite baka o mumu'a ki tegaa pa'asi ite gano, kae kaunaki e Ia te 'apitanga o taki boo. ²³ Nimaa 'oti ite kaunaki e Ia te 'apitanga o maseu, kae haka neke launatasi kite pa'asi o te ogo ke taakunga ai. Nimaa i te ahiahi ko Ia noko manga launatasi ite kungaa. ²⁴ Ka te baka kua mama'o ite kunga henua, o manga he tupetupe 'aki e na ngagu, iteme'agaa noko pusi haka titingi e te oko.

²⁵ Nimaa i te 'ago ki te 'ao, kae hano a Jesus kia te kigatou, ko Ia noko manga sehu ite huka o te tai. ²⁶ Te gholoba na hiina'i atu ai na pegea haka ako kia te Ia manga sehu ite huka o te tai, ko kigatou na hu'ai matataku o hai ake, "Te 'atua!" kae ngengege i te noko matataku.

²⁷ Mate ghali a Jesus o hai ake kia te kigatou, "Noka te he sosopomananaba 'aki, na'e ko Au. Noka tautou matataku."

²⁸ Ma te haka tau atu a Peter, "Nimaa ko Koe hakahua, gea mai kau hinatu kia te Koe ite huka o te tai."

²⁹ Ma te hai atu a Jesus, "A'u."

Mate sopoiho a Peter o a'u kia Jesus ite huka o te tai. ³⁰ Ka te gholoba noko ina ai a Peter kina oko, koia na matakou, ma te haka tu'u ke mene, 'use atu, "Hakahua, haka ma'ugi mai ia te au."

³¹ Ma te ghali a Jesus o 'oso ki te gima, kae hai atu, "Te sano o'ou e hu'ai boboko. Tehea te hai 'anga e he'e sano ai koe?"

³² Te gholoba na sosopo ai kigaaua ki te baka, na ngongoto te oko. ³³ Mate sogi na pegea noko ite baka kia te Ia, o hai atu, "E maa'ogi, Ko Koe te Hosa o God."

³⁴ Nimaa te gholoba na hegakau 'aki ai kigatou ki tegaa pa'asi, ko kigatou na sahe ki Gennesaret. ³⁵ Nimaa te gholoba nana'a gaioai ena pegea ite manaha ia Jesus, hakato'o e kigatou te gongo ki ba'i kunga henua mugheghi ite kakai'anga. O kakabe ngatahi ake ai e pegea ogatou pegea masasaki kia te Ia. ³⁶ O haka ene 'aki kia te Ia ke tuku

na pegea masasaki ke manga he 'osohi ki na kapa o te ake o 'Ona, ko ba'i pegea noko he 'osohi kia te Ia na maa'ugi.

15

Na me'a ma'a, mana me'a 'ugi
(Mark 7.1-23)

¹ Noko iai kogaa i na Pharisee ma na ako o na tagangonga, noko boo iho i Jerusalem kia Jesus, o he haka anu anu 'aki kinai, ² "Tehea te hai 'anga e ta'anga hai songo ai e ou pegea haka ako na hesuinga mai na hai tupuna? Ko kigatou he'e huhu'i ogatou gima 'io mugi o kai!"

³ Mate haka tau atu a Jesus, "Ka tehea te hai 'anga e hai songo ai e koutou na tagangonga a te 'Aitu, i te ghaghi i autou hesuinga? ⁴ *Ko God noko hai mai:

'Haka e'eha atu ia te tamau ma te tinau.

Ka nimaa iai he pegea koia e gea maase'i kia te tamana po ko te tinana,

koia e hai ke tuku ke mate.'

⁵ Kae ako e koutou o hai ake: Nimaa iai he tangata hai atu kia te tamana po ko te tinana, 'Nia noko hai ke ga'u e kougua ia te au i taku 'aabaki ai kia te kougua, na me'a nei kua 'oti i te haiga'a kia God.' ⁶ Te tangata e konei ana gea, koia e he'e hai ke haka e'eha ai ia te tamana ma te tinana. E konei na hai e koutou o haka sogago ai na haka hegeunga a te 'Aitu, i te ghaghi i autou hesuinga. ⁷ Koutou na pegea haka hagehage! Ko Isaiah noko hu'ai maa'ogi tena taga gongo'anga ia te koutou:

⁸ *'Na pegea nei manga haka e'eha e kigatou ia te Au i ogatou gau ngutu,

ka ogatou uso e hu'ai mama'o ia te Au.

⁹ Ko kigatou manga tangani sozi kia te Au.

Na akonga manga ako e kigatou,

na tagangonga hai e pegea.' "

¹⁰ Ma te ngege atu a Jesus i te 'apitanga o haka putu mai kia te Ia o hai atu kinai, "Haka gongo mai o na'a. ¹¹ Nia e hano ki goto i te ngutu o te pegea e he'e baa'ugi ia te ia. Ka nia e sopo ake i te ngutu o'ona, tena te me'a e baa'ugi ia te ia."

¹² Mugi na pegea haka ako o boo ake o haka anu kia te Ia o hai atu, "E na'a e Koe na Pharisee e haka gongo songo i tau gea 'anga nei?"

¹³ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Ko ba'i ga'akau noko he'e tanu e Tamau enoho i te gangi, e hai kego abu ma ogatou aka. ¹⁴ *Tuku atu ia te kigatou, na'e kigatou na

* 15:4 15.4 a Ex 20.12; Deut 5.16; b Ex 21.17; Lev 20.9. * 15:8 15.8 Is 29.13.

* 15:14 15.14 Lk 6.39.

hutiaki kikibi. Te tangata kibi nimaa kakabe eia tegaa tangata kibi, ko kigaaua kago hetoki ngatahi ki he pupu'a."

¹⁵ Ma te hai atu a Peter, "Hogahoga mai te haka gaataki nei kia te kimatou."

¹⁶ Haka anu atu a Jesus kia te kigatou, "'Ai koutou koi he noanoa 'aki ma'u? ¹⁷ 'Ai e he'e na'a e koutou: Nia e mene ki goto i na ngutu manga hano kite ghaghalaghi ano sopo kitaha i te tino? ¹⁸ *Ka na me'a e sosopo ake i na ngutu, e boo ake i na hinangago. Konei na me'a e baa 'ugi ia pegea. ¹⁹ Iteme'agaa na hinangago te sosopo ake ai na tegeu'a maase'i, ma te taa pegea, ma te maasoko na taangata hai uguugu, ma te maasoko a taangata ma haahine, ma te kaia'a, ma te gogoi, ma te hegeu songo kigaa pegea. ²⁰ Konei na hai'anga e baa 'ugi ia pegea, ka te kai i na gima he'e huhu'i e he'e baa 'ugi ia pegea."

Te sano o te hahine mai Canaan
(Mark 7.24-30)

²¹ Ko Jesus na 'oti i te kunga nei, kae hano ki te kakai 'anga noko iai gua manaha i Tyre ma Sidon. ²² Ka noko iai te hahine 'aatea mai Canaan noko manga kakai i te kungaa, na hinake o ngege atu kia te Ia, "Hakahua, ko koe te Hosa o David, 'agoha mai kia te au. Taku tama 'ahine e hu'ai higosia i tena ughia 'anga."

²³ Ka ko Jesus noko he'e gea kinai, ma te boo ake ona pegea haka ako o haka ene 'aki kia te Ia, "Kaunaki atu te hahine nei ke hano, na'e koia ka noko ngege he tata'o 'aki ia te kitatou."

²⁴ Ma te haka tau a Jesus kite hahine o hai atu, "Ko Au noko manga haka to'o mai ki na pegea o Israel kua boo 'aatea o noho pe na sipisipi sesee."

²⁵ Ma te a'u te hahine o toko tugi i 'ago ia Jesus o hai atu, "Hakahua, 'aabaki mai kia te au."

²⁶ Haka tau atu a Jesus, "E he'e gaoui te sa'u na utunga a na tama giki o seu ki na tokitoki."

²⁷ Ma te hai atu te hahine, "E maa'ogi Hakahua, ka na tokitoki ta'anga kai ma'u i na momo utunga ta'a hetoki iho i na kunga kai o'ogatou hakahua."

²⁸ Mate haka tau a Jesus o hai atu, "Ta'ahine, kokoe e hua'eha tou sano! Tau saakanga nei e hai." Tena te gholoba na ma'ugi ai tena tama 'ahine.

Ko Jesus noko haangai ma'u e Ia te hu'ai 'apitanga
(Mark 8.1-10)

²⁹ Ko Jesus na hano i te kunga na ki na tahataha o te gano i Galilee, o haka neke kite pa'asi ogo o manga noho ai.

³⁰ Te 'apitanga noko boo ake kia te Ia, o kakabe mai kinai na

* 15:18 15.18 Mt 12.34.

pegea seu, na pegea kikibi, na pegea taa haka piki piki, na pegea he'e gegea, ma gaa pegea sa'o saga 'ina o haka taahoga e kigatou ki na ba'e o Jesus. Mate haka ma'ugi e Ia ia te kigatou. ³¹ Te 'apitanga na he gege ma'ugi 'aki i tegatou hiina'i 'anga ki na pegea noko he'e gegea kua gegea, ma na pegea taa haka piki piki kua soihua ma na pegea seu kua he boboo 'aki, ma na pegea kikibi kua hiina'i. Mate haka e'eha e kigatou te God o Israel.

³² Ko Jesus noko haka putu mai ona pegea haka ako kia te Ia o hai atu, "Ko Au e hu'ai 'agoha ki na pegea nei, ko kigatou kua haka pata kia te Au i te toka togu 'ao nei o he'e tau utunga ke kai. Kae he'e siahai kau tuku 'ia ke boo he ongea 'aki, i te kitai semu he pegea i te agatu'u makaa giu."

³³ Ma te hakatau atu ona pegea haka ako, "E hai kimatou kohea na hai 'ia ni utunga i te kunga gaabaki nei, ke 'aonga te haangai ai te hu'ai haka putunga?"

³⁴ Haka anu atu a Jesus, "E hia bred e hai e koutou?"

Ma te hakatau atu kigatou, "Te toka hitu, ma na mi'i kaui."

³⁵ Ma te kaunaki e Jesus te 'apitanga ke noho 'aki ki te kege. ³⁶ Kae sa'u ake e Ia te toka hitu bred ma na mi'i kaui. Te gholoba na 'oti i te haka 'aue ai kia God, kae tohitohi e Ia na utunga o 'abange ki ona pegea haka ako, o tuha e na pegea haka ako kite 'apitanga. ³⁷ Ko kigatou ngatahi na kai ano maakokona, 'io mugi na pegea haka ako o tibu na momo utunga noko toe, o hohonu ai te toka hitu kete. ³⁸ Te taunga o na pegea noko kai nei noko haanga noa (4,000) taangata, ka noko iai ma'u na haahine ma na tama giki. ³⁹ Nimaa 'oti i te tuku e Jesus te 'apitanga o maseu, ko Ia noko sopo kite baka o hano ki na tahataha o Magadan.

16

*Te haka ene 'aki 'anga ke hai ni haka 'igonga
(Mark 8.11-13; Luke 12.54-56)*

¹ *Na Pharisee ma na Sadducee noko boo ake kia Jesus o hakaanu hai lobo e kigatou ia te Ia, ke haka 'agi kia te kigatou ni haka 'igonga mai te gangi.

² Ka noko hakatau kinai a Jesus o hai atu, "Na 'aso episi ai te ga'aa, koutou eta'anga haiake: 'Ka magino, iteme'agaa euga te 'agohigangi.' ³ Ka nimaa i te ma-hoata koutou eta'anga haiake: 'Te 'aso nei ka maase'i, iteme'agaa te 'agohigangi euga ma te haka 'ao'ao.' 'Eaa e na'a te hogahoga ai e koutou na noho ona 'aso hiina'i ai kite 'agohigangi, kae he'e na'a te hogahoga ai e koutou na

* 16:1 16.1 Mt 12.38; Lk 11.16.

noho o na haka 'igonga o na 'aso nei? ⁴ *Koutou na pegea hai hai 'anga songo, ma te 'atu tangata sogi ki na haka tino. Koutou e haka ene 'aki kia te Au he haka 'igonga i ni taganga, kae si'ai he hai 'anga ke haka 'agi, ka manga te haka 'igonga o Jonah." Kae hano 'aatea a Jesus 'ia te kigatou.

Na me'a haka tupu bred a na Pharisee ma na Sadducee (Mark 8.14-21)

⁵ Nimaa i te 'aso na toghi ai kigatou ki tegaa pa'asi i te gano, na pegea haka ako na he'e maanatu ke to'o ni bred. ⁶ *Ka na hai atu a Jesus kia te kigatou, "Koutou haka tauganga atu ma te na'ana'a ki na me'a haka tupu bred a na Pharisee ma na Sadducee."

⁷ Ma te manga hegeu kinai kigatou o hai ake, "E konei ana to'o i te kua he'e to'o mai e kitatou ni bred."

⁸ Na na'a e Jesus tegatou hegeunga nei, ma te haka anu kinai o hai atu, "'Eaa manga hegeu ai koutou kite he'e tau bred 'anga? Koutou hu'ai gigiki outou sano! ⁹ *Koi he'e na'a ma'u e koutou? 'Ai koutou kua he'e maanatu kite 'aso na tohitohi ai e Au te toka gima bred o haangai ai te gimanga noa (5,000) taangata? Ma te he'e maanatu ma'u a koutou po noko tokahia kete tape o honu noko haka putu e koutou? ¹⁰ *Po te toka hitu bred noko haangai ai te haanga noa (4,000) taangata, ma te tokahia kete tape o honu noko haka putu e koutou? ¹¹ 'Eaa e he'e na'a ai e koutou ko Au e he'e gea ki na bred? Ka koutou manga na'ana'a atu ki na me'a haka tupu bred a na Pharisee ma na Sadducee!" ¹² 'Io na'a gaoui e kigatou, 'ai ko Jesus noko he'e gea kia te kigatou ke na'ana'a ki na me'a haka tupu bred. Ka noko manga gea kia te kigatou ke na'ana'a ki na akonga a na Pharisee ma na Sadducee.

Te haka maahoga 'anga e Peter ia Jesus (Mark 8.27-30; Luke 9.18-21)

¹³ Te 'aso noko hano ai a Jesus ki te kakai 'anga i Caesarea Philippi, ko Ia noko haka anu ki ona pegea haka ako o hai atu kinai, "Te Hosa o Pegea e hai mai te 'apitanga koai?"

¹⁴ *Ma te haka tau a kigatou o hai atu, "E hai ake kogaa ko John Baptist, kae hai ake kogaa, ko Elijah, ka manga hai ake kogaa, ko Jeremiah po te launatasi i na taauga."

¹⁵ Ma te haka anu hoki atu a Jesus, "Kae hai ake koutou ko Au koai?"

¹⁶ *Ma te haka tau a Peter o hai atu, "Ko Koe te 'Agiki Taga'ia, te Hosa o te God ma'ugi goa."

* **16:4** 16.4 Mt 12.39; Lk 11.29. * **16:6** 16.6 Lk 12.1. * **16:9** 16.9 Mt 14.17-21. * **16:10** 16.10 Mt 15.34-38. * **16:14** 16.14 Mt 14.1,2; Mk 6.14,15; Lk 9.7,8. * **16:16** 16.16 Jn 6.68,69.

¹⁷ Haka tau atu a Jesus, “Te hakagaoinga kia te koe, Simon te hosa o Jonah. Te hai 'anga nei e he'e haka 'agi e he pegea kia te koe, kae haka 'agi e Tamau e noho i te gangi. ¹⁸ Kae hai atu Au kia te koe: Ko koe ko Peter, ka i te hatu nei e hai kau go haka tu'u ai 'ina te haka putunga ona pegea o'oku, kago he'e sepuai na taganga o te mate. ¹⁹ *E hai kago haiga'a 'ia kia te koe te hai paaunga ki te Hakahua 'anga a te 'Aitu. Nia go susugi e koe i gago nei, e hai ke go susugi ma'u i te gangi. Ka nia kago tuku e koe i gago nei, e hai ke go tuku ma'u i te gangi.” ²⁰ Ma te taagango e Jesus ona pegea haka ako, ke noka te hogahoga ki he pegea ko Ia te 'Agiki Taga'ia.

*Ko Jesus noko taga gongo i tona mate
(Mark 8.31—9.1; Luke 9.22-27)*

²¹ Haka tu'u i te 'aso na, ko Jesus noko tongitongi aki e Ia kia ona pegea haka ako, ko Ia e hai ke go hano ki Jerusalem ke go tiha'ia i ba'i hai 'anga ka go hai kinai e na 'agiki o na Jew ma na hu'ai priest ma na ako o na tagangonga, e hai ke go taa 'ia, ka ko Ia kago ma'ugi hoki i te togunga 'ao.

²² Ma te haka 'aatea e Peter 'ia Jesus o haka tu'u susugi e ia o hai atu, “Si'ai Hakahua! Te hai 'anga nei ka go he'e hai kia te Koe!”

²³ Taka hugi iho a Jesus kia Peter o hai atu, “Hinake ki mugi ia te Au Satan! Na'e ko koe haka gabegabe kia te Au. Ko koe e he'e tegeu'a ki na hai 'anga a te 'Aitu, ka na hai 'anga a pegea.”

²⁴ *Ma te hai atu a Jesus ki ona pegea haka ako, “Nimaa iai he pegea esiahai ke tata'o tu'a ia te Au, koia e hai ke hai ti'aki ia te ia, kae 'amo tena kros o tata'o mai ia te Au. ²⁵ *Iteme'agaa koai esiahai ke noko haka sao i te ma'ugi, kago he'e kite e ia. Ka koai kago hai ti'aki te ma'ugi o 'ona i te ghaghi ia te Au, e hai ke go kite e ia te ma'ugi. ²⁶ Niaa kago gaoi kite tangata i te poi hai eia ba'i ga'unga i te kege nei, kae ti'aki te ma'ugi o 'ona? Po niaa kago haiga'a e te tangata nei ke haka sui haki ai te ma'ugi o 'ona? ²⁷ *Iteme'agaa te Hosa o Pegea e hai ke go a'u i te mamagunga o te Tamana ma ona ensel, 'io giu'aki e Ia kia pegea takitasi nia noko ta'anga hai e kigatou. ²⁸ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: E iai na pegea ia te koutou e tutu'u i te kunga nei, kago he'e mamate ano hiina'i kite Hosa o Pegea e hai ke go a'u ma tona Hakahua.”

* **16:19** 16.19 Mt 18.18; Jn 20.23.

* **16:24** 16.24 Mt 10.38; Lk 14.27.

* **16:25**

16.25 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

* **16:27** 16.27 a Mt 25.31; b Ps 62.12; Rom

2.6.

17

*Ko Jesus noko haka gigiu ia te Ia
(Mark 9.2-13; Luke 9.28-36)*

¹ Nimaa sigi te toka ono 'ao, kakabe e Jesus ia Peter, ma James, ma te taina ia John, o hakaneke soko ki 'agunga i te ogo ma'u 'agunga. ² Te kunga na, ko Jesus na gigiu i 'ago ia te kigatou. Na taunga mata o'ona noko maagama o noho pe te ga'aa, ka ona ake noko susugu o noho pe te peba. ³ Kae haka 'agi kia te kigatou ia Moses ma Elijah i te gholoba na ma'u, o manga hegeu ma Jesus.

⁴ Ma te hai atu a Peter kia Jesus, "Hakahua, te hai 'anga gaoui te matou boomai 'anga ki te kunga nei, ka nimaa siahai kinai Koe, e hai kau 'ati 'ia he tokatogu boghugha, ke hai mo'ou tasi, hai mo'o Moses tasi, kae hai mo'o Elijah tasi."

⁵ ^{**}Te gholoba noko manga koi gea ai a Peter, sopo te po'ao susugu o tango ia te kigatou, kae sopo mai te ge'o i te po'ao o hai atu, "Tenei toku Hosa e ma'ine kinai Au, ko Au e hu'ai maagaohie ia te Ia. Koutou haka gongo ake kia te Ia."

⁶ Te 'aso na haka gongo atu ai kinai na pegea haka ako, ko kigatou na hetoki haka haao'o kite kege, i te matataku toto'a. ⁷ Ka na a'u kinai a Jesus o 'oso atu kia te kigatou kae hai atu, "A'aga ake, noka te matataku." ⁸ Te gholoba na hekeu 'aki ake ai kigatou, na he'e hiina'i ma'u ki he pegea, ka manga ko Jesus.

⁹ Nimaa itegatou iho 'anga i te ogo, ko Jesus noko taagango atu ia te kigatou, "Noka te hogahoga ki he pegea nia kua hiina'i kinai koutou, ano ma'ugi hoki te Hosa o Pegea mai te mate."

¹⁰ ^{*}Na pegea haka ako noko haka anu'aki kia te Ia o hai atu, "Eaa noko hai ake ai na ako o na tagangonga, ko Elijah e hai kego mataa a'u?"

¹¹ Haka tau atu a Jesus, "E hai ke na'a, ko Elijah e mu'a mai kego hai ba'i hai 'anga ke ho'ou. ¹² ^{*}Ka ko Au e hai atu kia te koutou, Ko Elijah na goa tena a'u, ka na he'e haka 'igonga e kigatou ia te ia, o manga hai kinai e kigatou ba'i hai 'anga sia hahai kigatou ke hai kia te ia. Te Hosa o Pegea e hai kego konei agatou hai ma'u kinai ke tiha'ia iogatou taganga." ¹³ Ma te na'a e na pegea haka ako, ko Jesus manga gea kia te kigatou ia John Baptist.

*Te haka ma'ugi 'anga te bagokaa masaki ghotoi
(Mark 9.14-32; Luke 9.37-45)*

* **17:5** 17.5 a Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22; b Deut 18.15. * **17:5** 17.5 2 Pet 1.17,18. * **17:10** 17.10 Mal 4.5. * **17:12** 17.12 Mt 11.14.

14 Te 'aso na giu mai ai ki te 'apitanga, noko iai te tangata na tu'uti mai ia Jesus o toko tugi i 'ago ia te Ia. ¹⁵ O hai atu, "Hakahua, 'agoha mai kia toku hosa. Koia e iai te masaki ghotoi o hu'ai tiha'ia ai. 'Eha 'aso guti ai ki na ahi ma na bai. ¹⁶ Kua kakabe mai eau ki ou pegea haka ako, ka kua he'e 'aonga te haka ma'ugi e kigatou ia te ia."

17 Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Koutou te 'atu tangata he'e too kia God ma te hai hai 'anga songo. E hai ke kohea na noho goa taku haka pata kia te koutou?! E hai ke kohea na noho goa taku hai tuku kia te koutou?! Kakabe mai te mi'i tangata kia te Au i te kunga nei." ¹⁸ Ko Jesus na pagepage e Ia te haagiki songo o sopo ki taha i te mi'i tangata. Koia na soihua i te mi'i gholoba na.

19 Mugi o boo soko ake na pegea haka ako kia Jesus, o haka anu atu kinai, "'Eaa kua he'e 'aonga te pagepage ai e kimatou?"

20 *Ma te haka tau atu a Jesus, "Iteme'agaa koutou e pau o gigiki toto'a 'outou sano. Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koutou poi gigiki outou sano o noho po te mi'i hatu me'a o te ga'akau e ingoa te 'mustard', koutou manga 'aonga te hai atu kite ogo nei, 'Ngaso'i atu i te kunga nei ki tegaa kunga,' ka ngaso'i. Kago si'ai ni me'a haingata'a kia te koutou. ²¹ [Ka te haagiki songo nei, ka he'e manga muna o hano 'aatea, naakupu ki te taakunga ma te he'e kai i te sogi.]"

22 Te 'aso na haka putu giu ai kigatou ki Galilee, ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, "Te Hosa o Pegea e hai kego haka soko 'ia ki na taganga o pegea. ²³ E hai kigatou go taa 'ia ke mate, ka nimaa 'io go ite togunga 'ao, ko Ia e hai kego ma'ugi hoki mai." Na pegea haka ako na hu'ai he gege hinangago 'aki.

Te takis o te Hage Tapu

24 *Te 'aso noko hetae ai a Jesus ma ona pegea haka ako kite manaha i Capernaum, na pegea tibu takis o te Hage Tapu, noko boo ake o haka anu 'aki kia Peter o hai atu, "Te Ako o 'ou ma tau'i te takis o te Hage Tapu?"

25 Ma te haka tau atu a Peter, "'Oo, ma hai e Ia."

Ka te gholoba na ugu ai a Peter ki goto i te hage, ko Jesus te noko mataa gea kia te ia o haka anu, "Tehea tau maanatu Simon? Koai te tibu takis ai na hakahua o gago nei: Oगतou hosa maa'ogi po na pegea 'aatea?"

26 Haka tau atu a Peter, "Na pegea 'aatea."

Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Ka ona hosa manga tausu'u. ²⁷ Ke noka te kitatou hai 'ia ia te kigatou ke 'ika'ika 'aki:

* **17:20** 17.20 Mt 21.21; Mk 11.23; 1 Cor 13.2. * **17:24** 17.24 Ex 30.13; 38.26.

Hinatu kite gano o sisi ai, ogo sa'u te kaui kago mataa huhuti, o luga te ngutu, ka go kite ai e koe he mane. 'Ogo to'o atu o haiga'a kia te kigatou o tau'i ai toku takis ma to'ou."

18

Koai te hai ke go hua'eha

(Mark 9.33-37,42-48; Luke 9.46-48; 17.1-2)

¹* I na 'aso na, na pegea haka ako noko boo ake kia Jesus o haka anu 'aki kinai o hai atu, "Koai te hai ke go hua'eha i te Hakahua 'anga a te 'Aitu?"

² Ko Jesus noko ngege i te mi'i tama 'iti'iti o haka tu'u goto ia te kigatou. ³* Kae hai atu a Jesus, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Naakupu ki te sui 'outou a'aki ke noho po na mi'i tama giki, koutou kago he'e boo ki goto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ⁴ Kogaa na noho, ko ai e haka ma'ugago ia te ia o noho pete mi'i tama 'iti'iti nei, kago hua'eha to'a i te Hakahua 'anga a te 'Aitu.

⁵ "Ko ai kago haka pogo e ia i he mi'i tama 'iti'iti noho po tenei i te ghaghi i toku ingoa, koia e haka pogo e ia ia te Au ma'u. ⁶ Ka nimaa iai he pegea hai eia he launatasi ina tama giki kua too kia te Au ke go 'oosongo, mano koia e gaoi i te tauga he hu'ai hatu ki te u'a o baa lologi ki te takege o te moana.

⁷ "Haka'aagoha a gago nei ina me'a e hai ia pegea o 'oosongo. Na me'a na e hai ke boo mai, kae haka'aagoha te pegea kago boo mai ai na me'a na. ⁸* Ka tou gima po tou ba'e, nimaa hai eia ia te koe o 'oosongo, toghi atu o tupe. E hu'ai gaoi i te poi hano sanga songo po e pikipiki koe ki te ma'ugi, o sigi i te noko noho guo'ou gima ma guo'ou ba'e o seu ngatahi kite ahi noho goa. ⁹* Ka tou mata nimaa hai eia ia te koe o 'oosongo, kape iho o tupe. E hu'ai gaoi i te poi hano mata tasi koe ki te ma'ugi, o sigi i te noko noho guo'ou mata kae seu ki te ahi o te ugaimami.

Te haka gaataki i te sipisipi he'e kitea

(Luke 15.3-7)

¹⁰* "Koutou noka te hiina'i haka sogago ki he launatasi i na mi'i pegea nei, na'e hai atu Au, ogatou ensel i te gangi manga suga te hiina'i ki na mata o Tamau i te gangi. ¹¹ [Te Hosa o Pegea noko a'u ke haka ma'ugi na pegea kua boo 'aatea.]

¹² "Koutou ekohea na tegeu'a? Poi iai he tangata hai ma'ana he tino te gau sipisipi, kae hano 'aatea te launatasi ia te kigatou, 'ai ka go he'e tuku eia te tino iba tuma'a e iba i na

* **18:1** 18.1 Lk 22.24. * **18:3** 18.3 Mk 10.15; Lk 18.17. * **18:8** 18.8 Mt 5.30.

* **18:9** 18.9 Mt 5.29. * **18:10** 18.10 Lk 19.10.

ogo, kae hano o sasaga te launatasi kua se'ia? ¹³ Ko Au e gea kia te koutou i te maa'ogi: Nima'a go kite eia, koia ka hu'ai mahi i te launatasi nei, o sigi i te tino iba tuma'a e iba manga noho. ¹⁴ Manga konei na noho ma'u te Tamana o'outou e noho i te gangi. Ko Ia e he'e siahai ki he launatasi i na mi'i pegea nei kego he'e kitea.

Te 'atima'ogi hai hai 'anga songo

¹⁵ * "Ko te taiu nima'a hai hai 'anga songo kia te koe, hinatu kougua manga hegeu toka'gua, kae hogahoga kinai te hai 'anga songo e hai eia. Nima'a haka'gongo kia te koe, e kakabe hokimai ekoe ia te taiu. ¹⁶ * "Ka nima'a he'e haka'gongo kia te koe, ogo kakabe atu he launatasi po he toka'gua pegea o boo kinai. Ko ba'i hai 'anga hegeu kinai kougua, e hai kego tinoga'oi i te na'a 'aabaki'ai he toka'gua po he toka'togu pegea. ¹⁷ Ka nima'a he'e maka ma'u ke haka'gongo kia te kigatou, 'atigongo atu ai ki na pegea sogi. Ka nima'a pau o he'e maka ma'u ke haka'gongo ki na pegea sogi, tuku atu ia te ia ke noho po te pegea he'e too kia te 'Aitu po te pegea tibu takis.

¹⁸ * "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Nia e gii poe susugi e koutou i te kege nei, kago gii ma'u i te gangi. Ka nia e huhuke poe tuku e koutou i te kege nei, kago huhuke ma'u i te gangi.

¹⁹ "Ko Au e gea haka hoki atu ma'u kia te koutou, nima'a iai he toka'gua ia te koutou e gototasi ki he me'a i te kege nei, o haka ene 'aki'ai, e hai kego hai e Tamau e noho i te gangi kia te kiga'aua. ²⁰ Ite me'agaa, nima'a iai he toka'gua po he toka'togu e haka'putu i toku ingoa, ko Au manga haka'pata kia te kigatou."

Te haka gaataki i te guani he'e 'agoha

²¹ * Ma te a'u a Peter o haka anu atu kia Jesus, "Hakahua, e hai kau haka noka haka hia kitoku taina iona 'aso hai hai 'anga songo kia te au? Haka hitu gholoba?"

²² * Haka tau atu a Jesus, "Ko Au e hai atu kia te koutou, he'e manga te haka hitu gholoba, kae haka noka o sigi i te katoa haka hitu tuma'a e hitu gholoba.

²³ "E kogaa na noho, te Hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho pe te hakahua e siahai ke haka tinoga'oi na kaone a ona guani. ²⁴ Te gholoba noko hai ke haka tu'u ai te haka tino ga'oi 'anga, kae kakabe ake 'ia kinai te tangata noko kaone eia te noa (1,000) mane. ²⁵ Naato'o i te guani nei na he'e tau

* **18:15** 18.15 Lk 17.3. * **18:16** 18.16 Deut 19.15. * **18:18** 18.18 Mt 16.19;

Jn 20.23. * **18:21** 18.21 Lk 17.3,4. * **18:22** 18.22 Gen 4.24.

mane ke sui ai tena kaone, manga kaunaki e tena hakahua ia te ia ma tena uguugu ma tena haanau ma ba'i me'a a 'ana ke salemu ke sui ai tena kaone.

²⁶ "Te guani nato tokotugi i'ago ite hakahua o sasaka ake, 'Baa noa mai ka kau go tau'i hoki 'ia ba'i me'a.'

²⁷ Te hakahua na 'agoha ki tona guani o haka noka tena hu'ai kaone, kae tuku ia te ia o hano.

²⁸ "Ka te 'aso noko hano ai te guani na, o sasa'o ki tegaa guani noko kaone eia tena gau (100) mane ma te logi eia o kukumi te u'a kae hai atu, 'Tau'i hokimai nia noko kaone e koe kia te au!'

²⁹ "Too tokotugi tegaa guani o hai ake, 'Baa noa mai ka kau go tau'i hoki 'ina kia te koe.'

³⁰ "Ka koia na he'e maka, manga kakabe eia o tuku kite kunga o na pegea kagohia, ke go noho ai ano sui tena kaone. ³¹ Te gholoba na hiina'i ai kogaa guani ki nia noko hai, ko kigatou na 'agogoha toto'a mate boo kigatou o he 'atigongo 'aki ki te hakahua i nia kua hai e te guani.

³² "Mate pogo 'aki te hakahua ite guani nei, o hai atu kinai, 'Ko koe te guani songo to'a. Noko haka noka eau tau hu'ai kaone, i tau sasaka 'anga kia te au. ³³ 'Ai ko koe e he'e 'agoha ki tegaa guani, ke noho pe taku 'agoha 'anga kia te koe?!' ³⁴ Te hakahua na hu'ai haka tangi, ma te tuku e ia te guani nei kite kunga o na pegea kagohia, ke noho ai ano tau'i hoki tena hu'ai kaone.

³⁵ "Ko Tamau e noho ite gangi, kago konei ana noho ma'u kia te koutou taki tasi, i te poi he'e haka noka ki outou taina i outou uso."

19

Te akonga o te maabae na takanga

(Mark 10.1-12)

¹ Te gholoba na 'oti ite gea ai a Jesus ina hai 'anga nei, ko Ia na hano i Galilee o hano ki te kakai 'anga i Judea i tegaa pa'asi o te bai mimigo i Jordan. ² Te hu'ai 'apitanga noko manga 'agu ia Jesus, ma te haka ma'ugi e Ia ia te kigatou.

³ Noko iai kogaa ina Pharisee, noko booake ke haka anuanu pake ia Jesus. Ko kigatou noko haka anu 'aki, "'Ai manga gaoi ki atatou tagangonga kite tangata ite poi maabae ma tena uguugu i ba'i hai 'anga?'"

⁴ *Haka tau atu a Jesus, "'Ai e he'e haka sahe e koutou: 'Haka tu'u mai i te gosigosi 'anga a gago nei, ko God noko gosigosi ia te kigaaua te tangata ma te hahine,'

⁵ *kae hai atu a te 'Aitu:

* 19:4 19.4 Gen 1.27; 5.2. * 19:5 19.5 Gen 2.24.

'Tenei te hai 'anga e hai ke hano ai a te tangata ia te tamana
ma te tinana,

o he piitaki 'aki ma tena uguugu,

ko kigaaua kua hai ai te tino e tasi.'

⁶ Ko kigaaua ka he'e noko hai ai he toka gua pegea, ka te pegea e tasi. E kogaa na noho, nia na haka he potaki 'aki e God, noka te tuku he pegea ke haka maabae."

⁷ *Na Pharisee na haka anu atu, "Ka 'eaa gaa noko tuku ai e Moses, te tangata ke 'abange he kanukanu mo'o te maabae kia tona uguugu, kae tuku te hahine ke hano?"

⁸ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Ko Moses noko manga tuku e ia ia te koutou ke maabae ma outou uguugu, iteme'agaa outou uso noko mogi toto'a. Ka noko he'e konaa na hai i te haka tu'u sanga. ⁹ *Ko Au e hai atu kia te koutou: Nimaa iai he pegea manga muna o maabae ma tona uguugu, ka te hahine e he'e maasoko, kae sui o taka ma tegaa hahine, koia te tangata hai uguugu maasoko."

¹⁰ Na pegea haka ako noko hai atu kia Jesus, "Nimaa tenei te paaunga kite matu'a mate uguugu, e gaoi ke noka te taka."

¹¹ Ma te haka tau atu a Jesus, "Te akonga nei e he'e hai ki ba'i pegea, ka manga na pegea kua haiga'a kinai e te 'Aitu.

¹² Iteme'agaa e iai na pegea haka haa o he'e 'aonga ki te hai uguugu, kae iai kogaa e hai e pegea o he'e 'aonga ki te hai uguugu, kae iai kogaa pegea manga he'e siahai uguugu, i te tegeu'a ke manga hai hekau ki te Hakahua 'anga a te 'Aitu. Ka koai e siahai ki te akonga nei, manga 'aonga te 'agu tu'a ai!"

Na mi'i tamagiki ma Jesus

(Mark 10.13-16; Luke 18.15-17)

¹³ Na mi'i tamagiki noko kakabe ake kia Jesus, ke haka eke ai na gima ma te sogi ia te kigatou, ka na gehu na pegea haka ako ki na pegea noko kakabe ake e kigatou na mi'i tamagiki.

¹⁴ Ma te hai atu a Jesus, "Tuku atu na mi'i tamagiki ke boomai kia te Au, kae noka te susugi ia te kigatou, iteme'agaa te Hakahua 'anga a te 'Aitu te kunga mo'o na pegea e noho pe na tamagiki nei." ¹⁵ Ko Jesus na haka eke gua gima i na mi'i tamagiki kae hano.

Te tangata tamatama hu'ai ga'u

(Mark 10.17-31; Luke 18.18-30)

* **19:7** 19.7 Deut 24.1-4; Mt 5.31. * **19:9** 19.9 Mt 5.32; 1 Cor 7.10,11.

¹⁶ E iai te tangata noko a'u kia Jesus, o haka anu atu kinai, "Ako, tehea te hai 'anga gaoui kau hai 'ia, ka kau go ga'u 'ia ai te ma'ugi noho goa?"

¹⁷ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "'Eaa e haka anu ai koe kia te Au po nia te gaoui? 'E iai te Launatasi e gaoui. Ka ko koe nimaa siahai ke go ga'u e koe te ma'ugi, maangao atu ki na tagangonga."

¹⁸ *Ma te haka anu te tangata o hai atu, "Na tagangonga hea?"

Haka tau atu a Jesus,
 "Noka te taa pegea,
 noka te maasoko na taangata hai uguugu,
 noka te kaia'a,
 noka te gogoi,

¹⁹ *haka e'eha atu ia te tamau ma te tinau,
 ma te ma'ine atu ki na pegea e pata mai,
 ke noho pe au ma'ine 'anga kia te koe."

²⁰ Ma te haka tau te tamatama nei o hai atu, "Na hai 'anga nei manga hai e au o 'oti, ka nia te koi he'e hai eau?"

²¹ Ma te hai atu a Jesus, "Ko koe nimaa siahai ke pau o tinogaoui, hinatu o tuku au ga'unga ke tau'i 'ia ke hai ai ni mane o haiga'a ki na pegea lae, ka ke go hai ma'au ni ga'unga i te gangi, kae a'u o tata'o ia te Au."

²² Te gholoba na haka gongo ai te tangata tamatama nei, ko ia na hano 'agoha, iteme'agaa koia e hai ana hu'ai ga'unga.

²³ Ma te hai atu a Jesus kia ona pegea haka ako, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, e hai ngata'a te tangata ga'u te hano kigoto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ²⁴ Ko Au e gea hoki atu kia te koutou, e mi'i haingaohie te mene he 'camel' i he mata nila, o sigi i te sopo he pegea ga'u kigoto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

²⁵ Te gholoba noko haka gongo ai na pegea haka ako ki te gea 'anga nei, ko kigatou na hu'ai he tu'ia 'aki o haka anu atu kia te Ia, "Ka koai gaa te kago maa'ugi?"

²⁶ Ko Jesus noko ina atu kia te kigatou ma te hai atu, "Te hai 'anga nei e haingata'a kia pegea, ka ko ba'i hai 'anga manga haingaohie kia God."

²⁷ Ma te haka tau a Peter kia Jesus o hai atu, "Ko kimatou kua ti'aki ba'i me'a, kae tata'o ia te Koe, ka nia gaa kago hai ai kia te kimatou?"

* **19:18** 19.18 a Ex 20.13; Deut 5.17; b Ex 20.14; Deut 5.18; c Ex 20.15; Deut 5.19; d Ex 20.16; Deut 5.20. * **19:19** 19.19 a Ex 20.12; Deut 5.16; b Lev 19.18.

28 *Ma te haiatu a Jesus kia te kigatou, “Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te hai haka hoki 'anga ba'i hai'anga o ho'ou, te gholoba kago noho ai te Hosa o Pegea itena noohonga mamagunga, ka koutou kua 'oti ite he tata'o'aki ia te Au e hai ke go noho'aki ma'u ite katoa tuma'a e gua noohonga o hakaaba te katoa tuma'a e gua hanohano o Israel. 29 Ka ko ba'i pegea ti'aki hage, po 'ogatou 'api taangata po 'ogaatou tuhaahine, po 'ogatou tamana, po 'ogatou tinana, po agatou haanau, po ogatou kunga henua, ite baaghaghi ia te Au, kago ga'u me'a o 'eha to'a kae kago ga'u ma'u te ma'ugi noho goa. 30 *Ka e 'api pegea e mumu'a, e hai ke go mugi. Ka e 'api pegea e mugi, e hai ke go mumu'a.

20

Te haka gaataki i te 'umanga kaubago

1 “Te Hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho pe te pegea hai ona kunga henua. Kae hano i te taha'ata ke hai ki ni pegea ke hai hekau i tona 'umanga kaubago. 2 Ko ia noko magaohie ke tau'i ia te kigatou i he mane siliva e tasi i te 'ao kae haka to'o ia te kigatou ki tona 'umanga kaubago.

3 “Nimaa ite mahoata, kae hano ia kite kunga tau'i me'a, o ina kina pegea manga tutu'u ai he'e tau tukunga. 4 Hai atu ia kia te kigatou, 'Koutou boo atu ma'u o hai hekau i toku 'umanga kaubago, ka kau go tau'i 'ia ia te koutou inia e 'aonga.' 5 Ma te boo kigatou.

“Koia noko hoki ma'u ite 'ao'atea, hoki ma'u ite eke seunga 'anga te ga'aa, o manga hai eia te hai'anga e tasi te tuku na pegea o haihekau kego tau'i. 6 Nimaa ite ga'aa page, koia noko hoki ma'u ki te kunga tau'i me'a o kite ina pegea manga koi tutu'u. Koia noko haka anu kia te kigatou, 'Eaa manga konaa autou tutu'u ai ite 'ao kaatoa nei he'e hai he hai'anga?’

7 “Ma te haka tau kigatou o haiatu, ‘Ite he'e tau pegea tuku kimatou haihekau.’

“Ma te haiatu ia kia te kigatou, 'Koutou boo atu ma'u o haihekau i toku 'umanga kaubago.’

8 * “Nimaa ite ahiahi, te hakahua o te 'umanga kaubago, noko haiatu kitona pegea ge'o hekau, 'Pogoakiatu ina pegea e haihekau o tau'i agatou ga'unga, haka tu'u tau'iatu ina pegea noko tuku taha'aki o haihekau, ano taha'aki ina pegea noko mataa tuku o haihekau.’

9 “Ma te booake na pegea noko tuku o haihekau ite ga'aa page, o manga ga'u taki tasi agatou mane siliva. 10 Ka

* 19:28 19.28 a Mt 25.31; b Lk 22.30. * 19:30 19.30 Mt 20.16; Lk 13.30.

* 20:8 20.8 Lev 19.13; Deut 24.15.

te 'aso na boo ake ai na pegea noko mataa tuku o hai hekau, ko kigatou noko haka sano ke ga'u 'eha, ka ko kigatou na manga to'o mane takitasi ngatahi. ¹¹ Te gholoba na ga'u ai na tau'i ogatou, ko kigatou na haka megemege ki te hakahua o te 'umanga kaubago. ¹² Ko kigatou noko hai atu, 'Na pegea nei noko tuku taha'aki o manga hai hekau i te mi'i gholoba e tasi, ka kua hai e koe o papata kia te kimatou kua ngaage te hai hekau ma te begangia i te 'ao kaatoa.'

¹³ "Ka te hakahua o te 'umanga kaubago, noko haka tau kite launatasi ia te kigatou o hai atu, 'Taku hemasi'inga, e he'e hai eau he hai'anga songo kia te koe. Ko koe noko maangao ke hai hekau ke tasi mane siliva i te 'ao, 'ine? ¹⁴ To'o ake te tau'i o'ou na o hano. Taku paaunga ke haiga'a ki na pegea noko tuku taha'aki o hai hekau ke papata kia te koe. ¹⁵ 'Ai e he'e gaoui te hai eau nia e siahai kau hai'ia i aku mane? Po ko koe e'ita ia te au e'agoa? "

¹⁶ *Ma te hai atu a Jesus, "Ekonei na noho, koai manga mugi, e hai kego mu'a, ka koai manga mu'a e hai kego mugi."

Ko Jesus noko taga gongo i tona mate

(Mark 10.32-34; Luke 18.31-34)

¹⁷ Te gholoba noko hano ai a Jesus ki Jerusalem, ko Ia noko gea ki tona katoa tuma'a e gua pegea haka ako soko i te boo'anga i te agatu'u o hai atu kia te kigatou, ¹⁸ "Ko kitatou e hakaneke ki Jerusalem, ka te Hosa o Pegea ka hakasoko'ia ki na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga. E hai kigatou go haka pau'ia ke mate. ¹⁹ Ma te hai kego haiga'a ia te Ia ki na pegea 'aatea, ke go noko putatai kia te Ia, ma te kogu ia te Ia, ma te go taa ia te Ia ki te kros. Ka nimaa go i te 'ao kago togu kinai tona mate, ko Ia e hai kego haka ma'ugi haka hoki."

Te saakanga a te tinana o James ma John

(Mark 10.35-45)

²⁰ Kae boo ake te tinana o gua hosa o Zebedee ma gua'ana tama kia Jesus, o he toko tugi'aki kae haka ene kia Jesus ke go hai he hai'anga gaoui ki gua'ana tama.

²¹ Ma te haka anu atu kinai a Jesus, "Niaa te siahai kinai koe?"

Ma te hai atu te hahine, "Ke tuku gua'aku tama nei ke go noho tegaa itou pa'asi mau, kae noho tegaa itou pa'asi sema itou 'aso Hakahua."

²² Hai atu a Jesus kia gua taangata, "E he'e na'a e koutou nia te he haka ene'aki ai koutou. 'Ai kougua kago 'aonga te bibinu i te kapu e hai kau go binu ai?"

* **20:16** 20.16 Mt 19.30; Mk 10.31; Lk 13.30.

Haka tau atu a kigaaua, “‘Oo, manga 'aonga.”

²³ Hai atu a Jesus kia te kigaaua, “E maa'ogi kougua kago bibinu i te kapu nei, ka te noho 'aki kougua i toku pa'asi maui ma toku pa'asi sema, e he'e te hai'anga kau tuku 'ia. Gua noohonga nei gua kunga kina pegea na 'oti i te haka pau kinai e Tamau.”

²⁴ Te gholoba na haka gongo kinai tegaa katoa pegea haka ako, ko kigatou noko hakatangi'aki toto'a kite hai haanau nei. ²⁵ *Ma te ngege atu a Jesus ia te kigatou o haka putu mai, o hai atu, “Manga na'a e koutou, na hutiaki o na pegea 'aatea e pau kigatou o hakahuahua ia te kigatou. Oगतou hakahua te noko manga hai paaunga kia te kigatou.

²⁶ *Ka koutou he'e hai ke konaa autou noho. Koai e siahai ke hua'eha ia te koutou, koia e hai ke hai ai mo'outou he guani.

²⁷ Koai e siahai ke mu'a, koia e hai ke hai hekau kia te koutou.

²⁸ Ke noho pete Hosa o Pegea, noko he'e a'u ke hai hekau kinai, ka ko Ia te noko a'u ke hai hekau, ma te ke haiga'a te ma'ugi te tau'i kina ma'ugi o pegea.”

Ko Jesus noko hakagaoi te toka gua pegea kikibi

(Mark 10.46-52; Luke 18.35-43)

²⁹ Te gholoba noko boo ai a Jesus ma ona pegea haka ako i Jericho, te hu'ai tu'uganga noko tata'o ia te Ia. ³⁰ Ka noko iai te toka gua taangata kikibi, noko manga noho 'aki i te taha aga. Nima haka gongo kigaaua ko Jesus esigi, ko kigaaua na ngegege, “Hakahua, te Hosa o David, 'agoha mai kia te kimaaua.”

³¹ Gehu te 'apitanga kia te kigaaua, ma te kaunaki ia te kigaaua ke ngongoto. Kae manga tuku haka soo ake ogaa ge'o o ngegege toto'a o hai atu, “Hakahua, te Hosa o David, 'agoha mai kia te kimaaua!”

³² Ko Jesus na tu'u o ngege atu ia te kigaaua, o hai atu kinai, “Niaa te sia hahai kougua kau hai 'ia kia te kougua?”

³³ Ko kigaaua noko haka tau o hai atu, “Hakahua, ko kimaaua e siahahai ke lugaluga omaua mata.”

³⁴ Ko Jesus na hu'ai 'agoha kia te kigaaua, ma te 'oso ki ogaa mata. Ko kigaaua na ghali o lugaluga ogaua mata o hiina'i, kae tata'o ia Jesus.

21

Te 'Agiki Taga'ia noko hano kigoto i Jerusalem

(Mark 11.1-11; Luke 19.28-40; John 12.12-19)

¹ Te 'aso na hitaiaki ai kigatou ki Jerusalem, kae tatae ki Bethphage e i-te Ogo i Olives. Haka to'o e Jesus te toka gua

* 20:25 20.25 Lk 22.25,26. * 20:26 20.26 Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26.

i ona pegea haka ako, ² kae hai atu kia te kigaaua, “Boo atu kite mi'i manaha e i-mu'a ia te kougua, ka kite ai kougua i te donki manga taugaki haka pigi kinai tena punua tangata. Ogo huhuke atu o kakabe ngatahi mai kia te Au ³ Nimaa go gea he pegea i he hai 'anga kia te kougua, ogo hai atu kinai, 'E siahai kinai te Hakahua,' ka ke go manga haka to'o ghali mai eia.”

⁴ Te hai 'anga nei noko hai ke haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga, o hai ake:

⁵ * “Hai atu ki te Tama'ahine a Zion:
Ina 'atu, te hakahua o 'ou e a'u kia te koe.
E haka ma'ugago o eke o a'u i te donki
ma te punua tangata a te donki.”

⁶ Gua pegea haka ako na boo o hai nia noko tongitongi aki e Jesus ke hai. ⁷ Ko kigaaua na kakabe mai te donki ma tena punua, o haka eke kinai ogaua ake o noho ai a Jesus. ⁸ Kae hohoga na ake o te 'apitanga i te agatu'u. Kae toghi toghi e kogaa 'isi pegea na 'ugu ga'akau o hohoga ma'u i te agatu'u.

⁹ * Te 'apitanga noko mumu'a kogaa kae mumugi kogaa ia Jesus, o manga ngengege ngatahi o hai ake,

“Te haka e'eha kia te Hosa o David!
Te haka gaoinga kia te Ia e a'u i te ingoa o te 'Aitu!
Te haka e'eha kia te 'Aitu Ma'u 'agunga.”

¹⁰ Te gholoba na hano ai a Jesus kigoto i Jerusalem, ko bai pegea i Jerusalem noko nganangana kinai, mate he haka anuanu 'aki, “Koai tenei?”

¹¹ Ka te 'apitanga noko tata'o ai noko haka tau o hai atu, “Ko Jesus tenei, te taauga mai Nazareth i Galilee!”

*Ko Jesus noko i te Hage Tapu
(Mark 11.15-19; Luke 19.45-48; John 2.13-22)*

¹² Hano a Jesus kigoto i te Hage Tapu, o pagepage e Ia na pegea noko manga tau'i mate te salemu me'a i te kungana. 'Aka gigingi e Ia na kaupea noko sui mane ai, kae 'aka gigingi ma'u e Ia na kaupea o na pegea noko salemu gupe. ¹³ * Ma te hai atu kia te kigatou, “Na 'oti i te kanukanu:

‘Toku Hage e hai kego mate:
Te Hage Takunga,’

ka kua hai e koutou o hai ai te 'ana ki na pegea kaia'a.”

¹⁴ Na pegea kikibi ma na pegea seu noko boo ake kia Jesus i te Hage Tapu, o hakagaoi e Ia ia te kigatou. ¹⁵ Ka te 'aso na hiina'iai na hakahua o na priest, ma na ako o na tagan-gonga ki na hai 'anga gaoi noko hai e Jesus, ma te haka gongo ki te ngengege 'anga a na tama giki i te Hage Tapu o hai ake,

* 21:5 21.5 Zech 9.9. * 21:9 21.9 Ps 118.25,26. * 21:13 21.13 Is 56.7; Jer 7.11.

“Te haka e'eha kite Hosa o David!” ko kigatou na hu'ai he 'ika'ika 'aki ai.

¹⁶ *Ko kigatou noko haka anu 'aki atu kia Jesus, “Ko koe e haka gongo ki nia e gegea kinai na tama giki?”

Mate haka tau atu a Jesus, “'Oo, 'ai e he'e haka sahe e koutou na Kanukanu e hai ake:

'Ko Koe kua hai na ngutu o na tamagiki ma na tamagiki koi haa uu

o haiga'a te haka e'eha maa'ogi'?”

¹⁷ Ma te hano a Jesus ia te kigatou i Jerusalem ki Bethany o noho ai i te poo.

Ko Jesus noko tongi e Ia te 'fig'

(Mark 11.12-14; 11.20-24)

¹⁸ Ko Jesus noko hokimai ki Jerusalem ite mahoata pilupilu o tegaa 'ao, ka ko Ia noko ongea. ¹⁹ Ma te ina ki te ga'akau 'fig' i te pa'asi o te aga tu'u, o hakaneke kinai, e he'e tau hua, ka manga na gau. Mate hai atu Ia ki te ga'akau, “Ko koe kago he'e hua haka hoki i he 'aso.” Kae manga ghali te ga'akau o maemae.

²⁰ Te 'aso na hiina'i ai kinai na pegea haka ako, ko kigatou na he langalanga 'aki ai o hai ake, “E kohea na hai e maemae ghali ai te 'fig' nei?”

²¹ *Ma te haka tau a Jesus o hai atu, “Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koutou: Koutou poi pau o too mogimogi kia te 'Aitu ma te he'e mou tegeu'a, e he'e manga hai e koutou nia kua hai ki te 'fig' nei, ka koutou ka go 'aonga ma'u te hai atu ki te ogo nei: 'Hinatu o too ki te moana,' kago hai. ²² Koutou poi too, kago ga'u e koutou nia kago haka ene 'aki ai koutou i te sogi.”

Na haka anu i na taganga o Jesus

(Mark 11.27-33; Luke 20.1-8)

²³ Ko Jesus noko hano ki goto i te Hage Tapu, ka te gholoba noko manga ako ai Ia, na hakahua o na priest ma na 'agiki o na Jew noko boomai kia te Ia, o haka anu 'aki atu, “Koai te tuku ia te Koe o hai na hai 'anga nei? Koai ma'u noko haiga'a kia te Koe na paaunga nei?”

²⁴ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, “Ko Au e hai kau haka anuanu ma'u kia te koutou i te launatasi haka anu. Ka nimaa hakatau mai koutou kia te Au, 'io mugi Au o hogahoga kia te koutou po o'ai na taganga e hai ai e Au na hai 'anga nei. ²⁵ Te haa gogomi pegea 'anga a John, te hai 'anga mai hea? Te hai 'anga mai te gangi? Po te hai 'anga mai a pegea?”

* **21:16** 21.16 Ps 8.2. * **21:21** 21.21 Mt 17.20; 1 Cor 13.2.

Ka na mataa hegeu kinai kigatou ano haiake, "Nimaa hai atu kitatou, 'Te hai'anga mai te gangi,' ka hai mai, 'Ka 'eaa noko he'e too ai koutou kia John?' ²⁶ Ka nimaa hai atu kitatou, 'Te hai'anga mai a pegea,' ko kitatou e matataku kite 'apitanga, iteme'agaa kua na'a e kigatou, ko John te taauga."

²⁷ Ko kigatou na haka tau atu kia Jesus, "E he'e na'a e kimatou."

Mate hai atu a Jesus, "Ka he'e hogahoga ma'u e Au kia te koutou, po o'ai na taganga te hai ai e Au na hai'anga nei.

Te haka gaataki i te toka gua hosa

²⁸ "Tehea tautou tegeu'a kite haka gaataki nei: Noko iai te tangata, noko hai gua ona hosa. Koia noko mataa hano kite hai ta'okete o hai atu kinai, 'Tama, hinatu i te 'ao nei o hai hekau kia te au i toku 'umanga kaubago.'

²⁹ "Koia noko haka tau atu, 'Koau ka he'e hano,' ka na mugi o sui tegeu'a o hano.

³⁰ "Mugi te tamana o hano ki tegaa ona hosa, o gea kinai i te hai'anga e tasi. Koia na hakatau atu kinai, 'E hai kau hano, hakahua,' ka noko he'e hano.

³¹ "Koai i te toka gua nei na hai nia te noko siahai kinai te tamana?"

Haka tau atu kigatou, "Te hai ta'okete."

Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Na pegea tibu takis ma na haahine maasoko, kago mumu'a ia te koutou kite Hakahua'anga a te 'Aitu.

³² *Iteme'agaa ko John noko mu'a mai kia te koutou ke haka'agi kia te koutou na hai'anga tinogaoi. Ka koutou na he'e sui tegeu'a o too kia te ia, ka na pegea tibu takis ma na haahine maasoko na too kinai. Ka koutou he'e pote hiina'i ki na hai'anga nei, koutou noko he'e sui tegeu'a o too kia te ia.

Te haka gaataki o na pegea tau'i o hai hekau

(Mark 12.1-12; Luke 20.9-19)

³³ *"Haka gongo mai ki tegaa haka gaataki: Noko iai te pegea hai ona kunga henua noko sanga tona 'umanga kaubago. Noko 'ati eia te 'aa o mugheghi ai, kegi ma'u eia te pupu'a ke go natu kinai na hua kaubago ke hai ai ni waeni. Kae 'ati ma'u eia te hata mata o ma'u'agunga, 'io mugi ia o tuha te 'umanga nei ki na pegea noko tau'i ke ge'o tona 'umanga, kae hano o sehu. ³⁴ Nimaa hitaiaki te 'aso ke utu ai te 'umanga nei, kae haka to'o e ia ona guani ke to'o tena 'inati i na waeni.

* **21:32** 21.32 Lk 3.12; 7.29,30. * **21:33** 21.33 Is 5.1,2.

³⁵ “Ka na ge'osanga o te 'umanga na labu e kigatou ona guani nei, o kogu e kigatou tegaa, kae taa tegaa, kae 'aumahu hatu tegaa. ³⁶ Ma te hakato'o hoki eia kogaa, noko 'api o sigi ina guani noko mataa hakato'o, ka na haisongo ma'u e na ge'osanga ia te kigatou. ³⁷ Te hai'anga taha'aki, koia na hakato'o tona hosa ki na ge'osanga. Koia noko tegeu'a ake, 'Ko kigatou kago pogo kia toku hosa.’

³⁸ “Ka te 'aso noko hiina'i atu ai na ge'osanga o te 'umanga ki te tama, ko kigatou na konei agatou gegea, ‘Tenei te hosa o te hakahua o te 'umanga. Boomai kitatou taa 'ia, ka ke hai mo'otatou ana hesuinga.’ ³⁹ Ma te logi e kigatou ia te ia, o tupe ki taha i te 'umanga o taa ai ia te ia.”

⁴⁰ “Te 'aso kago a'u ai te hakahua o te 'umanga, niaa kago hai eia ki na ge'osanga o te 'umanga?”

⁴¹ Ko kigatou noko hakatautu, “Kago pau ia o taa haka masogo na pegea hai hai'anga songo, kae tuha tena 'umanga kaubago kigaa pegea ke hai hekau ai, ka kego haiga'a tona 'inati i na waeni i te 'aso utu ai te 'umanga.”

⁴² *Hai atu a Jesus kia te kigatou, “'Ai koutou e he'e haka sahe i na Kanukanu Tapu e hai ake:

'Te hatu na he'e siahahai kinai na pegea 'ati hage, na hai ai te tokoi ki te hage.

Te hai'anga a te 'Aitu tenei,

kae hu'ai maatanga gaoi ki otatou mata.’

⁴³ Kogaa na noho te hai'anga e hai atu ai Au kia te koutou: Te Hakahua'anga a te 'Aitu, e hai kego sa'u ia te koutou, o haiga'a ki na pegea kago hai hekau gaoi o tauhua. ⁴⁴ [Te pegea kago guti kite hatu nei, kago tukia o matohi-tohi, ka te pegea kago too kinai te hatu nei, kago tuki haka momomomo e te hatu ia te ia.”]

⁴⁵ Te 'aso na haka gongo ai na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga ki na haka gaataki a Jesus, noko na'a e kigatou ko Ia manga gea kia te kigatou. ⁴⁶ Ma te gaataki kigatou he 'osohi kia Jesus, ka noko matataku ki te 'apitanga, iteme'agaa kua na'a e te 'apitanga ko Jesus te taauga.

22

Te haka gaataki i te haka tahinga

(Luke 14.15-24)

¹ Ko Jesus noko gea hoki ma'u kia te kigatou igaa haka gaataki, o hai atu, ² “Te Hakahua'anga a te 'Aitu, manga papata ki te hakahua e ngaague te haka tahinga ki te takanga hai ho'ou o tena hosa. ³ Haka to'o e te hakahua o na guani o boo i na pegea noko haka pogo e ia ki te haka tahinga, ke

* **21:42** 21.42 Ps 118.22,23.

'atigongo kia te kigatou ke boomai. Ka ko kigatou na he'e mamaka ke boomai.

⁴ "Mugi te hakahua o haka to'o kogaa guani kae hai atu kinai, 'Hai atu ki na pegea noko haka pogo, ko au kua 'oti i te ngaague taku kainga. Aku buluka ma aku manu he toogohi manga pusi o pepeti kua 'oti i te taa, ko ba'i me'a kua 'oti i te ngaague. Boomai ki te haka tahinga ki toku hosa e hai uguugu ho'ou.' ⁵ Ka ko kigatou noko he'e pungaga kinai, manga taki boo, hano tegaa kitena 'umanga, hano tegaa kitena kunga hai mane. ⁶ Kae labu e kogaa na guani o hai songo toto'a mate taa ia te kigatou. ⁷ Te hakahua na haka tangi to'a. Koia na haka to'o tena tau'a o taa na pegea kua taa ona guani, mate tutu tegatou hu'ai manaha. ⁸ 'Io mugi o hai atu ki ona guani, 'Te haka tahinga nei kua 'oti i te ngaague, ka na pegea noko haka pogo eau, kua he'e boomai. ⁹ Boo atu ki na agatu'u. Koai e sasa'o kinai koutou, haka pogo atu ki te haka tahinga nei.' ¹⁰ Ma te boo na guani nei ki na tautaha ona agatu'u, o haka putu mai e kigatou ba'i pegea sasa'o kinai, na pegea gaoui ma na pegea songo. Te hage noko hai ai te haka tahinga na 'api to'a i na pegea noko haka pogo.

¹¹ "Ka te gholoba na hinake ai te hakahua ke ina ki na pegea noko haka pogo, na ina kite tangata he'e mago i te ake o te haka tahinga kite takanga hai ho'ou. ¹² Mate haka anu kinai te hakahua o hai atu, 'Hemasi'inga, kokoe e kohea au a'u ki te kunga nei, e he'e mago ai koe i te ake o te haka tahinga nei?' Te tangata na pau o he'e muna.

¹³ * "Mate hai atu te hakahua ki ona guani, 'Gii atu gua gima ma gua ba'e, o tupe ia te ia ki te poo'uinga i haho. Te kunga e hai kego tatangi ma te he taangisi 'aki ai na niho.'

¹⁴ "Iteme'agaa e hu'ai 'eha pegea e haka pogo, ka kago he'e 'eha pegea haka pau."

Te haka anu i te takis

(Mark 12.13-17; Luke 20.20-26)

¹⁵ Mate he uguhi ki haho na Pharisee o hai tegatou hegeunga, kigatou haka anuanu pake 'ia ia Jesus, i ma'ana ni gea'anga. ¹⁶ Haka to'o kogaa iogatou pegea haka ako kia te Ia, ma na pegea o te tu'uganga a Herod. O hai atu kigatou, "Ako, e na'a e kimatou ko Koe te pegea maa'ogi gaoui manga ako e Koe na noho o God i te maa'ogi. Ko Koe e he'e hai e na tegeu'a pegea ke se'ia, iteme'agaa ko Koe e he'e haka tukutuku ki na noho o pegea. ¹⁷ Hogahoga mai kia te kimatou, po tehea tau tegeu'a, te hai'anga gaoui te tau'i takis kia Caesar po e si'ai?"

* 22:13 22.13 Mt 8.12; 25.30; Lk 13.28.

18 Ka ko Jesus noko manga na'a e Ia agatou tegeu'a songo nei. Noko haiatu kinai, "Koutou na pegea haka hagehage. 'Eaa e haka anuanu pake ai ekoutou ia te Au? 19 Haka'agimai te mane manga hai ekoutou o tau'i takis ai." Ma te to'oake ekigatou te mane. 20 Ma te haka anu atu a Jesus kia te kigatou, "To'ai te 'ata tenei, ma to'ai haka 'igonga?"

21 Ma te haka tau a kigatou o hai atu, "O'o Caesar."

Mugi a Jesus o hai atu, "'Abatu kia Caesar nia 'a Caesar, kae haiga'a kia God nia 'a God."

22 Te 'aso na haka gongo kinai kigatou, ko kigatou na he tu'ia 'aki. Ma te ti'aki ekigatou ia te Ia kae boo.

Te haka anu i te maa'ugi giu i te mate
(Mark 12.18-27; Luke 20.27-40)

23 *Na Sadducee noko haka si'ai ekigatou te maa'ugi giu mai i te mate, noko boo mai o haka anu 'aki atu kia Jesus, 24 *"Ako, ko Moses noko hai mai kia te kimatou, 'Nimaa go iai he tangata mate kae he'e tau tamagiki, tena taina e hai ke sui o pipiki eia te hahine emagepe, kego hai ni tamagiki ma'a tena ta'okete.' 25 Ka noko iai te 'api taangata toka hitu ia te kimatou. Noko hai te uguugu o te hai ta'okete ano mate, kae he'e tau tamagiki, tuku tena uguugu kia te taina. 26 Te hai'anga etasi na hai ma'u kite haitaina etoka gua kinai ma te haitaina etoka togu kinai, na konei na noho ma'u ki te 'api, o hetae ki te haitaina noko toka hitu kinai. 27 Ka na mate taha'aki te hahine. 28 Ka nimaa go i te maa'u'ugi giu mai'anga i te mamate, to'ai te uguugu te hahine nei i te 'api taangata toka hitu, iteme'agaa na pipiki ngatahi ekigatou ia te ia?"

29 Ma te haka tau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Koutou e saga, iteme'agaa e he'e na'a ekoutou na Kanukanu Tapu, po te taganga o God. 30 Te maa'u'ugi giu mai'anga i te mamate, ko pegea kago he'e taka, kago he'e hai uguugu ma te kago he'e hai matu'a. E hai kigatou go manga noho pe na ensel i te gangi. 31 Ka ina noho o te maa'ugi giu mai i te mate, 'ai noko he'e haka sahe ekoutou nia noko gea ai a te 'Aitu kia te koutou o hai ake,

32 *'Ko Au te God o Abraham,
ma te God o Isaac,
ma te God o Jacob.'

Ko Ia he'e te 'Aitu o na pegea mamate, ka te 'Aitu o na pegea maa'ugi!" 33 Te gholoba na haka gongo kinai te 'apitanga, ko kigatou na he tu'ia 'aki i ana akonga.

* 22:23 22.23 Acts 23.8. * 22:24 22.24 Deut 25.5. * 22:32 22.32 Ex 3.6.

Te hu'ai me'a ina tagangonga
(Mark 12.28-34; Luke 10.25-28)

³⁴ Te 'aso na haka gongo ai na Pharisee ko Jesus kua hai e Ia na Sadducee o he'e mumuna, ko kigatou na haka putu. ³⁵ Kae launatasi ia te kigatou, e na'a gaoi e ia na tagangonga, noko hai lobo ia Jesus i tena haka anuanu nei: ³⁶ "Ako, tehea te me'a e hua'eha i na tagangonga?"

³⁷ *Ma te haka tau a Jesus kia te ia o hai atu, " 'Ma'ine atu kia te 'Agiki te 'Aitu o 'ou, i tou uso ngatahi, ma tou ma'ugi ngatahi, ma au haingaa tegeu'a ngatahi.' "

³⁸ Tenei te tagangonga e mu'a kae hua'eha ma'u. ³⁹ *Ka te tagangonga e toka gua kinai e konei na noho: 'Ma'ine atu ki ou pegea e pata mai, ke noho pe au ma'ine 'anga kia te koe.'

⁴⁰ *Ko ba'i tagangonga a Moses ma na akonga a na taauga, manga tau i te toka gua tagangonga nei."

To'ai te Hosa ko te 'Agiki Taga'ia?
(Mark 12.35-37; Luke 20.41-44)

⁴¹ Te 'aso noko haka putu ai na Pharisee, ko Jesus noko haka anu kia te kigatou o hai atu, ⁴² "Tehea tautou tegeu'a ki te 'Agiki Taga'ia? To'ai te hosa?"

Ko kigatou noko haka tau atu, "Ko Ia te Hosa o David."

⁴³ Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Ka 'eaa a David, noko gea i te Spirit Tapu, o mate eia te 'Agiki Taga'ia tena hakahua, i te noko konei ana hai ake:

⁴⁴ *'Ko te 'Agiki noko hai atu ki toku Hakahua: "Noho mai i toku pa'asi gima mau,

kego ano pau Au o tuku ou makau i ou gago ba'e." '

⁴⁵ Ka nimaa hai ake a David ko ia tena Hakahua, 'eaa e hai ake ai koutou ko Ia tena hosa?"

⁴⁶ Ka na he'e kitea he pegea hakatau kia Jesus i he kupu e tasi, ma te haka tu'u i te 'aona, noko he'e tau pegea toka manaba ke haka anu kia te Ia i ni haka anuanu ma'u.

23

Ko Jesus noko haka kuu manaba a pegea
(Mark 12.38-39; Luke 11.43,46; 20.45-46)

¹ Ko Jesus noko hai atu kite 'apitanga ma ona pegea haka ako, ² "Na ako ona tagangonga ma na Pharisee, ko kigatou manga noho 'aki i te noohonga o Moses. ³ Koutou e hai ke mangangao mate hai nia e kaunaki e kigatou ia

* **22:37** 22.37 Deut 6.5. * **22:39** 22.39 Lev 19.18. * **22:40** 22.40 Lk 10.25-28.

* **22:44** 22.44 Ps 110.1.

te koutou ke hai. Kae noka te hai ekoutou nia ehai ekigatou. Iteme'agaa ko kigatou ehe'e hai nia manga tohi'aki ai kigatou. ⁴ Ko kigatou manga hai na kabenga mamaha o haka eke ina honguama ogaa pegea, ka ko kigatou ehe'e mi'i mangangao kigatou 'aabaki ai.

⁵ * "Ko kigatou manga hai ba'i hai'anga ke hiina'i kinai a pegea, manga hai e kigatou o hua'e'eha na tanga e tape ai na Kanukanu Tapu, o ha'uha'u ma te no'ano'a ki ogatou gima, ma te hai ogatou ake taakunga o hu'ai gogoa kigago. ⁶ Ko kigatou manga siahahai ma'u ki na noohonga ona hakahua ina haka tahinga, ma na nonoho 'anga ma'u ina noohonga i'ago ina Hage hai paaunga. ⁷ Ko kigatou manga siahahai ke noko oho e pegea ina kunga haka putu, ma te siahahai ke mate e pegea kigatou na ako.

⁸ "Ka ko koutou ka he'e mate na 'Ako', iteme'agaa e tasi outou ako kote 'Aitu, ka koutou te 'api taangata. ⁹ Kae noka te mate he tangata ite kege nei: 'Tamau,' na'e tasi outou Tamana manga noho ite gangi. ¹⁰ Koutou ma'u he'e hai ke mate na hutiaki, iteme'agaa e tasi outou hutiaki, te 'Agiki Taga'ia. ¹¹ * Te hu'ai pegea ia te koutou, hai ke go hai ai mo'outou he guani. ¹² * Koai manga haka hua'eha ake ia te ia, e hai ke go tuku gago, ka koai manga tuku gago ia te ia, e hai ke go haka ma'u'agunga.

¹³ "Haka'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage. Koutou kua titingi te Hakahua'anga a te 'Aitu. Kago he'e boo ai koutou ki goto, kae he'e tuku ma'u e koutou na pegea e hai lobo kinai ke boo ai ki goto.

¹⁴ ["Haka'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage. Koutou manga gogoi ki na haahine magegepe, ma te kaia'a i ogatou hage, ka manga tangani taakunga gogoa. Tenei te hai'anga kago hu'ai kagohia ai koutou.]

¹⁵ "Haka'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage. Koutou manga tangani lango ina 'aamonga ma te moana, ke taka hugi he launatasi pegea ki autou akonga, ka nimaa hai mo'outou he pegea, manga hai ekoutou o hai ai te pegea manga haka soso atu te pegea ki te ugaimami, o noho pe ko koutou.

¹⁶ "Haka'aagoha koutou, na hutiaki kikibi. Koutou e hai atu te aguagu he pegea ite Hage Tapu, ehe'e tau hai'anga. Ka nimaa iai he pegea e aguagu ki na golu ite Hage Tapu, e hai ke ghaulia kitena tukungaa kupu.

* **23:5** 23.5 a Mt 6.1; b Deut 6.8; c Num 15.38. * **23:11** 23.11 Mt 20.26,27; Mk 9.35; 10.43,44; Lk 22.26. * **23:12** 23.12 Lk 14.11; 18.14.

17 Koutou na pegea kikibi he noanoa 'aki. Nia te tamaki: Na golu po te Hage Tapu e hai na golu o 'esi'esi?! 18 Koutou e hai ake ma'u, nimaa iai he pegea e aguagu i te olta, e he'e tau hai 'anga. Ka nimaa iai he pegea e aguagu ki na me'a e i-te olta, e hai ke ghaulia ki tena tukungaa kupu. 19 Koutou na pegea kikibi. Nia te tamaki: Te ga'a tausuu, po te olta e hai te ga'a tausuu o 'esi'esi?! 20 E kogaa na noho, koai e aguagu i te olta, e aguagu i te olta ma na me'a e iai. 21 Ka koai e aguagu i te Hage Tapu, e aguagu i te Hage Tapu, ma te 'Aitu manga noho ai. 22 *Koai e aguagu i te gangi, e aguagu i te noohonga o God ma Ia manga noho ai.

23 *"Haka 'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage! Koutou manga haiga'a na katoa o ba'i me'a haka tutu gaoui o autou utunga, na 'mint' ma na 'dill' ma na 'cummin', ka te kua ti'aki e koutou na me'a e tamaki i na tagangonga, te hai na me'a e tinogaoui, ma te he 'agogoha 'aki, ma te maa'ogi 'aki. E gaoui te haiga'a na katoa o autou me'a, i te poi he'e ti'aki e koutou na me'a e tugi ai. 24 Koutou na hutiaiki kikibi, koutou manga baa gege na gango i outou bai, kae hogo te 'camel'.

25 "Haka 'aagoha koutou, na ako o na tagangonga, ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage! Koutou manga kumu i taha i autou kapu ma na peleti o susugu, ka ko goto manga honu ai te maa'ina ma te kumu ake. 26 Kokoe te Pharisee kibi. Mataa huhu'i atu a goto i te kapu ma te peleti ke ma'a, ka kego ma'a ma'u a taha.

27 *"Haka 'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage! Koutou manga noho pena takotonga huhu'i ataha o ma'a to'a, o 'aatangagaoui ataha, ka ko goto manga honu ai na ibi o na pegea mamate, ma ba'i me'a 'ugi. 28 Manga konei na noho ma'u, ko taha koutou manga haka 'agi kia pegea kabe tinogaoui, ka ko goto ia te koutou manga honu ai na haka hagehage 'anga ma na hai 'anga songo.

29 "Haka 'aagoha koutou, na ako o na tagangonga ma na Pharisee. Koutou na pegea haka hagehage! Koutou manga 'ati na takotonga o na taauga, o gosigosi gaoui na takotonga o na pegea tinogaoui. 30 Kae hai ake koutou, ko kimatou poi noho 'aki ake i na 'ao o na tupuna omatou, ko kimatou ma he'e 'aabaki kia tekigatou o haka singa na toto o na taauga. 31 Ko koutou manga haka maa'ogimai, konaa koutou na hanohano o na pegea noko taa ekigatou na

* 23:22 23.22 Is 66.1; Mt 5.34.

* 23:23 23.23 Lev 27.30.

* 23:27 23.27 Acts 23.3.

taauga. ³² Pau atu o hai ke 'oti gaa, na hai'anga songo na haka tu'u mai e outou hai tupuna.

³³ * "Koutou na ngata, na matigingana ana ngata taa pegea. E hai koutou go kohea na he'agiko i te haka pau'anga kite kagohia i te ugaimami? ³⁴ Kogaa na noho e haka to'o mai ai e Au na taauga, mana pegea 'igo'igo, mana ako. Eiai na pegea ia te kigatou kago taa e koutou, ma te taa kogaa kite kros, ma te kogu kogaa i outou Hage hai paaunga, ma te go noko he 'agu'agu maki e koutou i ba'i manaha. ³⁵ * Ka konei koutou e hai ke go kagohia i na toto o na pegea haka tinogaioi o te 'Aitu noko singa i te kege nei, haka tu'u mai i te toto o te pegea tinogaioi ia Abel, o a'u ano hetae mai ki na toto o Zechariah te hosa o Berekiah, na taa 'ia i te noho goto'anga i te kunga e tapu to'a mate olta i te Hage Tapu. ³⁶ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Na hai'anga nei e hai ke go a'u o ekenge i te hanohano nei.

³⁷ "Ailae Jerusalem, Jerusalem! Te manaha na taa na taauga, mate 'aumahu hatu kogaa pegea haka to'o mai kinai. Tahia 'aso siahai kau haka putu 'ia autou haanau ke noho pe te paolo hahine haka putu ana punua ki gago i ona kapakau, ka noko he'e siahahai kinai koutou. ³⁸ * Hiina'i mai, te hage o 'outou kua ti'akina o gaabaki. ³⁹ * Ka ko Au e hai atu kia te koutou, koutou kago he'e hiina'i giu kia te Au, hano ano go hai ake koutou, 'Haka gaioi ia te Ia e a'u i te ingoa o te 'Aitu.' "

24

Na haka 'igonga o te 'otinga o na 'aamonga
(Mark 13.1-31; Luke 21.5-33)

¹ Ko Jesus noko hinaiho i te potu tapu o te Hage Tapu, o haka tu'u ke hano, ma te boo atu kinai ona pegea haka ako, o tuiaki kinai na goosinga o te Hage Tapu. ² Ma te haka anu atu a Jesus, "Koutou e hiina'i ki na me'a nei? Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Kago he'e tau hatu ke go noko heketi ai, ko ba'i hatu e hai ke go seu ki gago."

³ Nimaa noho a Jesus i te Ogo i Olives, na pegea haka ako noko boo soko ake kia te Ia, o haka anu 'aki atu kinai, "Hoga-hoga mai kia te kimatou, po tehea te 'aso kago hai ai na hai'anga nei. Tehea ma'u te haka 'igonga o tou 'aso a'u ai ma te 'otinga o gago nei?"

⁴ Hakatau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Koutou na'ana'a atu, ka kego noka te goi he pegea kia te koutou.

* **23:33** 23.33 Mt 3.7; 12.34; Lk 3.7. * **23:35** 23.35 a Gen 4.8; b 2 Chr 24.20,21.

* **23:38** 23.38 Jer 22.5. * **23:39** 23.39 Ps 118.26.

⁵ Ite me'agaa kago 'eha pegea boomai itoku ingoa, o taki hai atu, 'Tenei au te 'Agiki Taga'ia,' kae kago 'eha pegea gogoi kinai. ⁶ Koutou kago noko haka gongo ki na sagatau'a, ma te go noko gongo hegeunga i ni sagatau'a, kae ogo noka tautou matataku, na hai 'anga nei e hai ke go hetae mai, ka te 'otinga o ba'i me'a koi he'e hetae mai. ⁷ Na henua e hai ke go noko he 'atua 'aki ma gaa henua. Ko ba'i kakai 'anga hai hakahua e hai ke go noko he taa 'aki. 'Eha kunga henua e hai ke go noko ongesau, ma te go noko o'i o'i. ⁸ Ka na hai 'anga nei ngatahi na haka tu'u sanga o na haka gongo songo o te hahine gaea.

⁹ * "Ka koutou kago haiga'a 'ia ma'u ke noko hai songo 'ia ma te taa ke mamate. Koutou e hai ke go he'e siahahai kinai na henua i te ghaghi ia te Au. ¹⁰ Na 'aso na, e'eha pegea kago boo 'aatea i tegatou too kia te Au, kae he haka soko 'aki ma te he'e he siahahai 'aki. ¹¹ Kae 'eha tauga gogoi kago sosopo mai o gogoi ki te 'apitanga. ¹² I te hanau a na hai 'anga songo, e'eha pegea kago gogohi ogatou ma'ine. ¹³ * Ka koai kago tu'u o ma'u o hano ano hetae ki te 'otinga, tenaa ia e hai ke go sao. ¹⁴ Ka te Gongo Gaoi o te Hakahua 'anga a te 'Aitu, e hai kego tohi 'aki ai ki ba'i kunga i gago nei, ke haka 'agi ki ba'i kungaa henua. 'Io mugi o hetae mai te 'otinga o gago nei.

¹⁵ * "Ka te 'aso kago hiina'iai koutou kite me'a songo to'a e baghaghi ai na hai 'anga he'e gaoi nei e tu'u i te kunga tapu, noko gea kinai te tauga ia Daniel. Tuku te pegea haka sahe, ke na'a gaoi eia. ¹⁶ Kae na pegea ei Judea ke he 'agiko ki na ogo. ¹⁷ * Noka te tuku he pegea noho i mo'ona he tu'aa hage ke iho o to'o ni me'a i te hage. ¹⁸ Noka te tuku he pegea manga itena 'umanga ke hoki o to'o tena ake. ¹⁹ Kago haka 'aagogoha toto'a na haahine hai tama ma na haahine haa uu tama giki i na 'ao na! ²⁰ Taakunga atu ke go noka te hai tautou he 'agikonga nei ina 'aso gogohi po i te 'Ao oki oki. ²¹ * Ite me'agaa na hu'ai sanga songo i na 'aso na, noko he'e kitea ni sanga songo konei na noho, haka tu'u mai i te hakatu'u sanga noko gosigosi ai e te 'Aitu a gago nei, o hetae mai kite gholoba nei. Kago he'e konei na noho ma'u ini 'aso mugi mai. ²² Ka poi he'e toghi toghi e te 'Aitu na 'aso na ke pupulu, ka he'e tau pegea ogataki. Ka i te ghaghinga iona pegea kua 'oti i te haka pau, na 'aso na kago hai kego pupulu. ²³ Na 'aso na, nimaa hai atu ai he pegea kia tekoutou, 'Hiina'imai, tenei te 'Agiki Taga'ia!'

* **24:9** 24.9 Mt 10.22. * **24:13** 24.13 Mt 10.22. * **24:15** 24.15 Dan 9.27;

11.31; 12.11. * **24:17** 24.17 Lk 17.31. * **24:21** 24.21 Dan 12.1; Rev 7.14.

poe hai atu, 'Hiina'iatu, na'e tegaa!' ogo noka tautou too kinai. ²⁴ E hai ke go boomai ni pegea gogoi, ogo noko taki hai atu, 'Tenei au te Christ, te 'Agiki Taga'ia.' Go boomai ma'u ni taauga gogoi ogo noko hai haka 'igonga, ma te hai ni me'a haingata'a, ke go pake ai na pegea na 'oti i te haka pau, i te poi haingaohie. ²⁵ He na'ana'a 'aki atu, na'e kua 'oti i te mataa hogahoga e Au kia te koutou.

²⁶ *"Ka nimaa go hai atu he pegea kia te koutou, 'Hiina'iatu, te 'Agiki Taga'ia manga i te kunga tugatea!' 'Ogo noka tautou boo kinai. Poe hai atu, 'Tenei te 'Agiki Taga'ia te manga igoto ina potu hage!' 'Ogo noka tautou too kinai. ²⁷ Iteme'agaa te hokimai o te Hosa o Pegea, e hai ke go noho pote 'uiga, e kemo i matangi o hiina'i ma'u kinai te potu gago. ²⁸ *Tehea te kunga e teka ai he tino mo'o he me'a mate, kago haka putu kinai na manu kai me'a mamate.

²⁹ *"Mugi i te sanga songo o na 'ao na o ghali o sigi, 'te ga'aa e hai ke go poo'ugi, kae kago he'e maagama ai te maahina. Na hetu'u e hai ke go hetoki iho mai te gangi, ma ba'i me'a i te gangi e hai ke go o'i o'i ngatahi.'

³⁰ *Ite gholoba na, te haka 'igonga o te Hosa o Pegea e hai ke go sopo i te 'agohi gangi. Ko ba'i 'atuhenua o te kege nei kago magegepe. Ko kigatou e hai ke go hiina'i kite Hosa o Pegea e hai ke go a'u ina po'ao o te 'agohi gangi ma ona taganga ma tona hu'ai mamagunga. ³¹ Ko Ia e hai ke go haka to'o mai ona ensel mate hu'ai baagongo. Na ensel e hai kigatou go haka putu mai 'ia ona pegea haka pau i te toka haa pa'asi o gago nei, haka tu'u mai i tegaa pa'asi o gago nei o hetae ki tegaa pa'asi.

³² "Na'a ake te hai 'anga nei i te ga'akau e mate te 'fig'. Te gholoba e motomoto ai ona ga'a kae somosomo ai ona gau, e na'a e koutou e hitaiaki ke mahana na henua. ³³ Manga konei na noho ma'u, na 'aso kago hai ai na hai 'anga nei o hiina'i kinai koutou, e hai ke go na'a ai e koutou toku 'aso hokimai kua hitaiaki, kua hu'ai napi. ³⁴ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te 'atutangata nei kago noko noho 'aki, kae hai na hai 'anga nei. ³⁵ Ko te gangi ma te kege nei e hai ke go haka masogo, ka aku haka hegeunga kago he'e haka masogo.

Te 'ao ma te gholoba e he'e na'a 'ia
(Mark 13.32-37; Luke 17.26-36; 12.41-48)

* **24:26** 24.26 Lk 17.23,24. * **24:28** 24.28 Lk 17.37. * **24:29** 24.29 a Is 13.10; Joel 2.10,31; 3.15; Rev 6.12; b Is 13.10; Ezek 32.7; Joel 2.10; 3.15; c Is 34.4; Rev 6.13. * **24:30** 24.30 Dan 7.13; Zech 12.10-14; Rev 1.7.

³⁶ “Esi'ai he pegea na'a eia te 'ao na, po te gholoba na. E he'e na'a ma'u e na ensel i te gangi. E he'e na'a ma'u e te Hosa, ka manga na'a launatasi e te Tamana. ³⁷ *Te a'u'anga te Hosa o Pegea, e hai ke go noho ki nia noko hai i na 'aso o Noah. ³⁸ Na 'aso noko manga koi he'e laghe ai, ko pegea noko manga kai, ma te bibinu, ma te taka a taangata ma haahine, hano ano hetae kite gholoba na hano ai a Noah ki goto i te 'ark'. ³⁹ *Ka ko ba'i pegea noko he'e na'a e kigatou, nia te hai kego hai, hano ano a'u te laghe 'anga o to'o ia te kigatou ngatahi. E hai ke go konaa na noho ma'u te a'u'anga te Hosa o Pegea. ⁴⁰ Kago iai te toka gua taangata i te 'umanga i te 'aso na, kago kakabe 'ia tegaa kae ti'aki tegaa. ⁴¹ Kago iai te toka gua haahine e ogo witi i te kunga e tasi, kago kakabe 'ia tegaa, kae ti'aki tegaa.

⁴² “Tenei te hai 'anga e hai koutou na'ana'a ai, iteme'agaa e he'e na'a e koutou po tehea te 'ao kago a'u ai te Hakahua o'outou. ⁴³ *Kae hai ke na'a e koutou te hai 'anga nei: Te pegea e hai tona hage, poi na'a eia tehea te gholoba i te poo e hai ke go a'u ai te pegea kaia'a, koia manga na'ana'a kinai, o he'e tuku tena hage ke tuki e te pegea kaia'a o mene ki goto. ⁴⁴ Koutou e hai ke ngaague ma'u, iteme'agaa te Hosa o Pegea, kago a'u i he gholoba he'e tegeu'a ake koutou ka a'u ai.

⁴⁵ “Koai gaa te guani kago maa'ogi ma te 'igo'igo? Tena ia e hai ke go tuku e tena hakahua kego ge'o eia tena hage, kego noko haangai ia te kigatou i na 'aso haka pau. ⁴⁶ Kago gaio to'a kite guani i te 'aso kago hoki mai ai tena hakahua o kite koia manga hai eia na hai 'anga nei. ⁴⁷ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Kago tuku e tena hakahua ia te ia, o hakahua ba'i me'a a'ana. ⁴⁸ Ka te guani nimaa koia te guani hai hai 'anga songo, kae hai ake ma'ana he tegeu'a, 'Toku hakahua ka taka goa.' ⁴⁹ Kae haka tu'u kogu kogaa i na guani, kae kai, ma te binu haka pigi ki na pegea hai tegatou hai 'anga bibinu waeni. ⁵⁰ Te hakahua o te guani nei, kago hokimai i he 'ao he'e tagisakiai, po i he gholoba he'e na'a eia. ⁵¹ Te hakahua kago tuku ni hu'ai kagohia ki tena guani, ma te tuku haka pigi ia te ia ki na pegea haka hagehage i te kunga kagohia go noko tangi ma te hetaangisi 'aki ai na niho.

25

Te haka gaataki i te katoa haahine taupopo'ou

* **24:37** 24.37 Gen 6.5-8. * **24:39** 24.39 Gen 7.6-24. * **24:43** 24.43 Lk 12.39,40.

1 **“Te 'asona, te Hakahua'anga a te 'Aitu kago papata kite katoa haahine taupopo'ou, noko to'o agatou peba o boo kigatou sasa'o kite tangata e hai uguugu ho'ou. 2 Ka noko iai te toka gima ia te kigatou noko he noanoa 'aki, kae he 'igo'igo'aki tegaa toka gima. 3 Na haahine he noanoa 'aki, noko to'o agatou peba, ka noko he'e to'o ni 'oela ke ge'o ai. 4 Ka te toka gima noko he 'igo'igo'aki, te na to'o na 'oela i na poati ke ge'o ai agatou peba. 5 Ma te ngeše mai te tangata hai uguugu ho'ou, ko kigatou na hetugi momoe'aki ano, manga momoe.*

6 *“Nimaa i te tu'u gua poo, kae sopo te ngeše 'anga: 'Tenei te tangata hai uguugu ho'ou! Boo atu koutou bilaabei!'*

7 *“Ma te a'aga te katoa haahine taupopo'ou o gosigosi agatou peba. 8 Ma te hai atu na haahine noko he noanoa 'aki ki na haahine noko he 'igo'igo'aki, 'Aumai ma'a maatou ni 'oela 'ia 'autou, na'e a maatou peba kua masa.'*

9 *“Ma te haka tau atu na haahine noko he 'igo'igo'aki, 'Si'ai, ka he'e 'aonga kia te kiatou ngatahi. Boo atu ki na pegea manga tau'i 'oela kinai, o tau'i ai ma'autou 'ini.'*

10 *“Ka te gholoba na boo ai kigatou ke tau'i 'oela, te tangata hai uguugu ho'ou na hetae mai. Na haahine noko ngaague, na tata'o ia te ia ki goto ki te haka tahinga ki te takanga ho'ou. Kae titingi te aga.*

11 **“Nimaa mugi kogaa haahine taupopo'ou o boomai o haiake, 'Hakahua, hakahua! Luga mai te aga kia te kimatou!'*

12 *“Ka koia na haka tau iho, 'Koau egea maa'ogi kia te koutou: E he'e na'a eau ia te koutou.'*

13 *“Tenei te hai 'anga e hai koutou noko he na'ana'a 'aki ai, iteme'agaa e he'e na'a e koutou te 'ao po te gholoba.*

*Te haka gaataki i te toka togu pegea hai hekau
(Luke 19.11-27)*

14 **“Te Hakahua'anga a te 'Aitu, manga papata ma'u kite tangata hano ke noko sehu. Noko haka putu mai ona guani, o tuha kinai ana mane. 15 Noko 'abange te gimanga noa (5,000) mane ki tegaa guani, kae 'abange te guanga noa (2,000) mane ki tegaa guani, kae 'abange ma'u te noa (1,000) mane ki tegaa guani. Noko manga taki 'abange haka papata ki nia e na'a te hai e kigatou, kae hano. 16 Te tangata noko ga'u eia te gimanga noa, na hano o hai hekau ai ano sopo ma'u tegaa gimanga noa. 17 Noko konaa na hai ma'u te tangata noko ga'u eia te guanga noa. Koia noko hai hekau ai ano sopo kinai tegaa guanga noa. 18 Ka te tangata noko ga'u*

eia te noa mane, na hano o kegi eia te gua i te kege o huu ai na mane a tena hakahua.

¹⁹ "Na taunga gogoa te hano 'anga te hakahua o na guani, ka na hokimai o haka tinogaoui ana mane kia te kigatou. ²⁰ Te tangata noko ga'u eia te gimanga noa, noko to'o ake eia tegaa gimanga noa. Kae hai atu, 'Hakahua, noko tuku e koe kia te au te gimanga noa, kae ina mai, kua beegaba eau i tegaa gimanga noa'. ²¹ Ma te haka tau kinai tona hakahua, 'Gaoi! Ko koe te guani gaoi ma te maa'ogi. Ko koe kua hai hekau maa'ogi i na mi'i hai 'anga, kae hai kau tuku 'ia ia te koe ke hakahua i na hu'ai hai 'anga. A'u o 'aabaki i te siasia o te hakahua o'ou.'

²² "Te tangata noko ga'u eia te guanga noa, noko hinake o hai atu, 'Hakahua, noko tuku e koe kia te au te guanga noa, kae ina mai, kua beegaba eau i tegaa guanga noa mane.'

²³ "Ma te haka tau kinai tona hakahua, 'Gaoi! Ko koe te guani gaoi ma te maa'ogi, ko koe kua hai hekau maa'ogi i na mi'i hai 'anga, kae hai kau tuku 'ia ia te koe ke hakahua i na hu'ai hai 'anga. A'u o 'aabaki i te siasia o te hakahua o'ou.'

²⁴ "Ma te mugiake te tangata noko ga'u eia te noa mane, o hai atu, 'Hakahua, 'e na'a eau ko koe te pegea hai hakahuahua, manga utu e koe na me'a he'e sanga e koe ma te haka putu e koe na me'a he'e lago e koe. ²⁵ Ka koau na matakou, ma te hano au o huu au mane i te kege. Ina mai, konei au mane.'

²⁶ "Hakatau kinai tena hakahua o hai atu, 'Ko koe te guani lologi, hai hai 'anga songo. Kae na'a e koe ko au manga utu eau nia e he'e sanga eau, ma te haka putu eau nia e he'e lago eau? ²⁷ Manga gaoi, noko gaoi i te poi to'o e koe aku mane o tuku ki te hage pipiki mane, ke nimaa go hokimai au hai kau go to'o haka hoki 'ia aku mane, ma he me'a beegaba kinai.

²⁸ " 'Sa'u atu te noa mane ia te ia, o 'abange ki te pegea kua ga'u eia te katoa noa mane. ²⁹ *Itame'agaa ko ba'i pegea ga'u o hai gosigosi, e hai ke go 'abange beegaba, ko kigatou e hai ke go ga'u o 'eha. Ka koai e ga'u o he'e hai gaoi, he'e pote mi'i ga'unga kua ga'u eia, e hai ke go sa'u 'aatea ia te ia. ³⁰ *Kae tupe atu te guani he'e tau hai 'anga na, ki te poo'uinga o haho ki te kunga tatangi ma te he taangisi 'aki na niho.'

Te haka aba taha'aki o pegea

³¹ * "Te 'aso kago a'u ai te Hosa o Pegea ma tona mamagunga, kago haka pata kinai te 'apitanga ona ensel o 'Ona, ko Ia e hai ke go noho i tona noohonga mamagunga.

* **25:29** 25.29 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18. * **25:30** 25.30 Mt 8.12; 22.13; Lk

13.28. * **25:31** 25.31 a Mt 16.27; b Mt 19.28.

³² Na 'atuhenua e hai ke go haka putu mai ki 'ago ia te Ia. Kago tuhatuha ai e Ia te 'apitanga o pegea, ke noho pe na haka babae 'anga e na pegea ge'o sipisipi na sipisipi i na nane goti. ³³ Ko Ia kago tuku na sipisipi ki Tena pa'asi maui, kae tuku na nane goti ki Tena pa'asi sema.

³⁴ "Kae mugi ate Hakahua o haiatu kia te kigatou e noho'aki ite pa'asi maui o'Ona, 'Boomai, na'e konaa koutou e haka gaoi e Tamau, o to'o 'autou ga'unga mate noho'aki ite nuku noko gosigosi kia te koutou mai te haka tu'usanga o gago nei. ³⁵ Iteme'agaa ko Au noko ongea, kae 'aumai e koutou aku utunga o kai. Sia binu au, 'aumai e koutou oku bai o binu. Oku 'aso taka tahea ai, manga haka pogo e koutou ia te Au. ³⁶ He'e tau haka gogoo, haa mago e koutou ia te Au. Oku 'aso masaki, manga kumu koutou ia te Au. Oku 'aso noho ai i te kagohia, manga 'asi'asi e koutou ia te Au.'

³⁷ "Ka na pegea tinoga'i kago haka tau kia te Ia, 'Hakahua, na 'aso hea te noko hiina'i ai kimatou kia te Koe, e ongea o haangai ia te Koe, poe sia binu o 'abatu ai e kimatou na bai kia te Koe o binu? ³⁸ Na 'aso hea te noko hiina'i ai kimatou kia te Koe noko takatahea ai o haka pogo ai ia te Koe kiomatou hage? Poe he'e tau haka gogoo ai koe o haa mago e kimatou ia te Koe? ³⁹ Na 'aso hea te noko hiina'i ai kimatou kia te Koe, kae masaki poe kagohia o 'asi'asi ai e kimatou ia te Koe?'

⁴⁰ "Te Hakahua e hai ke go konei ana haka tau, 'Koau e gea maa'ogi kia te koutou: Nimaa iai ni hai'anga hai e koutou ki he mi'i pegea ina pegea kua too kia te Au nei, e hai e koutou kia te Au.'

⁴¹ "Kae haiatu te Hakahua kina pegea e noho'aki ite pa'asi sema o'Ona, 'Koutou booatu ia te Au, koutou kua haka pau kego kago kinai ate 'Aitu ite ahi noho goa noko haka ngaague kia Satan ma ona ensel. ⁴² Iteme'agaa ko Au noko ta'anga ongea, kae he'e 'aumai e koutou ma'aku ni utunga ke kai. Nimaa sia binu Au, he'e 'aumai e koutou mo'oku ni bai ke binu. ⁴³ Oku 'aso taka tahea ai noko he'e haka pogo e koutou ia te Au ki outou hage. Oku 'aso siahai mo'oku ni haka gogoo, noko he'e haa mago e koutou ia te Au. Oku 'aso masaki mate noho ai i te kagohia, noko he'e maataki e koutou ia te Au.'

⁴⁴ "Ko kigatou kago haka tau ma'u o hai atu, 'Hakahua, na 'aso hea te noko hiina'i ai kimatou kia te Koe kae ongea, poe sia binu, poe taka tahea, poe sia hai haka gogoo, poe masaki, poe noho i te kagohia, ka manga he'e 'aabaki kimatou kia te Koe?'

45 “Ko Ia kago konei ana haka tau, ‘Ko Au e gea maa’ogi kia te koutou: Nia e he’e hai e koutou ki he mi’i pegea i na pegea o’oku nei, e he’e hai e koutou kia te Au.’

46 * “Ko kigatou nei e hai kego tuku ke boo 'aatea kite kagohia noho goa, ka na pegea tinogaoui e hai kego boo kite ma’ugi noho goa.”

26

Te puugenga ke taa ia Jesus

(Mark 14.1-2; Luke 22.1-2; John 11.45-53)

1 Te gholoba na'oti ite gea ai a Jesus i na hai'anga nei, ko Ia noko haiatu ki ona pegea haka ako, 2 * “Manga na'a e koutou, te kainga o te Passover e toe kinai te toka gua 'ao, ka ke tuku 'ia te Hosa o Pegea ke go taa 'ia.”

3 Ka na hakahua ona priest mana hutia ki ona Jew noko hakaputu kite hu'ai hage ote hakahua ona priest, tena ingoa ko Caiaphas. 4 O puge soko kigatou ke go manga he 'osohi huu kia Jesus, kigatou taa 'ia. 5 Ka ko kigatou noko haiake ke noka te hai'ia i na gholoba manga koi hai ai te haka tahinga, na'e kitai go huhu ai te 'apitanga.

Ko Jesus noko gigingi kinai te bai tutuu gaoi i Bethany

(Mark 14.3-9; John 12.1-8)

6 Te gholoba noko manga noho ai a Jesus i Bethany, ite hage ote tangata noko na'a 'ia ko Simon noko kahoa. 7 * Hinake kinai te hahine ma te poati bai hugu tena ingoa te alabasta 'eha to'a tena mane, o gigingi e ia ki te 'ugu o Jesus noko manga loghoni ki te kaupea kai.

8 Te 'aso na hiina'iai na pegea haka ako kite hai'anga nei, ko kigatou na haka tangi'aki ai. Ko kigatou noko haka anu'aki atu, “'Eaa e maumau ai? 9 Te bai hugu nei, e gaoi ite tuku ke tau'i ke 'eha o na mane, ke haiga'a ki na pegea lae.”

10 Ko Jesus noko na'a e Ia nia te noko manga gegea kinai kigatou, ma te haiatu kia te kigatou, “'Eaa e haka patu'a ai e koutou te hahine nei? E hai e ia te hai'anga gaoi to'a kia te Au. 11 * Na pegea lae ka noko haka pata kia te koutou i ba'i 'aso, ka ko Au ka he'e haka pata goa kia te koutou. 12 Te gholoba egigingiai eia te bai hugu kitoku tino, e haka ngaague eia toku tino kego tanu. 13 Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Kohea ma'u na kunga igago nei kago noko tohi'aki ai i te Gongo Gaoi nei, kago noko hogahoga nia kua hai e te hahine nei, ke go noko maanatu ai ia te ia ma'u.”

* 25:46 25.46 Dan 12.2. * 26:2 26.2 Ex 12.1-27. * 26:7 26.7 Lk 7.37,38.

* 26:11 26.11 Deut 15.11.

Ko Judas na pau ke haka soko ia Jesus

(Mark 14.10-11; Luke 22.3-6)

¹⁴ 'Io mugi a Judas Iscariot, te pegea i te katoa tuma'a e gua pegea haka ako, o hano kina hakahua ona priest, ¹⁵* o haka anuanu kia te kigatou, "Niaa kago 'aumai e koutou ma'aku, i te poi haiga'a eau ia Jesus kia te koutou?" Ma te haka sahe e kigatou te katoa haka togu mane silver o 'abange kia te ia. ¹⁶ Haka tu'u i te gholoba na, ko Judas noko manga mata eia he gholoba tautau gaoi ke haiga'a ai e ia ia Jesus.

Te Kai tapu

(Mark 14.12-26; Luke 22.7-23; John 13.21-30)

¹⁷ Ite 'ao mu'a o te hakatahinga ana Jew e ingoa te Passover, ta'anga kai ai na bred he'e tau me'a haka tupu utunga, na pegea haka ako noko booake kia Jesus o haka anu atu kinai, "Tehea te kunga e siahai Koe kimatou ngaague 'ia ke go kai ai Koe i te kainga o te Passover?"

¹⁸ Ma te haka tau atu a Jesus, "Boo atu kigoto i te hu'ai manaha o boo kite pegea kua haka pau e Au o hai atu kia te ia, 'Te Ako e hai mai: Kua hitaiaki te 'aso noko haka pau kia te Au ka ko Au e hai kau mahi haka pigi ki oku pegea haka ako i te kainga o te Passover itou hage.' " ¹⁹ Gua pegea haka ako na hai e kigaaua nia noko gea ai a Jesus kia te kigaaua, o ngaague e kigaaua te kainga o te Passover.

²⁰ Nimaa i te ahiahi kae noho 'aki a Jesus ma tena katoa tuma'a e gua pegea haka ako kite kaupea. ²¹ Nimaa i te gholoba noko manga kai ai kigatou, hai atu Ia, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Eiai te launatasi ia te koutou ka haka soko e ia ia te Au."

²² Ko kigatou na hu'ai 'agogoha, o manga taki hakaanu 'aki atu, "He'e ko au 'ine, Hakahua?"

²³ *Ma te haka tau atu a Jesus, "Te pegea kua gogomi te gima ki te besini ma to 'Oku, tenaa ia kago haka soko e ia ia te Au. ²⁴ Te Hosa o Pegea e hai kego hano o papata kinia noko gea ai na Kanukanu Tapu ia te Ia, kae haka 'aagoha te pegea kago haka soko eia te Hosa o Pegea. Noko gaoi i te poi he'e haka haa a ia."

²⁵ Ka ko Judas, noko hai ke haka soko ia Jesus, noko hai atu, "He'e ko au, Ako?"

Ma te haka tau atu a Jesus, "'Oo, ko koe."

²⁶ Te gholoba noko manga kai ai kigatou, noko sa'u ake e Jesus te bred o haka 'aue ai, kae tohitohi o haiga'a ki ona pegea haka ako, kae hai atu, "Sa'u atu o kai, na'e tenei toku tino."

* 26:15 26.15 Zech 11.12. * 26:23 26.23 Ps 41.9.

²⁷ Kae sa'u mai ma'u e Ia te waeni i te kapu o haka 'aue ai kae haiga'a kia te kigatou, kae hai atu, "Koutou bibinu ngatahi ake ai. ²⁸ *Tenei toku toto e singa kego he tu'utaki'aki ai a te 'Aitu ma ba'i pegea. E singa kite 'apitanga ke haka noka na 'oosongo. ²⁹ Ko Au e hai atu kia te koutou, haka tu'u i te 'aso nei o hano, ko Au ka he'e binu i te hua o te kaubago haka hoki o hano ano hetae kite 'ao e hai kau go binu waeni haka pigi haka hoki ai kia te koutou i te nuku manga hakahua ai a Tamau."

³⁰ Te gholoba na taugua ai kigatou i te taugua ogiogi o 'oti, kae boo ki te Ogo i Olives.

*Jesus e hogahoga te hai ke he'e na'a 'anga e Peter
(Mark 14.27-31; Luke 22.31-34; John 13.36-38)*

³¹ *Kae hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te poo nei koutou ngatahi ka ti'aki ia te Au kae he 'agiko. Ite me'agaa na 'oti i te gea kinai na Kanukanu Tapu: 'E hai kau go taa 'ia te pegea ge'o sipisipi ka ke go taki he 'agiko na sipisipi.'

³² *Ka te gholoba kago ma'ugi hoki ai Au, e hai kau go mu'a ia te koutou ki Galilee."

³³ Mate haka tau kinai a Peter o hai atu, "Masi'igoa ko kigatou ngatahi kago boo 'aatea ia te Koe, ka ko au kago he'e hano ia te Koe."

³⁴ Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koe: Te poo nei 'io mugi te paolo o tangi, ko koe Peter kua 'oti te haka si'ai haka togu e koe ia te Au."

³⁵ Ka ko Peter noko pau o haka sukisuki atu, "Masi'igoa ko au kago mate haka pigi kia te Koe, ka kago he'e 'aonga te haka si'ai eau ia te Koe." Kogaa pegea haka ako noko konei agatou gegea ma'u.

*Te taakunga 'anga a Jesus i Gethsemane
(Mark 14.32-42; Luke 22.39-46)*

³⁶ Kae boo a Jesus ma ona pegea haka ako kite kunga noko mate ko Gethsemane, o hai atu a Ia kia te kigatou, "Noho 'aki iho i te kunga nei i te gholoba e hano ai au kau taakunga." ³⁷ Kakabe e Ia ia Peter ma gua hosa o Zebedee o tata'o ia te Ia, kae haka tu'u tena 'agoha to'a 'anga ma tena tiha'ia. ³⁸ Mate hai atu a Jesus kia te kigatou, "Toku uso e mamaha i te 'agoha to'a manga sa'akigoa ko Au ka mate. Koutou noho 'aki iho i te kunga nei, o mata haka pigi kia te Au."

³⁹ Ko Jesus noko hano o makabaa, o too tuku na taungaa mata kite kege o kogaa ana taakunga, "Tamau,

* **26:28** 26.28 a Ex 24.8; b Jer 31.31-34. * **26:31** 26.31 Zech 13.7. * **26:32** 26.32 Mt 28.16.

nimaa haingaohie, sa'u 'aatea atu te kapu nei ia te Au. Kae ka he'e hai i na paaunga a'aku, ka i na paaunga a'Au."

⁴⁰ Nimaa hoki atu kiona pegea haka ako, o kite ia te kigatou manga momoe, mate hai atu kia Peter, "Ai koutou 'okoia he'e 'aonga te mata haka pigi kia te Au i he mi'i gholoba e tasi? ⁴¹ Na'ana'a ake ma te taakunga, ka ke go noka tautou haa'oa ki na pakenga. Autou maanatu e mangangao ka outou tino e he lologi 'aki."

⁴² Ko Jesus noko hano ite guanga gholoba o konei ana taakunga, "Tamau, te kapu nei nimaa haingata'a te sa'u 'aatea, kae pau Kau binu 'ia, ke manga hai nia e siahai Koe ke hai."

⁴³ Te gholoba noko hoki mai ai a Jesus, kite haka hoki ia te kigatou manga momoe, iteme'agaa ko kigatou noko hu'ai sia momoe. ⁴⁴ Ma te hoki a Jesus ia te kigatou o taakunga, tenei tena taakunga haka togu, manga gea i te me'a e tasi.

⁴⁵ Ma te hoki a Jesus ki ona pegea haka ako o hai atu kia te kigatou, "Koutou koi momoe ma te okioki? Hiina'i atu, te gholoba kua hitaiaki. Te Hosa o Pegea e haka soko ki na taganga o na pegea 'oosongo. ⁴⁶ Tutu'u ake kitatou boo! Tena te tangata e haka soko e ia ia te Au te a'u na!"

Te he 'osohi 'anga kia Jesus

(Mark 14.43-50; Luke 22.47-53; John 18.3-12)

⁴⁷ Te gholoba noko manga koi gea ai a Jesus, kae tatae kinai a Judas te pegea i te katoa tuma'a e gua pegea haka ako, ma te hu'ai tu'uganga, noko to'o mai agatou hu'ai kiba ma na ga'akau taa pegea. Ko kigatou noko hakato'o kinai e na hakahua o na Priest ma na 'agiki o na Jew. ⁴⁸ Ko Judas na 'oti i te haka tinogaoi te haka 'igonga kite tu'uganga: "Te pegea e sosongi ai au, tenaa te tangata; 'ogo he 'osohi atu kia te Ia." ⁴⁹ Ghali atu a Judas kia Jesus o hai atu kinai, "Gaoi, Ako!" kae sosongi atu ia te Ia.

⁵⁰ Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Taku hemasi'inga, hai ake nia e a'u ai koe."

Ma te boo atu ki mu'a na taangata o he 'osohi kia Jesus o kakabe. ⁵¹ Te gholoba na, noko iai te pegea noko manga haka pata kia Jesus, na 'oso kitena kiba o sa'u ake, o sabi momotu ai eia te taginga o te guani o te hakahua o na priest.

⁵² Ma te hai atu kinai a Jesus, "Tape haka hoki iho tau kiba ki tena tanga. Na pegea e hai kiba e hai ke go mamate ki na kiba. ⁵³ 'Ai etegeu'a ake koutou, ko Au ka he'e 'aonga te haka ene kia Tamau he 'abakinga, ka ke manga hakato'o mai e Ia kia te Au he hu'ai tau'a ensel, o sigi ite katoa tuma'a e gua tu'uganga? ⁵⁴ Ka manga konei na noho,

ke haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu noko hai ake e hai ke go konei na noho."

⁵⁵ *Ma te haiatu a Jesus kite 'apitanga, "'Ai ko Au te pegea kaia'a, ka ke to'omai autou kiba ma autou ga'akau taa pegea, ke labu ai ia te Au?! Ko ba'i 'aso ko Au manga noho ai i te potu i te Hage Tapu, o manga ako ai, ka noko he'e he 'osohi ai koutou kia te Au. ⁵⁶ Ka manga konei na hai ke haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu noko hai e na taauga." Ma te ti'aki e na pegea haka ako ia te Ia kae he 'agiko.

Ko Jesus noko tu'u 'ago i te puugenga

(Mark 14.53-65; Luke 22.54-55; 22.63-71; John 18.13-24)

⁵⁷ Na pegea noko he'osohi kia Jesus na kakabe e kigatou ia te Ia kia Caiaphas, te hakahua o na priest, noko haka putu kinai na ako o na tagangonga mana 'agiki o na Jew. ⁵⁸ Ka ko Peter noko manga mugi haka mama'o ia Jesus, ano hetae ki te gotomaga'e i te mu'a o te hage o te hakahua o na priest. Koia noko hano kigoto o noho haka pigi ki na ge'o sanga ke go na'a po nia ka hai.

⁵⁹ Na hakahua o na priest mana maatu'a o te Puugenga o na Jew noko hai lobo te ligo e kigatou ni gogoi 'anga, ke pau o haka makau ai ia Jesus, ka kigatou taa 'ia ke mate. ⁶⁰ Ka na he'e kite e kigatou ni hai 'anga, masi'igoa noko 'eha pegea gogoi noko boo ake o gegea.

Hano ano taha'aki i te boo ake te tokagua pegea, ⁶¹ *o he 'atigongo haka totonu'aki, "Te pegea nei noko gea, 'Manga 'aonga te ebebe e Au te Hage Tapu o God o haka tu'u hoki i he toka togu 'ao.' "

⁶² Kae manga tu'u te hakahua o na priest o haiatu kia Jesus, "'Ai ko Koe ka he'e hakatau kina 'atigongo haka makau'anga ia te Koe nei?" ⁶³ Ka ko Jesus noko pau o he'e muna.

Te hakahua o na priest noko haiatu kia Jesus, "Koau e haiatu kia te Koe i te ingoa o God ma'ugi goa: Hoga-hoga mai kia te kimatou, i te poi tenaa Koe te 'Agiki Taga'ia, te Hosa o God."

⁶⁴ *Ma te hakatau atu a Jesus, "'Oo, tenaa te manga gea kinai koe. Ka ko Au e haiatu kia te koutou ngatahi: Na 'aso koi to mai, koutou kago hiina'i kite Hosa o Pegea e hai ke go noho i te pa'asi maui o God Hu'ai Hai taganga, ma te go hiina'i ma'u kinai e hai ke go a'u i na po'ao o te gangi."

⁶⁵ *Ma te lagilagi e te hakahua o na priest ona ake, kae haiatu, "Tena te manga ighona! 'Eaa? 'Ai ko kitatou koi siahahai ma'u ni pegea ke he 'atigongo'aki? Hiina'i atu,

* **26:55** 26.55 Lk 19.47; 21.37. * **26:61** 26.61 Jn 2.19. * **26:64** 26.64 Dan 7.13. * **26:65** 26.65 Lev 24.16.

koutou kua haka gongo kia te Ia kae igho. ⁶⁶ Koutou e kohea autou tegeu'a?"

Ko kigatou na haka tau atu, "Ko Ia kua 'aonga te mate!"

⁶⁷ *Kae he ngaa'esu 'aki ki na mata o Jesus, kae kumi husu ogatou gima o husu ia te Ia. Kae paa e kogaa ia te Ia i ogatou gima, ⁶⁸ kae hai atu, "Hogahoga mai kia te kimatou, na'e ko Koe te 'Agiki Taga'ia, po koai te taa ia te Koe nei?"

Ko Peter noko haka si'ai ia Jesus

(Mark 14.66-72; Luke 22.56-62; John 18.15-18; 18.25-27)

⁶⁹ Te gholobana, ko Peter noko manga noho ite gotomaga'e ite mu'a ote hage mate a'u te guani hahine o hai atu kia te ia, "Ko koe ma'u noko manga haka pata kia Jesus mai Galilee."

⁷⁰ Ma te haka si'ai e Peter i'ago ia te kigatou ngatahi. Kae hai atu, "E he'e na'a eau po nia te manga gea kinai koe."

⁷¹ Ma te hano a Peter ki te aga o te hage, ka noko ina ma'u kinai tegaa hahine, o hai atu ki na pegea noko i te kungaa, "Te pegea nei noko manga haka pata ma'u kia Jesus mai Nazareth."

⁷² Haka si'ai haka hoki e Peter, kae aguagu, "E he'e mi'i na'a eau te tangata na!"

⁷³ Nimaa he'e taunga gogoa, kae booake na pegea noko manga tutu'u i te kungaa kia Peter o hai atu kinai, "E maa'ogi kokoe te pegea ia te kigatou, e maatino ekimatou iau gea 'anga ma tou ge'o."

⁷⁴ Ma te kuba e Peter ia te ia launatasi, kae konei ana aguagu kia te kigatou, "Ko au e he'e na'a eau te tangata na!"

Ma te manga tangi te paolo. ⁷⁵ 'Io mugi a Peter o maanatu hoki ki te gea 'anga kinai a Jesus, "'Io mugi o tangi te paolo, ko koe kago haka si'ai haka togu e koe ia te Au." Ma te hano a Peter ki haho o magepe maa'ogi.

27

Ko Jesus noko kakabe kia Pilate

(Mark 15.1; Luke 23.1-2; John 18.28-32)

¹ Nimaa ite mahoata pipilu, ko ba'i hakahua o na priest ma na 'agiki o na Jew, na haka putu o puge ano hai tegatou paaunga ke taa ia Jesus ke mate. ² Gii e kigatou ia Jesus o kakabe o haiga'a kia Pilate, te hakahua mai Rome.

Te mate 'anga a Judas

(Acts 1.18-19)

³ *Te gholobana ina 'atu ai a Judas na haka soko eia ia Jesus, ko Ia kua pau o haisongo kae hai ke taa, ko ia

* 26:67 26.67 Is 50.6. * 27:3 27.3 Acts 1.18,19.

na sui tegeu'a o to'o hoki eia te katoa haka togu mane siliva ki na hakahua o na Priest ma na 'agiki o na Jew. ⁴ O hai atu, "Koau kua hai toku 'oosongo te haka soko eau te tangata he'e hai e Ia ni hai 'anga maase'i ke mate ai."

Ka na hakatau kigatou o hai atu, "Nia teenaa kia te kimatou? Tau hai 'anga hai launatasi teenaa."

⁵ Ma te seu e Judas na mane kigoto i te potu tapu to'a i te Hage Tapu, kae hano o tau te uka ki te ga'akau o nono'a ai te u'a o mate.

⁶ Kana sa'uake ena hakahua o na Priest na mane o haiake, "Te mane hai ina toto tenei e hai susugi ena tagangonga ke noka te tuku haka tahi'aki ki na mane o te Hage Tapu." ⁷ Ma te hegeu kigatou o hai kinai tegatou paaunga, ke tau'i ai te ma'aga a te tangata gosigosi simeti, ke hai ai he hui taanuma mo'o na pegea taka taahea. ⁸ Tena te hai 'anga noko ta'a mate ai i gaa 'aso ano hetae mai ki te 'ao nei te Ma'aga o te Toto. ⁹ *Ma te haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga ia Jeremiah:

"Na to'o e kigatou te katoa haka togu mane silver, te tau'i na 'oti i te haka pau e na pegea o Israel.

¹⁰ O hai e kigatou na mane nei

o tau'i ai te ma'aga a te tangata gosigosi simeti,

ke papata ki te kaunaki 'anga e te 'Aitu ia te au kau hai 'ina."

Ko Jesus na tu'u 'ago ia Pilate

(Mark 15.2-15; Luke 23.3-5; 23.13-25; John 18.33—19.16)

¹¹ Te gholoba noko tu'u 'ago ai a Jesus ia Pilate, ko Pilate noko haka anu kia te Ia o hai atu, "'Ai ko Koe te hakahua o na Jew?"

Ma te haka tau atu a Jesus, "'Oo, tenaa te manga gea mai ai koe."

¹² Ka te gholoba na gegea haka makau ai e na hakahua o na Priest ma na 'agiki o na Jew ia Jesus, ko Ia noko he'e haka tau kinai. ¹³ Ma te haka anu a Pilate kia Jesus o hai atu, "'Ai ko koe e he'e haka gongo ki ba'i hai 'anga e gegea haka goi ai e kigatou ia te Koe?" ¹⁴ Ka ko Jesus noko pau o he'e hakatau ki he launatasi me'a i na haka makau 'ia 'anga o langalanga to'a ai a Pilate.

¹⁵ Noko iai te huhuta o Pilate i te 'aso o te haka tahinga nei te haka tausuu he pegea haka pupugu e te 'apitanga o Jew i na pegea i te kagohia. ¹⁶ Ka te gholoba na, noko iai te pegea hai me'a haka tangi to'a i te kagohia, tena ingoa ko Barabbas. ¹⁷ Te gholoba noko haka putu ake ai te 'apitanga o Jew, kae haka anu a Pilate kia te kigatou o hai atu, "Koai te siahahai koutou kau tuku 'ia ke tausuu kia te koutou, ko Barabbas po

* 27:9 27.9 Zech 11.12,13.

ko Jesus, e mate te 'Agiki Taga'ia?" ¹⁸ Ite me'agaa noko na'a gaoui e Pilate ko Jesus noko manga haiga'a e Jew kia te ia, i te noko 'i'ita kia te Ia.

¹⁹ Te gholoba noko manga koi noho ai a Pilate i te noohonga haka aba pegea, hakato'o mai kinai e tena uguugu te gongo nei, "Noka te hai e koe he hai'anga ki te tangata he'e hai e Ia ni hai'anga songo na, na'e kua hai kinai taku miti i anapoo, o hu'ai matakua ai au."

²⁰ Ka na hakahua o na Priest ma na 'agiki o na Jew, noko usuusu e kigatou te 'apitanga o Jew, ke go haka ene 'aki ia Barabbas, ka ke tuku ia Jesus ke mate.

²¹ Ma te haka anu a Pilate, "Koai ia te kigaaua nei te siahahai koutou kau haka tausuu'u atu 'ia kia te koutou?"

Ko kigatou na haka tau atu, "Ko Barabbas!"

²² Ma te haka anu atu a Pilate, "Ka niaa e hai kau hai 'ia kia Jesus, e mate te 'Agiki Taga'ia?"

Ko kigatou ngatahi na haka tau atu, "Taa atu ki te kros!"

²³ Ma te hai atu a Pilate, "'Eaa, nia te hai e Ia o songo?"

Ka ko kigatou noko ngengege haka soo ake ogatou ge'o, "Taa atu ia te Ia ki te kros!"

²⁴ *Te gholoba na ina 'iho ai a Pilate e he'e tau hai'anga ma'u ke hai eia, kae haka tu'u ngana ngana. Ma te sa'u mai eia te bai o huhu'i ai na gima i 'ago i te 'apitanga, kae hai atu, "Ka he'e hai eau he hai'anga songo te tuku eau te tangata nei ke mate, ka a'outou hugi sanga!"

²⁵ Ka te 'apitanga noko haka tau atu, "Tuku mai te kagohia o tena mate ke noho kia te kimatou ma amatou matigingia!"

²⁶ Ma te haka tausuu'u e Pilate ia Barabbas kia te kigatou, kae kaunaki ke kogu ia Jesus 'io haiga'a ke taa ki te kros.

Te tau'a noko putatai kia Jesus

(Mark 15.16-20; John 19.2-3)

²⁷ Ma te kakabe e na pegea hai tau'a o Pilate ia Jesus ki te hu'ai hage o Pilate. O haka putu ba'i pegea hai tau'a o ghigo ia Jesus. ²⁸ 'Ui'ui e kigatou te mago o Jesus, kae sui kigatou o haa mago ia te Ia ina ake uga sesenga. ²⁹ Kae higi ma'u e kigatou te ha'u i na kaubago hotohoto o haka eke ki te 'ugu o Jesus, kae tuku e kigatou te ga'akau ki te gima maui o'ona, kae he tokotugi 'aki i 'ago ia Jesus o putatai kinai, "Tena koe, te Hakahua o na Jew!" ³⁰ He nga'esu 'aki kia te Ia, kae sa'u e kigatou te ga'akau o pe'epe'e ai te 'ugu o 'Ona. ³¹ Nimaa 'oti agatou putatai'anga kia Jesus nei, 'ui e kigatou te hu'ai ake uga sesenga, kae haa mago haka hoki i o'Ona o kakabe ia te Ia ke taa ki te kros.

* **27:24** 27.24 Deut 21.6-9.

*Te taa 'anga ia Jesus ki te kros**(Mark 15.21-32; Luke 23.26-43; John 19.17-27)*

³² Te gholoba noko maa boo ai ko kigatou, noko bilaabei mate tangata mai Cyrene tena ingoa ko Simon, mate hai e na pegea haitau'a o 'amo eia te kros o Jesus. ³³ Ko kigatou na boo o hetae kite kunga noko mate ko Golgota, (egaataki "Te Kunga o te Puso 'ugu"). ³⁴ *Tena te kunga na haiga'a ai e na pegea haitau'a waeni ke binu ai a Jesus, noko haka higohigo i te bai bii; ka na binu lobo e Ia ma te he'e binu. ³⁵ *Te gholoba na 'oti i te taa ai e kigatou ia Jesus ki te kros, kae hai e kigatou te babage 'anga i na daes, ke tuha ai e kigatou na ake o 'Ona. ³⁶ Kae noho 'aki o mata e kigatou ia Jesus i te kunga na. ³⁷ Te pata 'anga ki 'agunga i te 'ugu o Jesus i te kros, noko tau kinai te kanukanu haka makau kia te Ia, "Tenei a Jesus te Hakahua o na Jew." ³⁸ Noko toka gua pegea kaia'a noko taa 'ia haka pigi kia Jesus, o tau tegaa i te pa'asi maui, kae tau tegaa i te pa'asi sema. ³⁹ *Na pegea noko manga he sigi sigi haki, noko gegea songo toto'a kia Jesus, mate he o'io'i'aki ogatou 'ugu. ⁴⁰ *Kae hai atu, "Ko Koe ka tuki te Hage Tapu ka ke go 'ati hoki i te togunga 'ao? Haka ma'ugi iho ia te Koe! Hinaiho i te kros na i te poi ko Koe te Hosa o God!"

⁴¹ Na hakahua o na Priest, mana ako o na tagangonga mana 'agiki o na Jew noko manga konei na noho ma'u agatou putatai kia Jesus. ⁴² Ko kigatou noko hai atu, "Manga haka ma'ugi e Ia kogaa pegea, kae he'e 'aonga te haka ma'ugi ia te Ia. Ko Ia te Hakahua o na Jew, tuku atu ke iho mai i te kros, ka kitatou too kia te Ia." ⁴³ *Ko Ia esano kia God. Tuku atu a te 'Aitu ke haka soi ia te Ia i te gholoba nei i te poi siahai Ia kia te Ia, na'e noko konei Ana gea, "Ko Au te Hosa o God." ⁴⁴ He'e po gua taangata kaia'a noko taa haka pigi 'ia kia te Ia, noko gegea songo toto'a ma'u kia te Ia.

*Te mate 'anga a Jesus**(Mark 15.33-41; Luke 23.44-49; John 19.28-30)*

⁴⁵ Na henua na poo'ugi ngatahi haka tu'u i te 'ao'atea, o hano ano ga'aa page. ⁴⁶ *Nimaa i te ga'aa page ko Jesus noko hai tena hu'ai ngege 'anga: "Ilae, ilae, lama, sabaktani?" Tegaa tona gaataki, "Toku God, toku God. 'Eaa e ti'akiai e Koe ia te Au?"

* **27:34** 27.34 Ps 69.21. * **27:35** 27.35 Ps 22.18. * **27:39** 27.39 Ps 22.7; 109.25. * **27:40** 27.40 Mt 26.61; Jn 2.19. * **27:43** 27.43 Ps 22.8. * **27:46** 27.46 Ps 22.1.

47 Te gholoba noko haka gongo ai na pegea noko manga tutu'u i te kungaa ki te gea 'anga Jesus nei, ko kigatou noko konei agatou gegea, "Ko Jesus manga ngege ia Elijah."

48 *Mate tege ghali te pegea ia te kigatou, o to'o mai te me'a maguu o hai kinai eia na waeni maga, o tuku ki te tino bugu, o haka to'ake ke binu ai a Jesus. 49 Ka noko hai atu kogaa, "Saunoa atu kia te Ia, ka kitatou mataa hiina'i kinai, po ka a'u a Elijah o haka soi ia te Ia."

50 Ka te gholoba na tangi to'a haka hoki ai a Jesus, kae haiga'a te spirit o 'Ona.

51 *Te gholoba na, na maha'a gua ai te laoa maatogu noko tau i te uso o te Hage Tapu, haka tu'u iho i 'agunga o hetae iho ki gago. O'i o'i ma'u a te kege kae maha'aha'a ai na hatu mogi. 52 Maha'aha'a o ta'ata'aki na takotonga. Kae a'aga giu mai kite ma'ugi na tino ona pegea tapu noko mamate. 53 Ko kigatou na sosopo ake i na takotonga. Nimaa ma'ugi hoki a Jesus, ko kigatou na boo ki Jerusalem o haka 'agitino kite 'apitanga.

54 Te gholoba noko hiina'iai te tugitau'a ma tena tu'uganga noko manga tutu'u o ge'o ia Jesus, ki te o'i o'i 'anga, ma ba'i hai 'anga noko hai, ko kigatou na matataku toto'a kae gegea toto'a ake, "E maa'ogi, ko Ia te Hosa o God."

55 *Noko 'eha haahine noko i te kungaa, noko manga mata haka mama'o atu, ko kigatou noko he tata'o 'aki ia Jesus mai Galilee, o noko manga baasiko ia te Ia. 56 Noko iai a Mary mai Magdala, ma Mary te tinana o James ma Joseph ma te tinana o gua hosa o Zebedee.

Te tanu 'anga ia Jesus

(Mark 15.42-47; Luke 23.50-56; John 19.38-42)

57 Nimaa i te hano 'anga kite ahiahi, hetae mai te tangata ga'u mai Arimathea, tena ingoa ko Joseph, koia ma'u na hai ia te ia te pegea haka ako o Jesus. 58 Hano kia Pilate, o haka ene kinai i te tino o Jesus. Ma te kaunaki e Pilate ona pegea o haiga'a te tino o Jesus kia Joseph. 59 Ma te sa'u iho e Joseph te tino o Jesus o pegu i na laoa susugu ma'a, 60 o tuku e Joseph kite takotonga ho'ou o'ona noko kegi eia i te ogo hatu, kae hugihugi kinai eia te hu'ai hatu o titingi ai te mata o te takotonga, kae hano. 61 Ko Mary mai Magdala, ma tegaa tasi Mary noko manga noho 'aki o he nga'ago 'aki ki te takotonga.

Te ge'o 'anga te takotonga

* 27:48 27.48 Ps 69.21. * 27:51 27.51 Ex 26.31-33. * 27:55 27.55 Lk 8.2,3.

⁶² Nimaa i tegaa 'ao, te 'ao e mugi mai i te 'Ao Ngaague, na hakahua o na Priest ma na Pharisee noko boo ake kia Pilate. ⁶³ *O hai atu, "Hakahua, ko kimatou e maanatu kina 'aso noko manga koi ma'ugiai te pegea goi nei, noko hai mai, 'Nimaa go i te 'ao go togu kinai toku mate, ehai kaugo ma'ugi haka hoki ai.' ⁶⁴ Haiga'a atu he kaunakinga ke ge'o gaio te takotonga, ke hano ano hetae kite 'ao go togu kinai tena mate. Na'e kitai go booake ona pegea hakaako o kaia'a te tino, kae go he 'atigongo 'aki ki te 'apitanga ko Ia kua ma'ugi mai i te mate. Te gogoi mugi'anga nei, kago tamaki o sigi i te mataa hai'anga."

⁶⁵ Ma te haka tau atu a Pilate, "Kakabe atu na pegea ge'o ke ge'o, boo atu o ge'o gaio te takotonga, mate hai kinai nia e'aonga te hai kinai e koutou." ⁶⁶ Ma te boo kigatou o ge'o gaio te takotonga, noko tuku haka'igonga kite hatu e titingi ai te takotonga kae tuku na pegea ge'o.

28

Te ma'ugi hoki'anga a Jesus

(Mark 16.1-10; Luke 24.1-12; John 20.1-10)

¹ Nimaa sigi te 'ao okioki, i te mahoata pilupilu o te 'ao mu'a, ko Mary mai Magdala, ma tegaa tasi Mary, noko boo ke hiina'i ki te takotonga.

² 'Ai na hai te hu'ai o'io'i'anga, i te hinaiho'anga mai te gangi te ensel o te 'Aitu o hano kite te takotonga o hugihugi te hatu kitaha o manga noho ai. ³ Na noho o'ona noko manga noho pe te 'uiga, ka ona laoa noko maa susugu pe na usae. ⁴ Na pegea noko ge'o te takotonga na matataku ki te ensel o manga he popoge 'aki, ano manga sa'akigoa na pegea mamate.

⁵ Hai atu te ensel kia gua haahine, "Noka te matataku, e na'a eau kougua manga sasaga ia Jesus na ta'ia ki te kros. ⁶ Ko Ia e he'e kitea i te kunga nei. Ko Ia kua ma'ugi hoki o haka maa'ogi ai nia noko gea ai. Boomai o hiina'i ki te kunga noko takoto ai. ⁷ Kae giu ghali atu o hogahoga ki ona pegea hakaako: 'Ko Ia kua ma'ugi hokimai i te mate, ka kua mu'a ia te koutou ki Galilee. Tena te kunga kago hiina'i ai koutou kia te Ia.' Manga konei na hogahoga atu e Au kia te kougua."

⁸ Ma te ghali gua haahine o boo i te takotonga. Masi'igoa noko matataku, ka ko kigaaua noko sisia. Kae he 'agiko ke 'atigongo ki na pegea hakaako. ⁹ Manga he tu'ia 'aki kigaaua i te sasa'o kia Jesus, o hakagaoi kia te kigaaua. Boo kigaaua kia Jesus o he 'osohi ki na tapungao o soki kia te Ia. ¹⁰ Ma te hai atu a Jesus kia te kigaaua, "Noka te matataku. Boo atu o

* 27:63 27.63 Mt 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.33,34; Lk 9.22; 18.31-33.

he 'atigongo 'aki ki na pegea o 'Oku ke boo ki Galilee, 'e tenaa te kunga kago hiina'i ai kia te Au."

Te gongo a na pegea noko ge'o te takotonga

¹¹ Te gholoba noko maa koi boo ai gua haahine, noko iai kogaa ina pegea noko ge'o te takotonga na boo ki Jerusalem o he 'atigongo 'aki ki na hakahua ona Priest iba'i hai 'anga na hai. ¹² Ite gholoba noko bilaabei ai na hakahua ona Priest mana 'agiki ona Jew o hai tegatou paaunga, o haiga'a te hu'ai tu'u mane ki na pegea hai tau'a. ¹³ Hai atu kia te kigatou, "Koutou e hai ke konei na gegea: 'Ko kimatou noko manga momoe ite poo, kae boomai Ona pegea haka ako o kaia'a te tino o 'Ona.' ¹⁴ Ka ko Pilate nimaa go haka gongo kite gongo nei, e hai kimatou go haka tinogaoi'ia kinai, kago he'e tatae he maikia kia te koutou." ¹⁵ Na pegea hai tau'a na to'o e kigatou na mane, o hai e kigatou nia noko tongitongi aki kigatou hai 'ia. Te gongo nei na seseke ki ba'i pegea o Jew, ano tatae mai kite 'ao nei.

Ko Jesus noko haka 'agitino ki ona pegea haka ako

(Mark 16.14-18; Luke 24.36-49; John 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁶ *Mate boo te katoa tuma'a etasi pegea haka ako ki Galilee, kite ogo noko gea a Jesus kia te kigatou ke boo kinai. ¹⁷ Te gholoba na hiina'i ai kigatou kia Jesus, ko kigatou na sosi kia te Ia, ka noko iai kogaa pegea noko manga he tootoobaasi'a 'aki. ¹⁸ Ma te a'u a Jesus kia te kigatou o hai atu, "Ko ba'i taganga mana paaunga o te gangi mate kege nei, kua haiga'a kia te Au. ¹⁹ *Kae boo atu ki ba'i henua o hai ia te kigatou ke hai ai mo'oku ni pegea haka ako. Haa gogomi atu ia te kigatou ite ingoa o te Tamana, mate Hosa, mate Spirit Tapu. ²⁰ Mate ako ia te kigatou ke mangangao ki ba'i hai 'anga kua 'oti ite gea ai Au kia te koutou. Ka noko na'a pipiki atu, na'e ko Au e hai kau noko haka pata kia te koutou iba'i gholoba, hano ano hetae kite 'otinga o te kege nei. E tonu!"

* **28:16** 28.16 Mt 26.32; Mk 14.28.

* **28:19** 28.19 Acts 1.8.

MARK

Te Gongo Gaoi noko kanukanu e Mark

*Ko John Baptist noko haka ngaague te aga
(Matthew 3.1-12; Luke 3.1-18; John 1.19-28)*

¹ Tenei te haka tu'u sanga o te Gongo Gaoi o Jesus Christ, te Hosa o te 'Aitu. ² *Na 'oti i te kanukanu e te taauga ia Isaiah: "E hai kau go haka to'o 'ia toku pegea to'o gongo ke go mu'a ia te Koe.

E hai ke go haka ngaague eia te aga kia te Koe.

³ *Te ge'o o te pegea manga ngege i te tugatea o hai ake: 'Haka ngaague atu te aga kia te 'Agiki.

Haka tinogaoi atu na mi'i aga kia te Ia.' "

⁴ Mate a'u a John Baptist kite kunga i te tugatea o haagogomi pegea mate tohi'aki o haiatu, "Koutou hengatu'a'aki atu kina 'oosongo mate haagogomi ia te koutou, ka ke haka noka ai ete 'Aitu outou 'oosongo."

⁵ Mate boomai te 'apitanga mai Judea, mate hu'ai manaha i Jerusalem, o haka gongo kia John. Ko kigatou na haka nuukegi i ogatou 'oosongo ma te haagogomi e John ia te kigatou i te bai mimigo i Jordan. ⁶ *Ko John noko manga mago ina laoa gosigosi ina hugu 'camel', mate nono'a te tino i te kapitiake gosigosi i na kigi buluka. Koia noko manga kai 'ungaghali mana 'honey' imouku. ⁷ Ko John noko tohi'aki o haiatu, "Te pegea e mugi mai ia te au, e hua'eha o sigi ia te au. Koau e he'e 'aonga te hao'o kau huhuke 'ia Ona taka ba'e. ⁸ Manga haagogomi eau ia te koutou i te bai, ka ko Ia kago haagogomi e Ia ia te koutou i te Spirit Tapu."

*Te haagogomi ma te pake 'ia o Jesus
(Matthew 3.13—4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ Ina gholobana, ko Jesus noko a'u mai Nazareth, te manaha i Galilee kite bai mimigo i Jordan ke haagogomi ai e John. ¹⁰ Nimaa sopo ake a Jesus i te bai, o ina 'ake kite gangi e maha'a gua, kae iho mai ai te Spirit Tapu kia te Ia manga noho pe te gupe. ¹¹ *Ma te sopo te ge'o mai te gangi o hai iho, "Tena Koe toku Hosa, e ma'ine to'a kinai Au. Ko Au e hu'ai magaohie to'a kia te Koe."

¹² Mate hakato'o ete Spirit Tapu ia te Ia o hano kite tugatea. ¹³ Ko Ia noko noho i te tugatea i te katoa haka haa

* **1:2** 1.2 Mal 3.1. * **1:3** 1.3 Is 40.3. * **1:6** 1.6 2 Kgs 1.8. * **1:11** 1.11 Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 9.7; Lk 3.22.

'ao, manga pake e Satan. Ko Jesus noko manga haka pata ki na manu o mouku, ka noko manga 'aabaki kinai na ensel.

*Ko Jesus e haka pupugu te toka haa pegea tautai
(Matthew 4.12-22; Luke 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Mugi ite tuku'anga a John Baptist kite hage ona kagohia, hano a Jesus ki Galilee o manga 'atigongo i te Gongo Gaoi o te 'Aitu. ¹⁵ *O hai atu, "Te 'aso haka pau kua a'u. Te gholoba o te 'Aitu ke hakahua ai e Ia a te kege nei kua hitaiaki. Koutou he ngatutu'a 'aki atu ki na 'oosongo kae too ki te Gongo Gaoi!"

¹⁶ Te 'aso noko manga sehu ai a Jesus i te pa'asi o te gano i Galilee, ina kia Simon ma te taina ia Andrew manga hai bugho i te gano, iteme'agaa ko kigaaua gua pegea tautai. ¹⁷ Hai atu a Jesus kia te kigaaua, "Tata'o mai ia te Au, ka kau hai 'ia ia te kougua ke tautai kia pegea." ¹⁸ Ma te ti'aki ghali ogaua bugho, kae tata'o ia te Ia.

¹⁹ Nimaa mi'i hano soo atu a Jesus, kite atu e Ia gua hosa o Zebedee, ia James ma te taina ia John manga gosigosi ogaua bugho i te baka. ²⁰ He'e haka tautau a Jesus manga ngege atu ia te kigaaua ke tata'o ia te Ia. Manga ti'aki ekigaaua ia tegaaua tamana ia Zebedee ma na pegea hai hekau i te baka, kae tata'o ia te Ia.

*Te tangata uguhia
(Luke 4.31-37)*

²¹ Boo kigatou ki Capernaum, ka nimaa ite 'Ao oki oki, hano a Jesus ki te Hage hai paaunga o haka tu'u ako ai. ²² *Te 'apitanga noko he gege ma'ugi 'aki i Ana akonga, iteme'agaa noko manga ako ia te kigatou po te pegea hu'ai taganga he'e noho pe na ako o na tagangonga. ²³ Nimaa i te gholoba na, te pegea uguhia i tegatou hage hai paaunga noko ngege to'a, ²⁴ o hai atu, "Jesus mai Nazareth, niaa te siahai kinai Koe ia te kimatou? Ko Koe e a'u ke taa ia te kimatou? E na'a eau ia te Koe: Te Pegea Tapu o te 'Aitu!"

²⁵ Ma te hai atu kinai a Jesus, "Ngongoto iho! Sopo iho kitaha ia te ia!" ²⁶ Ma te hai e te haagiki songo ia te ia o popoge to'a kae sopo ghaghaa ki taha.

²⁷ Na pegea noko he gege ma'ugi 'aki toto'a mate he haka anuanu 'aki, "Teaa tenei? Te akonga ho'ou, kae hu'ai taganga! Ko Ia ma'u e gea to'a kina haagiki songo mate manga mangangao kia te Ia!" ²⁸ Te gongo o 'Ona na ghali tena seseke'anga o mahoga i ba'i kakai'anga i Galilee.

* 1:15 1.15 Mt 3.2. * 1:22 1.22 Mt 7.28,29.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi e Ia na masaki
(Matthew 8.14-17; Luke 4.38-41)*

²⁹ Ko kigatou noko sosopoiho ite Hage hai paaunga, o manga pau o boo ma James ma John kite hage o Simon ma te taina ia Andrew. ³⁰ Te tinana hungabai o Simon noko manga takoto ite masaki 'augia, ma te he 'atigongo 'aki ai a kigatou kia Jesus. ³¹ Ka noko hano kinai a Jesus o 'oso kite gima o baa 'aga. Ma te sigi te 'augia kae gosigosi utunga kia te kigatou.

³² Te ahiahi na mugi ite mene'anga te ga'aa, haka kakabe mai e na pegea kia Jesus ko ba'i pegea iai na masaki ma na pegea he uguhia 'aki. ³³ Ko ba'i pegea o te manaha nei, na haka putu mai kite mataa aga o te hage. ³⁴ O haka ma'ugi e Jesus te 'apitanga i ba'i agaa sa'o saga, kae pagepage e Ia na haagiki songo. Ka noko he'e tuku e Ia na haagiki ke gegea, iteme'agaa noko na'a e kigatou ia te Ia.

*Ko Jesus noko taakunga i te kunga gaabaki
(Luke 4.42-44)*

³⁵ Nimaa i te mahoata pilupilu, 'aga a Jesus o ugu ki haho o hano kite kunga gaabaki, o taakunga ai. ³⁶ Ma te boo a Simon ma tena 'api o sasaga ia te Ia. ³⁷ Nimaa te kite'anga e kigatou kae hai atu, "Ko ba'i pegea manga sasaga e kigatou ia te Koe!"

³⁸ Ma te haka tau a Jesus kia te kigatou o hai atu, "Kitatou boo ki na manaha e hitaiaki mai nei, ka kau tohi'aki ai ma'u, tena te hai'anga noko a'u ai Au." ³⁹ *Ko Ia noko hano ki ba'i manaha i Galilee, o manga tohi'aki i na Hage hai paaunga ma te pagepage haagiki songo ai.

*Te tangata kahoa
(Matthew 8.1-4; Luke 5.12-16)*

⁴⁰ Te tangata kahoa noko a'u kia Jesus o tokotugi o haka ene maa'ogi kia te Ia o hai atu, "Nimaa siahai Koe, e'aonga te hai mai kau mahu."

⁴¹ 'Agoha to'a kinai a Jesus o hohoga te gima o 'oso kinai, kae hai atu kia te ia, "E siahai kinai Au. Ko koe hai ke mahu!" ⁴² Ma te he'e kitea tena kahoa 'anga i te gholoba na kae mahu.

⁴³ Tuku e Jesus ia te ia o hano, kae gea susugi to'a kinai o hai atu, ⁴⁴ * "Noka tau 'atigongo i te hai'anga nei ki he pegea, kae hinatu o haka'agi ia te koe ki he priest, kae haiga'a te ga'a kia te 'Aitu noko tuku i na tagangonga a Moses ke ma'a ai koe, o taukimata ai kia te kigatou." ⁴⁵ Ka koia na hano o 'atigongo i nia noko hai kia te ia. Na konei na noho

* 1:39 1.39 Mt 4.23; 9.35. * 1:44 1.44 Lev 14.1-32.

ma te he'e 'aonga te hano haka 'agi'agi ai a Jesus ki goto i na manaha, ka manga noho itu'a ina kunga gaabaki. Ka ko pegea mai ba'i kunga noko manga boomai kia te Ia.

2

*Ko Jesus noko hakagaoi te pegea taa haka pikipiki
(Matthew 9.1-8; Luke 5.17-26)*

¹ Nimaa sigi kogaa 'ao, ko Jesus noko hoki kigoto i Capernaum, mate gongo ai na pegea ko Ia kua hoki mai kite manaha. ² Na 'api to'a te haka putu'anga o he'e tau kunga toe he'e po te taha ote aga kigoto ite hage. Kae tohi'aki a Jesus kia te kigatou ite Gongo Gaoi. ³ Ka noko 'amo mai e te toka haa pegea te tangata taa haka pikipiki i te kaupea kia te Ia. ⁴ Ka noko he'e kitea na to'o e kigatou kia Jesus ite noko niti ia pegea. Ma te hekaakei kigatou o kegi te tu'a hage e patai ho ia te Ia. Nimaa 'oti ite luga e kigatou te tu'a hage kae tuku iho te kaupea manga teka ai te pegea taa haka pikipiki. ⁵ Te gholoba noko ina ai a Jesus kite hu'ai sano o'ogatonu, mate hai atu a Ia kite pegea taa haka pikipiki, "Tama, ou 'oosongo kua haka noka."

⁶ Ka te hage nei noko manga noho 'aki ai na ako o na Jew, noko konei na tegeu'a kia te kigatou soko, ⁷ "Eaa te pegea na e konaa ana gea ai? Ko Ia e igho! Manga ko te 'Aitu launatasi te manga 'aonga te haka noka na 'oosongo!"

⁸ Ma te na'a e Jesus ite Spirit o 'Ona nia te manga tegeu'a kinai kigatou i ogatonu uso, o hai atu kia te kigatou, "Eaa e tegeu'a ai koutou ki na me'ana? ⁹ 'Ai tehea te hai'anga e hai ngaohie: Te hai atu kite pegea taa haka pikipiki nei, 'Ou 'oosongo kua haka noka', po ke hai atu kia te ia, 'Aga ake, o to'o tou kaainga o hano'? ¹⁰ Kae hai ke na'a e koutou te Hosa o Pegea e hai taganga ite kege nei ke haka noka na 'oosongo..." Ma te hai atu a Jesus kite pegea taa haka pikipiki, ¹¹ "Ko Au e hai atu kia te koe, 'Aga ake, to'o ake tou kaupea na, o hano ki tou manaha!" ¹² Koia na 'aga o to'o tena kaupea o hano ki haho o hiina'i kinai ba'i pegea, ma te hegege ma'ugi'aki ai kigatou, o haka e'eha ia te 'Aitu, kae hai ake, "Ko kimatou he'e mi'i hiina'i ki ni hai'anga konei na noho!"

*Ko Jesus noko gea kia Levi ke tata'o ia te Ia
(Matthew 9.9-13; Luke 5.27-32)*

¹³ Ko Jesus noko hoki ma'u kite pa'asi o te gano i Galilee. Ma te boomai te 'apitanga kia te Ia o hakatu'u ako e Ia ia te kigatou. ¹⁴ Nimaa sehu atu a Jesus, ma te ina kite pegea tibu takis ia Levi, te hosa o Alphaeus. Ko Levi noko manga

noho itena hage kanukanu, mate hai atu kinai a Jesus, "Tata'o mai ia te Au." Ma te tu'u ake a Levi o tata'o ia Jesus.

¹⁵ Nimaa i te gholoba noko ma kai ai a Jesus i te hage o Levi, noko 'api pegea tibu takis ma na pegea 'oosongo noko ma kai haka pigi kia te Ia ma ona pegea haka ako, iteme'agaa noko 'api pegea noko ma he tata'o'aki ia te Ia. ¹⁶ Nimaa te gholoba noko hiina'ia na ako ona tagangonga, ko na Pharisee, kia Jesus manga kai haka pigi ki na pegea tibu takis ma na pegea 'oosongo ina, ma te he haka anuanu'aki ki na pegea haka ako o Jesus o hai atu, "Tehea te hai'anga e kai haka pigi ai Ia ki na pegea tibu takis ma kogaa pegea 'oosongo ina?"

¹⁷ Te hakagongo'anga a Jesus kite hakaanu nei, ko Ia na hai atu kia te kigatou, "Na pegea toka e he'e siahahai pegea hetauaki, ka manga na pegea masasaki. Ko Au noko he'e a'u kigago nei kau ligo'ia na pegea gaoui ka na pegea 'oosongo."

*Te hai'anga o na pegea he'e kai i te sogi
(Matthew 9.14-17; Luke 5.33-39)*

¹⁸ Na pegea haka ako o John Baptist ma na pegea haka ako o na Pharisee noko he'e kai i te sogi. Kae boamai na pegea kia Jesus o he hakaanu'aki kia te Ia o hai atu, "'Eaa e he'e kai ai na pegea haka ako o John ma o'ona Pharisee, ka manga kai ai o'ou?"

¹⁹ Ma te konei na haka tau a Jesus kia te kigatou: "E hai ke kohea na hai ke he'e kai na pegea haka pogo e te tangata hai uguugu ho'ou i te gholoba manga hakapata ai ia kia te kigatou? Ko kigatou e hai ke noko kai i te 'aso manga koi haka pata ai Ia kia te kigatou. ²⁰ Ka e iai te 'aso ka go kakabe 'aatea ai'ia te pegea hai uguugu ho'ou ia te kigatou. Tena te 'ao kago he'e kai ai kigatou.

²¹ "E he'e kitea he pegea lapui he momo laoa ho'ou ki he laoa popo. Nimaa hai, te momo laoa ho'ou ka lalagi te pa'asi laoa popo, ka hai te malagi'anga o hua'eha.

²² "Kae he'e kitea ma'u he pegea ke 'utu he waeni ho'ou ki he me'a 'utu waeni mai gaa'aso. Nimaa hai e ia, te waeni ho'ou ka haha'a eia te me'a 'utu waeni, o magingi ai te waeni, kae songo ma'u te me'a 'utu waeni. Kae kogaa na noho, e hai ke 'utu na waeni ho'ou ki na me'a 'utu waeni ho'ou."

*Haki hua me'a i te 'Ao oki oki
(Matthew 12.1-8; Luke 6.1-5)*

²³ *Te launatasi 'Ao oki oki ko Jesus noko boo ma ona pegea haka ako i te uso ona 'umanga witi. Ona pegea haka ako noko haka tu'u haki e kigatou na hua ona witi.

* 2:23 2.23 Deut 23.25.

²⁴ Ma te haka anuanu 'aki na Pharisee kia Jesus o hai atu, "Eaa e konei na hai ai e kigatou na hai 'anga e he'e tuku ke hai i te 'Ao oki oki?"

²⁵ Ma te haka tau atu a Jesus, "'Ai e he'e haka sahe e koutou nia noko hai e David i te 'aso noko he ongea 'aki ai ma tena lango 'anga, kae he'e kitea ma'agatou ni me'a ke kai? ²⁶ **Ko David noko hano kigoto i te hage o te 'Aitu, ina 'aso o Abiathar te hakahua o na priest, o kai eia na bred noko haatapu kia te 'Aitu. Na bred nei noko manga 'aonga te kai soko e na priest, kae haiga'a ma'u eia na bred kitena lango 'anga o kai."

²⁷ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te 'Ao oki oki noko gosigosi kia pegea, ka noko he'e gosigosi a pegea ki te 'Ao oki oki. ²⁸ Kogaa na noho, te Hosa o Pegea te hakahua ma'u o te 'Ao oki oki."

3

Te tangata maghitighiti te gima (Matthew 12.9-14; Luke 6.6-11)

¹ I tegaa tasia 'aso, hano Ia kite Hage hai paaunga, manga noho ai te tangata pege te gima. ² Ka noko iai na pegea noko siahahai ke 'atigongo haka makau ia Jesus i ni hai 'anga songo hai e Ia. Tena te hai 'anga noko mata pipiki ai e kigatou ia te Ia, i te poi haka ma'ugi e Ia te tangata i te 'Ao oki oki. ³ Ma te hai atu a Jesus kite tangata noko pege te gima, "Tu'u ake ki 'ago i ba'i pegea!"

⁴ Kae haka anuanu a Jesus kia te kigatou o hai atu, "Niaa te tuku e na tagangonga ia te kitatou ke hai i te 'Ao oki oki? Kehai na hai 'anga gaioi po ke hai na hai 'anga songo, ke haka ma'ugi pegea po ke taa pegea?" Ma te he'e mumuna kigatou.

⁵ Ko Jesus noko ina sehu ma te 'ika'ika kia te kigatou, kae haka gongo songo ma'u ia te kigatou noko mogi toto'a ogatou uso. Kae hai atu kite tangata, "Hohoga atu tou gima." Hohoga te gima ma te gaioi hoki te gima. ⁶ Ma te he uguhi ghali ki haho na Pharisee o bilaabei ma na pegea o Herod, o puge poe hai kigatou kohea na taa 'ia ia Jesus.

Te 'apitanga e tata'o ia Jesus

⁷ Ko Jesus ma ona pegea haka ako noko haka 'aatea kite gano, ma te tata'o ai te 'apitanga mai Galilee. ⁸ Te 'aso noko gongo ai kigatou ki ba'i hai 'anga noko hai e Jesus, noko 'eha pegea noko boo mai kia te Ia mai Judea, Jerusalem, Idumea, ma na kakai'anga i tegaa pa'asi o te bai mimigo i Jordan,

* 2:26 2.26 Lev 24.9. * 2:26 2.26 1 Sam 21.1-6.

ma na pegea mai na kunga emugheghi i Tyre ma Sidon.
 9 *Ma te kaunaki e Jesus 'Ona pegea haka ako ke ngaague he baka kia te Ia, iteme'agaa noko 'api to'a ka ke noka te kukumi'ia ia te Ia. 10 Iteme'agaa na haka ma'ugi e Ia na pegea masasaki, ma te he 'uku'uku 'aki na pegea masasaki ki mu'a ke he 'osohi kia te Ia. 11 Nimaa i te gholoba noko hiina'iai na pegea noko iai na haagiki songo kia te Ia, ko kigatou noko hetoki i'ago ia te Ia o ngegege ake, "Tenaa Koe te Hosa o te 'Aitu!" 12 Ka noko tagango e Ia ia te kigatou ke noka te hogahoga na noho o'Ona.

Ko Jesus noko haka pupugu Ona pegea haka to'o
(Matthew 10.1-4; Luke 6.12-16)

13 Ko Jesus noko haka neke kite ogo o ngege i na pegea noko siahai kinai, o boomai kia te Ia. 14 Noko haka pupugu e Ia te tino anga hugu tuma'a e gua pegea o mate e Ia Ona pegea haka to'o ke haka pata kia te Ia, ma te kego haka to'o ma'u e Ia ia te kigatou ke tohi'aki, 15 ma te ke haiga'a taganga kia te kigatou ke pagepage haagiki songo ai. 16 Konei na pegea noko haka pupugu e Ia: Ko Simon, noko mate e Jesus ko Peter, 17 ko James ma te taina ia John, gua hosa o Zebedee, noko mate e Jesus ia te kigaaua ko Boanerges, e gaataki gua Hosa o Hatutigi. 18 Ko Andrew, ma Philip, ma Bartholomew, ma Matthew, ma Thomas, ma James te hosa o Alphaeus, ma Thaddaeus, ma Simon te 'zealot*', 19 ma Judas Iscariot na haka soko eia ia Jesus.

Ko Jesus ma Beelzebub

(Matthew 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

20 Ma te ugu a Jesus ki te hage kae manga haka putu ma'u kinai te 'apitanga, o he'e tau gholoba kia te Ia ma ona pegea haka ako ke kai ai. 21 Nimaa haka gongo ai ona 'atima'ogi, ma te boo kinai ke kakabe ia te Ia, iteme'agaa noko hai ake na pegea, "Koia kua nimo ana tegeu'a!"

22 *Kae haiake na ako ona tagangonga noko booiho mai Jerusalem, "Ko Ia e ugu ai a Beelzebub! Ko Ia manga pagepage haagiki songo i na taganga o te haagiki songo."

23 Ma te ngegeatu a Ia ia te kigatou o gea kinai ina haka gaataki: "E hai ke kohea na 'aonga te pagepage e Satan ia Satan?! 24 Te nuku nimaa taki tuha tuha, te nuku na ka he'e tu'u. 25 Te haanau e tasi nimaa taki tuha tuha, te haanau na ka he'e noho 'aki ngatahi. 26 Ka ko Satan nimaa ngatu'a kia te ia launatasi o taki tuha tuha, ko ia ka he'e tu'u; ko ia kua tatae ki te 'otinga o 'ona 27 Tenei tena maa'ogi'anga,

* 3:9 3.9 Mk 4.1; Lk 5.1-3. * 3:18 3.18 te 'zealot', te pegea i te tu'uganga noko he'e siahai ki Rome * 3:22 3.22 Mt 9.34; 10.25.

e he'e kitea he pegea 'aonga te hano kigoto i he hage mo'o he pegea to'a o to'o ana me'a, naakupu ki te gii eia te pegea to'a, 'io mugi o kaia'a tena hage. ²⁸ Ko Au egea maa'ogi kia te koutou: Ko ba'i 'oosongo ma na he igho 'aki 'anga hai e pegea kago haka noka kia te kigatou. ²⁹ *Ka koai e igho ki te Spirit Tapu, kago he'e haka noka kinai, koia esaga i te 'oosongo nei ki ba'i 'aso."

³⁰ Ko Jesus noko konei Ana to'o, iteme'agaa ko kigatou noko konei agatou gegea, "Ko Ia e ugu ai te haagiki songo."

Na pegea maa'ogi o Jesus

(Matthew 12.46-50; Luke 8.19-21)

³¹ Mate tatae mai a te tinana ma ona haitaina, o noko manga tutu'u i taha, kae haka to'o e kigatou te pegea o hano kigoto ke hai kia te Ia ke hinaiho. ³² Ka noko ma noho 'aki mugheghi te 'apitanga ia Jesus, ma te hai atu kigatou, "Ko te tinana ma Ou haitaina manga i haho, ma sasaga ia te Koe."

³³ Ma te hai atu a Jesus, "Koai Toku tinana? Koai ma'u Oku taina?"

³⁴ Kae ina ki na pegea manga noho 'aki mugheghi ia te Ia o hai atu, "Konei Toku tinana ma Oku taina! ³⁵ Koai e hai eia nia esiahai kinai a te 'Aitu, koia Toku taina ma Toku tuhahine ma Toku tinana."

4

Te haka gaataki i te tangata lago hatu me'a

(Matthew 13.1-17; Luke 8.4-10)

¹ *Ko Jesus noko hakatu'u ke ako haka hoki i te pa'asi o te gano. Ka te 'apitanga noko haka putu kia te Ia noko hu'ai 'api, mate hano Ia kite baka manga tahea i te gano o noho ai. Kae noho 'aki te 'apitanga i te tau aba o te gano.

² O ako e Ia ia te kigatou ko ba'i me'a ina haka gaataki o hai atu, ³ "Haka gongo mai! Te tangata hai hekau 'umanga noko hano ke lago ana hatu me'a. ⁴ I te gholoba noko manga lago ai eia na hatu me'a, noko hetoki na hatu me'a kite

aga ba'e o te aga ma te boomai na manu o kai. ⁵ Hetoki kogaa hatu me'a kite kunga hatuhatu he'e 'eha kege. Manga ngasogo ghali ake, iteme'agaa noko he'e 'eha kege. ⁶ Ka

te gholoba esopoake ai te ga'aa, tutu eia na mi'i ga'akau o maemae, iteme'agaa noko he'e tau aka. ⁷ Kogaa hatu me'a noko hetoki ki na uso o na mouku hoto hoto o ngaasogo

kae manga toghi toghi 'ia na ga'akau nei, ma te he'e tau hua. ⁸ Kogaa hatu me'a noko hetoki kite kege gaoui o malubu ake o ngaasogo gaoui o tau hua gaoui, hu'ai 'eha ona hua: kogaa

noko katoa haka togu ona hua, katoa haka ono na hua o

* **3:29** 3.29 Lk 12.10. * **4:1** 4.1 Lk 5.1-3.

kogaa, ma te gau (100) na hua o kogaa o sigi i na hatu me'a noko lago."

⁹ Ma te haiatu a Jesus, "Koai e hai na taginga ke hakagongo, haka gongo ake ai!"

¹⁰ Nimaa i te gholoba noko ma noho launatasi ai Ia, boo Ona pegea haka ako ma gaa pegea noko noho 'aki mugheghi ia te Ia, o he haka anu 'aki kinai i na noho o na haka gaataki.

¹¹ Haiatu a Jesus kia te kigatou, "Kua haiga'a e te 'Aitu kia te koutou nia noko huu i na noho o te Hakahua'anga a te 'Aitu, kae 'atigongo kina pegea itaha iba'i hai'anga i na haka gaataki. ¹² *E kogaa na noho,

'Ko kigatou manga 'aonga te hiina'i, kae he'e tau maatanga.

Ko kigatou manga 'aonga te haka gongo,

kae he'e tau naa'anga,

kigatou kitai go sui tegeu'a,

ma te haka noka kinai e te 'Aitu.' "

¹³ Ma te haiatu a Jesus kia te kigatou, "'Ai e he'e na'a e koutou te haka gaataki nei? E hai ke go kohea na na'a ma'u e koutou he haka gaataki?"

Te hogahoga o te haka gaataki i te tangata lago hatu me'a (Matthew 13.18-23; Luke 8.11-15)

¹⁴ "Na hatu me'a lago e te tangata hai hekau 'umanga e noho pe na haka hegeunga a te 'Aitu. ¹⁵ Eiai na pegea manga noho pe na hatu me'a e hetoki kite pa'asi o te aga, esanga kinai na haka hegeunga a te 'Aitu. Te gholoba e haka gongo kinai kigatou, kae ghali a Satan o a'u o sa'u na haka hegeunga a te 'Aitu noko lago ki ogatou uso. ¹⁶ Na hatu me'a noko hetoki kite kunga hatuhatu e noho pe na haka hegeunga a te 'Aitu i na uso ogaa pegea. Te gholoba e haka gongo kinai e ghali kigatou o to'o o sisia ai. ¹⁷ Kae he'e tau aka, ko kigatou e noho 'aki o mi'i taaunga gogoa. Ka nimaa boomai na hakatangi ma te hai songo ia te kigatou i te ghaghi i na haka hegeunga a te 'Aitu, manga ghali o he toki iho. ¹⁸ Ka kogaa manga noho pe na hatu me'a noko hetoki kite uso o na mouku hotohoto, e hakagongo kina haka hegeunga a te 'Aitu, ¹⁹ ka na maikia o te ma'ugi nei ma na pakenga a na ga'unga ma na maa'ina hugihugi'anga ki ba'i me'a e boomai o toghitoghi e kigatou, kae hai na haka hegeunga a te 'Aitu i ogatou uso o he'e tau hua. ²⁰ Kogaa, manga noho pe na hatu me'a noko hetoki kite kege gaoi, e hakagongo kina haka hegeunga a te 'Aitu. O to'o e kigatou ki 'ogatou uso o hai hua: o katoa haka togu hua,

* 4:12 4.12 Is 6.9,10.

katoa haka ono hua, ma te gau (100) ona hua o sigi i na hatu me'a noko lago."

Te haka gaataki i te peba
(Luke 8.16-18)

²¹ *Ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, "E iai he pegea o to'o mai he peba e huu ki gago i he kaupea poe huu ki gago i he besin? Esi'ai, ka tuku ekoutou te peba ki he me'a tuku peba. ²² *Iteme'agaa nia e huu e hai ke haka'agi, ka nia e poghi e hai kego ta'aki. ²³ Koai e hai na taginga ke hakagongo, haka gongo ake ai!"

²⁴ *Ko Ia noko hai atu ma'u kia te kigatou, "Hai tegeu'a gaoui ake ki nia e gongo kinai koutou: Nia manga hai e koutou, e hai ke go hai ma'u kia te koutou o sigi. ²⁵ *Iteme'agaa, koai e ga'u me'a, e hai kego haiga'a beegaba kia te ia. Ka koai e he'e ga'u, nia a'ana e ga'u e hai kego sa'u ma'u ia te ia."

Te haka gaataki i te hatu me'a ngasogo

²⁶ Ko Jesus noko hai atu ma'u, "Te Hakahua'anga a te 'Aitu e konei na noho: Te tangata e lago hatu me'a ki te kege. ²⁷ Te poo ma te 'ao, si'igoa e moe poe 'aga, na hatu me'a manga maalubu o ngaasogo, masi'igoa e he'e na'a eia poe kohea na hai. ²⁸ Te kege te hai launatasi eia te hatu me'a o malubu ake o hai tena hua: mataa hai ona ha'a, ano hai te buli, ano hai te hatu i goto i te buli. ²⁹ *I te gholoba e matu'a ai te hua, kae utu eia i te kiba, iteme'agaa kua tatae te 'aso ke utu ai."

Te haka gaataki i te mi'i hatu me'a
(Matthew 13.31-32,34; Luke 13.18-19)

³⁰ Ma te hai hakahoki atu a Jesus, "E hai ke kohea atatou gegea ina noho o te Hakahua'anga a te 'Aitu? Tehea te haka gaataki ke hogahoga ai? ³¹ Te Hakahua'anga a te 'Aitu manga noho pete mi'i hatu me'a o te ga'akau e ingoa te 'mustard'. Te hatu me'a nei e boboko o sigi i ba'i hatu me'a e tanu e koutou i te kege. ³² Ka nimaa tanu, e ngasogo ake o hai ai te ga'akau o hua'eha o sigi i ba'i ga'akau i te 'umanga, ona ga'a hu'ai hua'e'eha toto'a, manga 'aonga te boo na manu o te 'agohigangi o haka mapu ai."

³³ Noko 'eha hakagaataki papata kite hakagaataki nei noko gea ai a Jesus kia te kigatou, na kupu noko 'aonga te na'a e kigatou. ³⁴ Ko Ia noko suga te gea ina me'a kia te kigatou, he'e sigi i te gea ina hakagaataki, ka na 'aso noho'aki soko ai ma Ona pegea haka ako, kae hogahoga kinai e Ia ko ba'i me'a.

* **4:21** 4.21 Mt 5.15; Lk 11.33. * **4:22** 4.22 Mt 10.26; Lk 12.2. * **4:24** 4.24

Mt 7.2; Lk 6.38. * **4:25** 4.25 Mt 13.12; 25.29; Lk 19.26. * **4:29** 4.29 Joel 3.13.

*Ko Jesus noko haka noka e Ia te huukenga
(Matthew 8.23-27; Luke 8.22-25)*

³⁵ Nimaa te ahiahi o te 'ao na, kae hai atu a Jesus ki ona pegea haka ako, "Kitatou boo ki tegaa pa'asi o te gano."

³⁶ Sosopo na pegea haka ako ma Jesus ki te baka kae ti'aki te 'apitanga. Noko tata'o ma'u kogaa 'isi baka ia te Ia. ³⁷ Nimaa haka tu'u te hu'ai huukenga, ma te hati na ngagu ki goto i te baka o honuai. ³⁸ Ka ko Jesus noko manga moe i mugi ite baka, o haka eke te 'ugu ite 'ugunga. Mate baa'aga e kigatou ia te Ia o hai atu, "Ako, 'ai ko Koe e he'e 'agoha kia te kimatou? Ko kitatou ka mamate!" ³⁹ Ma te tu'u ake Ia o susugi te oko, "Ngongoto iho!" Ma te hai atu ki na ngagu, "Magino iho!" Ma te ngongoto te oko kae magino te gano.

⁴⁰ Mate hai atu Ia ki ona pegea haka ako, "'Eaa e matataku ai koutou? Koutou koi he'e sano kia te Au?"

⁴¹ Ma te matataku toto'a kigatou o he haka anuanu 'aki, "Te pegea aa tenei? He'e po na oko ma na ngagu e mangangao kia te Ia!"

5

*Te pegea uguhia i te kakai 'anga i Gerasa
(Matthew 8.28-34; Luke 8.26-39)*

¹ Ko kigatou noko toghi ki tegaa pa'asi o te gano o hetae kite kakai 'anga o na pegea o Gerasa. ² Nimaa sopo ake a Jesus i te baka, hinaiho kinai te tangata uguhia noko manga i na takotonga kigaaua bilaabei ma Jesus. ³ Te tangata nei noko manga kakai i na takotonga. Ka noko he'e 'aonga te gii ma'u e he pegea, he'e 'aonga te gii ma'u i na puni hatu'ugi ma'u. ⁴ Noko 'eha 'aso gii ai na gima mana ba'e, kae manga motumotu eia na puni hatu'ugi, ma te tohitohi eia na hatu'ugi noko i na ba'e. Noko he'e 'aonga he pegea te haka suki kinai. ⁵ Ko ba'i 'ao ma ba'i poo noko manga sehu ai ia i na 'atu takotonga ma na ogo, ma te ngege to'a ma te upi ia te ia i na hatu.

⁶ Te gholoba na ina 'atu ai kia Jesus mai mama'o, koia na tege kinai o too toko tugi i 'ago ia te Ia. ⁷ Koia noko ngege to'a o hai atu, "Jesus, te Hosa o te 'Aitu Hu'ai Ma'u'agunga, niaa te hai ke hai e Koe kia te au? Aguagu ake kia te 'Aitu ko Koe ka he'e hai songo ia te au." ⁸ Ko ia noko konei ana gea iteme'agaa noko hai atu a Jesus kia te ia, "Ko koe te haagiki songo. Sopo iho i te tangata nei."

⁹ Ma te haka anu a Jesus kia te ia o hai atu, "Tehea tou ingoa?"

Koia noko haka tau o hai atu, "Toku ingoa ko 'Api To'a, iteme'agaa ko kimatou e hu'ai 'api." ¹⁰ Ma te pau o sasaka

a te pegea sasa kia Jesus ke noka te hakato'o ia te kigaatou ke boo i te kungaa.

¹¹ Ka te taha o te ogo noko hitaiaki kite kunga nei, noko 'eha piki noko maa kai ai. ¹² Ma te he sasaka 'aki na haagiki kia Jesus o hai atu, "Tuku mai kimatou boo ki na piki, kimatou boo kigoto ia te kigatou." ¹³ Ma te tuku atu e Ia o sosopo iho na haagiki o boo ki na piki o boo o he uguhi kigoto i ogatou uso. Sa'akigoa noko guanga noa tino (2,000) te taunga o na piki, noko he 'agiko ghali iho ite tiha o boo ki te gano o memene ai.

¹⁴ Na pegea ge'o piki na he 'agiko o he 'atigongo 'aki ite hu'ai manaha ma na manaha i na tahataha, ka te 'apitanga na boo mai ke hiina'i ki nia te kua hai. ¹⁵ Te 'aso na boomai ai kigatou kia Jesus, mate hiina'i kite tangata noko iai na haagiki kua haka gosigosi o noko manga noho gaoi, i te kua gaoi ana tegeu'a, kae manga matataku ai kigatou. ¹⁶ Na pegea noko hiina'i kinia noko hai e Jesus kite tangata uguhia, na he 'atigongo 'aki ai ma te he 'atigongo 'aki i na piki ma'u. ¹⁷ Ma te he sasaka 'aki a kigatou kia Jesus ke hano i tegatou kakai 'anga.

¹⁸ Te gholoba noko sopo a Jesus kite baka, hinatu kinai te tangata noko uguhia o haka ene kia Jesus ke tata'o ia te Ia. ¹⁹ Ka noko he'e maka kinai a Jesus, kae manga hai atu kia te ia, "Hoki atu kitou manaha o 'atigongo ki ou pegea i te hu'ai hai 'anga kua hai e te 'Agiki kia te koe, ma ana 'agoha 'anga kia te koe." ²⁰ Ma te hano te tangata nei o haka tu'u 'atigongo i na hu'ai hai 'anga kua hai e Jesus kia te ia i tona kakai 'anga i Decapolis*. Ka noko tu'ia ai ko ba'i pegea.

*Gua haahine masasaki
(Matthew 9.18-26; Luke 8.40-56)*

²¹ Te 'aso noko hoki ai a Jesus ki tegaa pa'asi ite gano, noko haka putu kinai te 'apitanga o pegea i te tau ganga o te gano. ²² Te launatasi i na hakahua o te Hage hai paaunga, tona ingoa ko Jairus, noko a'u kite kungaa o ina kia Jesus o tokotugi kina ba'e o'ona. ²³ O sasaka kia te Ia o hai atu, "Taku mi'i tama 'ahine e mate, 'ine 'ai manga a'u Koe, hakahua, o tuku kinai ou gima ka ke ma'ugi, ka he'e mate." ²⁴ Ma te tata'o a Jesus ia te ia.

Tata'o te 'apitanga o 'ati tu'u kia te Ia.

²⁵ Ka noko iai te launatasi hahine ite kungaa noko hai tona masaki tu'u te hano na tino ite katoa tuma'a e gua ghapu. ²⁶ Ko ia noko hu'ai tiha'ia maa'ogi ina pegea hetauaki pegea noko 'aabaki kia te ia, ka ko ia ma'u

* 5:20 5.20 Decapolis e gaataki i te hegeunga Greek "te katoa kakai 'anga"

na haiga'a ko ba'i ana mane ke hetauaki tona masaki, ka manga pau o hua'eha hano te masaki o'ona. ²⁷ Te na'a 'anga e ia na hai taganga 'anga a Jesus, ko ia na mugi atu ia te Ia i te uso o te 'apitanga, o 'oso ki tona ake, ²⁸ iteme'agaa koia noko hai tena maanatu, "Poi 'oso au ki ona ake, ko au kua ma'ugi." ²⁹ Ma te manga ghali o 'oti te hano 'anga na tino kae haka gongo iho ko ia e hakagongo gaoui, e tausuu i tona tiha'ia.

³⁰ Ma te ghali o na'a e Jesus e hano 'aatea te taganga ia te Ia, ma te takahugi ki te 'apitanga o hai atu, "Koai te 'oso ki oku ake?"

³¹ Ma te haka tau ona pegea haka ako o hai atu, "Ko Koe e ina ki te 'apitanga e 'ati tu'u kia te Koe. Ka 'eaa e hai mai ai a Koe, 'Koai te 'oso kia te Au?' "

³² Ka manga pau o ligo e Jesus po koai te hai eia te hai 'anga nei. ³³ Nimaa na'a ete hahine nia te kua hai kia te ia, ma te a'u popoge i te noko matakou o too toko tugi ki na ba'e o Jesus, kae hai atu, "Koau te 'oso kia te Koe."

³⁴ Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Tama 'ahine, te sano o'ou kua haka ma'ugi ia te koe. Hinatu ma te goto maagie, na'e kua 'oti tou tiha'ia i tou masaki."

³⁵ I te gholoba noko maa koi gea ai a Jesus, boomai na pegea i te hage o Jairus, te hakahua o te hage hai paaunga, kia te Ia o hai atu kinai, "Tau tama 'ahine kua mate. E he'e tau tukunga te haka 'oha'oha soo atu te hakahua ma'u."

³⁶ Ka noko 'ainoa a Jesus ki agatou gegea 'anga o manga hai atu kite hakahua o te hage hai paaunga, "Noka tau matakou, ka manga too."

³⁷ Noko he'e tuku e Ia ni pegea ke tata'o ia te Ia, ka manga ko Peter ma James ma te taina ia John. ³⁸ Nimaa hetae kigatou kite hage o te hakahua o te hage hai paaunga, ko Jesus noko ina ki te 'apitanga o pegea, ma te haka gongo ki tegatou hu'ai tatangi 'anga ma tegatou magepenga. ³⁹ Ma te hano kigoto i te hage o hai atu, "Eaa koutou e he bobo 'aki ma te magegepe toto'a ai? Te tama 'iti'iti nei e he'e mate, ka manga moe." ⁴⁰ Kae manga putatai a kigatou kia te Ia.

Mate pagepage e Ia ia te kigatou ki haho. Kae kakabe te tamana mate tinana o te mi'i hahine ma tena toka togu pegea haka ako o boo kigoto i te kunga noko iai te tama 'iti'iti. ⁴¹ 'Oso Ia kite gima o te mi'i hahine o hai atu kia te ia (ite haka hegeunga a na Jew), "Talitha koum!" (E gaataki: "Mi'i hahine, ko Au e hai atu kia te koe, 'aga ake!") ⁴² Ma te ghali te hahine o tu'u o sehu. (Te hahine nei noko katoa tuma'a e gua o na ghapu). Ma te hu'ai he tu'ia 'aki ai kigatou. ⁴³ Ma te hai taagango a Jesus kia te kigatou ke noka

te 'atigongo i te hai 'anga nei ke na'a e he pegea, kae hai atu ma'u kia te kigatou ke abange ma'ana ni me'a ke kai.

6

Te taauga he'e pago kinai tona manaha
(Matthew 13.53-58; Luke 4.16-30)

¹ Ko Jesus na hano 'aatea i te kungaa, o hoki kitona manaha, noko manga he tata'o 'aki ai ona pegea haka ako. ² Nimaa hetae mai te 'Ao oki oki, haka tu'u ako a Jesus i te Hage hai paaunga. Noko 'eha pegea haka gongo kinai o he gege ma'ugi 'aki o hai ake, "Ana akonga nei na hai 'anga mai hea? To'ai te 'igo'igo te haiga'a kia te Ia? O'ai ma'u na taganga te hai e Ia?" ³ 'Ai he'e tenei okoia te tangata mataisau? 'Ai he'e tenei te tama a Mary, te ta'okete o James ma Joses ma Judas ma Simon? 'Ai he'e konei ona tuhaahine te manga haka pata kia te kigatou?" Ko kigatou na he 'ika'ika 'aki ai kia te Ia.

⁴ *Haiatu a Jesus kia te kigatou, "Te tangata nimaa te taauga kago pago kinai ba'i pegea, ka manga na pegea i tena manaha, ma na 'atima'ogi o'ona, ma tona 'api te he'e pago kinai." ⁵ Ko Ia he'e 'aonga te hai taganga i tona manaha, manga haka eke na gima igua pegea masasaki e gua o maa'ugi. ⁶ Ko Jesus noko gege ma'ugi ma'u itegatou he'e sano kia te Ia. Kae hano kina manaha e noho mugheghi o manga ako sehu ai.

Ko Jesus noko haka to'o ona pegea haka ako
(Matthew 10.5-15; Luke 9.1-6)

⁷ Kae hakaputu mai e Jesus tona katoa tuma'a e gua pegea haka ako, haka to'o taki gua ia te kigatou, kae haiga'a kinai na taganga o'Ona ke go sepu ai i na haagiki songo.

⁸ Ma te tongitongi aki e Jesus ia te kigatou o hai atu, "Noka te to'o me'a i te lango 'anga nei, ka manga te tokotoko, he'e tau utunga, he'e tau tanga, he'e tau mane i autou oko oko. ⁹ Manga takaba'e atu, kae noka te to'o beegaba he ake. ¹⁰ Te 'aso kago haka pogo 'ia ai koutou ki ni hage, ogo noko noho 'aki atu ai ano hetae ki te 'aso boo o 'outou i te manaha. ¹¹ **Ka nimaa iai he manaha kago he'e haka pogo ia te koutou poe he'e sia haka gongo kia te koutou, ogo tutuku atu na tobeabu i outou tapungao i te 'aso kago boo ai koutou, tenei te haka kuu manaba kia te kigatou."

¹² Ma te boo a kigatou o manga tohi'aki ko ba'i pegea e hai kigatou sui tegeu'a. ¹³ *Ko kigatou noko pagepage haagiki

* 6:4 6.4 Jn 4.44. * 6:11 6.11 Acts 13.51. * 6:11 6.11 Lk 10.4-11. * 6:13 6.13 Jas 5.14.

songo, ma te gigingi gogo ki ba'i pegea masasaki o maa'ugi ai kigatou.

*Te toghi 'anga te u'a o John Baptist
(Matthew 14.1-12; Luke 9.7-9)*

14 *Ko king Herod noko haka gongo ina hai'anga nei, iteme'agaa te ingoa o Jesus kua na'a ngatahi e ba'i pegea. Noko iai na pegea noko hai ake, "Ko John Baptist kua ma'ugi hoki, tenei te hai'anga e hu'ai hai taganga ai."

15 Hai ake kogaa pegea, "Koia ko Elijah."

Ka manga pau kogaa o hai ake, "Koia te taauga, manga noho pe na taauga noko i gaa 'aso."

16 Ka te 'aso na haka gongo ai a Herod, koia na hai ake, "Ko John na toghi eau te u'a kua ma'ugi hoki?"

17 *Iteme'agaa ko Herod te noko kaunaki eia na pegea o he 'osohi kia John o gii o tuku ki te kunga o te kagohia. Noko hai eia te hai'anga nei ia Herodias, te uguugu o te taina ia Philip na sui ia o pipiki. 18 Ka ko John Baptist noko hai atu kia Herod, "E he'e gaoui kina tagangonga te pipiki e koe te uguugu o te taiu." 19 Tenei te hai'anga na pau a Herodias o na'a makau ai kia John, ma te siahai ia ke taa, ka noko he'e kitea na taa eia. 20 Iteme'agaa ko Herod noko pago kia te ia ma te ge'o ia te ia, noko na'a ma'u eia te tangata tinogaoui ma te 'esi'esi. Ko Herod noko ta'anga haka gongo kia John o hu'ai sopo manaba, ka noko manga sia haka gongo kia te ia. 21 Hano ano ma na'akina a Herodias o hai tena 'aso gaoui i te 'aso noko sopo ai a Herod, na hai ai tena haka tahinga ki ba'i hakahua o te gahumanu, ma ba'i tugi tau'a, ma ba'i hutiaiki o Galilee. 22 Te gholoba na hinake ai te tama 'ahine a Herodias o tau'aso. Na hu'ai magagaohie ai a Herod ma 'ana usunga.

Ma te hai atu a Herod kia te ia, "Haka ene mai kia te au po nia e siahai kinai koe, na'e hai kau 'abatu'ia kia te koe."

23 Ma te aguagu a Herod kae tuku kupu o hai atu, "Niaa e hai ke haka ene ai koe, e hai kau 'abatu'ia kia te koe, he'e po te siahai mo'ou tasi pa'asi i te nuku o'oku nei, manga 'aonga te hai."

24 Te hahine nei na hano ki haho o hai atu kia te tinana, "Niaa te hai kau haka ene ai?"

Ma te hai atu a te tinana, "Haka ene atu i te 'ugu o John Baptist."

25 Te hahine nei nahoki ghali kia Herod, ma tena haka enenga o hai atu, "Koau e siahai ke 'aumai e koe te 'ugu o John Baptist i he peleti kia te au i te gholoba nei."

26 Ma te hu'ai haka gongo songo to'a ai a Herod, ka noko baghaghinga e tena tuku kupu 'anga i 'ago i ba'i pegea noko

* 6:14 6.14 Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19. * 6:17 6.17 Lk 3.19,20.

kai haka pigi kia te ia, na he'e siahai ke haka si'ai eia te haka ene 'anga a te hahine. ²⁷ Ma te ghali a Herod o kaunaki te tangata taa pegea ke hano o to'o mai te 'ugu o John. Ka na hano te tangata nei kite kunga o na pegea kagohia, o toghi ai te u'a o John, ²⁸ o to'o ake te 'ugu i te peleti o haiga'a kite hahine nei, mate to'o eia o 'abange kia te tinana ia Herodias.

²⁹ Nimaa ite 'aso na haka gongo ai na pegea haka ako o John i te hai 'anga nei, na boo kigatou o to'o te tino o John o tanu.

*Ko Jesus noko haangai e Ia te hu'ai 'apitanga
(Matthew 14.13-21; Luke 9.10-17; John 6.1-14)*

³⁰ Na pegea haka to'o na giu mai o haka putu kia Jesus o hogahoga kia te Ia ko ba'i hai 'anga hai ma te ako e kigatou. ³¹ Noko 'api pegea boomai ma te giu o hai ia te kigatou o he'e tau gholoba kigatou kai ai, mate hai atu a Jesus kia te kigatou, "Koutou tata'o soko mai ia te Au ki he kunga tausuu ka koutou he okioki 'aki ai."

³² Ma te boo soko i te baka ki te kunga gaabaki, ³³ ka noko 'api pegea hiina'i kitegatou haka 'ui 'anga, o haka 'igonga e kigatou ma te 'eha pegea he 'agiko i ogatou ba'e o boo i ba'i manaha o 'agu tu'a ia te kigatou ano mataa hetae ki te kunga noko boo kinai. ³⁴ *Te sopoake 'anga a Jesus, o ina kite 'apitanga kua 'oti i te haka putu, ko Ia na hu'ai 'agoha kia te kigatou, iteme'agaa ko kigatou noko manga noho pe na sipisipi he'e tau pegea ge'o, ma te ako e Ia ia te kigatou i na me'a 'eha.

³⁵ Ka te gholoba nei kua ahiahi, ma te boomai ona pegea haka ako o hai atu kia te Ia, "Te kunga gaabaki tenei, kae kua poo ma'u. ³⁶ Kaunaki atu na pegea nei kigatou ke boo kini kunga ma na manaha e hitaiaki mai ke tau'i ai ma'agatou ni utunga ke kai."

³⁷ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "'Abatu e koutou ma'agatou ni me'a ke kai."

Ma te haka tau kigatou kia te Ia o hai atu, "'Ai e hai kimatou boo o tau'i 'ia ni utunga i he guanga gau mane siliva ke haangai ai?"

³⁸ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "'Ehia utunga e hai e koutou? 'Ai boo atu o ligo."

Nimaa na'a e kigatou, na giu mai o hai atu, "Te toka gima bred ma te toka gua mi'i kaui."

³⁹ Ma te kaunaki e Jesus ona pegea haka ako o hai te 'apitanga ke taki noho 'aki i na tu'uganga ki te mutie. ⁴⁰ Taki noho 'aki i na tu'uganga, noko hai na kunga tinote gau,

* 6:34 6.34 Num 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Ezek 34.5; Mt 9.36.

kae hai na kunga tinogima. ⁴¹ Mate sa'uake e Jesus te toka gima bred mate toka gua kaui, o ina haka tu'u kite gangi, o haka 'aue kia te 'Aitu, kae tohitohi na bred o 'abatu ki ona pegea haka ako ke tuku atu ki te 'apitanga. Konei na tuha atu ma'u e Ia gua kaui ki te 'apitanga. ⁴² Ko kigatou ngatahi na kai ano maakokona. ⁴³ Kae haka putu e na pegea haka ako na momo toe bred mana momo toe kaui noko noho, o tape o katoa tuma'a e gua ona kete. ⁴⁴ Te taunga o na taangata noko kai nei noko gimanga noa.

*Ko Jesus noko sehu i te huka o te tai
(Matthew 14.22-36; John 6.15-21)*

⁴⁵ Ghali a Jesus o hai ona pegea haka ako o heketi kite baka o mumu'a ki tegaa pa'asi o te gano ki Bethsaida. Kae kaunaki e Ia te 'apitanga o taki giu. ⁴⁶ Kae hano a Jesus ki te ogo ke taakunga ai.

⁴⁷ Te hano 'anga ki te poo, te baka noko manga i te uso o te gano, ka ko Ia noko manga launatasi i te 'aamonga. ⁴⁸ Ko Ia na ina 'atu ona pegea haka ako noko maa tiha'ia ina hoe, iteme'agaa na oko noko pusi to'a ia te kigatou.

Nimaa ite nui kite 'ao, hano a Jesus kia te kigatou, o manga hano ite huka o te gano, ka noko sa'akigoa ko Ia e hai ke sigi ia te kigatou. ⁴⁹ Ka te hiina'i atu kigatou kia te Ia manga sehu i te huka o te gano, na tegeu'a ake kigatou, ko Ia te 'atua. Ko kigatou na he 'usee 'aki, ⁵⁰ iteme'agaa ko kigatou na hiina'i ngatahi kia te Ia, o hu'ai matataku.

Mate ghali a Jesus o ngege atu kia te kigatou o hai atu, "Toka mananaba ake, na'e ko Au. Noka te matataku!" ⁵¹ Mate sopo ake kia te kigatou ite baka, kae ngongoto te oko. Ko kigatou na hu'ai he gege ma'ugi 'aki ai, ⁵² iteme'agaa noko he'e na'a ekigatou te gaataki o nia noko hai ki na utunga, iteme'agaa noko mogi ogatou uso.

⁵³ Te gholoba na boo ai kigatou ki tegaa pa'asi i te gano o hetae ki Gennesaret o tu'u ai te haka taupapa. ⁵⁴ Te gholoba noko sosopo ake ai kigatou ite baka, manga haka 'igonga ghali e kigatou ia Jesus. ⁵⁵ He 'agiko kigatou ki ba'i manaha ite kakai'anga, o 'amomai ba'i pegea masasaki i ogatou kaainga, o to'o mai ki na kunga e haka gongo kigatou manga iai a Jesus. ⁵⁶ Ka ko ba'i kunga hano kinai a Jesus, ina mi'i manaha ma na hu'ai manaha ma na kakai'anga, noko manga tuku e kigatou na pegea masasaki i na uso o na kunga he tau'i 'aki me'a. Haka ene 'aki kigatou kia Jesus, ke tuku ia te kigatou ke manga he 'osohi ki na kapa o tena ake. Ka ko ba'i pegea he 'osohi kia te Ia na maa'ugi.

7

Na me'a baa 'ugi ia pegea
(Matthew 15.1-20)

¹ Na Pharisee ma kogaa pegea ina ako ona tagangonga noko boo iho mai Jerusalem, noko haka putu ake kia Jesus.

² Ma te hiina'i kigatou ki kogaa i Ona pegea haka ako, manga kai agatou utunga i na gima "'ugi", he'e huhu'i. ³ (Iteme'agaa na Pharisee ma gaa Jew, noko manga mataa huhu'i ogatou gima ke hai na paaunga a ogatou hai tupuna, 'io mugi o kai.

⁴ Na 'aso giu mai ai ina kunga tau'i me'a, ko kigatou e he'e 'aonga te kai ma'u, naakupu ki te mataa huhu'i. Kae pipiki ma'u kigatou kogaa 'isi huhuta a na haitupuna, te mataa huhu'i ba'i me'a hai utunga, na kapu ma na me'a pipiki bai ma na ketolo.)

⁵ Na Pharisee mana ako ona tagangonga noko he haka anuanu 'aki kia Jesus o hai atu, "Tehea te hai'anga e he'e tata'otu'a ai ou pegea haka ako ina paaunga ona haitupuna, ka manga kai utunga he'e huhu'i gima?"

⁶ *Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko Isaiah noko maa'ogi itena tauga'anga o tagagongo ia te koutou na pegea haka hagehage, noko kogaa ana to'o:

'Na pegea nei manga haka'eha'eha ia te Au i ogatou gau ngutu,

ka ogatou hinangago hu'ai mama'o ia te Au.

⁷ Ko kigatou manga muna o sogi kia te Au, agatou akonga na tagangonga ako e pegea.'

⁸ Koutou kua ti'aki e koutou na tagangonga ate 'Aitu, ka manga pipiki e koutou na paaunga mai a pegea."

⁹ Kae hai atu ma'u a Jesus kia te kigatou, "Koutou e hu'ai hai tuupau e koutou te hai ti'aki'anga na tagangonga ate 'Aitu, ka ke manga pipiki na paaunga a'autou. ¹⁰ *Iteme'agaa na tagangonga a Moses noko hai ake:

'Hakae'eha atu ia te tamau ma te tinau,'
ma te hai ake ma'u,

'He pegea e baa logho ia te tamana po ko te tinana,
e hai ke taa ke mate.'

¹¹ Kae hai ake koutou, te pegea nimaa hai atu kia te tamana po kote tinana: 'Nia ka'aabaki kia te kougua mano e ga'u mai ia te au te "Corban" ', (egaataki: te ga'a hakapau kia te 'Aitu). ¹² Te pegea nei e tuku e koutou o he'e tau 'aabakinga kia te tamana po kia te tinana. ¹³ Kua haka noka e koutou na haka hegeunga ate 'Aitu, i autou paaunga manga pipiki haka hano hano e koutou nei, hu'ai 'eha me'a konaa na noho, manga hai ma'u e koutou."

* 7:6 7.6 Is 29.13.

* 7:10 7.10 a Ex 20.12; Deut 5.16; b Ex 21.17; Lev 20.9.

¹⁴ Ngege hakahoki a Jesus ite 'apitanga o haka putu giu mai kia te Ia, o hai atu kia te kigatou, "Haka gongo mai kia te Au, koutou ngatahi, o na'a gaoui te hai'anga nei: ¹⁵ E si'ai ni me'a mai taha ke boo kigoto i he pegea e'aonga te baa'ugi ia te ia, ka manga na me'a esosopo ake ite uso te baa'ugi ia te ia. ¹⁶ [Koa'i e hai na taginga, tuku ake ke haka gongo ai!"]

¹⁷ Mugi ite hano 'anga a Jesus ite 'apitanga o ugu kigoto ite hage, he haka anuanu 'aki kinai o na pegea haka ako ite haka gaataki nei. ¹⁸ Hai atu kinai a Jesus, "'Ai koutou e pau o he'e na'a me'a? 'Ai koi he'e na'a e koutou? E si'ai ni me'a mai taha boo kigoto i he pegea, e'aonga te baa'ugi ia te ia. ¹⁹ Ite me'agaa e he'e boo ki te uso, ka manga boo kigoto ite tina'e, 'io mugi o sosopo kitaha ite tino." (Te gea 'anga a Jesus nei, na gea haka maahoga ko ba'i utunga e-"ma'a".)

²⁰ Ko Jesus noko gea soo atu ma'u, "Nia e sopo ake ite uso o te pegea, tenei te me'a e baa'ugi ia te ia. ²¹ Ite me'agaa kogoto ina uso o pegea esosopo ake ai: Na tegeu'a maase'i, mate hai maasoko a taangata ma haahine, mate kaia'a, ma te he taa 'aki o mamate, ma te masoko na pegea hai uguugu ma te hai matu'a, ²² ma te maa'ina, ma te siahai kite hai songo pegea, ma te pake, ma te he siahahai 'aki maase'i a taangata ma haahine, ma te 'i'ita, ma te baa songo kogaa pegea, ma te haka 'eha'eha, ma te haka tugihu'u. ²³ Ko ba'i hai 'anga songo toto'a nei e sosopo ake igoto ina uso o pegea o baa'ugi ia pegea."

*Te sano o te hahine 'aatea
(Matthew 15.21-28)*

²⁴ Ko Jesus noko hano ite kungana o hano kina kakai'anga epata i Tyre. Ko Ia noko hano kigoto ite hage, o he'e siahai ke na'a ehe pegea ko Ia manga igoto, ka noko he'e 'aonga te ngigo. ²⁵ Noko manga konei na noho, ka te gongo'anga ai te hahine noko hai tena tama'ahine uguhia, koia na a'u o too kina ba'e o Jesus. ²⁶ Te hahine nei te pegea mai Greece, te pegea sopo ite hanohano mai Syrophoenicea, koia noko sasaka kia Jesus ke pagepage te haagiki songo ia tena tama'ahine.

²⁷ Konei na haka tau a Jesus ki te hahine, "E hai ke mataa tuku na tama giki ke kai 'io makokona, ite me'agaa e he'e gaoui te seu na utunga ana tama giki ma'a na tokitoki."

²⁸ Ka noko haka tau te hahine nei o hai atu, "Hakahua e maa'ogi, ka na tokitoki eta'anga kai ma'u ina momo utunga tutuku iho i na tama giki ki na gago kaupea."

²⁹ Ma te konei na to'o a Jesus kia te ia, "Baaghaghi e tau haka tau e gaoina, ma 'aonga tau hoki, na'e te haagiki songo kua hano 'aatea i tau tama 'ahine."

³⁰ Te hahine nahoki kitona manaha o kite itena tama 'ahine manga moe itona kaainga, ka kua hano 'aatea te haagiki songo ia te ia.

Te haka ma'ugi'anga te pegea tugi kae he'e gea

³¹ Ko Jesus nahoki ina kakai'anga epata i Tyre o agatu'u i Sidon, o iho kite gano i Galilee, ma te kakai'anga i Decapolis.* ³² Hakakabe ake e na pegea te tangata tugi kae he'e gea, o he sasaka 'aki kia Jesus ke haka eke te gima i te tangata nei.

³³ Ma te kakabe e Jesus ia te ia o haka 'aatea i te 'apitanga, o tuku na maninia gima ki gua taginga o te tangata nei, kae nga'esu o tuku ki te 'agego o te tangata nei. ³⁴ Ina haka tu'u Ia ki te gangi, o manaba gege, kae hai atu kia te ia, i te hegeunga a Jew "Ephphatha" (e gaataki "Luga ake"). ³⁵ Ma te lugaluga gua taginga o te tangata nei, kae ma'ama'a te 'agego o gea gaoui.

³⁶ Mate susugi e Jesus ia te kigatou ke noka te he 'atigongo 'aki ki ni pegea i te hai'anga nei, ka noko manga gonga'a te susugi atu, ka manga haka soso atu 'agaatou hegeu'anga kinai. ³⁷ Ko ba'i pegea noko haka gongo ai, ko kigatou noko tutahi agaatou hegege ma'ugi'aki ai'anga o hai ake, "Kua hai e Ia ba'i me'a o gaoui. E hai ma'u e Ia na pegea tugi o haka gongo ma na pegea he'e gegea o gegea."

8

*Ko Jesus noko haangai ma'u te hu'ai 'apitanga
(Matthew 15.32—16.4)*

¹ Na 'aona, noko haka putu giu ai te 'apitanga kia Jesus, ka naato'o i te noko he'e tau utunga, haka putu mai e Jesus ona pegea haka ako o hai atu kinai, ² "Ko Au e hu'ai 'agoha ki te 'apitanga nei, ia te kigatou kua haka pata kia te Au ano te poo togu nei, kae he'e tau utunga ke kai. ³ Ka nimaa he'e haangai e Au, ka manga tuku o giu e ongea 'aki ki 'ogatou manaha, ka manga sesemu i te agatu'u, iteme'agaa e iai na pegea ia te kigatou e boomai i na kunga mama'o."

⁴ Haka tau kinai Ona pegea haka ako o hai atu, "Kae hai ke kohea na hai ni utunga i te kunga gaabaki nei ke haangai ai te 'apitanga?"

⁵ Ma te haka anu atu a Jesus, "E toka hia bred ma hai e koutou?"

* **7:31** 7.31 Decapolis e gaataki i te hegeunga a Greek "te katoa kakai'anga"

Ma te haka tau kigatou o hai atu, "E toka hitu bred."

⁶ Ma te hai atu a Jesus kite 'apitanga ke noho 'aki kite kege, kae sa'u ake e Ia te toka hitu bred o haka 'aue ai kia te 'Aitu, 'io tohitohi e Ia o 'abatu ki ona pegea haka ako ke tuha ki te 'apitanga, o tuhatuha e kigatou. ⁷ Noko hai ma'u e kigatou gua mi'i kaui e gua, noko haka 'aue ma'u ai a Jesus, kae tuku atu ma'u ki ona pegea haka ako o tuhatuha kite 'apitanga. ⁸ Na pegea nei na kai ano maakokona. Mugi na pegea haka ako o haka putu na momo utunga noko toe o tape i te toka hitu kete o hohonu. ⁹ Te haka putunga nei noko haanga noa taangata. Na tuku e Jesus ia te kigatou o taki giu. ¹⁰ Ko Ia ma ona pegea haka ako na heketi i te baka o boo ki te kakai 'anga i Dalmanutha.

¹¹ * Boo mai na Pharisee o haka anuanu 'aki kia Jesus, ke hailobo ia te Ia. Ko kigatou noko haka ene 'aki kinai ni haka 'igonga mai te gangi. ¹² * Ka ko Jesus na manabagege kae hai atu, "'Eaa e haka ene 'aki ai te 'atu tangata nei he haka 'igonga haingata'a? Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Ka si'ai he haka 'igonga kau haiga'a 'ia kia te koutou." ¹³ Kae hano ia te kigatou, o hoki kite baka o toghi ki tegaa pa'asi i te gano.

*Na akonga ana Pharisee ma a'a Herod
(Matthew 16.5-12)*

¹⁴ Na pegea haka ako na he'e maanatu ke to'o ni utunga, manga te launatasi bred te noko manga hai e kigatou i te baka. ¹⁵ * Ma te haka kuu manaba e Jesus ia te kigatou o hai atu, "Ge'o gaoui atu mate na'ana'a ki na me'a haka tupu bred a na Pharisee ma a'a te hakahua ia Herod."

¹⁶ Ma te hegeu soko kigatou o hai ake, "E konei ana gea ia te kitatou kua he'e tau utunga."

¹⁷ Ka noko na'a e Jesus tegatou konei na hegeu 'anga, ma te haka anu atu kia te kigatou, "'Eaa e ba'aki ai koutou ki te he'e tau utunga 'anga? 'Ai koutou koi he'e hiina'i mate he'e na'a? 'Ai na uso o'outou manga koi mogi? ¹⁸ * 'Ai koutou manga hai outou mata kae he'e hiina'i, ma na taginga kae he'e haka gongo?! Koutou kua he'e maanatu ma'u?! ¹⁹ Te 'aso noko tohitohi ai e Au te toka gima bred o 'abange kite gimanga noa taangata, noko toka hia kete noko honu ina momo utunga noko tibu e koutou?"

Mate haka tau kigatou o hai atu, "Noko katoa tuma'a e gua."

* **8:11** 8.11 Mt 12.38; Lk 11.16. * **8:12** 8.12 Mt 12.39; Lk 11.29. * **8:15** 8.15

Lk 12.1. * **8:18** 8.18 Jer 5.21; Ezek 12.2; Mk 4.12.

20 “Ka te tohitohi 'anga e Au te toka hitu bred ki te haanga noa taangata, noko toka hia kete noko honu in a momo utunga noko tibu e koutou?”

Ma te haka tau kigatou o hai atu, “Noko toka hitu.”

21 Ma te haka tau a Jesus kia te kigatou o hai atu, “Manga koi he'e na'a e koutou?”

Te haka ma'ugi 'anga o te pegea kibi

22 Ko kigatou noko boo mai ki Bethsaida, kae kakabe ake e na pegea te tangata kibi o he sasaka 'aki kia Jesus ke 'oso kia te ia. 23 Mate tau a Jesus i te gima o te tangata kibi o kakabe ki taha i te manaha nei. Te gholoba noko nga'esu ai a Jesus ki na mata o te tangata kibi nei, kae haka eke gua gima ia te ia kae hai atu, “Ko koe e ina ki he me'a?”

24 Koia noko haka tu'u o hai ake, “Koau e ina ki na pegea, manga sa'akigoa na tino ga'akau manga he boo boo 'aki.”

25 Ma te tuku haka hoki gua gima o Jesus ki gua mata o te tangata, ma te lugaluga gua mata o'ona, na maatanga a'ana kua gaoui haka hoki, kae ina maahoga ai ki ba'i me'a. 26 Ma te haka to'o e Jesus o hoki ki tena manaha kae hai atu kia te ia, “Noka tau hano ki te manaha.”

*Te haka maahoga 'anga e Peter ia Christ
(Matthew 16.13-20; Luke 9.18-21)*

27 Ko Jesus ma ona pegea haka ako noko boo ki na manaha e pata i te kakai 'anga i Caesarea Philippi. Te gholoba noko manga koi boo ai i te agatu'u, kae haka anu atu a Jesus kia te kigatou, “E hai mai te 'apitanga ko Au koai?”

28 *Na pegea haka ako noko hai atu, “E hai mai kogaa, ko Koe ko John Baptist, kae hai mai kogaa, ko Koe ko Elijah, ka manga hai ake kogaa, ko Koe te launatasi i na taauga.”

29 *Mate hesigi a Jesus kia te kigatou o hai atu, “Kae hai mai koutou ko Au koai?”

Ma te haka tau a Peter o hai atu, “Ko Koe te 'Agiki Taga'ia.”

30 Mate susugi e Jesus ia te kigatou ke noka te he 'atigongo 'aki ki ni pegea ia te Ia.

*Ko Jesus noko mataa hogahoga tena mate
(Matthew 16.21-28; Luke 9.22-27)*

31 Ko Jesus noko haka tu'u ako ia te kigatou o hai atu, “Te Hosa o Pegea e hai kego tiha'ia i ba'i hai 'anga, mate hai kego he'e sia hahai ma'u kinai na 'agiki mana tugi ona priest, ma na ako o na tagangonga. Ko Ia e hai kego ta'ia ma'u, ka nimaa go i te togunga 'ao, kae ma'ugi hoki.” 32 Ko Jesus noko gea haka maahoga in a me'a nei, mate kakabe 'aatea e Peter ia te Ia o susugi, “Noka te konaa au gea.”

* 8:28 8.28 Mk 6.14,15; Lk 9.7,8. * 8:29 8.29 Jn 6.68,69.

³³ Mate keuiho a Jesus kiona pegea hakaako, kae susugiatu ia Peter, o haiatu, “Hinake ki mugi Satan, na'e ko koe e he'e hai e koe na maanatu a te 'Aitu, manga hai e koe a'a pegea.”

³⁴ *Ma te haka putu mai e Jesus te 'apitanga ma ona pegea hakaako o haiatu kinai, “Nimaa iai he pegea siahai ke tata'o ia te Au, e hai ke mataa he'e maanatu kia te ia, kae 'amo tena kros o tata'o mai ia te Au. ³⁵ *Iteme'agaa, koai e kumu i te ma'ugi nei, e hai kego he'e kitea, ka koai e hai ti'aki te ma'ugi i te ghaghi ia te Au mate Gongo Gaoui, e hai kego pipiki e ia. ³⁶ Tehea te gaoui'anga o te pegea ga'u eia ba'i me'a i te kege nei, kae pau o ti'aki te ma'ugi o'ona? ³⁷ Po niaa kago haiga'a e te pegea ke go haka suihaki ai te ma'ugi? ³⁸ Te pegea nimaa pa'a ia te Au ma na haka hegeunga a'aku i te 'atu tangata masoko ma te 'osongo ina nei, te Hosa o Pegea e hai kego pa'a ia te ia i te 'aso kago a'u ai Ia i te mamagunga o te Tamana ma na ensel 'esi'esi.”

9

¹ Kae haiatu a Jesus kia te kigatou, “Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koutou, eiai na pegea manga tutu'u i te kunga nei, kago he'e na'a te mamate ano hiina'i kite a'u'anga te Hakahua 'anga a te 'Aitu ma na taganga.”

Te haka gigiu 'anga a Jesus (Matthew 17.1-13; Luke 9.28-36)

² *Sigi te ononga 'ao, kakabe e Jesus ia Peter ma James ma John o haka neke kite ogo ma'u'agunga o noko manga hiina'i soko ai, mate haka gigiu a Jesus o hiina'i kinai kigatou. ³ Ona laoa noko hu'ai tia'a, noko susugu o sigi i ba'i me'a huhu'i i te kege nei o susugu. ⁴ Ka noko haka 'agitino ma'u a Elijah ma Moses kia te kigatou. Ko kigaaua noko manga hegeu ma Jesus.

⁵ Ma te haiatu a Peter kia Jesus, “Ako, e hu'ai gaoui tematou boomai'anga kite kunga nei. Kimatou 'ati'ia he toka togu boghugha, ke hai mo'ou tasi, hai mo'o Moses tasi, kae hai mo'o Elijah tasi.” ⁶ (Ko Peter noko he'e na'a eia ponua e hai ke gea kinai, iteme'agaa ko kigatou na matataku.)

⁷ *Mate sopo te po'ao o tango ia te kigatou, kae haka gongoatu kigatou kite ge'o esopomai i te po'ao o hai mai, “Tenei toku Hosa ema'ine kinai Au, manga haka gongo ake kia te Ia!”

* **8:34** 8.34 Mt 10.38; Lk 14.27. * **8:35** 8.35 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

* **9:2** 9.2 2 Pet 1.17,18. * **9:7** 9.7 Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22.

⁸ Nimaa ghali kigatou o hiina'i iho manga he'e hiina'i ma'u ki he pegea, ka manga ko Jesus launatasi.

⁹ Nimaa itegatou giu iho'anga ite ogo, susugi e Jesus ia tekigatou ke noka tegaatou he 'atigongo'aki ki he pegea inia kua hiina'i kinai, ke hano ano hetae kite 'aso e hai ke go ma'ugi hokimai ai te Hosa o Pegea ite mate. ¹⁰ Pipiki e kigatou te gea'anga a Jesus nei kia tekigatou soko kae manga hegeu po tehea te gaataki o te "ma'ugi hoki mai ite mate."

¹¹ *Kae he haka anu 'aki kigatou kia Jesus o hai atu, "'Eaa noko hai mai ai na ako o na tagangonga, ko Elijah e hai ke go mu'a mai?"

¹² Haka tau a Jesus o hai atu kia tekigatou, "Emaa'ogi ko Elijah noko hai ke go mu'a mai, ke gosigosi haka hoki ba'i me'a. Ka 'eaa e hai ake ai na Kanukanu Tapu, te Hosa o Pegea e hai ke go hu'ai haka higosia ma te he'e sia hahai kinai? ¹³ Kae hogahoga e Au kia te koutou, ko Elijah na 'oti ite a'u, o hai kinai e kigatou ba'i hai 'anga siahahai kigatou ke hai kia te ia, o manga noho pe nia noko kanukanu e hai ke go hai kia te ia."

*Ko Jesus noko pagepage te haagiki songo
(Matthew 17.14-21; Luke 9.37-43a)*

¹⁴ Te gholoba noko boomai ai kite toenga ona pegea haka ako, ko kigatou noko hiina'i ki te hu'ai haka putunga noko ghigo ia tekigatou, ka na ako o na tagangonga te noko manga haka bagebage kia tekigatou. ¹⁵ Te gholoba noko hiina'i ai te 'apitanga kia Jesus, ko kigatou noko hu'ai he gege ma'ugi 'aki, kae he 'agiko o oho ia te Ia.

¹⁶ Hai atu a Jesus kiona pegea haka ako, "Niaa te haka bagebage 'aki ai a koutou kia te kigaatou?"

¹⁷ Haka tau ake te pegea i te 'apitanga o hai atu, "Ako, ko au e kakabe mai toku hosa kia te Koe. Koia e ugu ai te haagiki songo, o hai ia te ia o he'e gea. ¹⁸ Na gholoba ta'anga hetae kinai te haagiki songo, manga tupe ia te ia ki te kege o manga piloe te ngutu ma te he taangisi 'aki na niho kae maghitighiti. Ka kua haka ene ai au ki ou pegea haka ako nei kigatou pagepage 'ia te haagiki songo ma te he'e 'aonga te hai e kigatou."

¹⁹ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Koutou te 'atu tangata he'e too. E hai ke kohea na potaha Toku haka pata kia te koutou? Kakabe mai te tangata na kia te Au."

²⁰ Ma te kakabe ake e kigatou ia te ia kia Jesus. Te gholoba noko ina ai te haagiki songo kia Jesus, kae manga hai e ia

* 9:11 9.11 Mal 4.5; Mt 11.14.

te tangata nei o ghotoi. Koia noko too kite kege o manga lulube'i ma te piloe te ngutu.

²¹ Haka anu a Jesus kia te tamana o hai atu, "E hianga ghapu te konei ana noho?"

Mate haka tau a te tamana o hai atu, "Noko haka tu'u i tena tama'iti'iti'anga. ²² E'eha 'aso 'aka ia te ia kina ahi ma na bai ke taa ia te ia, ka nimaa 'aonga kite hai kinai e Koe he hai 'anga, 'agoha mai o 'aabaki kia te kimaaua."

²³ Ma te hai atu a Jesus, "Nimaa 'aonga kite hai e Koe? Ko ba'i me'a manga haingaohe kite pegea e too."

²⁴ Ma te manga hai te hu'ai ge'o o te tamana o te tangata nei o hai atu, "Hakahua, ko au e too; 'aabaki mai kia te au ke hakanoka taku he'e too 'anga!"

²⁵ Te gholoba noko ina ai a Jesus ki te he 'agiko mai 'anga te 'apitanga kite kunga noko manga iai Ia, mate gehu Ia ki te haagiki songo o hai atu, "Ko koe te haagiki songo tugi kae he'e gea, ko Au e hai atu kia te koe, sopo iho ia te ia, ma te noka ma'u tau go hokimai kinai."

²⁶ Te haagiki songo nei na hai tena hu'ai 'use 'anga, kae hai ia te tangata nei o ghotoi o tutahi 'io mugi o sopo ki taha ia te ia. Te tangata nei noko ma noho ake po te pegea mate, ma te 'eha pegea noko hai ake, "Kua mate." ²⁷ Ka noko 'oso a Jesus ki te gima o haka tu'u ki na ba'e o tu'u.

²⁸ Mugi i te ugu 'anga a Jesus kite hage, boo ake Ona pegea haka ako o haka anuanu 'aki kia te Ia i tegatou hiina'i soko 'anga, o hai atu, "'Eaa kua he'e 'aonga te pagepage ai e kimatou te haagiki songo nei?"

²⁹ Ma te haka tau a Jesus, "Te haingaa haagiki songo nei ka manga 'aonga te pagepage i te taakunga [mate he'e kai i te sogi]."

³⁰ Ko kigatou na boo i te manahana o agatu'u i Galilee. Ko Jesus noko he'e siahai ke na'a e he pegea po ko kigatou e boo ki hea, ³¹ iteme'agaa ko Ia noko manga ako ona pegea haka ako. Ko Ia noko hai atu kia te kigatou, "Te Hosa o Pegea e hai ke go haka soko 'ia ki na noho o na taganga o pegea. Kago taa ekigatou, kae mugi i te toka togu 'ao, ko Ia kago ma'ugi hoki." ³² Ka noko he'e na'a e kigatou po nia te gaataki e Jesus, ka noko matatoku te haka anuanu 'aki ai kia Jesus.

Koai e hai ke go hua'eha?

(Matthew 18.1-5; Luke 9.46-48)

³³ Ko kigatou noko boo ki Capernaum. Te gholoba noko iai Ia i te hage, haka anu kia te kigatou o hai atu, "Niaa te kua he haka bagebage 'aki boomai ai koutou i te agatu'u?"

³⁴ *Ka ko kigatou noko he'e gegea, iteme'agaa ko kigatou

* 9:34 9.34 Lk 22.24.

noko haka bagebage 'aki ite agatu'u, po koai ia te kigatou e hai ke go hua'eha.

35 *Noho a Jesus o ngege atu itona katoa tuma'a e gua pegea haka ako o hai atu kinai, "Nimaa iai he pegea e siahai ke mu'a, koia e hai ke pau o tuku taha'aki kigago ia te ia, o hai ma'u ai he guani mo'o ba'i pegea."

36 'Oso a Jesus kite tama 'iti'iti o hai o tu'u ki'ago ia te kigatou o kopi e Ia, kae hai atu kia te kigatou, 37 *"Ko ai e oho eia he mi'i tama 'iti'iti ina tamagiki nei ite ghaghi itoku ingoa, eoho eia ia te Au; ko ai ma'u eoho ia te Au, e he'e manga oho ia te Au, kae oho ma'u ia te Ia noko haka to'o mai e Ia ia te Au."

*Te hai taganga 'anga i te ingoa o Jesus
(Luke 9.49-50)*

38 Ko John noko hai atu kia Jesus, "Ako, ko kimatou na hiina'i ki te tangata noko manga pagepage haagiki songo i tou ingoa, ma te susugi e kimatou, iteme'agaa he'e te pegea ia te kihatou."

39 Ma te hai atu a Jesus, "Noka te susugi ia te ia. E si'ai he pegea ke hai ni taganga itoku ingoa, ke 'aonga te ghali o gea maase'i kia te Au. 40 *Iteme'agaa ko ai e he'e hai songo ia te kihatou, koia te pegea o tatou. 41 *Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Nimaa iai he pegea e 'abatu mo'outou ni bai binu i Toku ingoa iteme'agaa koutou na pegea o Christ, koia kago ga'u 'ona ga'unga.

*Te 'otinga o na 'oosongo
(Matthew 18.6-9; Luke 17.1-2)*

42 "Kago nimaa iai he pegea hai eia he tama 'iti'iti o 'oosongo i na tamagiki nei kua 'oti ite too kia te Au, mano e gaoui i te logha he hu'ai hatu mamaha ki te u'a o tupe ia te ia ki te moana.

43 *"Tou gima, nimaa hai ia te koe o 'oosongo, toghi atu. Ko koe e gaoui te hano gima tasi ki te ma'ugi, o sigi i te hano ma gu'ou gima ki te ugaimami, te ahi he'e mate, 44 [te kunga he'e mamate ai na ugo e kai ia te kigatou, ma te he'e 'aonga te tamate tena ahi.]

45 "Tou ba'e ma'u, nimaa hai ia te koe o 'oosongo, toghi atu. E gaoui i te hano koe te pegea paka ki te ma'ugi, o sigi i te poi noko hai gu'ou ba'e kae tupe ia te koe ki te ugaimami, 46 [te kunga he'e mamate ai na ugo e kai ia te kigatou, ma te he'e 'aonga te tamate tena ahi.]

* 9:35 9.35 Mt 20.26,27; 23.11; Mk 10.43,44; Lk 22.26.

* 9:37 9.37 Mt 10.40;

Lk 10.16; Jn 13.20. * 9:40 9.40 Mt 12.30; Lk 11.23.

* 9:41 9.41 Mt 10.42.

* 9:43 9.43 Mt 5.30.

47 **"Tou mata ma'u, nimaa hai ia tekoe ke 'oosongo, kapeiho, na'e gaoui ite hano mata tasi koe kite Hakahua 'anga a te 'Aitu, o sigi ite tupe ia te koe ma gu'ou mata ki te ugaimami, 48 *te kunga 'he'e mamate ai na ugo e kai ia te kigatou, ma te he'e 'aonga te tamate tena ahi.'*

49 *Iteme'agaa ko ba'i pegea e hai kego hai o ma'a ite ahi ke noho pe te sakrifaes e hai e na solo o ma'a.*

50 **"Te solo te me'a gaoui, ka nimaa he'e kitea tena kona 'anga, hai ke kohea na hai ke kona hoki? Koutou he gotomaagie 'aki atu, ke noho pe na solo e hai na utunga o kai gaoui."*

10

*Ina noho o te maabae
(Matthew 19.1-12; Luke 16.18)*

1 Ko Jesus na hano ite manahana, noko hano kite kunga henua iJudea, o gakau ite bai mimigo iJordan, ma te haka putu ma'u te 'apitanga kia te Ia. Ka na hai tena toonginga te ako ia te kigatou.

2 Boomai kinai na pegea i na Pharisee o hai lobo e kigatou ia Jesus o hai atu, "E tuku e na tagangonga he tangata ke ti'aki tena uguugu?"

3 Haka tau a Jesus o hai atu, "Niaa te noko gea a Moses ke hai e koutou?"

4 *Ma te haka tau a kigatou, "Ko Moses noko tuku eia te tangata ke kanukanu eia he leta mo'o te maabae kae ti'aki a tena uguugu."

5 Haka tau a Jesus o hai atu, "Noko konei na kanukanu e Moses, iteme'agaa outou uso e mogi. 6 *Ka te haka tu'u sanga o gago nei, ko te 'Aitu noko gosigosi e Ia te tangata mate hahine. 7 *Tenei te hai'anga e hano ai te tangata ia te tamana mate tinana o tu'utaki kia tena uguugu. 8 Ko kigaaua ka hai ai te tino e tasi. Ko kigaaua kua he'e hai ai te toka gua, ka te launatasi. 9 Kogaa na noho nia e konei natu'utaki ete 'Aitu, e hai ke noka te haka maabae e he pegea."

10 Te 'aso na giu ai kigatou kigoto ite hage, ona pegea haka ako noko haka anuanu'aki kia Jesus ina noho o te hai'anga nei. 11 *Ko Jesus noko haka tau o hai atu, "Ko ai e ti'aki tona uguugu, kae sui o pipiki tegaa hahine, koia

* 9:47 9.47 Mt 5.29. * 9:48 9.48 Is 66.24. * 9:50 9.50 Mt 5.13; Lk 14.34,35.

* 10:4 10.4 Deut 24.1-4; Mt 5.31. * 10:6 10.6 Gen 1.27; 5.2. * 10:7 10.7

Gen 2.24. * 10:11 10.11 Mt 5.32; 1 Cor 7.10,11.

manga kaia'a ki tona uguugu kua ti'aki. ¹² Ka te hahine nimaa ti'aki tona matu'a kae sui o noho i tegaa tangata, koia manga kaia'a ki tona matu'a kua ti'aki."

Ko Jesus ma na tama giki

(Matthew 19.13-15; Luke 18.15-17)

¹³ Te 'apitanga noko kakabemai na mi'i tamagiki kia Jesus, ke 'oso kia te kigatou, ka na susugi e na pegea haka ako ia te kigatou. ¹⁴ Ka te gholoba noko ina'atu ai kinai a Jesus, ko Ia noko hu'ai he'e siahai kinai, ma te hai atu kia te kigatou, "Tuku iho na mi'i tamagiki na ke boomai kia te Au, noka te susugi, iteme'agaa te Hakahua'anga a te 'Aitu te kunga o na pegea konei na noho. ¹⁵ *Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te pegea nimaa he'e to'o e ia te Hakahua'anga a te 'Aitu ke noho pe te sano o te tama 'iti'iti, koia kago he'e hano ai ki goto." ¹⁶ Kae gagaba mai e Jesus na mi'i tamagiki nei ki na gima, o haka eke na gima ia te kigatou, o haka gaoui ia te kigatou.

Te tangata hu'ai ga'u

(Matthew 19.16-30; Luke 18.18-30)

¹⁷ Te 'aso noko haka tu'u ai a Jesus ke hano, tegeake te tangata o too toko tugi i 'ago ia te Ia, o haka anu ake, "Ako gaoui, tehea te hai'anga kau hai'ia kau ga'u ai'ia te ma'ugi noho goa?"

¹⁸ Mate haiatu a Jesus, "'Eaa e hai mai ai koe ko Au e gaoui? E si'ai he pegea gaoui ka manga ko te 'Aitu launatasi. ¹⁹ *E na'a e koe na tagangonga: Noka te he taa'aki, noka te maasoko na taangata hai uguugu ma na haahine hai matu'a 'i kogaa haahine ma kogaa taangata, noka te kaia'a, noka te taukimata gogoi, noka te mou toto'o, haka e'eha atu ia te tamau ma te tinau."

²⁰ Koia noko haka tau o haiatu, "Ako, na hai'anga nei noko pipiki mai eau i aku bagokaa'anga."

²¹ Ko Jesus noko ina'atu kia te ia mate ma'ine kinai, ka na haiatu, "E tasi hai'anga koi he'e hai e koe, hinatu o salemu ba'i me'a a'au o haiga'a ki na pegea lae, ka ke go hai ma'au ni ga'unga i te Nuku i te gangi. Kae a'u o tata'o ia te Au."

²² Te hai'anga nei napa'a ai te tangata nei, ano manga hano 'agoha, iteme'agaa koia te pegea hu'ai ga'u.

²³ Ko Jesus na he keukeu'aki kae haiatu ki Ona pegea haka ako, "E hu'ai haingata'a ki te hano he pegea ga'u ki goto i te Hakahua'anga a te 'Aitu!"

* **10:15** 10.15 Mt 18.3. * **10:19** 10.19 a Ex 20.13; Deut 5.17; b Ex 20.14; Deut 5.18; c Ex 20.15; Deut 5.19; d Ex 20.16; Deut 5.20; e Ex 20.12; Deut 5.16.

²⁴ Na pegea haka ako noko hu'ai he langalanga 'aki i Ana akonga nei. Ka noko gea haka hoki atu a Jesus, "Tamagiki, e hu'ai haingata'a te sosopo kigoto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu!" ²⁵ Manga haingaohie te mene he 'camel' i he mataa nila lapui o sigi i te pegea ga'u te hano kigoto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

²⁶ Na pegea haka ako na tuku soatu 'agatou he langalanga 'aki 'anga, ma te konei agatou he haka anuanu 'aki, "'Ai koai okoia te kago ma'ugi?"

²⁷ Ina 'atu a Jesus kia te kigatou kae hai atu, "Kia pegea, te hai 'anga nei e hu'ai haingata'a, kae he'e haingata'a kia te 'Aitu; ko ba'i hai 'anga manga hai ngaohie ia te 'Aitu."

²⁸ Hai atu a Peter kia te Ia, "Ko kimatou kua ti'aki ko ba'i me'a ka kimatou 'agu tu'a ia te Koe!"

²⁹ Haka tau atu a Jesus, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: E si'ai he pegea kua ti'aki tena manaha po tena 'api taangata po ona tuhaahine po tena tinana, po ko te tamana po 'ana tamagiki po ona ma'aga kia te Au ma te Gongo Gaoi, ³⁰ kago he'e ga'u eia te gau o sigi i te 'atu nei (na manaha, na 'apitaangata, na tuhaahine, na tinana, na tamagiki, ma na ma'aga; hakapigi ki na me'a nei, na haisongo 'ia 'anga) mai-te 'atutanga kago a'u, te ma'ugi noho goa. ³¹ *Ka te 'apitanga noko mumu'a mai kago mumugi, ka te 'apitanga noko mumugi kago mumu'a."

*Ko Jesus noko hogahoga haka hoki tona mate
(Matthew 20.17-19; Luke 18.31-34)*

³² Ko kigatou noko haka neke ki Jerusalem, ko Jesus te noko mu'a i te agatu'u, ka na pegea haka ako noko manga he langalanga 'aki, ka kogaa pegea noko tata'o mugi, noko matataku. Ma te haka 'aatea haka hoki e Jesus tena katoa tuma'a e gua pegea, o hogahoga kia te kigatou nia te hai ke hetae kia te Ia. ³³ "Ko kitatou e hakaneke ki Jerusalem, ka te Hosa o Pegea, ka haka soko 'ia ki na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga. E hai kigatou haka pau 'ia ke mate, kae haiga'a ki na pegea 'aatea. ³⁴ Ko kigatou kago putatai kia te Ia, ma te he ngaa'esu 'aki kia te Ia, ma te go bisa ma te tamate ia te Ia. Ka nimaa go i te togunga 'ao, ko Ia kago 'aga hoki mai."

*Te haka ene 'anga a James ma John
(Matthew 20.20-28)*

³⁵ Mugi a James ma John, gua hosa o Zebedee o boo kia Jesus, o hai atu, "Ako, ko kimaua e sia hahai ke hai e Koe kia te kimaua nia ka haka ene 'aki ai kimaua kia te Koe."

* 10:31 10.31 Mt 20.16; Lk 13.30.

³⁶ Hai atu a Jesus, “Niaa te sia hahai kougua kau hai 'ia kia te kougua?”

³⁷ Haka tau atu kigaaua o hai atu, “Tuku mai ia te kimaaua, kimaaua go noho 'aki pa'asi gua ia te Koe i tou mamagunga. Noho tegaa i te pa'asi maui, kae noho tegaa i te pa'asi sema.”

³⁸ *Haka tau kinai a Jesus o hai atu, “E he'e na'a e kougua nia te haka ene 'aki ai kougua. 'Ai kougua e'aonga te bibinu i te kapu e hai kau go binu ai, po kougua e'aonga te haa gogomi i te haa gogomi'anga e hai kau go hai 'ia?”

³⁹ Haka tau a kigaaua o hai atu, “Manga 'aonga te hai e kimaaua.”

Mate hai atu a Jesus kia te kigaaua, “Kougua kago bibinu i te kapu go binu ai Au, mate haagogomi i te haa gogomi'anga e hai kau hai 'ia. ⁴⁰ Ka te noho 'aki kougua i toku pa'asi maui ma toku pa'asi sema, e he'e te hai'anga kau tuku 'ia. Gua kunga nei gua kunga ki na pegea na 'oti i te haka ngaague kinai.”

⁴¹ Te 'aso na haka gongo ai tegaa katoa pegea haka ako, ko kigatou na he'ika'ika'aki toto'a kia James ma John.

⁴² *Haka putu mai e Jesus ia te kigatou o hai atu, “Manga na'a e koutou, na pegea e haka pau ke hakahua ki na pegea 'aatea e pau kigatou o hakahua. Ma ogatou hu'ai pegea hai hekau, manga hai paaunga kia te kigatou. ⁴³ *Ka koutou e he'e hai ke konaa autou noho, kae hai ke konei na noho: Koai e siahai ke hua'eha ia te koutou, koia e hai ke hai ai mo'outou he guani. ⁴⁴ Nimaa iai he pegea siahai ke mu'a ia te koutou e hai ke hai ai he guani mo'o te 'apitanga. ⁴⁵ Iteme'agaa te Hosa o Pegea noko he'e a'u ke hai hekau kinai, ka ko Ia noko a'u ke hai hekau, ma te ke haiga'a te ma'ugi ke tau'i hoki ai te 'apitanga.”

*Ko Jesus noko hai ia Bartimaeus o ina
(Matthew 20.29-34; Luke 18.35-43)*

⁴⁶ Ma te boomai kigatou ki Jericho. Nimaa boo a Jesus ma ona pegea haka ako ma te 'apitanga, te tangata kibi ia Bartimaeus (te hosa o Timeas) noko manga noho i te taha o te agatu'u, o manga haka ene. ⁴⁷ Te gholoba na haka gongo ai o na'a eia ko Jesus te pegea mai Nazareth, ma te haka tu'u ngege, “Jesus, te Hosa o David, 'agoha mai kia te au.”

⁴⁸ 'Eha pegea gehu kia te ia ma te kaunaki ia te ia ke manga noho ngongoto, kae manga tuku soo ake tena ngege'anga, “Jesus, te Hosa o David, 'agoha mai kia te au.”

⁴⁹ Tu'u a Jesus o hai atu, “Ngege atu ia te ia.”

* **10:38** 10.38 Lk 12.50. * **10:42** 10.42 Lk 22.25,26. * **10:43** 10.43 Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26.

Ma te ngengege atu kigatou i te pegea kibi, "Siasia ake! Tu'u ake, na'e ko Ia e ngege mai ia te koe." ⁵⁰ Koia na tupe 'aatea tena ake mamaha, kae tu'u gege ina ba'e o a'u kia Jesus.

⁵¹ Haka anu a Jesus kia te ia o hai atu, "Niaa te siahai koe kau hai 'ia kia te koe?"

Hai atu te tangata kibi, "Ako, ko au e siahai kau ina."

⁵² Hai atu a Jesus, "Hinatou, 'e tou sano kua hai ia te koe o ma'ugi." Ma te manga ina haka hoki, o tata'o ia Jesus i te agatu'u.

11

Ko Jesus noko hano ki goto i Jerusalem

(Matthew 21.1-11; Luke 19.28-40; John 12.12-19)

¹ Te 'aso noko hitaiaki atu ai kigatou ki Jerusalem o boo ki Bethphage ma Bethany i te Ogo i Olives, haka to'o e Jesus te tokagua iona pegea haka ako, ² hai atu kia te kigaaua, "Boo atu kite manaha ei mu'a ia te kougua. Nima go memene kougua kigoto, kago sasa'o kougua kite punua donki manga tauga i te kungana, manga koi he'e sehu ai he pegea. Huhuke atu o kakabe mai ki te kunga nei. ³ Ka nima haka anu he pegea kia te kougua o hai atu: 'Eaa e hai ai e kougua te hai 'anga nei?' Manga hai atu kinai, 'E siahai kinai te Hakahua, ka ke go haka to'o hoki ghali mai.' "

⁴ Ko kigaaua na boo, o kite i te punua donki manga tauga i te mu'a manaha o pata i te agatu'u, mate huhuke e kigaaua. ⁵ Na pegea noko manga tutu'u i te kungaa, noko haka anu 'aki kinai o hai atu, "Niaa te hai e kougua na, te huhuke te punua donki na?" ⁶ Ma te hakatau kinai kigaaua i te gea 'anga noko hogahoga e Jesus kigaaua gegea ai, ma te tuku e kigatou ia te kigaaua o kakabe te punua donki o boo. ⁷ Te gholoba noko kakabe ai e kigaaua te punua donki kia Jesus, kae gisaki ogatou ake ki te punua donki, o noho kinai a Jesus. ⁸ 'Eha pegea noko hoga ogatou ake ki te agatu'u, kae sepesepe e kogaa pegea na 'ugu ga'akau i te pa'asi o te aga o hoga ma'u kite agatu'u. ⁹ *Na pegea noko mumu'a ma na pegea noko 'agu mugi noko ngengege ngatahi o hai ake, "Hosanna!"

"Te haka gaoinga kia te Ia e a'u i te ingoa o te 'Aitu.

¹⁰ Te haka gaoinga te a'u o te hakahua 'anga a te matou tupuna ia David!

Hosanna, te haka e'eha kia te 'Aitu Ma'u 'agunga."

¹¹ Ko Jesus na sopo ki Jerusalem o hano ki te Hage Tapu, o noko manga ina sehu ki ba'i me'a, ka noko hai hano ke poo,

* 11:9 11.9 Ps 118.25,26.

mate boo ma tena katoa tuma'a e gua pegea haka ako ki Bethany.

*Ko Jesus noko ghaghi e Ia te Hage Tapu
(Matthew 21.12-19; Luke 19.45-48; John 2.13-22)*

¹² Tegaa 'ao kigatou noko boo i Bethany, kae ongea a Jesus.
¹³ Ka noko ina 'atu ki na gau o te ga'akau, e ingoa te 'fig', o hano kinai ke ligo po e iai ni hua. Te gholoba na hetae atu ai kinai, noko si'ai ni hua ka manga na gau, iteme'agaa noko manga koi he'e tatae te 'aso hua o na ga'akau nei. ¹⁴ Ma te hai atu Ia kite ga'akau, "Kago si'ai ma'u he pegea kego kai haka hoki he hua ia te koe." O haka gongo ona pegea haka ako ki tena gea 'anga nei.

¹⁵ Te hetae 'anga ki Jerusalem, ko Jesus noko hano ki goto i te Hage Tapu, ma te pagepage e Ia na pegea noko manga tau'i me'a ma te salemu me'a i te kunga na. 'Aka gigingi e Ia na kaupea o na pegea sui mane, ma na kaupea o na pegea salemu gupe. ¹⁶ Kae he'e tuku ma'u e Ia he pegea ke to'o ni ga'unga o hano i goto i te Hage Tapu. ¹⁷ *Ka noko ako e Ia ia te kigatou, o hai atu, "'Ai noko he'e kanukanu:

'Toku hage e hai ke go mate

te hage o te sogi ki ba'i kungaa henua.'?

Ka kua hai e koutou o manga hai ai 'te 'ana mo'ona pegea kaia'a.' "

¹⁸ Na haka gongo kinai na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga ma te sasaga hai 'anga kigatou go taa 'ia ai ia Jesus, iteme'agaa ko kigatou noko matataku kia te Ia, i te 'apitanga na he tu'ia 'aki i ana akonga.

¹⁹ Nimaa i te ahiahi, kae boo a Jesus ma ona pegea ki taha i Jerusalem.

*Te akonga o te ga'akau e ingoa te 'fig'
(Matthew 21.20-22)*

²⁰ Nimaa i te mahoata, ko kigatou noko boo i te agatu'u, ko kigatou noko hiina'i ki te 'fig' kua maemae, haka tu'u ake i ona aka. ²¹ Maanatu a Peter ki nia na hai e Jesus, o hai atu kia te Ia, "Ako, ina 'atu ki te ga'akau noko tongi e Koe, kua maemae!"

²² Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Manga sano atu kia te 'Aitu. ²³ *Ko Au egea maa'ogi kia te koutou: Poi hai atu he pegea kite ogo nei, 'Hinatu o too kite moana,' ka te uso o'ona e he'e tootoobaasi'a, manga pau o na'a ake tena gea 'anga ka hai, kago hai kia te ia. ²⁴ Kogaa na noho ko Au e hai atu kia te koutou, e iai ni me'a haka ene 'aki ai koutou i te taakunga, too atu e hai ke go ga'u e koutou. ²⁵ *Ka

* **11:17** 11.17 a Is 56.7; b Jer 7.11. * **11:23** 11.23 Mt 17.20; 1 Cor 13.2. * **11:25** 11.25 Mt 6.14,15.

koutou nimaa hai ke taakunga, kae iai ni hai 'anga manga na'a makau ai koutou ki he pegea, haka noka atu kinai, ka kego haka noka e te Tamana o 'outou i te gangi 'outou 'oosongo. ²⁶ [Koutou nimaa he'e haka noka ki gaa pegea, te Tamana o 'outou i te gangi ka he'e haka noka ma'u e Ia outou 'oosongo.]

Te haka anu i te to'a o Jesus

(Matthew 21.23-27; Luke 20.1-8)

²⁷ Ko kigatou na hetae giu ki Jerusalem. Ka te gholoba noko manga sehu ai a Jesus i goto i te Hage Tapu, na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga ma na 'agiki o te sogi noko boomai kia te Ia. ²⁸ O haka anu 'aki kia Jesus, "O'ai na taganga te hai ai e Koe na hai 'anga nei? Koai ma'u e haiga'a e Ia na paaunga nei kia te Koe?"

²⁹ Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko Au e hai kau haka anu kia te koutou i te haka anu. Ka koutou e hai ke haka tau mai, 'io mugi Au o hogahoga kia te koutou po o'ai na taganga te hai ai e Au na hai 'anga nei: ³⁰ Hogahoga mai po na haagogomi pegea 'anga a John, te hai 'anga mai te gangi, po te hai 'anga mai a pegea?"

³¹ Ko kigatou noko hegeu soko kinai o hai ake, "Nimaa hai atu kitatou, 'Te hai 'anga mai te gangi,' kago hai mai, 'Ka eaa e he'e too ai koutou kia te ia?' ³² Ka nimaa hai atu kitatou, 'Te hai 'anga mai a pegea' ...'" (Ko kigatou noko matataku kite 'apitanga, iteme'agaa ko ba'i pegea kua na'a e kigatou ko John e maa'ogi te taauga.)

³³ Ma te haka tau kigatou kia Jesus o hai atu, "E he'e na'a e kimatou."

Mate hai atu a Jesus, "Ka he'e hogahoga ma'u e Au kia te koutou po o'ai na taganga te hai ai e Au na hai 'anga nei."

12

Te haka gaataki i te 'umanga vaen

(Matthew 21.33-46; Luke 20.9-19)

¹ *Ko Jesus noko hakatu'u te gea kia te kigatou ina haka gaataki. "Te pegea noko sanga tena 'umanga i te kaubago e ingoa te-'grape', noko 'ati eia te 'aa o mugheghi ai, kegi ma'u te pupu'a kego natu kinai na hua kaubago ke hai ai ni waeni, kae 'ati ma'u eia te hata mata ma'u 'agunga. 'Io mugi ia o tuku te 'umanga nei ki na pegea hai 'umanga ke tau'i ma te ge'o, kae hano. ² Nimaa i te 'aso utu, haka to'o eia te guani ki na ge'o sanga ke to'o ai ni hua mai te 'umanga. ³ Ka na labu e kigatou ia te ia o kogu, kae haka to'o huihui gima e kigatou ia te ia. ⁴ Ma te haka to'o hokimai tegaa guani

* 12:1 12.1 Is 5.1,2.

kia te kigatou; manga pe'epe'e e kigatou te 'ugu, kae hai e kigatou o hu'ai ta'ea pa'a. ⁵ Ka manga haka to'o mai ma'u tegaa guani; tenaa na taa e kigatou o mate. Haka to'o ma'u eia kogaa, o kogu e kigatou kogaa, kae taa kogaa.

⁶ "Koia noko manga toe kinai te launatasi ke haka to'o ma'u: Tena hosa noko hu'ai ma'ine kinai. Na haka to'o taha'aki eia, kae hai ake, 'Ko kigatou kago pago kia toku hosa.'

⁷ "Ka na ge'o sanga o te 'umanga na hegeu o hai ake kia te kigatou, 'Tenei te pegea kasui i te hakahua o te 'umanga. Boo mai kitatou taa 'ia, ka ke hai mo'otatou ana ga'unga.'

⁸ Ma te kakabe e kigatou ia te ia o taa, kae tupe e kigatou ki taha i te 'umanga kaubago.

⁹ "Niaa ma'u kago hai e te hakahua o te 'umanga kaubago? Koia kago a'u o taa na ge'o sanga o te 'umanga nei, kae tuku te 'umanga kaubago ki ni pegea 'aatea. ¹⁰ *'Ai koutou e he'e haka sahe na Kanukanu Tapu nei:

'Te hatu na ti'aki e na pegea 'ati hage, na sui o hai ai te Poutu'u o te Hage.

¹¹ Te hai 'anga nei kua 'oti i te hai e te 'Aitu, kae hu'ai gaoui ki atatou hiina'i 'anga kinai.' "

¹² Ka na gaataki a kigatou ke he 'osohi kia Jesus, iteme'agaa noko na'a e kigatou ko Ia manga gea i te haka gaataki haka makau ia te kigatou. Ka ko kigatou noko matataku ki te 'apitanga, ma te ti'aki e kigatou ia te Ia kae boo.

*Te haka anu i te tau'i takis
(Matthew 22.15-22; Luke 20.20-26)*

¹³ Mugi kigatou o haka to'o na pegea i na Pharisee ma na pegea o Herod, ke haka anuanu pake ia Jesus. ¹⁴ Boomai kigatou o hai atu kia te Ia, "Ako, e na'a e kimatou ko Koe te pegea hakamaatu'a, he'e haka gata ki na tegeu'a a pegea, iteme'agaa ko Koe he'e ua ki na noho o gaatou; ka ko Koe manga ako te maa'ogi i na noho o te 'Aitu. Te hai 'anga gaoui te tau'i takis kia Caesar po si'ai? ¹⁵ E hai kitatou tau'i kinai po si'ai?"

Ka ko Jesus noko manga na'a e Ia agatou mou toto'o 'anga, ma te hai atu kinai, "'Eaa e haka anuanu pake ai e koutou ia te Au? To'o mai he mane kau ina kinai.'" ¹⁶ Nima to'o ake e kigatou te mane, ma te haka anu kinai a Jesus o hai atu, "To'ai te 'ata, ma to'ai te haka 'igonga te manga i te mane nei?"

Haka tau kigatou o hai atu, "O'o Caesar."

¹⁷ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "'Abatu kia Caesar nia a'a Caesar, kae haiga'a atu kia te 'Aitu nia a'a te 'Aitu."

* 12:10 12.10 Ps 118.22,23.

Ko kigatou na he tu'ia 'aki ia te Ia.

*Te haka anu i te maa'ugi giu mai i te mate
(Matthew 22.23-33; Luke 20.27-40)*

18 *Na Sadducee noko haka si'ai e kigaatou te maa'ugi giu mai i te mate. Noko boomai kia Jesus ma te haka anu. 19 *Ko kigatou noko hai atu, "Ako, ko Moses noko kanukanu te tagangonga nei kia te kihatou: Nimaa mate he ta'okete mo'o he tangata kae ti'aki tona uguugu he'e tau tama giki, te tangata e hai ke sui ia o pipiki te hahine magepe nei, ke go hai ni tamagiki mo'o tena ta'okete. 20 Ka noko iai te 'api taangata toka hitu, na hai uguugu te 'ugumatu'a ka na mate he'e tau tama giki. 21 Sui te tangata e taha kinai o pipiki te hahine magepe, ka na mate ma'u, si'ai ma'ana ni tamagiki. Na konaa na noho ma'u te tangata noko togu kinai te 'api. 22 Na si'ai he tangata i te 'api toka hitu hai ma'ana ni tamagiki. Ka na mugi te hahine nei o mate ma'u. 23 Ka nimaa go i te maa'ugi giu 'anga, to'ai te uguugu te hahine nei? Ite me'agaa na pipiki ngatahi e te toka hitu."

24 Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Koutou esaga, ite me'agaa e he'e na'a ekoutou na Kanukanu Tapu pote taganga o te 'Aitu. 25 Te 'aso kago maa'ugi giu mai ai a pegea mai te mate, ko kigatou kago he'e taka, kago he'e hai uguugu ma te he'e haimatu'a ma'u, ko kigaatou kago noho pe na ensel i te nuku i te gangi. 26 *Ka na noho o te maa'ugi giu mai 'anga mai te mamate 'anga: 'Ai koutou noko he'e haka sahe i te buka a Moses i te taga tupu'a o te ga'akau noko bega? Noko hai atu ai a te 'Aitu kia Moses, 'Ko Au te 'Aitu o Abraham, mate 'Aitu o Isaac, mate 'Aitu o Jacob.' 27 Ko Ia he'e te 'Aitu ona pegea mamate, ka te 'Aitu ona pegea maa'ugi. Koutou hu'ai saga!"

*Te hu'ai me'a ina tagangonga
(Matthew 22.34-40; Luke 10.25-28)*

28 Noko iai te launatasi ina ako ona tagangonga noko a'u o haka gongo ki agatou hegeu 'anga, o na'a eia ko Jesus noko ga'oi ana haka tau 'anga, koia na konei ana haka anu kia Jesus, "Tehea te hu'ai me'a ina tagangonga?"

29 *Mate hakatau kinai a Jesus o hai atu, "Tenei te hu'ai me'a ina tagangonga: 'Haka gongo mai ba'i pegea o Israel, ko te 'Agiki tetatou 'Aitu manga tenaa te 'Agiki e tasi. 30 Ma'ine atu kia te 'Agiki te 'Aitu o'ou, itou uso ngatahi, ma tou maa'ugi ngatahi, ma au haingaa tegeu'a ngatahi, ma

* 12:18 12.18 Acts 23.8. * 12:19 12.19 Deut 25.5. * 12:26 12.26 Ex 3.6.

* 12:29 12.29 Deut 6.4,5.

au to'a'anga ngatahi.' ³¹ *Ka te me'a e gua kinai e konei na noho: 'Ma'ine atu ki ou pegea e pata mai, ke noho pe au ma'ine'anga kia te koe.' E si'ai ma'u he tagangonga ke hua'eha o sigi i gua nei."

³² *Te tangata nei na haka tau kinai o hai atu, "Ako, hu'ai gaioi, ko koe e maa'ogi itau gea'angana, e launatasi ko te 'Aitu, e si'ai ma'u he 'Aitu ka manga ko Ia. ³³ *Ke ma'ine kia te 'Aitu i tou uso ngatahi, ma au haingaa tegeu'a ngatahi, ma au to'a'anga ngatahi, ma te ma'ine ki ou pegea e pata mai ke noho pe au ma'ine'anga kia te koe, e hua'eha o sigi i te mouhage o na ga'a, ma na beegiunga." ³⁴ *Te na'a'anga e Jesus tena haka tau'anga nei e'igo'igo, ma te hai atu kia te ia, "Kokoe e he'e mama'o i te Hakahua'anga a te 'Aitu." Hakatu'u i te gholobana o hano, na si'ai he pegea tegeu'a ke konei na haka anu haka soatu i he me'a kia te Ia.

Te haka anu i te 'Agiki Taga'ia

(Matthew 22.41—23.36; Luke 20.41-47)

³⁵ Te gholoba noko manga ako ai a Jesus igoto i te Hage Tapu, noko haka anu, "'Eaa e hai ake ai na ako o na tagangonga te 'Agiki Taga'ia te Hosa o David? ³⁶ *Ka ko David noko hai ake i te haka niniko e te Spirit Tapu o kogaa ana to'o:

'Ko te 'Agiki noko hai atu ki toku Hakahua:

Noho mai i toku pa'asi maui ke hano ano pau Au o tuku gago na makau o'ou i ou gago ba'e.'

³⁷ Ko David noko mate ake eia tena 'Hakahua', kae kohea na hai o hai ai te Hosa o David?"

Te 'apitanga noko haka gongo kia te Ia ma te hu'ai maga-gaohie.

³⁸ Ko Jesus noko ako o hai atu, "Na'ana'a atu ki na ako o na tagangonga. Ko kigatou manga siahahai ki na m-mago'anga ina ake gogoa o he boboo'aki kae oho e te 'apitanga ina kunga tau'i. ³⁹ Mate manga noho'aki ina noohonga gaioi i na Hage hai paaunga, ma na noohonga o na hakahua i na haka tahinga. ⁴⁰ E hai songo e kigatou na hage o na haahine magegepe, kae manga haka'agi ia te kigatou i te hai agatou taakunga o gogoa. Na haingaa pegea nei kago hua'e'eha ogatou kagohia."

Te ofering a te hahine magepe

(Luke 21.1-4)

⁴¹ Ko Jesus noko manga noho hitaiaiki ki te kete tape mane o noko manga mata e Ia te 'apitanga noko tuku mane kite

* **12:31** 12.31 Lev 19.18. * **12:32** 12.32 Deut 4.35. * **12:33** 12.33 Hos 6.6.

* **12:34** 12.34 Lk 10.25-28. * **12:36** 12.36 Ps 110.1.

kete tape mane. Noko 'eha pegea ga'u seu hu'ai tu'u mane kinai. ⁴² Ka noko iai te hahine magepe kae hu'ai lae, noko hinake o tuku kinai eia te toka gua mi'i mane.

⁴³ Haka putu e Jesus ona pegea haka ako kia te Ia o hai atu kinai, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te hahine magepe lae nei e hua'eha te me'a e tuku eia ki te kete tape mane o sigi i gaa. ⁴⁴ Ko kigatou manga haiga'a mane o 'eha i agatou hu'ai ga'unga, ka te hahine hu'ai lae nei, e tuku ngatahi nia e hai ke noko ma'ugi kinai."

13

*Ina noho ona 'ao taha'aki
(Matthew 24.1-44; Luke 21.5-33)*

¹ Nimaa sopo a Jesus ki haho i te Hage Tapu, te launatasi i ona pegea haka ako noko hai atu kia te Ia, "Ako, 'ai ina 'atu! Na hu'ai hatu! Na hu'ai goosinga matanga gaoui!"

² Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko koe e ina ki na hu'ai goosinga nei? Kago si'ai ni hatu kego noko he heketi 'aki, ko ba'i hatu e hai kego seuseu."

³ Nimaa noho a Jesus i te Ogo i Olives itegaa pa'asi i te Hage Tapu, ko Peter ma James ma John ma Andrew noko haka ene 'aki kia te Ia i tegatou noho 'aki soko 'anga o hai atu, ⁴ "Hogahoga mai kia te kimatou, po tehea te 'aso kago hai ai na hai'anga nei? Ma tehea ma'u te haka 'igonga ona hai'anga nei e hitaiaki ke haka maa'ogi?"

⁵ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Na'ana'a atu ka kego noka he pegea te konei ana goi kia te koutou. ⁶ E'eha pegea kago boomai itoku ingoa ogo taki hai atu, 'Tenei au,' kae gogoi ai kite 'apitanga. ⁷ Na 'aso kago noko haka gongo ai koutou ki na sagatau'a ma na ba'aki'anga ki na sagatau'a, ogo noka tautou matataku: Na hai'anga na e hai ke tatae mai, ka te 'otinga manga koi he'e tatae mai. ⁸ Ko pegea e hai kego noko he taa 'aki ma gaa pegea, ma ba'i sa'a e hai kego noko he taa 'aki, 'eha kunga henua e hai kego o'i o'i, kae ongesau ma'u. Na hai'anga nei te haka tu'u'anga o te haka gongo songo e noho pe te mamae 'anga o te hahine gaea.

⁹ * "Koutou hai ke na'ana'a, na'e koutou hai kego tuku 'ia ki na paaunga ona puugenga, ogo kogu ia te koutou ina Hage haipaaunga i te ghaghi ia te Au. Koutou e hai kego tutu'u 'ago iba'i pegea haipaaunga mana hakahua ogo noko 'atigongo kia te kigatou. ¹⁰ Ka te Gongo Gaoui e hai ke mataa tohi'aki ai ki na pegea iba'i kakai'anga. ¹¹ Ka na 'aso kago kakabe 'ia ai koutou kite haka aba, ogo noka

* 13:9 13.9 Mt 10.17-20; Lk 12.11,12.

tautou mataa maikia po nia hai koutou go gegea ai, kae go manga gegea atu inia e hai ke go haiga'a kia te koutou i te gholoba na, iteme'agaa e he'e ko koutou te gegea, ka te Spirit Tapu.

12 "Te hai ta'okete kago haka soko tena taina ke go taa 'ia ke mate. Ma te tamana kago haka soko tena tama 'iti'iti. Na matiginga kago haka hetata'i ki ogatou hai maatu'a, o taa ia te kigatou o mamate. 13 *Ko ba'i pegea kago he'e siahahai kia te koutou i te ghaghi i toku ingoa. Ka koai kago pipiki ia te ia ano hetae ki tona 'otinga, tenaa ia e hai ke go ma'ugi.

14 *"Koutou kago hiina'i ki 'te me'a songo to'a kago haisongo ba'i me'a', manga tu'u i te kunga he'e hai ke tu'u ai. Te pegea kago hakasahe eia, ke na'a eia. Te gholoba na, na pegea i Judea ke he 'agiko ki na ogo. 15 *He pegea manga i te hohonga o tena hage, ogo noka te sopo ki gago po e ugu ki goto ke sa'u iho ai he me'a. 16 He pegea manga noho itena 'umanga, ogo noka te hoki ki te hage o to'o tena ake. 17 E hai ke go hu'ai sanga songo ai na haahine kago haitama mana haahine kago haa uu mi'i tamagiki ina 'aso na. 18 Takunga atu i te hai'anga nei ke go noka te hai ina 'aso gogohi. 19 *Iteme'agaa na hu'ai sanga songo'anga ina 'aso na, noko si'ai ni sanga songo konei na noho haka tu'u mai i te gosigosi'anga e te 'Aitu a te kege nei, ano hetae mai ki na 'aso nei. Kago he'e konei na noho ma'u ini 'aso mugimai. 20 Ka poi he'e hai e te 'Aitu na 'ao na ke pupulu, kago si'ai he launatasi ke go ogataki, ka i te ghaghinga i ona pegea haka pupugu kua 'oti i te haka pau e Ia, e hai ke go haka soo mai ai e Ia na 'ao na. 21 Te 'aso na, nimaa hai atu ai he pegea kia te koutou, 'Hiina'i mai, tenei te 'Agiki Taga'ia,' po e hai atu, 'Hiina'i atu, tena Ia!' ogo noka tautou too kinai. 22 Iteme'agaa e hai ke go boomai ni pegea taga'ia gogoi ma ni taauga gogoi ogo noko hai haka 'igonga ma te hai ni me'a haingata'a, ke go pake ai na pegea na 'oti i te haka pupugu i te poi 'aonga. 23 Kae na'ana'a atu, na'e kua 'oti i te mataa hogahoga e Au ba'i hai'anga kia te koutou.

24 *"Ka ina 'ao na, nimaa go sigi na haka gongo songo'anga, 'e hai ke go poo'ugi ma'u ai te ga'aa, ma te kago he'e maagama ai te maahina.

25 *Na hetu'u e hai ke go hetoki iho ma'u mai te 'agohi gangi, ma ba'i me'a i te gangi e hai ke go o'i o'i ngatahi.'

* **13:13** 13.13 Mt 10.22. * **13:14** 13.14 Dan 9.27; 11.31; 12.11. * **13:15** 13.15 Lk 17.31. * **13:19** 13.19 Dan 12.1; Rev 7.14. * **13:24** 13.24 a Is 13.10; Joel 2.10,31; 3.15; Rev 6.12; b Is 13.10; Ezek 32.7. * **13:25** 13.25 a Is 34.4; Rev 6.13; b Joel 2.10.

26 *Ina 'aso na, ko pegea e hai kego hiina'i kite Hosa o Pegea e a'u ina po'ao mana taganga mate mamagunga.
 27 Ko Ia kago haka to'o mai ona ensel, o haka putu ona pegea haka pau i te toka haa pa'asi o te kege nei, kago haka tu'u i te 'otinga o te kege nei o hetae ki te 'otinga o te gangi.

Te akonga o te ga'akau te 'fig'
 (Matthew 24.32-35; Luke 21.29-33)

28 "Koutou haka ako atu i te hakagaataki o te ga'akau e mate te 'fig'. Nimaa motomoto ona ga'a kae sosomo ona gau, ena'a ekoutou e hitaiaki na 'aso mahana. 29 Manga konei na noho ma'u, na 'aso kago hiina'iai koutou kinia kua gea ai Au, e hai ke go na'a ai e koutou toku 'aso hokimai e hitaiaki, e hu'ai napi. 30 Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te 'atu tangata nei kago noko noho 'aki kae hai na hai'anga nei. 31 Ko te gangi ma te kege nei e hai ke go haka masogo, ka 'aku haka hegeunga ka noko noho ki ba'i 'aso.

32 *"E si'ai he pegea ke na'a eia te 'ao po te gholoba, e he'e na'a ma'u ena ensel i te gangi, o he'e na'a ma'u e te Hosa, ka manga na'a launatasi e te Tamana. 33 Ka koutou ge'o atu ma te na'ana'a, na'e he'e na'a e koutou po tehea te 'aso kago a'u ai na hai'anga nei. 34 *Na hai'anga nei manga noho pe te pegea hano 'aatea kae tuku tena hage ki ona guani. Noko tuku ia te kigatou ke taki hai agatou hekau, kae kaunaki tegaa e ge'o te aga ke noko na'ana'a.

35 "Koutou e hai ke konei na na'ana'a, iteme'agaa e he'e na'a e koutou po tehea te 'aso kago a'u ai te hakahua o te hage, kago a'u i te ahiahi po te tu'u gua poo, po na gholoba tatangi paolo, po te taha o te 'ao. 36 Ka koia nimaa go hoki ghalimai, kego noka te kite ia te koutou manga momoe. 37 Nia e gea ai Au kia te koutou, e gea ma'u ai Au kite 'apitanga: Noko he na'ana'a 'aki atu."

14

Te gigingi'anga te bai tutuu gaoui kia Jesus
 (Matthew 26.1-16; Luke 22.1-6; John 11.45—12.8)

1 *Noko toe te guanga 'ao ka ke hai te Passover, mate Kainga Bred he'e tau Me'a Hakatupu Utunga. Ka na hakahua o na priest ma na ako o na tagangonga noko maa ligo e kigatou po ke kohea agatou mou toto'o ke he 'osohi huu kia Jesus kigatou taa 'ia. 2 Ka na hai ake kigatou, "Ke noka te hai i te 'aso o te Kainga, na'e kitai go hetau ai te 'apitanga."

3 *Te gholoba noko manga iai a Jesus i Bethany, noko

* 13:26 13.26 Dan 7.13; Rev 1.7. * 13:32 13.32 Mt 24.36. * 13:34 13.34 Lk 12.36-38. * 14:1 14.1 Ex 12.1-27. * 14:3 14.3 Lk 7.37,38.

manga noho ite kaupea kai ite hage o Simon te pegea noko kahoa, kae hinake te hahine manga kopi eia te poati, tena ingoa te alabasta, manga honu i te bai hu'ai tutuu gaoui, noko hu'ai 'eha ona mane, noko gosigosi mai i te mi'i ga'akau e ingoa te nadi. Na totohi e te hahine nei te mata o te poati o gigingi eia te bai hu'ai tutuu gaoui ki te 'ugu o Jesus.

⁴ Noko iai na pegea ite hage, noko hakatangi'aki ai o hai ake, "'Eaa e maumau ai te bai hu'ai tutuu gaoui?! ⁵ Te bai nei poi tau'i kua sigi i te togunga gau mane siliva, ke haiga'a ki na pegea lae." Kae huhu toto'a kigatou kia te ia.

⁶ Ka noko hai atu a Jesus kia te kigatou, "Saunonoa atu kinai. 'Eaa e haka patu'a ai e koutou ia te ia? E hai eia te hai'anga hu'ai gaoui kia te Au. ⁷ *Na pegea lae ka noko haka pata kia te koutou i ba'i 'aso, kago noko 'aabaki kinai koutou i ni 'aso siahahai kinai koutou, ka ko Au ka he'e noko haka pata kia te koutou ki ba'i 'aso. ⁸ Te hahine nei e hai eia nia e'aonga te hai, kua gigingi eia te bai hu'ai tutuu gaoui ki toku tino ke haka ngaague ki toku 'aso mate o tanu. ⁹ Ko Au egea maa'ogi kia te koutou: Kohea na kunga ite kege nei kago noko tohi'aki ai i te Gongo Gaoi, te hai'anga e hai e te hahine nei, kago noko hogahoga ma'u, ke go noko maanatu ai kia te ia."

¹⁰ 'Io mugi a Judas Iscariot, te launatasi i te katoa tuma'a e gua pegea haka ako, o hano ki na hakahua o na priest ke haka soko ia Jesus kia te kigatou. ¹¹ Ko kigatou na hu'ai magagaohie i te haka gongo'anga kinai, ma te tuku kupu kia Judas ke go 'abange mane kinai. Ma te mamata e Judas he gholoba tau gaoui kego haiga'a ai ia Jesus kia te kigatou.

Te Kainga o te Passover

(Matthew 26.17-30; Luke 22.7-23; John 13.21-30)

¹² Ite 'ao mu'a o te hakatahinga ana Jew e ingoa te Passover, eta'anga kai ai na bred he'e tau me'a haka tupu utunga, te 'aso e iai ma'u tegatou hesuinga te taa he punua sipisipi o gosigosi ai he kainga mo'o te Passover, na pegea haka ako o Jesus noko haka anuanu atu kia te Ia, "Tehea te kunga e siahai Koe kimatou ngaague'ia kego kai ai Koe i te kainga o te Passover?"

¹³ Ma te haka to'o e Ia te tokagua i ona pegea haka ako, kae hai atu kia te kigaaua, "Boo atu kite hu'ai manaha, na'e kougua e hai kego sasa'o kite tangata manga 'amo eia te bai ite hu'ai poati, ogo tata'o atu ia te ia. ¹⁴ Ogo hai atu kite hakahua o te hage kago ugu kinai, 'Te Ako e haka anu, Tehea toku potu hage e hai kau kai haka pigi ai ki oku pegea haka ako i te kainga o te Passover?'. ¹⁵ Kago haka kite eia te

* 14:7 14.7 Deut 15.11.

hu'ai kunga i te hohonga o te hage, manga iai ba'i me'a kua ngaague. Ogo ngaague atu ai kia te kitatou."

¹⁶ Na boo gua pegea haka ako ki te te hu'ai manaha o kite e kigaaua ba'i me'a manga noho maa'ogi kite gea'anga a Jesus kia te kigaaua, ma te ngaague e kigaaua te Passover.

¹⁷ Nimaa ahiahi, kae hetaemai a Jesus ma tona katoa tuma'a egua pegea. ¹⁸ *Te gholoba noko manga koi noho 'aki ai kigatou i te kaupea o kai, ko Jesus noko hai atu, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Eiai te pegea ia te koutou ka haka soko eia ia te Au. Koia manga kai haka pata kia te Au."

¹⁹ Ko kigatou na hu'ai he nohonoho maase'i 'aki, o manga taki hai atu kia te Ia, "'Eaa? He'e ko au 'ine?"

²⁰ Mate hakatau atu a Jesus, "Koia te launatasi i te katoa tuma'a egua pegea, manga baa mene a maua momo bred kite supu ei-te peleti etasi. ²¹ Te Hosa o Pegea e hai ke manga hano haka papata kinia e hai ake ai na Kanukanu Tapu ia te Ia. Kae haka'aagoha te tangata kago haka soko eia te Hosa o Pegea. Koia noko gaoui i te poi he'e haka haa."

²² Te gholoba noko manga koi kai ai, ko Jesus noko sa'u ake e Ia te bred o haka 'aue ai, kae tohitohi o haiga'a atu ki ona pegea haka ako kae hai atu, "He 'osohi ake kinai, na'e tenei toku tino."

²³ Kae sa'u mai te kapu o haka 'aue, kae haiga'a atu kia te kigatou, o bibinu ai kigatou.

²⁴ *Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Tenei toku toto e singa mo'o te 'apitanga ke go he tu'utaki 'aki ai a te 'Aitu ma ba'i pegea. ²⁵ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, ko Au kago he'e binu waeni hoki, hano ano hetae kite 'ao kago binu waeni hoki ai Au maa'ogi haka pigi Au kina pegea i te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

²⁶ Te gholoba na taugua ai kigatou i te taugua ogiogi, kae boo kigatou ki te Ogo i Olives.

*Te taga gongo i te haka si'ai 'anga a Peter
(Matthew 26.31-35; Luke 22.31-34; John 13.36-38)*

²⁷ *Ko Jesus noko gea kia te kigatou, "Koutou ngatahi kago boo 'aatea, iteme'agaa na 'oti i te hai ake na Kanukanu Tapu: 'E hai kau go taa 'ia te tangata ge'o sipisipi, ka ke go maseuseu na sipisipi."

²⁸ *Ka te gholoba kago ma'ugi hoki ai Au, e hai kau go mu'a ia te koutou ki Galilee."

* **14:18** 14.18 Ps 41.9. * **14:24** 14.24 a Ex 24.8; b Jer 31.31-34. * **14:27** 14.27 Zech 13.7. * **14:28** 14.28 Mt 28.16.

²⁹ Hai atu a Peter, "Masi'igoa ko ba'i pegea kago boo 'aatea ia te Koe, ko au kago he'e hano."

³⁰ Ma te hakatau kinai a Jesus o hai atu, "Ko Au egea maa'ogi kia te koe: Te 'ao nei i maaa poo, ko koe kago haka si'ai haka togu e koe ia te Au, kae mugi o tangi haka gua te paolo."

³¹ Ka ko Peter noko pau o haka suki atu, "He'e po te mate haka pigi au kia te Koe, ko au kago he'e 'aonga te haka si'ai eau ia te Koe." Kogaa pegea noko konei agatou gegea ma'u.

*Te taakunga a Jesus i Gethsemane
(Matthew 26.36-46; Luke 22.39-46)*

³² Ko kigatou noko boo kite kunga noko mate ko Gethsemane, kae hai atu a Jesus kiona pegea haka ako, "Noho 'aki iho i te kunga nei i te gholoba e taakunga ai Au."

³³ Kae kakabe e Ia ia Peter ma James ma John o tata'o ia te Ia, ka na haka tu'u haka gongo songo ma te tiha'ia. ³⁴ Ma te hai atu Ia kia te kigatou, "Toku uso e hua'eha kinai te 'agoha manga hai kau mate; noho 'aki iho i te kunga nei o noko na'ana'a."

³⁵ Ko Jesus noko hano haka soatu, o too ki te kege o konei ana taakunga i te poi haingaohie, ke sigi'aki te gholoba haingata'a kia te Ia. ³⁶ Kae hai ake ma'u, "Tamau, ko ba'i me'a manga haingaohie kia te Koe. Sa'u 'aatea atu te kapu nei ia te Au. Ka ke noka te hai nia te siahai kinai Au, ka ke manga hai nia e siahai kinai Koe."

³⁷ Nimaa hoki atu Ia kiona pegea haka ako o kite ia te kigatou manga momoe, ma te hai atu kia Peter, "Simon, 'ai ko koe manga moe? 'Ai ko koe e he'e 'aonga te na'ana'a i he mi'i gholoba e tasi? ³⁸ Koutou he na'ana'a 'aki atu ma te taakunga, ka ke go noka tautou haa'oa ki na pakenga. Te uso e maangao, ka te tino e lologi."

³⁹ Ma te hoki a Jesus o manga taakunga hoki i na me'a kua mataa taakunga ai. ⁴⁰ Ka te gholoba noko hoki mai ai, sasa'o hoki kia te kigatou manga koi momoe, iteme'agaa ko kigatou noko manga koi sia momoe toto'a. Ko kigatou na he'e na'a po nia hai ke gegea ai kia Jesus.

⁴¹ Nimaa te hokimai hakatogu a Jesus, hai atu kia te kigatou, "Koutou manga koi momoe ma te okioki? Kua 'aonga! Te gholoba kua hetae mai. Hiina'iatu, te Hosa o Pegea e haka soko 'ia kina paaunga ana pegea 'oosongo.

⁴² Tutu'u ake, kitatou boo, tenei te pegea e haka soko ia te Au te a'u nei!"

*Te he 'osohi 'anga kia Jesus
(Matthew 26.47-56; Luke 22.47-53; John 18.3-12)*

⁴³ Te gholoba noko manga koi gea ai a Jesus, kae sopo mai a Judas te pegea ma'u i te katoa tuma'a e gua pegea haka ako. Noko tata'o mai ai te hu'ai tu'u pegea ma agatou kiba ma na ga'akau, noko kaunaki e na hakahua o na priest, ma na ako o na tagangonga, ma na 'agiki o na Jew.

⁴⁴ Te pegea noko hakasoko kua hakatinogaoui eia te haka 'igonga kia te kigatou: "Te pegea kago sosongi ai au, tenaa te tangata. Ogo he 'osohi atu kinai o kakabe o noko ge'o gaoui." ⁴⁵ Ko Judas na ghaliatu kia Jesus o haiatu, "Ako!" kae sosongi atu ia te Ia. ⁴⁶ Ma te he 'osohi saghaghi na taangata kia Jesus o kakabe ia te Ia. ⁴⁷ Ma te sa'u ake te kiba a te pegea noko manga tu'u haka hitaiaki mai o haka iho ki te guani o te hakahua o na priest o sabi te taginga o'ona.

⁴⁸ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "'Ai ko Au te pegea haka tauseke, ka ke boomai koutou ma autou kiba ma autou ga'akau ke labu ai ia te Au? ⁴⁹ *Ko ba'i 'aso Ko Au noko manga haka pata kia te koutou ma te ako ia te koutou i te Hage Tapu, ka koutou noko he'e he 'osohi kia te Au. Ka manga konei na hai, ka ke haka maa'ogiai nia e i-na Kanukanu Tapu." ⁵⁰ Ma te ti'aki ngatahi e na pegea kae he 'agiko.

⁵¹ Noko iai te tangata tamatama noko he'e 'agoaki manga mago i te ake susugu, noko ma tata'o ia Jesus. Te gholoba na labu ai e kigaatou ia te ia, ⁵² na ti'aki tona ake, kae manga tege he'e tau mago.

Te haka aba 'anga ia Jesus

(Matthew 26.57-68; Luke 22.63-71; John 18.19-24)

⁵³ Na kakabe e kigatou ia Jesus kite hakahua o na priest ma te haka putu mai ba'i pegea, na hakahua o na priest, ma na 'agiki o na Jew, ma na ako o na tagangonga. ⁵⁴ Ko Peter noko manga mugi haka mama'o, o hano kigoto i te gotomaga'e i te mu'a o te hage o te hakahua o na priest, o noho haka pigi ki na pegea ge'o o manga mumugu i te ahi.

⁵⁵ Na hakahua o na priest ma ba'i pegea itegatou puu-genga noko manga ligo e kigatou ni hai 'anga hai e Jesus o maase'i, ka kigatou hai 'ia ai a Jesus ke mate, ka noko he'e tau hai 'anga ke kite kinai. ⁵⁶ Noko 'eha tegatou gogoi 'anga haka makau ia te Ia, ka agatou gegea 'anga noko he'e goto tasi.

⁵⁷ Ka noko tutu'u ma'u kogaa o konei agatou gegea haka makau ia Jesus, ⁵⁸ * "Ko kimatou noko haka gongo kia te Ia kae konei ana gea, 'E hai kauga tuki 'ia te Hage Tapu noko 'ati epegea, ka nimaa i te tokatogu 'ao, kae 'ati

* 14:49 14.49 Lk 19.47; 21.37. * 14:58 14.58 Jn 2.19.

haka hoki tegaa, e he'e 'ati e pegea.' " 59 Ka agatou gegea 'anga noko he'e goto tasi ma'u.

60 Ma te tu'u ake te hakahua o na priest i 'ago ia te kigatou o haka anu atu kia Jesus, "'Ai ko Koe ka he'e haka tau? Te gongo aa te manga gegea haka makau ai e na pegea nei ia te Koe?" 61 Ka ko Jesus noko manga ngongoto, he'e haka tau kinai.

Haka anu hoki te hakahua o na priest kia Jesus, "'Ai tenaa koe te 'Agiki Taga'ia, te Hosa o te Hakagaoinga e Tasi?"

62 *Haka tau a Jesus o hai atu, "Ko Au. Ka koutou e hai ke go hiina'i ki te Hosa o Pegea manga noho i te pa'asi maui o te 'Aitu e Hu'ai To'a kae a'u i na po'ao o te gangi."

63 Ma te lagilagi e te hakahua o na priest ona ake, kae hai atu, "'Eaa? 'Ai ko kitatou koi siahahai ma'u ni pegea ke 'atigongo haka makau? 64 *Koutou kua haka gongo atu ki Ana igho 'anga, e kohea autou tegeu'a?"

65 Ma te haka tu'u he ngaa'esu 'aki na pegea ia te kigatou kia Jesus, kae nono'a titingi ma'u e kigaatou na mata, husu ia te Ia i ogaatou gima, kae hai atu, "Taauga mai!" Kae kakabe e na pegea ge'o ia te Ia o kogu.

Te haka si'ai 'anga a Peter

(Matthew 26.69-75; Luke 22.54-62; John 18.13-18,25-27)

66 Ka te gholoba noko manga iai a Peter i te gotomaga'e i te mu'a o te hage, a'u te guani i na guani haahine o te hakahua o na priest. 67 Tena ina 'anga kia Peter manga mumugu i te ahi, koia noko ina titingi kia Peter o hai atu, "Ko koe noko manga haka pata ma'u kia Jesus mai Nazareth!"

68 Ka noko haka si'ai e Peter kae hai atu, "E he'e na'a eau, ma te he'e gaataki eau po nia te manga gea kinai koe." Kae tu'u o hinatu ki te aga o te hage.

69 Te gholoba noko ina 'atu ai te guani hahine kia te ia i te kungaa, gea hoki atu ki na pegea noko manga tutu'u, "Te tangata nei te pegea ia te kigatou." 70 Haka si'ai haka hoki e Peter.

Nimaa he'e taungagogo, na pegea noko tutu'u haka hitaiaki noko hai atu kia Peter, "Emaa'ogi, kokoe te pegea ia te kigatou, iteme'agaa kokoe te pegea mai Galilee."

71 Ka ko Peter na haka tu'u te baa logho ia te ia kae aguagu kia te kigatou, "E he'e mi'i na'a eau te tangata e hai kinai koutou nei."

72 Ma te manga ghali o tangi haka hoki te paolo, ma te maanatu hoki a Peter kite gea 'anga a Jesus noko hai kia te ia, "Ko koe kago haka si'ai haka togu e koe ia te Au, kae

* 14:62 14.62 Dan 7.13. * 14:64 14.64 Lev 24.16.

mugi o tangi haka gua te paolo." Koia na hu'ai 'agoha ma te magepe.

15

Ko Jesus noko tu'u 'ago ia Pilate

(Matthew 27.1-2,11-26; Luke 23.1-25; John 18.28—19.16)

¹ Nimaa ite mahoata pipilu, na hakahua ona priest na hakatahi'aki ma na 'agiki ona Jew, ma na ako ona tagangonga, ma ba'i pegea itegatou tu'uganga puge, o hai agatou paaunga. Ma te gii e kigatou ia Jesus, kae kakabe o haiga'a ia te Ia kia Pilate.

² Ka na haka anu a Pilate kia Jesus o hai atu, "'Ai ko Koe te Hakahua o na Jew?"

Haka tau a Jesus o hai atu, "'Oo tenaa te manga gea mai ai koe."

³ Ma te haka pipiki na hakahua o na priest kia Jesus i na hai 'anga 'eha to'a. ⁴ Ma te haka anu hoki atu a Pilate kia Jesus, "Ko Koe e pau a na pegea nei o 'atigongo haka makau ai i ba'i hai 'anga. 'Ai ko Koe ka he'e haka tau kinai?!"

⁵ Ka ko Jesus noko pau o he'e haka tau kinai, o hu'ai langalanga ai a Pilate.

⁶ Ka te paaunga ote hakatahinga ote Passover, te haka tausuu e Pilate he launatasi ina pegea kagohia haka ene 'aki ai te 'apitanga ke haka tausuu. ⁷ Ka te pegea e ingoa ia Barabbas noko manga i te kagohia ma na pegea noko taa e kigatou na pegea i tegatou haka hetata'i 'anga ki te gahumanu. ⁸ Boo ake te 'apitanga o he hakaene 'aki kia Pilate, ke hai nia e ta'anga hai eia kia te kigatou.

⁹ Ma te haka anu atu a Pilate, "E siahahai koutou kau haka tausuu 'ia te hakahua o na Jew kia te koutou?" ¹⁰ Noko na'a e Pilate na hakahua ona priest noko manga 'i'ita o haiga'a e kigaatou ia Jesus kia te ia. ¹¹ Ka na hakahua o na priest noko usuusu e kigaatou te 'apitanga ke hai a Pilate ke haka tausuu eia ia Barabbas, ke haka suihaki ia Jesus.

¹² Ma te haka anu hoki atu a Pilate kia te kigatou, "Ka niaa e hai kau hai 'ia ki te pegea e mate e koutou te hakahua o na Jew?"

¹³ Ngengege atu a kigatou, "Taa atu ia te Ia ki te kros!"

¹⁴ Ma te haka anu hoki atu a Pilate, "'Eaa, tehea te hai 'anga maase'i noko hai e Ia?"

Kae manga haka soso ake 'agaatou ngengege 'anga, "Taa atu ia te Ia ki te kros!"

¹⁵ Ko Pilate noko manga siahai ke haka maagaohie eia te 'apitanga, mate haka tausuu eia ia Barabbas kia te kigatou, kae tuku ia Jesus ke kogu, kae haiga'a ma'u ia te Ia ke taa ki te kros.

*Te sogi babage 'anga kia Jesus
(Matthew 27.27-31; John 19.2-3)*

¹⁶ Na taangata hai tau'a na kakabe e kigatou ia Jesus ki te hu'ai hage ote hakahua ia Pilate, o haka putu mai kinai kogaa pegea i na taangata hai tau'a. ¹⁷ Haa mago e kigatou ia Jesus i te ake uga sesenga, kae hige e kigatou te ha'u 'crown' i na kaubago hotohoto o haka eke i te 'ugu o Jesus. ¹⁸ Kae ngengege ia te Ia o hai atu, "Oho ia te Koe, te hakahua o na Jew." ¹⁹ Kae pe'epe'e haka he hokihoki saki e kigatou te 'ugu o Jesus i te ga'akau, mate he ngaa'esu'aki kia te Ia. Kae he tokotugi 'aki o sogi kia Jesus. ²⁰ Ka te gholoba noko maa babage ai kia te Ia, kae 'ui e kigatou te ake uga sesenga, kae haa mago hoki i na ake o 'Ona, 'io mugi a kigatou o kakabe ia Jesus ke taa ki te kros.

*Te taa 'anga ki te kros
(Matthew 27.32-44; Luke 23.26-43; John 19.17-27)*

²¹ *Noko iai te tangata mai Cyrene tena ingoa ko Simon, te tamana o Alexander ma Rufus, koia noko manga hinaiho mai te kakai 'anga i taha ki te hu'ai manaha, ka na manga haka matakutaku e kigatou o 'amo eia te kros. ²² Noko kakabe e kigatou ia Jesus ki te kunga noko mate ko Golgotha, (e gaataki "Te Kunga o te Puso 'ugu"). ²³ Nimaa hetae ki Golgotha, kae haiga'a e kigatou te waeni haka higohigo i na 'myrrh', ka na he'e binu e Ia. ²⁴ *Ma te taa e kigatou ia Jesus ki te kros, kae tuhatuha e kigatou ona ake, 'io hai e kigatou te babage 'anga i na daes ke na'a ai po nia te ka taki ga'u e kigatou.

²⁵ Ko Jesus noko taa ki te kros i te 9 kiloko i te taha'ata. ²⁶ Te kanukanu 'anga o te haka makau 'ia 'anga a Jesus o taa 'ia noko konei na haka sahe: "Te Hakahua o na Jew."

²⁷ *Noko taa haka pigi e kigatou te toka gua taangata kaia'ia kia Jesus, tegaa i te pa'asi maui ma tegaa i te pa'asi sema. ²⁸ [Te hai 'anga nei noko haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu noko hai ake:

"Ko Ia noko haka sahe haka pigi 'ia ki na pegea 'oosongo."]

²⁹ *Na pegea noko manga he sigisigi haki noko manga gegea maase'i kia Jesus, mate he nounou 'aki ogatou 'ugu, kae hai ake, "Tena Koe noko hai ke tuki te Hage Tapu ka ke go 'ati hoki i te togunga 'ao. ³⁰ Haka ma'ugi iho ia te Koe, o iho mai i te kros na!"

³¹ Na hakahua ona priest mana ako ona tagangonga noko maa babage ma'u kia Jesus, o hai ake, "Noko manga

* **15:21** 15.21 Rom 16.13. * **15:24** 15.24 Ps 22.18. * **15:27** 15.27 Is 53.12.

* **15:29** 15.29 a Ps 22.7; 109.25; b Mk 14.58; Jn 2.19.

haka ma'ugi e Ia kogaa pegea, kae he'e 'aonga te haka ma'ugi ia te Ia! ³² Te 'Agiki Taga'ia nei, te Hakahua o Israel, ke iho mai i te kros, ka kitatou hiina'i kinai ka kitatou too kia te Ia!" Ka ko gua pegea noko taa 'ia haka pigi kia Jesus, noko babage ma'u kia te Ia.

Te mate 'anga a Jesus

(*Matthew 27.45-61; Luke 23.44-56; John 19.28-30,38-42*)

³³ Nimaa i te 'ao'atea, te 'atuhenua ngatahi na poo'ugi o hano ano 3 kiloko ga'aa page. ³⁴ *Nimaa i te ga'aa page, ko Jesus noko hai tena hu'ai ngege 'anga o hai ake, "Eloi, Eloi, lama sabachthani?" E haka gaataki, "Toku 'Aitu, Toku 'Aitu, 'eaa e ti'aki ai e Koe ia te Au?"

³⁵ Te gholoba noko haka gongo ai kinai na pegea noko manga tutu'u hitaiaki, kogaa ia te kigatou noko hai atu, "'Aia haka gongo atu, ko Ia manga ngege ia Elijah."

³⁶ *Ma te tege te launatasi tangata o hai te bai kona ki te me'a maguu, o tuku ki te ga'akau o haka to'o ake kia Jesus ke binu ai, kae hai atu, "Saunonoa atu kinai, ka ke mataa hiina'i kinai po ka a'u a Elijah o sa'u iho ia te Ia i te kros!"

³⁷ Ko Jesus na hai tena hu'ai ngege 'anga kae manaba tena manaba taha'aki.

³⁸ *Ka te laoa maatogu noko i te uso o te Hage Tapu na manga muna o maha'a gua, haka tu'u iho i 'agunga o hinaiho ano hetae ki gago. ³⁹ Ka te tugi tau'a noko manga tu'u 'ago ia Jesus, na haka gongo ki tena ngege 'anga, kae ina ma'u ki te kogaa ana mate 'anga, o hai ake, "E maa'ogi to'a, te tangata nei te Hosa o te 'Aitu."

⁴⁰ *Ka noko manga tutu'u haka makabaa na haahine o manga mata mai kinai, noko iai a Mary mai Magdala, ma Salome, ma Mary te tinana o te tamatama ia James ma te taina ia Joses. ⁴¹ Na haahine nei noko tata'o mai ia Jesus mai Galilee o manga baa siko ia te Ia. Noko 'eha kogaa haahine noko tata'o mai ia Jesus ki Jerusalem noko manga i te kungaa ma'u.

Te tanu 'anga ia Jesus

(*Matthew 27.57-61; Luke 23.50-56; John 19.38-42*)

⁴² Te 'ao na, te 'Ao Ngaague (te 'ao 'io mugi te 'Ao Okioki), ka noko hai hano ke ahiahi. ⁴³ Ko Joseph mai Arimathea, na toka manaba o hano o haka ene kia Pilate i te tino o Jesus. Ko Joseph te pegea pagongia i te tu'uganga puge a na Jew, koia noko manga hitagi ma'u i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ⁴⁴ Ka ko Pilate na gegema'ugi i te gongo 'anga ko Jesus kua pau o mate, ma te pogo 'aki i te tugi tau'a o haka anu kia te ia po ko

* **15:34** 15.34 Ps 22.1. * **15:36** 15.36 Ps 69.21. * **15:38** 15.38 Ex 26.31-33.

* **15:40** 15.40 Lk 8.2,3.

Jesus kua pau o mate. ⁴⁵ Te na'a 'anga e Pilate i te tugi tau'a ko Jesus kua pau o mate, ma te tuku eia te tino o Jesus kia Joseph. ⁴⁶ Ma te tau'i e Joseph na laoa susugu, kae sa'u iho eia te tino o Jesus, o pegu i na laoa susugu, o tuku eia te tino ki te takotonga noko kegi i te ogo hatu, kae hugihugi eia te hu'ai hatu o titingi ai te mata o te takotonga. ⁴⁷ Ko Mary mai Magdala, ma Mary te tinana o Joses noko hiina'i ki te kunga noko haka takoto kinai ia te Ia.

16

Te ma'ugi hoki 'anga a Jesus

(Matthew 28.1-8; Luke 24.1-12; John 20.1-10)

¹ Nimaa te ahiahi na 'oti ai te 'Ao okioki, ko Mary mai Magdala, ma Salome, ma Mary te tinana o James, noko tau'i e kigatou na me'a tutuu gaoui, kigatou boo 'ia o gigingi ki te tino o Jesus. ² Nimaa i te mahoata pipilu o te 'ao mu'a i te gholoba noko sopo ai te ga'aa, kae boo kigatou kite takotonga, ³ o haka anuanu 'aki kia te kigatou soko, "Koai e hai ke go hugi te hu'ai hatu i te mata o te takotonga?"

⁴ Ka te gholoba na hiina'i haka tutu'u atu ai kigatou, te hu'ai hatu kua hugi 'ia. ⁵ Nimaa he uguhi kigatou kigoto i te takotonga, mate hiina'i kite tangata tamatama mago i na laoa susugu manga noho i te pa'asi mau, ma te manga he matataku 'aki.

⁶ Ma te hai atu te tangata, "Noka tautou he matataku 'aki. Koutou manga sasaga ia Jesus mai Nazareth na taa 'ia kite kros. Ko Ia kua ma'ugi hoki! Ko Ia e he'e kitea i te kunga nei. Hiina'i mai ki te kunga noko tanu ai ia te Ia. ⁷ *Kae boo atu o he 'atigongo 'aki ki ona pegea haka ako ma Peter, 'Ko Ia kua mu'a ia te koutou ki Galilee. Tena te kunga kago hiina'i ai koutou kia te Ia, ke noho ki nia noko gea ai kia te koutou.' "

⁸ Na haahine na he popoge 'aki ma te he sopomananaba 'aki, o manga sosopo iho i te takotonga o he 'agiko, ko kigatou noko he'e gegea ki he pegea, iteme'agaa ko kigatou noko hu'ai matataku.

Na haka 'agi tino 'anga a Jesus

(Matthew 28.9-10,16-20; Luke 24.13-53; John 20.11-23; Acts 1.6-11)

⁹ [Te 'aso noko ma'ugi hoki ai a Jesus i te mahoata pipilu o te 'ao mu'a, ko Ia na mataa haka 'agitino kia Mary mai Magdala, te hahine na pagepage ai e Jesus te toka hitu haagiki songo. ¹⁰ Ko ia na hoki o 'atigongo kitegatou tu'uganga noko manga tatangi mate magegepe. ¹¹ Te

* 16:7 16.7 Mt 26.32; Mk 14.28.

gholoba na haka gongo ai kigatou ko Jesus kua ma'ugi hoki, ka kua ina ma'u kinai ia, ko kigatou noko he'e too kinai.

¹² Kae mugi a Jesus o haka 'agitino kite tokagua ia te kigatou. Ka noko hai o'Ona noho ite haka 'agi tino'anga kia te kigaaua ite 'aso noko ma giu ai ki na kunga henua o'ogaaua. ¹³ Ko kigaaua nei na giu o 'atigongo'aki ai kia te kigatou ngatahi, ka ko kigatou noko he'e too kinai ma'u.

¹⁴ Mugi a Jesus o haka 'agitino kite katoa tuma'a etasi pegea haka ako ite gholoba noko manga kai ai kigatou, o too aki kia te kigatou i tegatou he'e too kia te Ia ma 'agatou mogi 'anga o he'e siahahai ke too ki na pegea kua hiina'i kia te Ia i tena ma'ugi hoki 'anga.

¹⁵ *Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Boo atu ki ba'i kunga i te kege nei o tohi'aki i te Gongo Gaoi ki ba'i pegea. ¹⁶ Ko ai kago too kite Gongo Gaoi o gogomi e hai ke go ma'ugi, ka ko ai e he'e too, e hai ke go kagohia. ¹⁷ Na pegea kago too kinai, e hai ke go haiga'a kinai na haka 'igonga nei: Ko kigatou e hai ke go pagepage haagiki songo i toku ingoa. Ko kigatou e hai ke go gegea i ni hegeunga ho'ou. ¹⁸ Ko kigatou kago he 'osohi ki ni ngata taa pegea, po e bibinu e kigatou ni bai e 'aonga te mamate ai, ka kago he'e hai songo ia te kigatou. Ko kigatou e hai ke go haka eke ogatou gima ini pegea masasaki ogo maa'ugi."

¹⁹ *Nimaa 'oti i te gea a te Hakahua ia Jesus kia te kigatou, kae to'ogia ia te Ia kite nuku ite gangi, o noho ite pa'asi maui o te 'Aitu. ²⁰ Kae boo na pegea haka ako o tohi'aki i ba'i kunga, kae hai hekau haka pigi a te Hakahua kia te kigatou, o haka maa'ogi tena haka hegeunga i na haka 'igonga noko hai ma'u.]

* **16:15** 16.15 Acts 1.8. * **16:19** 16.19 Acts 1.9-11.

LUKE

Te Gongo Gaoi noko kanukanu e Luke

1 Kia Theophilus. Kua 'api pegea hai agatou hekau gaoi te kanukanu ekigatou na gongo ona hai'anga kua 'oti i te haka maa'ogi mai kia te kimatou. 2 O manga papata ki na hai'anga noko 'atigongo ai kia te kimatou na pegea noko mataa hiina'i kinai mate hai hekau kinai. 3 Ite ghaghinga i te ligo gosigosi eau ona haka tu'u mai'anga, kae noho ake e gaoi kau haka mamamu 'ia o kanukanu atu ai kau hogahoga 'ia kia te koe, 'agiki. 4 E hai eau na hai'anga nei ke na'a gaoi e koe na me'a na 'oti i te ako kia te koe.

Te gongo o te haka haa 'anga a John Baptist

5 *I na 'aso o Herod te hakahua o Judea, noko iai te priest tena ingoa ko Zechariah, te priest o te hanohano o Abijah, ka ko tena uguugu ia Elizabeth te makupuna o Aaron. 6 Ko kigaaua ngatahi noko tinoga ai kina mata o te 'Aitu, kae pipiki gaoi e kigaaua ba'i haka hegeunga ma na tagangonga a te 'Aitu. 7 Ka ko kigaaua noko he'e tau tama giki iteme'agaa ko Elizabeth te meetogho, ka ko kigaaua na he tauiku 'aki ma'u.

8 Nimaa itegaa 'aso, ko Zechariah noko sui o hai hekau ai i te hekau ana priest i 'ago ia te 'Aitu. 9 Ite ghaghi i te hesuinga ona priest, koia na tuku 'ia ke hano kigoto i te Hage Tapu o te 'Aitu, ke tutuai ni me'a tutuu gaoi ke taakunga ai kia te 'Aitu. 10 Nimaa hetae kite gholoba o te tutu'anga na me'a tutuu gaoi, ko ba'i pegea sosi noko manga noho 'aki i tu'a o noko manga taakunga.

11 Mate haka'agitino te ensel o te 'Aitu kia teia, noko manga tu'u i te pa'asi maui o te olta tutu ona me'a tutuu gaoi. 12 Te gholoba noko ina ai a Zechariah kite ensel, koia noko gegema'ugi o hu'ai mataka ai. 13 Ka noko hai atu te ensel kia teia, "Noka tau mataka, Zechariah, na'e tau taakunga 'anga kua hakagongo kinai ate 'Aitu: Ko tou uguugu ia Elizabeth e hai kego hakahaa eia mo'ou he hosa, kae ogo haka ingoa atu e koe ko John. 14 Koia kago magaohie ai koe, ma tau siasia ai. Ko ba'i pegea kago sisia ma'u itena sopo'anga. 15 *Koia kago hua'eha i 'ago ia te 'Aitu. Koia kago he'e 'aonga te binu ini waeni, po ni bai to'a, ka koia e hai kego honu i te Spirit Tapu, ma kaa sopo. 16 Kago 'api pegea i Israel kago to'o haka hoki mai eia kite

* 1:5 1.5 1 Chr 24.10. * 1:15 1.15 Num 6.3.

'Agiki te 'Aitu ogatou. ¹⁷ *Koia e hai kego mu'a mai ite Hakahua, ma te 'igo'igo ma na taganga noko hai e Elijah, ke haka haagi ai na uso o na tamana ki agatou tama giki, ma te ke haka haagi na pegea he'e mangangao ke he 'igo'igo'aki pe na pegea gaoui, ma te ke haka ngaague ai te 'apitanga kia te 'Aitu."

¹⁸ Ko Zechariah noko haka anu ki te ensel o hai atu kinai, "Ehai ke kohea na na'a eau te hai'anga nei, ia te au kua tauiku, kae tauiku ma'u toku uguugu?"

¹⁹ *Mate hakatau te ensel o hai atu kinai, "Koau ko Gabriel. Koau manga tu'u 'ago ia te 'Aitu, kae hakato'o mai ia te au o a'u, kau gea kia tekoe mate kau 'atigongo kia tekoe ite gongo gaoui nei. ²⁰ Kate gholoba nei, ko koe ka he'e 'aonga tau gea o hano aano hetae kite 'aso e hai kego maa'ogi mai ai te hai'anga nei, iteme'agaa ko koe kua he'e too ki aku gea 'anga, kae hai kego haka maa'ogi ma kaa hetae ki tena 'aso."

²¹ Te 'apitanga noko hitagi goa ia Zechariah ma tegatou helangalanga'aki po 'eaa enohogoa ai ia igoto ite Hage Tapu. ²² Te gholoba noko sopo hoki iho ai, koia noko he'e 'aonga tena gea kia te kigatou, ma te na'a e kigatou koia kua hai tena maatanga ite Hage Tapu. Koia noko manga haka hegeu 'aanga kia tekigatou, ia teia na pau o he'e 'aonga tena gea.

²³ Nimaa 'oti ite hai ana hekau, kae hoki kitena hage. ²⁴ Nimaa 'oti kogaa gholoba, ko tena uguugu ia Elizabeth na haitama, ka tena gimanga maahina koia noko manga ina haka ma'u ai he'e sehu. ²⁵ Ko Elizabeth noko hai tena gea'anga o haiake, "Te 'Aitu kua hai e Ia te hai'anga nei kia te au. Na 'ao nei kua haka'agiai tena 'agoha, mate haka noka ai e Ia taku nohonoho maase'i i'ago ite 'apitanga."

Te gongo o te haka haa 'anga a Jesus

²⁶ Nimaa ononga maahina te haitama a Elizabeth, ko te 'Aitu noko tuku e Ia te ensel ia Gabriel o hano ki Nazareth, te manaha i Galilee, ²⁷ *ki te launatasi hahine taupo'ou he'e hai taangata, kae he ahoaho 'aki ma te tangata e mate tena ingoa ko Joseph te pegea i te hanohano o David. Te hahine he'e hai taangata tena ingoa ko Mary. ²⁸ Te ensel noko hano kia Mary o hai atu kinai, "Te goto maagie kia te koe. Ko koe kua hu'ai tau babae 'ia. Te 'Aitu manga haka pata kia te koe."

²⁹ Ko Mary noko hu'ai maikia ite gea'anga ate ensel, ma tena langalanga poe kohea gaa na gaataki te haka 'atu'atu'anga nei. ³⁰ Ka te ensel noko hai atu kia te ia,

* 1:17 1.17 Mal 4.5,6. * 1:19 1.19 Dan 8.16; 9.21. * 1:27 1.27 Mt 1.18.

“Noka tau matakū, Mary, na'e kokoe kua taubabae e te 'Aitu. ³¹ *Ko koe e hai ke go hai tama ogo haka haa ma'au he tama, ogo haka ingoa ko Jesus. ³² *Ko Ia e hai ke go hua'eha mate go mate te hosa o te 'Aitu Hu'ai Ma'u'agunga. Te 'Agiki ia te 'Aitu e hai ke go tuku kia te Ia te hakahua 'anga a te tupuna ia David. ³³ Ko Ia e hai ke go Hakahua kite hanohano o Jacob ke noho goa, ma tena hakahua 'anga kago he'e 'aonga te 'oti.”

³⁴ Ko Mary noko hai atu kite ensel, “E hai ke kohea na maa'ogi mai te hai 'anga nei, iteme'agaa ko au te hahine he'e na'a eau he tangata?”

³⁵ Ka noko haka tau te ensel kia te ia o hai atu kinai, “Te Spirit Tapu e hai kego a'u kia te koe, ma na taganga o te 'Aitu Hu'ai Ma'u'agunga e hai kego ekenga ia te koe, ka te tama 'iti'iti tapu e hai kego sopo ia te koe e hai kego mate te Hosa o te 'Aitu. ³⁶ Ko Elizabeth ma'u tou 'atima'ogi ka hai ma'ana he tama'iti'iti i tena tauiku 'anga nei, ka koia manga na'a ia te meetogho, ka kua ononga maahina te haitama. ³⁷ *E si'ai he me'a ke haingata'a kia te 'Aitu.”

³⁸ Mate haka tau a Mary o hai atu, “Koau te guani o te 'Aitu. Manga 'aonga te hai kia te au te hai 'anga e gea kinai koe.”

Ma te mugi te ensel o hano 'aatea ia te ia.

Te maatakinga a Mary kia Elizabeth

³⁹ Te gholobana, ko Mary noko ngaague o ghali o hano kite manaha ina kunga henua ina ogo o Judea. ⁴⁰ Nimaa hano a Mary o ugu kite hage o Zechariah o oho atu e ia ia Elizabeth. ⁴¹ Te gholoba noko haka gongo ai a Elizabeth kite oho 'anga a Mary, mate ngaguegue te tama 'iti'iti ite tina'e, ka ko Elizabeth na honu ite Spirit Tapu. ⁴² O hai ai tena hu'ai gea 'anga o hai atu, “Te hakagaoui kia te koe o sigi iba'i haahine, mate hakagaoui ma'u kite tama 'iti'iti kago sopo ia te koe! ⁴³ Ka eaa e hai ai te hu'ai hai 'anga gaoui kia te au nei, te a'u te tinana o toku Hakahua o ina kia te au? ⁴⁴ Te gholoba kua haka gongo atu ai au ki tau oho 'anga, te tama 'iti'iti i toku tina'e kua ngaguegue i te magaohie. ⁴⁵ Te hakagaoui kia te koe kua too kinia noko gea ai a te 'Aitu kia te koe kago haka maa'ogi mai.”

Na taugua a Mary

⁴⁶ Ma te konei na to'o a Mary:

“Toku hinangago e haka e'eha ia te 'Aitu.

⁴⁷ Ma toku uso e maagaohie kia te 'Aitu, toku Ma'ugi sanga.

* 1:31 1.31 Mt 1.21. * 1:32 1.32 2 Sam 7.12,13,16; Is 9.7. * 1:37 1.37 Gen 18.14.

48 *Iteme'agaa kua maanatu mai i te noho haka'agoha o tena guani nei.

Haka tu'u i te 'aso nei o hano ki ba'i 'atu tangata e hai ke go noko hegeu kia te au, ko au te pegea hakaga'oi 'ia.

49 Iteme'agaa ko te 'Aitu Hu'ai Taganga kua hai e Ia na hu'ai hai 'anga kia te au.

Tena ingoa e tapu.

50 Tena 'agoha manga haka soo atu ki na pegea e pago kia te Ia i te 'atu tangata nei ki kogaa 'atu tangata.

51 Ko Ia noko hai e Ia na hu'ai hekau i na gima; ko Ia noko hai e Ia o maseuseu na pegea siga i agatou tegeu'a haka mamanu maase'i.

52 *Ko Ia noko tuku gago e Ia na hu'ai hakahua i ogatou hakahua 'anga,

kae haka ma'u 'agunga e Ia na pegea haka ma'u gago.

53 Ko Ia noko haangai e Ia na pegea he ongea 'aki i na me'a ga'oi,

kae hai e Ia na pegea ga'u o boo huhu gima.

54 Ko Ia noko 'aabaki ki tena guani Israel, ma te maanatu ke noko 'agoha

55 **ia Abraham ma tena hanohano ki ba'i 'aso ke 'oti, ke noho ki ana tukungaa kupu ki otatou tupuna."

56 Ko Mary noko haka pata kia Elizabeth o togunga maahina 'io mugi o hoki ki tena manaha.

Te sopo 'anga a John Baptist

57 Nimaa hetae kite 'aso o Elizabeth noko hai ke hai ai ma'ana he tama 'iti'iti, koia noko guea o hai tena tama.

58 Na hemasi'inga a Elizabeth e pata mai, ma na pegea o tena hohoga 'anga na haka gongo ko te 'Aitu kua haka 'agi tena hu'ai 'agoha kia te ia. O sisia hakapigi ma'u kia te ia.

59 *Nimaa i te bagunga 'ao, ko kigatou noko boomai ke kuga te tama 'iti'iti, ma te kigatou haka ingoa 'ia ki te ingoa o te tamana ia Zechariah. 60 Ka kote tinana noko gea o hai atu, "Si'ai! Koia e hai ke haka ingoa ko John."

61 Ka noko hai atu kigatou kia te ia, "E si'ai he launatasi iou 'atima'ogi hai eia te ingoa na."

62 Mate haka anuanu he 'aaunga 'aki kia te tamana, ke na'a po tehea te ingoa e siahai ia ke tuku kite tama 'iti'iti.

63 Mate haka ene a Zechariah o to'o mai kinai te pa'asi ga'akau o tosi kinai te, "Tena ingoa ko John." Ko ba'i pegea na he gege ma'ugi 'aki ai. 64 Te mi'i gholoba na, ko Zechariah

* 1:48 1.48 1 Sam 1.11. * 1:52 1.52 Job 5.11; 12.19. * 1:55 1.55 Gen 17.7.

* 1:55 1.55 1 Sam 2.1-10. * 1:59 1.59 Lev 12.3.

na luga te ngutu kae tausuu te 'agego, o haka tu'u te gea, haka'e'ha ia te 'Aitu. ⁶⁵ Ko ba'i hemasi'inga epata mai na hu'ai matataku ai, ka te gongo o na hai'anga nei kua mahoga i ba'i kunga henua i na ogo o Judea. ⁶⁶ Ko ba'i pegea noko haka gongo ite gongo nei noko he tu'ia 'aki ai ma te kogaa agatou hegeu, "Te tama 'iti'iti nei kago kohea gaa o na noho?" Iteme'agaa na taganga o te 'Aitu kua tuku kia te ia.

Na taugua a Zechariah

⁶⁷ Ko Zechariah te tamana o John noko honu ite Spirit Tapu o kogaa ana taauga:

⁶⁸ "Kitatou haka'e'ha ia te Hakahua, te 'Aitu o Israel! Iteme'agaa ko Ia e a'u ke tau'i haka hoki ona pegea.

⁶⁹ Ko te 'Aitu e haiga'a mai e Ia tetatou Ma'ugi sanga Hu'ai Taganga i te hanohano o tena guani ia David.

⁷⁰ (Ko te 'Aitu noko konei ana gea i ona taauga 'esi'esi i na 'aso na sigi),

⁷¹ Te Ma'ugi sanga kia te kitatou i otatou makau, ma ba'i pegea gotoa'a kia te kitatou,

⁷² ke haka 'agi tena kumu ki otatou tupuna

ma tena maanatu hoki ki ana tukungaa kupu 'esi'esi.

⁷³ Tena tukungaa kupu maa'ogi noko hakamaa'ogi e Ia ki tetatou tupuna ia Abraham:

⁷⁴ ke hakasao ia te kitatou i na gima o na makau otatou, ka ke hai ia te kitatou he toka mananaba 'aki,

kitatou hai hekau kia te Ia

⁷⁵ i te tapuaki ma te tinoga'i kia te Ia i ba'i 'aso o taatou.

⁷⁶ *Ka ko koe taku tama 'iti'iti,

e hai kego mate ia te koe te taauga o te 'Aitu e Hu'ai Ma'u 'agunga;

ia te koe e hai kego mataa hai hekau kia te 'Agiki

i te haka ngaague te aga kia te Ia,

⁷⁷ ke hogahoga ki ona pegea te gongo o te ma'ugi

i te haka noka ogatou 'oosongo.

⁷⁸ Iteme'agaa te 'agoha o tetatou 'Aitu

kua haiga'a mai o noho pe te ga'aa e ta'aki o a'u kia te kitatou mai te gangi,

⁷⁹ *ke maagama ki na pegea manga noho 'aki i te poo'uinga,

ma na pegea manga noho 'aki i te 'ata o te mate,

ma te ke hutiaki ia te kitatou i te aga o te goto maagie."

⁸⁰ Te tama 'iti'iti nei noko ngasogo ake o tau hinangago i te Spirit; ka koia noko manga kakai i te tugatea aano hetae ki tena 'aso noko sopo o haka 'agi ai ia te ia ki te 'apitanga o Israel.

* 1:76 1.76 Mal 3.1. * 1:79 1.79 Is 9.2.

2

Te sopo o Jesus
(Matthew 1.18-25)

¹ Ina 'aso o Caesar Augustus, noko hai ai tena tukunga, ko ba'i pegea o na kakai'anga o Rome e hai ke haka sahe taki tasi ia te kigatou. ² (Te haka sahe 'anga a pegea noko hai nei, noko mataa hai ina 'aso o Quirinius noko hakahua ai i Syria.) ³ Ko ba'i pegea na taki giu ki ogatou manaha ke taki tosi ai ogatou ingoa.

⁴ Ko Joseph ma'u noko hano i Nazareth, te manaha i Galilee kite manaha o te Hakahua David i Judea e mate tena ingoa ko Bethlehem, iteme'agaa koia te pegea o te hanohano o David. ⁵ Koia noko hano kite kungaa, ke tosi haka pigi ia te ia kia Mary, te pegea noko he ahoaho 'aki ki gaaua taka, ka ko Mary kua tina'e huhuga. ⁶ Te gholoba noko manga noho 'aki ai kigaaua i Bethlehem, te tama 'iti'iti na hetae tena 'aso ke sopo ai. ⁷ Ko Mary na guea o hai tena tama 'ugumatu'a, noko pegu eia i na laoa o haka takoto i te kunga haangai o na buluka, iteme'agaa na he'e tau kunga kia te kigaaua i te hage kakai o na pegea lango.

Na taangata ge'o sipisipi mana ensel

⁸ Noko iai na taangata ge'o sipisipi noko manga kakai i mouku o ge'o agatou sipisipi i te poo. ⁹ Te ensel o te 'Aitu noko haka 'agitino kia te kigatou, mate mamagunga o te 'Aitu noko maagamatia ai kigatou o matataku ai. ¹⁰ Ma te hai atu te ensel kia te kigatou, "Noka tautou matataku, na'e to'o mai eau te Gongo Gaoi, kago haiga'a te hu'ai magaohie ki ba'i pegea. ¹¹ Te ma'ugi sanga kia te koutou kua sopo i te 'aso nei i te manaha o David, ko Ia te 'Agiki Taga'ia, te 'Aitu. ¹² Tenei te haka 'igonga kego na'a ai e koutou: Kago kite e koutou te tama 'iti'iti manga pegu i na laoa o haka takoto i te kunga haangai o na buluka."

¹³ Mate ghali te hu'ai tu'uganga mai tegangi o haka 'agitino haka pigi kite ensel noko mataa a'u, o noko manga taugua haka e'eha kia te 'Aitu, o kogaa agatou to'o, ¹⁴ "Te mamagunga kia te 'Aitu e hu'ai ma'u'agunga, ma te goto maagie ki te kege nei ki na pegea manga magaohie kinai a te 'Aitu."

¹⁵ Te gholoba na boo 'aatea ai na ensel ia te kigatou i tegatou giu'anga kite gangi, na pegea ge'o sipisipi noko kogaa agatou hegeu, "Kitatou boo ki Bethlehem o hiina'i kite hai'anga e hai nei, na'e kua 'oti i te 'atigongo ai te 'Aitu kia te kitatou."

¹⁶ Ko kigatou na ghali o boo o kite ia Mary ma Joseph mate tama 'iti'iti manga haka takoto kite kunga haangai

o na buluka. ¹⁷ Te gholoba noko hiina'i ai kigatou kia te Ia, ko kigatou na 'atigongo boo i nia kua 'atigongo ai te ensel kia te kigatou ina noho o te tama 'iti'iti nei. ¹⁸ Na pegea noko haka gongo kinai, na hu'ai hetu'ia 'aki i na hai'anga noko hogahoga e na pegea ge'o sipisipi kia te kigatou. ¹⁹ Ka ko Mary noko manga pipiki eia na hai'anga nei o manga hai tegeu'a kinai ite uso. ²⁰ Na pegea ge'o sipisipi noko giu ma tegatou taugua haka e'eha kia te 'Aitu i ba'i me'a kua haka gongo ai ma te hiina'i kinai, noko manga papata ki na hai'anga noko hogahoga e te ensel kia te kigatou.

Te haka ingoa 'anga a Jesus

²¹ *Nimaa hetae kite bagunga 'ao, te 'aso haka pau ke kuga ai te tama 'iti'iti, ko Ia na haka ingoa ko Jesus, te ingoa noko tuku e te ensel ka koi he'e hai tama ai a Mary.

Ko Jesus noko haka 'agi i te Hage Tapu

²² Nimaa hetae kite 'aso ke haa ma'a ai ke 'aonga ki na tagangonga a Moses, ko Joseph ma Mary noko to'o e kigaaua ia te Ia ki Jerusalem, ke haka 'agi kia te 'Aitu, ²³ *ke haka maa'ogiai te kanukanu'anga ki na tagangonga ate 'Aitu: "Ko ba'i 'ugumatu'a taangata e hai kego haatapu kia te 'Aitu." ²⁴ *Ko kigaaua noko boo ke hai ma'agaaua he sakrifae i he toka gua gupe pohe toka gua punua manu he gegei, ke papata ki na gea 'anga a te 'Aitu i na tagangonga.

²⁵ Na 'aso na, noko iai te launatasi tangata i Jerusalem tena ingoa ko Simeon, te pegea tinoga'i mate te pipiki ite sogi kia te 'Aitu. Koia noko manga hitagi i Israel kego haka tausuu, ka te Spirit Tapu noko manga haka pata kia te ia. ²⁶ Na hogahoga e te Spirit Tapu kia Simeon, koia ka he'e mate, kae hai ke go mataa ina ki te 'Agiki Taga'ia mai a te 'Aitu. ²⁷ Ko Simeon noko hutiaki e te Spirit Tapu o hano ki te kunga i te Hage Tapu. Te gholoba noko to'o ake ai e Joseph ma Mary te tama 'iti'iti a Jesus ke hai kia te Ia nia noko gea kinai na tagangonga, ²⁸ ko Simeon noko sa'u mai eia te tama 'iti'iti o kopi i gua gima, kae haka 'aue ake ai kia te 'Aitu o hai ake,

²⁹ "'Agiki, ko Koe manga pipiki ki au tukungaa kupu noko hai,
kae manga tuku mai tou guani nei kego 'oti mate goto maagie.

³⁰ Na'e ko au kua 'oti i te ina ki te ma'ugi sanga o'ou,

³¹ noko haka ngaague mai e Koe ke go hiina'i kinai ba'i pegea.

³² *Ko Ia te maagama ke haka 'agi ai au gaataki ki na pegea

* **2:21** 2.21 a Lev 12.3; b Lk 1.31. * **2:23** 2.23 Ex 13.2,12. * **2:24** 2.24 Lev 12.6-8. * **2:32** 2.32 Is 42.6; 49.6; 52.10.

'aatea,
ka te mamagunga ki ou pegea i Israel.”

³³ Te tamana mate tinana ote tama'iti'iti noko hegege ma'ugi'aki ite konei na gea'anga a Simeon ia te Ia. ³⁴ Ma te hakagaoui e Simeon ia te kigaaua, kae hai atu kia te tinana ia Mary, “Te tama'iti'iti nei kua haka pupugu e te 'Aitu kego hai kogaa ke hetoki iho, kae hai kogaa ke maa'ugi i Israel. Ko Ia te haka'igonga mai ate 'Aitu e hai kego noko gegea haka makau e te 'apitanga. ³⁵ E hai kego haka'agi ai agatou maanatu huu. Ka te hu'ai kiba e hai kego bego ma'u ai te uso o'ou.”

³⁶ Noko iai ma'u te taauga hahine, tena ingoa ko Anna, te tama'ahine a Penuel, te pegea ite hanohano o Asher. Koia noko hu'ai tauiku, noko hai tena matu'a o noho haka pata'aki ite hitunga ghapu, kae mate. ³⁷ Ko Anna te hahine magepe noko hano aano hetae ki te katoa haka bagu tuma'a e haa ona ghapu. Koia noko he'e hano 'aatea ite Hage Tapu, noko manga sogi ai ba'i poo ma ba'i 'ao, ma te he'e kai ite sogi ma te taakunga. ³⁸ Te mi'i gholoba na, noko hinake ai a Anna kia te kigatou o haka 'aue kia te 'Aitu, ma te na 'atigongo ite tama'iti'iti ki ba'i pegea hitagi kego hiina'i ki te haka tausu'u'anga e te 'Aitu a Jerusalem.

³⁹ *Nimaa 'oti ite hai e Joseph ma Mary ba'i me'a gea ai na tagangonga ate 'Aitu, ko kigaaua noko giu ki Galilee ki tegaaua manaha i Nazareth. ⁴⁰ Te tama'iti'iti noko ngasogoake o tauhinangago mate hu'ai 'igo'igo, ka te hakagaoui o te 'Aitu noko manga noho kia te Ia.

Te bagokaa 'anga a Jesus noko hano ai ki te Hage Tapu

⁴¹ *Ko ba'i ghapu ko Joseph ma Mary noko manga boo ai ki Jerusalem kite haka tahinga o te Passover. ⁴² Te gholoba noko katoa tuma'a egua ai na ghapu o Jesus, ko kigatou ngatahi noko haka neke ai ki Jerusalem kite haka tahinga, ke 'aonga kina paaunga ana Jew. ⁴³ Nimaa maseu te haka tahinga, ko ona hai maatu'a noko giu ki tegatou manaha, ka te bagokaa ia Jesus noko manga noho i Jerusalem, ka na he'e na'a ekigaaua. ⁴⁴ Ko kigaaua na giu ite 'ao, kae tegeu'a ake ko Jesus manga he tata'o'aki i tegatou lango'anga. Ma te haka tu'u ligo ekigaaua ia te Ia igoto i ogaaua 'atima'ogi ma agaaua hemasi'inga. ⁴⁵ Te 'aso na he'e kite ai e kigaaua ia Jesus, ko kigaaua na giu ki Jerusalem ke sasaga ia te Ia. ⁴⁶ Nimaa ite togunga 'ao, kae kite e kigaaua ia Jesus i te Hage Tapu, manga noho haka pata ki na ako o noko manga haka gongo kia te kigatou mate haka anuanu kia

* 2:39 2.39 Mt 2.23. * 2:41 2.41 Ex 12.1-27; Deut 16.1-8.

te kigatou. ⁴⁷ Ko ba'i pegea noko haka gongo kia te Ia i ana naa 'anga ma 'ana haka tau 'anga o hu'ai he langalanga 'aki ai. ⁴⁸ Te gholoba nakite ai e Joseph ma Mary, ko kigaaua noko hu'ai he gege ma'ugi 'aki ai, ma te hai atu a Mary kia Jesus, "Tama, 'eaa ekonei au hai ai kia tekimaaua? Ko kimaaua ma te tamau kua ngageto'igoto ite sasaga ia te Koe."

⁴⁹ Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu, "'Eaa esasaga ai ekougua ia te Au? 'Ai e he'e na'a ekougua tenei te hage o Tamau noko hai kau noho ai?" ⁵⁰ Ka noko he'e na'a ekigaaua, poe kohea na gaataki tena gea 'anga.

⁵¹ Ko Jesus na tata'o hoki ia te kigaaua ki Nazareth o noko manga maangao kinai, ka ko te tinana noko na'a pipiki eia ba'i me'a ite uso o'ona. ⁵² *Ko Jesus noko ngasogo te tino ma te 'igo'igo, kae siahahai kinai a te 'Aitu ma pegea.

3

Te tohi'aki 'anga a John Baptist

(Matthew 3.1-12; Mark 1.1-8; John 1.19-28)

¹ Nimaa hetae te katoa tuma'a egima ghapu noko hakahua ai a Tiberias Caesar, kae gahumanu a Pontias Pilate i Judea, kae hakahua a Herod i Galilee, kae hakahua a te taina Philip i Iturea magaa manaha i Traconitis, kae hakahua a Lysanias i Abilene, ² kae gua hakahua o na priest ko Annas ma Caiaphas, tenaa te 'aso noko gea ai a te 'Aitu kia John te hosa o Zechariah ite tugatea. ³ Ko John noko hano ki ba'i kakai 'anga noko mugheghi ite bai mimigo i Jordan o tohi'akiai ite haagogomi ke haka'agiai kua suitegeu'a ma te ke haka noka ai na 'oosongo. ⁴ *Ke noho pete kanukanu'anga e Isaiah te taauga kitena buka o hai ake:

"Te ge'o ote launatasi pegea manga ngege ite tugatea o hai ake:

'Ngaague atu te aga kia te 'Agiki,
gosigosi atu te aga kia te Ia ke tino gaoui.

⁵ Ko ba'i abaga e hai ke 'ati ke hohonu,
kae hai na hu'ai ogo ma na mi'i ogo ke pagago,
kae hai na aga e he ghaughau 'aki ke tinogaoui,
kae hai na aga ngaoa'a ke magagigagi.

⁶ Ko ba'i pegea e hai ke go hiina'i
ki te ma'ugi sanga e hai ke go a'u mai a te 'Aitu.' "

⁷ *Ko John noko kogaa ana to'oatu kite 'apitanga noko boomai ke haagogomi eia, "Koutou te haanau ana ngata! Koai noko baagongo ia te koutou ke he'agiko ite 'ika'ika

* 2:52 2.52 1 Sam 2.26; Prov 3.4. * 3:4 3.4 Is 40.3-5. * 3:7 3.7 Mt 12.34; 23.33.

o'ona e hai kego a'u? ⁸ *Hai atu e koutou ni hai'anga ke haka'agi ai koutou kua hekeu'aki giu mai i outou 'oosongo, kae noka tautou tegeu'a gaoui o hai ake, 'Ko Abraham tematou tupuna.' Ite me'agaa ko Au e hai atu kia te koutou, na hatu nei manga 'aonga te hai e te 'Aitu ke sosopo mai ai ni pegea ke hai ai he hanohano mo'o Abraham. ⁹ *Te 'akis kua 'oti i te tuku ki na tugi o na ga'akau. Ka ko ba'i ga'akau he'e hua gaoui e hai kego tua o seu ki te ahi."

¹⁰ Te 'apitanga noko haka anuanu'aki atu kia John o hai atu, "Niaa te hai kimatou hai'ia?"

¹¹ Haka tau a John o hai atu kinai, "Koai e hai mo'ona he toka gua ake: 'Abatu he launatasi mo'o te pegea e lae ai, ka koai e hai ma'ana ni utunga: Tuha atu ma'u."

¹² *He'e po na pegea tibu takis noko boomai ke haa gogomi, noko hakaanu atu kia te ia, "Ako, niaa hai kimatou hai'ia?"

¹³ Koia noko haka tau o hai atu kia te kigatou, "Noka te tibu e koutou na takis ke sigi i ona pootaha."

¹⁴ Noko iai kogaa i na pegea hai tau'a, noko haka anuanu kia te ia o hai atu, "Ka niaa te hai kimatou hai'ia?"

Ka ko John noko haka tau o hai atu kinai, "Noka te boo o haka matakutaku kogaa pegea ke to'o agatou mane, ma te noka te 'atigongo songo ai, kae manga magagaohie ake i na tau'i o'outou."

¹⁵ Na pegea noko manga pali ma te mou tegeu'a i ogatou uso i te poi maa'ogi ko John te 'Agiki Taga'ia. ¹⁶ Ka ko John noko hai atu kia te kigatou ngatahi, "E haa gogomi eau ia te koutou i na bai, kae iai te launatasi e hu'ai taganga o sigi ia te au e hai kego a'u, kago he'e 'aonga te huhuke eau na me'a gii o na taka ba'e o'ona. Ko Ia e hai kego haa gogomi ia te koutou i te Spirit Tapu ma te ahi. ¹⁷ Ko Ia manga kopi tena me'a hai hekau e hai kego haka 'aatea ai na penu i tena hata hai witi, ka ke haka putu na hatu witi ki tena hage tuku utunga, kae tutu na penu o na witi i te ahi e he'e 'aonga te tamate." ¹⁸ Noko 'eha ma'u kogaa gea'anga a John noko tongi tongi aki ai eia te 'apitanga i na tohi'aki'anga i te Gongo Gaoi kia te kigatou.

¹⁹ *Ko John noko haka bagebage kia Herod te gahumanu, i te pipiki'anga eia a Herodias, te uguugu o te taina, ma gaa me'a maase'i noko hai eia. ²⁰ Ko Herod noko hai eia tegaa hai'anga hu'ai maase'i, i te tuku'anga eia ia John ki te kunga o na pegea kagohia.

* 3:8 3.8 Jn 8.33. * 3:9 3.9 Mt 7.19. * 3:12 3.12 Lk 7.29. * 3:19 3.19 Mt 14.3,4; Mk 6.17,18.

Te haa gogomi 'anga a Jesus
(*Matthew 3.13-17; Mark 1.9-11*)

²¹ Te gholoba noko haa gogomi ai ba'i pegea, ko Jesus noko haa gogomi ma'u ai. Te 'aso noko taakunga ai a Jesus, ko te gangi noko luga kinai, ²² *ma te hinaiho te Spirit Tapu kia te Ia noko hai te tino o noho pe te gupe, kae sopo iho te ge'o mai te gangi o hai iho, "Ko Koe toku Hosa e hu'ai ma'ine kinai Au. Koau e hu'ai magaohie kia te Koe."

Te hanohano o Jesus
(*Matthew 1.1-17*)

²³ Ko Jesus noko katoa haka togu ona ghapu 'io mugi o haka tu'u ana hekau. Ko Ia noko tegeu'a ake a pegea te hosa o Joseph,

ka ko Joseph te hosa o Heli,
ko Heli, te hosa o Matthat.

²⁴ Ko Matthat te hosa o Levi,
ko Levi te hosa o Melki,
ko Melki te hosa o Jannai,
ko Jannai te hosa o Joseph.

²⁵ Ko Joseph te hosa o Mattathias,
ko Mattathias te hosa o Amos,
ko Amos te hosa o Nahum,
ko Nahum te hosa o Esli,
ko Esli te hosa o Naggai.

²⁶ Ko Naggai te hosa o Maath,
ko Maath te hosa o Mattathias,
ko Mattathias te hosa o Semein,
ko Semein te hosa o Josech,
ko Josech te hosa o Joda.

²⁷ Ko Joda te hosa o Joanan,
ko Joanan te hosa o Rhesa,
ko Rhesa te hosa o Zerubbabel,
ko Zerubbabel te hosa o Shealtiel,
ko Shealtiel te hosa o Neri.

²⁸ Ko Neri te hosa o Melki,
ko Melki te hosa o Addi,
ko Addi te hosa o Cosam,
ko Cosam te hosa o Elmadam,
ko Elmadam te hosa o Er.

²⁹ Ko Er te hosa o Joshua,
ko Joshua te hosa o Eliezer,
ko Eliezer te hosa o Jorim,
ko Jorim te hosa o Matthat,
ko Matthat te hosa o Levi.

³⁰ Ko Levi te hosa o Simeon,

* **3:22** 3.22 Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 9.35.

ko Simeon te hosa o Judah,
 ko Judah te hosa o Joseph,
 ko Joseph te hosa o Jonam,
 ko Jonam te hosa o Eliakim.

³¹ Ko Eliakim te hosa o Melea,
 ko Melea te hosa o Menna,
 ko Menna te hosa o Mattatha,
 ko Mattatha te hosa o Nathan,
 ko Nathan te hosa o David.

³² Ko David te hosa o Jesse,
 ko Jesse te hosa o Obed,
 ko Obed te hosa o Boaz,
 ko Boaz te hosa o Salmon,
 ko Salmon te hosa o Nahshon.

³³ Ko Nahshon te hosa o Amminadab,
 ko Amminadab te hosa o Ram,
 ko Ram te hosa o Hezron,
 ko Hezron te hosa o Perez,
 ko Perez te hosa o Judah.

³⁴ Ko Judah te hosa o Jacob,
 ko Jacob te hosa o Isaac,
 ko Isaac te hosa o Abraham,
 ko Abraham te hosa o Terah,
 ko Terah te hosa o Nahor.

³⁵ Ko Nahor te hosa o Serug,
 ko Serug te hosa o Reu,
 ko Reu te hosa o Peleg,
 ko Peleg te hosa o Eber,
 ko Eber te hosa o Shelah.

³⁶ Ko Shelah te hosa o Cainan,
 ko Cainan te hosa o Arphaxad,
 ko Arphaxad te hosa o Shem,
 ko Shem te hosa o Noah,
 ko Noah te hosa o Lamech.

³⁷ Ko Lamech te hosa o Methuselah,
 ko Methuselah te hosa o Enoch,
 ko Enoch te hosa o Jared,
 ko Jared te hosa o Mahalalel,
 ko Mahalalel te hosa o Kenan.

³⁸ Ko Kenan te hosa o Enosh,
 ko Enosh te hosa o Seth,
 ko Seth te hosa o Adam,
 ko Adam te hosa o te 'Aitu.

4

*Te pake 'ia 'anga a Jesus
 (Matthew 4.1-17; Mark 1.12-15)*

¹ Ko Jesus noko honu i te Spirit Tapu, o hoki i te bai mimigo i Jordan ma te hutiaki e te Spirit Tapu ki te tugatea, ² o katoa haka haa ai ona 'ao noko pake ai e Satan. Ko Ia noko he'e kai i na 'ao na, aano hetae ki te 'otinga o te katoa haka haa 'ao, kae ongea.

³ Ko Satan noko hai atu kia Jesus, "Ko Koe nimaa te Hosa o te 'Aitu, gea iho ki te hatu nei ke hai ai ni utunga."

⁴ *Ka ko Jesus noko haka tau kia Satan o hai atu kinai, "Na 'oti i te kanukanu:
'Ko pegea ka he'e manga maa'ugi i na utunga.' "

⁵ Ma te kakabe e Satan ia Jesus ki te ogo ma'u 'agunga o tuiaki kia te Ia ba'i kakai 'anga i te kege nei i te mi'i gholoba. ⁶ Kae hai atu a Satan kia Jesus, "E hai kau haiga'a 'ia kia te Koe ba'i taganga ma ba'i me'a gaoui agatou, iteme'agaa kua 'oti i te tuku kia te au, kae hai kau sui o haiga'a 'ia ki he pegea siahai kau haiga'a 'ia kinai. ⁷ Ka poi sogi Koe kia te au, ko ba'i me'a na me'a a'au."

⁸ *Ka ko Jesus noko haka tau kinai o hai atu, "Na 'oti i te kanukanu:

'Manga sogi atu kia te 'Agiki te 'Aitu o 'ou, ma te hai hekau kia te Ia launatasi.' "

⁹ Nimaa kakabe e Satan ia Jesus ki Jerusalem o hai eia o tu'u i te kunga e hu'ai ma'u 'agunga i te Hage Tapu, kae hai atu kinai, "Ko Koe nimaa te Hosa o te 'Aitu, 'utu atu kigago i te kunga nei, ¹⁰ *na'e na 'oti i te kanukanu:

'Ko Ia e hai ke go tuku ona ensel

ke go ge'o gaoui ia te Koe,

¹¹ ma te ke go nekeneke e kigatou ia te Koe i ogatou gima, ka ke go noka te tukia ou ba'e kini hatu.' "

¹² *Ka ko Jesus noko haka tau kia Satan o hai atu kinai, "Na 'oti i te hai ake:

'Noka te hai lobo e koe te 'Agiki te 'Aitu o 'ou.' "

Ko Jesus noko he'e siahai kinai a Nazareth

(Matthew 13.53-58; Mark 6.1-6)

¹³ Te 'aso na 'oti ai ba'i pakenga a Satan, koia noko hano 'aatea ia Jesus kego aano tatae ki he gholoba tau gaoui.

¹⁴ Ko Jesus noko hoki ki Galilee ina taganga o te Spirit Tapu, ka te gongo o'ona na mahoga iba'i kunga i te kakai 'anga. ¹⁵ Ko Ia noko manga ako iogatou Hage hai paaunga, ka te 'apitanga noko haka e'eha ia te Ia.

¹⁶ Ka na hano a Jesus ki Nazareth, te kunga noko haka tu'u ngasogo ai Ia. Nimaa te 'ao oki oki, ko Ia noko hano kite Hage hai paaunga, iteme'agaa tena toonginga. Ko Jesus noko

* **4:4** 4.4 Deut 8.3. * **4:8** 4.8 Deut 6.13. * **4:10** 4.10 Ps 91.11,12. * **4:12** 4.12 Deut 6.16.

tu'u ke haka sahe. ¹⁷ Ma te 'abange'ia kinai te buka a te taauga a Isaiah, o huhuke e Ia o kite ai te kunga na 'oti i te kanukanu, noko kogaa na to'o:

¹⁸ * "Te Spirit o te 'Aitu kua ia te Au, iteme'agaa ko Ia na haka pau e Ia ia te Au kau tohi'aki i te Gongo Gaoui ki na pegea lae.

Ko Ia noko tuku ia te Au kau 'atigongo i te noho 'aki tausu'u ki na pegea kagohia, ma te ke lugaluga na mata o na pegea kikibi, ma te ke hai ke tausu'u na pegea tino akina, ¹⁹ ma te ke hogahoga tenei te ghapu tau gaoui e hai ke haka ma'ugi ai e te 'Aitu ona pegea."

²⁰ Kae pegu e Ia te buka o 'abange haka hoki kite pegea noko hai hekau, kae noho hoki. Ko ba'i pegea noko i te Hage hai paaunga na manga pau o hiina'i titingi kia te Ia. ²¹ Ka ko Jesus noko haiatu kia te kigatou, "Te 'aso nei te Kanukanu Tapu nei kua tatae maa'ogi mai o haka gongo kinai koutou."

²² Ko ba'i pegea noko he'aamuti'aki ia Jesus ina haka hegeunga gaoui noko gea ai, ma te kogaa agatou he haka anuanu 'aki, "'Ai he'e tenei te hosa o Joseph?"

²³ Ko Jesus noko haiatu kia te kigatou, "E na'a e Au e hai ke haka meme'i ekoutou te gea haka hasa nei kia te Au: 'Dokita, haka ma'ugi iho ia te Koe!' Hai mai ma'u koutou, 'Hai iho itou manaha nei na me'a noko haka gongo ai kimatou noko ma hai e Koe i Capernaum.' "

²⁴ * Ko Jesus noko gea sooatu o haiatu, "Ko Au e gea maa'ogiatu kia te koutou, esi'ai he taauga ke siahahai kinai tena manaha. ²⁵ * Ko Au e 'atigongo maa'ogiatu kia te koutou, noko 'api haahine magegepe noko i Israel ina 'aso o Elijah na tu'a ga'aa ai o togunga ghapu ma te ononga maahina, kae hetae ma'u te hu'ai ongesau kite kakai 'anga ngatahi. ²⁶ * Ka noko he'e tuku'ia a Elijah ke hano ki he pegea ia te kigatou, ka noko manga tuku o hano ki te hahine magepe i Zarephath i te kunga henua i Sidon. ²⁷ * Noko 'api pegea i Israel noko iai na pegea kahoa ina 'aso o Elisha te taauga, ka noko si'ai he pegea ia te kigatou ke mahu, ka manga ko Naaman te pegea mai Syria."

²⁸ Te 'apitanga noko i te Hage hai paaunga na he 'ika'ika'aki i te gholoba noko haka gongo ai kigatou ki tena gea 'anga nei. ²⁹ Ko kigatou na tutu'u o pagepage e kigatou ia Jesus ki tu'a i te manaha, ma te kakabe ia te Ia ki te hohonga o te ogo noko 'ati ai tegatou manaha, kigatou

* **4:18** 4.18 Is 61.1,2. * **4:24** 4.24 Jn 4.44. * **4:25** 4.25 1 Kgs 17.1. * **4:26** 4.26 1 Kgs 17.8-16. * **4:27** 4.27 2 Kgs 5.1-14.

'aka 'ia ia te Ia ki gago i te tihaa. ³⁰ Ka ko Jesus na hano i goto i te 'apitanga o pau o hano.

*Ko Jesus noko pagepage e Ia te haagiki songo
(Mark 1.21-28)*

³¹ Mate mugi a Jesus o hano ki Capernaum, te manaha i Galilee. Nimaa ite 'ao oki oki, ko Ia noko haka tu'u ako te 'apitanga. ³² *Ko kigatou noko hegege ma'ugi'aki i ana akonga, iteme'agaa ana haka hegeunga noko iai te taganga.

³³ Ko goto ite Hage hai paaunga noko iai te launatasi tangata noko iai te haagiki, koia noko tangi ngege o hai atu, ³⁴ "Ko Koe Jesus mai Nazareth, niaa te siahai Koe ke hai kia te kimatou? 'Ai ko Koe e a'u ke taa ia te kimatou? E na'a eau ia te Koe te tangata tapu o te 'Aitu!"

³⁵ Mate hai atu a Jesus kite haagiki, "Ngongoto 'iho! Sopo iho ia te ia!" Mate tupe e te haagiki te tangata kite kege i 'ago ia te kigatou ngatahi, kae sopo iho, ka noko si'ai he maka ke hai eia ki te tangata.

³⁶ Te 'apitanga noko hegege ma'ugi'aki o kogaa agatou to'o kia te kigatou, "Na haka hegeunga aa konei? E hu'ai to'a kae taganga. Ko Ia e gea ki na haagiki songo o sosopo kitaha!" ³⁷ Na gongo o'ona noko mahoga i ba'i kunga i te kakai 'anga.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi pegea
(Matthew 8.14-17; Mark 1.29-39)*

³⁸ Ko Jesus noko hano ite Hage hai paaunga kite hage o Simon. Te tinana hungabai o Simon manga takoto i te noko hu'ai 'augia. Ko kigatou noko haka ene'aki kia Jesus ke 'aabaki kia te ia. ³⁹ Ma te hano a Jesus o tu'u i na pa'asi o te hahine o gea to'a ki te 'augia ma te sigi ia te ia. Te hahine na ghali o 'aga mai o hai hekau kia te kigatou.

⁴⁰ Nimaa mene te ga'aa, ko ba'i pegea noko kakabe mai e kigatou kia Jesus na pegea noko taki hai ogatou masaki. Ma te tuku gua gima kia te kigatou taki tasi o haka ma'ugi ia te kigatou ngatahi. ⁴¹ Na ta'u haagiki songo noko sosopo iho ite 'apitanga o boo, noko ngegege o kogaa agatou to'o, "Ko Koe te Hosa o te 'Aitu!" Ka ko Jesus noko susugi ia te kigatou o kaunaki ia te kigatou ke noka te gegea, iteme'agaa noko na'a e kigatou ko Ia te 'Agiki Taga'ia.

⁴² Nimaa te 'ago ke 'ao, ko Jesus noko hano 'aatea ite manaha kite kunga gaabaki. Te 'apitanga noko sasaga ia te Ia aano hetae kite kunga noko manga noho ai, mate hai lobo kigatou pipiki 'ia ke noka te hano ia te kigatou. ⁴³ Ka ko Jesus noko hai atu, "Ko Au e hai kau tohi'aki i te Gongo Gaoi o te Hakahua 'anga ate 'Aitu kigaa manaha ma'u,

* 4:32 4.32 Mt 7.28,29.

iteme'agaa tenei te hai 'anga noko haka to'o mai ai ia te Au.”
 44 Ko Jesus noko manga pau o tohi'aki i na Hage hai paaunga i Judea.

5

*Te toka haa pegea noko mataa tata'o ia Jesus
 (Matthew 4.18-22; Mark 1.16-20)*

1 *Nimaa te tasi 'ao, ko Jesus noko manga tu'u ai ite tauganga ite gano i Gennesaret, kae haka putu mai kinai ba'i pegea o noho 'aki mugheghi ia te Ia ke haka gongo ki na haka hegeunga a te 'Aitu. 2 Nimaa ina 'atu a Jesus te tokagua baka manga tau mai i te tauganga, ka na taangata tautai kua boo ke huhu'i ogatou bugho. 3 Ko Jesus noko sopo ki tegaa i gua baka, te baka o Simon, ka noko haka ene kinai a Jesus ke mi'i tuku soo atu ite tauganga, ma te noho ai o ako te 'apitanga.

4 Nimaa 'oti tena haka hegeu, kae hai atu kia Simon, “Tuku soo atu kite popoko'anga o tupe ai te bugho ke hai ai ni kaui.”

5 *Ka ko Simon noko haka tau o hai atu kinai, “Hakahua, ko kimatou kua ngageto'igoto i te poo nei, kae si'ai ni me'a kimatou hai 'ia, ka naato'o i te kua gea mai Koe, kae hai kau tupe 'ia te bugho nei.”

6 *Te gholoba na tupe ai e kigaaua te bugho, noko hu'ai 'eha kaui noko tau ai, ma te hai ke motumotu ai tegaaua bugho. 7 Ma te baa pae atu agaaua hemasi'inga noko i tegaa baka ke boomai o 'aabaki kia te kigaaua. Ma te boomai a kigaaua o uta ngatahi gu'ogatou baka ina kaui o hohonu ma te hakatu'u ke memene.

8 Te gholoba noko ina ai a Peter ki te hai 'anga nei, koia na too ki na tugi o Jesus o hai atu kinai, “Hakahua, hinatu 'aatea ia te au, na'e ko au te pegea 'oosongo ina!” 9 Ko Peter ma ana hemasi'inga na hu'ai he gege ma'ugi 'aki i na kaui noko hu'ai 'eha noko hai e kigatou. 10 Noko konaa na noho ma'u a James ma John, gua hosa o Zebedee, gua hemasi'inga a Peter.

Ko Jesus noko kogaa na to'o atu kia Peter, “Noka tau mataku, na'e haka tu'u i te 'aso nei o hano, ko koe e hai kego tautai pegea mai kia te au.” 11 Ko kigatou na toso ogatou baka ki 'agunga o tuku ai ma ba'i me'a agatou, kae tata'o ia Jesus.

*Te tangata kahoa
 (Matthew 8.1-4; Mark 1.40-45)*

* 5:1 5.1 Mt 13.1,2; Mk 3.9,10; 4.1. * 5:5 5.5 Jn 21.3. * 5:6 5.6 Jn 21.6.

¹² Te 'aso noko manga noho ai a Jesus i tegaa manaha, noko a'u ai te launatasi tangata kahoa. Te gholoba noko ina ai kia Jesus, koia noko too ki te kege o sasaka kia te Ia o hai ake, "Hakahua, nimaa gaoui kia te Koe, hai mai ia te au kau mahu."

¹³ Ma te hohoga atu te gima o Jesus o 'oso atu ki te tangata, kae hai atu kinai, "Manga gaoui kia te Au. Ko koe e hai ke mahu." Ma te ghali te kahoa 'anga o masogo.

¹⁴ *Kae hai taagango kinai a Jesus o hai atu, "Noka tau 'atigongo ai ki he pegea, kae manga hinatu ki te priest ke ina kia te koe, kae hai atu te begiunga noko gea ai a Moses ke haka 'agi ai, ko koe kua pau o mahu." ¹⁵ Te gongo o Jesus na hohoga soo atu, ma te haka putu mai ai te 'apitanga o ba'i pegea ke haka gongo kia te Ia, ma te ke haka ma'ugi i ogatou masaki. ¹⁶ Ka ko Ia na hano 'aatea ia te kigatou ki na kunga gaabaki o noko manga noho ai o taakunga.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi te pegea taa haka pikipiki
(Matthew 9.1-8; Mark 2.1-12)*

¹⁷ Nimaa te tasi 'ao, ko Jesus noko manga ako ai, ka na Pharisee ma na ako ona tagangonga noko boomai iba'i manaha i Galilee, ma Judea, ma Jerusalem o noko ma noho 'aki i te kungaa. Ka na taganga o te 'Aitu noko ia Jesus ke haka ma'ugi masaki ai. ¹⁸ Noko iai na pegea noko 'amo mai e kigatou te pegea masaki taa haka pikipiki i te kaupea. Noko hailobo kigatou to'o ia kigoto i te hage ke tuku i 'ago ia Jesus. ¹⁹ Ka na he'e kite e kigatou he aga ke hai ai, iteme'agaa noko hu'ai 'api, ma te he kaakei kigatou kite tu'aa hage o ta'aki, kae tuku iho ai ia te ia i te kaupea ki te uso o te haka putunga i 'ago ia Jesus.

²⁰ Te 'aso noko ina ai a Jesus ki te sano ogatou, ko Ia noko hai atu, "Taku hemasi'inga, ou 'oosongo kua haka noka."

²¹ Na Pharisee ma na ako o na tagangonga na kogaa agatou tegeu'a, "Te pegea aa tenei e igho? 'Ai koai e'aonga te haka noka na 'oosongo, ka manga ko te 'Aitu launatasi?"

²² Ko Jesus noko na'a e Ia agatou tegeu'a ma te hakaanu atu kinai, "Eaa e konaa na tegeu'a ai ina uso outou? ²³ 'Ai niaa te haingaohie: Ite poi haiatu: 'Ou 'oosongo kua haka noka,' poe haiatu: 'Tu'u ake o hano'? ²⁴ Kae siahai Au ke na'a ai ekoutou te Hosa o Pegea e hai taganga i te kege nei ke haka noka na 'oosongo." Ma te hai atu a Jesus ki te pegea masaki taa haka pikipiki, "Ko Au e hai atu kia te koe: Tu'u ake o to'o tou kaainga o hano ki tou manaha." ²⁵ Ma te ghali ia, o tu'u i 'ago ia te kigatou, o to'o nia noko manga teka kinai o hano ki tena manaha, ma te haka e'eha

* 5:14 5.14 Lev 14.1-32.

eia ia te 'Aitu. ²⁶ Ko ba'i pegea noko he gege ma'ugi'aki o haka'e'ha e kigatou ia te 'Aitu. Ko kigatou noko hu'ai he langalanga'aki ai o kogaa agatou to'o, "Ko kitatou kua hiina'i ki na hai 'anga hai o'ona noho i te 'aso nei."

Ko Jesus noko haka pogo ia Levi

(Matthew 9.9-13; Mark 2.13-17)

²⁷ Nimaa 'oti na hai 'anga nei, ko Jesus noko hano o kite i te pegea tibu takis tena ingoa ko Levi, manga noho i tena hage hai hekau. Ma te hai atu kinai a Jesus, "Tata'o mai ia te Au."

²⁸ Ko Levi na tu'u o ti'aki ba'i me'a, kae tata'o ia Jesus.

²⁹ Ma te hai te hu'ai kainga a Levi kia Jesus itena hage, noko hu'ai 'api pegea tibu takis magaa pegea ma'u noko kai haka pigi kia te kigatou. ³⁰ *Ka na Pharisee ma na ako o na tagangonga noko tu'utaki kitegatou tu'uganga, noko haka angaanga'aki o hai atu kia ona pegea haka ako, "Eaa koutou e kai ma te bibinu haka pigi ai ki na pegea tibu takis magaa pegea 'oosongo?"

³¹ Ka ko Jesus noko haka tau kia te kigatou o hai atu kinai, "E he'e na pegea toka te ligo dokita, ka na pegea masasaki.

³² Koau e he'e a'u kau haka pogo 'ia na pegea tinogaioi, ka manga na pegea 'oosongo ke sui tegeu'a."

Na noho o te he'e kai i te sogi

(Matthew 9.14-17; Mark 2.18-22)

³³ Ko kigatou noko hai atu kia Jesus, "Na pegea haka ako o John noko he'e kai i ogatou 'aso taakunga ma te sogi, noko konaa na hai ma'u na pegea haka ako o na Pharisee, ka manga o'ou te manga kai ma te bibinu."

³⁴ Ma te hakatau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "'Ai e hai e koutou na pegea haka pogo e te tangata hai uguugu ho'ou ke he'e kai i te gholoba manga haka pata ai kigatou kia te ia? ³⁵ Ka te 'aso kago a'u kago kakabe 'aatea ai te tangata hai uguugu ho'ou ia te kigatou, 'io tenaa tegatou 'aso he'e kai ma te taakunga."

³⁶ Ko Jesus noko 'atigongo kia te kigatou i te haka gaataki nei, "Ka si'ai he pegea lalagi he momo laoa i te ake ho'ou o lapui ki he bebe ake. Poi konei na hai eia, koia e tangani lalagi eia te ake ho'ou, ka te momo laoa ho'ou ka he'e 'aonga ki te bebe ake.

³⁷ "Ka si'ai he pegea 'utu eia he waeni ho'ou ki he me'a 'utu waeni mai gaa 'aso. Poi konei na hai eia, te waeni ho'ou ka haka puu eia te me'a 'utu waeni, te waeni ka magingi kae maase'i ma'u ai te me'a e 'utu kinai te waeni. ³⁸ E si'ai! Te waeni ho'ou manga 'aonga te 'utu ki ni me'a 'utu waeni ho'ou.

* 5:30 5.30 Lk 15.1,2.

39 "E si'ai ma'u he pegea ke nimaa 'oti i te binu i he waeni mai gaa 'aso kae siahai ki he me'a ho'ou, ka manga kogaa na to'o: 'Te me'a mai gaa 'aso te gaoui.' "

6

*Te haka anuanu ina noho o te 'Ao oki oki
(Matthew 12.1-14; Mark 2.23—3.6)*

1 *Te launatasi 'Ao oki oki ko Jesus noko hano ai i te uso o te 'umanga witi, ka ona pegea haka ako noko haka tu'u haki e kigatou na hua o na witi o migimigi i ogatou gima o kai ona hatu. 2 Ma te haka anu kogaa ina Pharisee o hai atu kinai, "'Eaa e hai ai e koutou na hai'anga he'e tuku ke hai i te 'Ao oki oki?"

3 Ma te haka tau a Jesus kia te kigatou o hai atu, "'Ai e he'e haka sahe e koutou nia noko hai e David i te gholoba noko he ongea 'aki ai ma ona pegea? 4 **Ko David noko hano o ugu kite hage o te 'Aitu, o to'o iho ai eia na utunga tapu o kai na me'a noko manga 'aonga te kai soko e na priest. Kae 'abange ma'u eia kogaa ki ona pegea o kai." 5 Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te Hosa o Pegea te Hakahua o te 'Ao oki oki."

6 Nimaa tegaa tasi 'Ao oki oki, ko Jesus noko hano o ugu kite Hage hai paaunga o ako ai, ka noko iai te launatasi tangata pikipiki te gima maui. 7 Na Pharisee mana ako o na tagangonga noko ligo e kigatou he hai'anga ke haka makau ai kia te Ia, ma te mata haka hitaiaki ia te Ia po ka haka ma'ugi e Ia te pegea i te 'Ao oki oki. 8 Ka ko Jesus noko na'a e Ia agatou tegeu'a, ma te hai atu ki te pegea noko piki piki te gima, "Tu'u ake o a'u o tu'u i 'ago i te 'apitanga." Ma te tu'u te tangata o hano o tu'u i te kungaa.

9 Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Ko Au e hai kau hakaanu kia te koutou, niaa te tuku ke hai i te 'Ao oki oki, ke hai ai ni hai 'anga gaoui, po ke hai ai ni hai 'anga maase'i. E hai ke haka ma'ugi pegea ai, poe hai ke taa pegea ai?"

10 Ma te he keukeu 'aki a Jesus ia te kigatou ngatahi, kae hai atu kite tangata, "Hohoga atu tou gima." Ma te hai e te tangata, ma te gaoui hoki te gima. 11 Ka na Pharisee ma na ako ona tagangonga na hu'ai he 'ika'ika 'aki ai ma te haka tu'u puge po nia e hai kigatou hai 'ia kia Jesus.

*Te tino anga hugu tuma'a e gua pegea haka to'o o Jesus
(Matthew 10.1-4; Mark 3.13-19)*

12 Na 'asona, noko haka neke ai a Jesus kite ogo ke taakunga ai. Noko noho ai i te poo o noko manga taakunga ai

* 6:1 6.1 Deut 23.25. * 6:4 6.4 Lev 24.9. * 6:4 6.4 1 Sam 21.1-6.

kia te 'Aitu. ¹³ Nima te mahoata, kae haka pogo e Jesus ona pegea haka ako o boomai kia te Ia o haka pau ai te tino anga hugu tuma'a e gua ia te kigatou o mate ia te kigatou na pegea haka to'o. ¹⁴ Konei ogatou ingoa:
 Ko Simon, noko mate ma'u e Ia tena ingoa ko Peter,
 ma te taina ia Andrew,
 ma James, ma John, ma Philip, ma Bartholomew,
¹⁵ ma Matthew, ma Thomas,
 ma James te hosa o Alphaeus,
 ma Simon te 'zealot'* ,
¹⁶ ma Judas te hosa o James,
 ma Judas Iscariot te pegea noko hai ke go haka soko ia Jesus.

*Ko Jesus noko tohi'aki ma te haka ma'ugi pegea
 (Matthew 4.23—5.12)*

¹⁷ Ko Jesus noko iho tata'o ia te kigatou o tu'u i te kunga tokatoka gaoui. Te hu'ai tu'uganga i ona pegea haka ako noko i te kungaa, ma ba'i pegea taki boomai i ba'i kunga i Judea, ma Jerusalem, ma te tukutai o Tyre ma Sidon. ¹⁸ Ko kigatou noko boomai ke haka gongo kia Jesus, ma te ke haka ma'ugi i ogatou masaki. Na pegea noko iai na haagiki songo na hai o gaoui, ¹⁹ ko ba'i pegea noko he gotu'aki ke he 'osohi kia Jesus, iteme'agaa na taganga noko sosopo mai ia te Ia o haka ma'ugi ia te kigatou ngatahi.

²⁰ Ko Jesus noko ina'atu kiona pegea haka ako ma te hai atu kinai,

“Te haka gaoinga kia te koutou e lae,
 iteme'agaa koutou na pegea o te Hakahua 'anga a te 'Aitu.

²¹ Te haka gaoinga kia te koutou manga he ongea 'aki,
 iteme'agaa koutou e hai ke go makokona.

Te haka gaoinga kia te koutou e magegepe i na 'aso nei,
 iteme'agaa koutou e hai ke go kakata.

²² *Te haka gaoinga kia te koutou i na 'aso gotoa'a ai a pegea
 kia te koutou,

ma te he ngaatutu'a 'aki kia te koutou,

ma te baa songo ia te koutou,

ma te hegeu songo ai kia te koutou,

i te ghaghi i te Hosa o Pegea.

²³ *'Ogo noko sisia atu i na 'aso na ma te noko magagaohie,
 iteme'agaa e hua'eha te ga'unga a'autou i te gangi. Noko
 manga konaa na hai ogatou tupuna ki na taauga.

²⁴ Kae haka 'aagoha koutou na pegea ga'u,
 iteme'agaa kua 'oti i te ga'u e koutou te haka magaohie.

* **6:15** 6.15 te 'zealot', te pegea i te tu'uganga noko he'e siahahai ki Rome

* **6:22** 6.22 1 Pet 4.14. * **6:23** 6.23 2 Chr 36.16; Acts 7.52.

²⁵ Haka 'aagoha koutou manga kai gaoi i na 'aso nei, iteme'agaa koutou e hai ke go he ongea 'aki.

Haka 'aagoha 'aki a koutou manga kakata i na 'aso nei, iteme'agaa koutou kago noko magegepe ma te tatangi.

²⁶ Haka 'aagoha koutou i na 'aso hegeu gaoi ai a pegea kia te koutou,

noko manga konaa na hai ogatou tupuna ki na taauga gogoi.

Ma'ine kina makau
(Matthew 5.38-48; 7.12a)

²⁷ "Ka ko Au e hai atu kia te koutou manga haka gongo mai kia te Au: Ma'ine atu ki outou makau, ma te hai hai 'anga gaoi atu kina pegea manga gotoa'a kia te koutou.

²⁸ Haka gaoi atu na pegea manga tongi ia te koutou, ma te taakunga atu i na pegea manga he'e kumu ia te koutou.

²⁹ Nimaa iai he pegea e paa eia tou kagahau, anga atu ma'u kinai tegaa pa'asi. Nimaa iai he pegea e to'o eia te ake o'ou, noka te susugi ia te ia i te poi to'o ma'u eia tou ake maatogu

³⁰ Haiga'a atu ki ba'i pegea haka ene 'aki kia te koe, ka nimaa iai he pegea e to'o ma'au he me'a, noka tau haka ene hoki ai.

³¹ *Hai atu e koutou ni hai 'anga kigaa pegea ke papata ki autou siahahai 'anga kia te kigatou, ke hai ni hai 'anga kia te koutou.

³² "Nimaa maa'ine koutou ki na pegea manga maa'ine kia te koutou, tehea te haka gaoinga ka ga'u ai e koutou? Manga konaa na hai ma'u na pegea 'oosongo te maa'ine ki na pegea maa'ine kia te kigatou. ³³ Ka poi manga hai hai 'anga gaoi koutou ki na pegea manga hai hai 'anga gaoi kia te koutou,

e hai ke kohea na ga'u e koutou ni hakagaoina? Na pegea 'oosongo manga konaa agatou hai ma'u. ³⁴ Ka nimaa manga haiga'a me'a koutou ki na pegea, manga tegeu'a ake koutou ke go tau'i haka hoki kia te koutou, e hai ke go kohea na ga'u ai e koutou he hakagaoina?

Na pegea 'oosongo manga haiga'a me'a ma'u kigaa pegea 'oosongo, kae tegeu'a ake ke go tau'i haka hoki ngatahi. ³⁵ Ka koutou maa'ine atu ki outou makau, ma te hai me'a gaoi atu kia te kigatou, ma te manga muna o 'abatu ma'agatou ni me'a, kae noka tautou hakasano ke go giu'aki kia te koutou, ka ke go hua'e'eha ai autou ga'unga, ka ke go hai ma'u ai ni tamagiki ma'a te 'Aitu Hu'ai Ma'u agunga ia te koutou, iteme'agaa ko Ia e 'agoha ma'u i na pegea he'e tagamagie, ma na pegea hai hai 'anga songo. ³⁶ Koutou 'agogoha atu, ke noho pete Tamana o'outou e 'agoha.

Te haka aba kogaa pegea
(Matthew 7.1-5)

³⁶ Koutou 'agogoha atu, ke noho pete Tamana o'outou e 'agoha.

Te haka aba kogaa pegea
(Matthew 7.1-5)

³⁶ Koutou 'agogoha atu, ke noho pete Tamana o'outou e 'agoha.

Te haka aba kogaa pegea
(Matthew 7.1-5)

* 6:31 6.31 Mt 7.12.

37 “Noka te haka aba kogaa pegea, ka kego noka te haka aba ia te koutou. Noka te haka makau kogaa pegea, ka kego noka te haka makau ia te koutou. Haka noka hai 'anga atu ki gaa pegea ka kego haka noka hai 'anga ma'u kia te koutou. 38 Haiga'a atu, ka kego sui o haiga'a kia te koutou. E hai kego 'abatu ke 'eha kia te koutou, ke noho pe te kete e tape o ta'ota'o ma te o'i o'i, ka ke 'eha aano honu o magingi ai ni me'a. E konaa na noho te haiga'a 'anga kia te koutou. Ka te potaha o nia kago hai e koutou, e hai kego konaa na hai haka papata ma'u kia te koutou.”

39 *Ko Jesus noko 'atigongo ma'u kia te kigatou ite haka gaataki nei, “'Ai manga 'aonga te hutiaki e he pegea kibi he pegea kibi? 'Ai ko kigaaua ngatahi kago he'e hetoki ki he pupu'a?! 40 *Te pegea haka ako e he'e sigi i tena ako, ka nimaa iai he pegea haka ako gaoui, koia e hai kego noho pe tena ako.

41 “'Eaa manga ina ai koe ki te mi'i momo pebu e i-te mata o te taiu, ka manga haka tausuu ake ai koe ki te potu ga'akau i tou mata? 42 'Eaa e konei na to'o ai koe kia te taiu, 'Taina, tuku mai kau sa'u iho 'ia te mi'i momo pebu i tou mata na,' ka te manga he'e ina koe ki te potu ga'akau i tou mata?! Ko koe te pegea haka tomu'a. Mataa sa'u iho te potu ga'akau i tou mata, ka ke ina gaoui koe o sa'u iho te mi'i momo pebu i te mata o te taiu.

Te ga'akau ma ona hua

(Matthew 7.16-20; 12.33-35)

43 “E si'ai he ga'akau gaoui ke hai mo'ona ni hua maase'i, kae si'ai ma'u he ga'akau maase'i ke hai mo'ona ni hua gaoui. 44 *Ko ba'i ga'akau manga taki na'a iona hua. Ko pegea ka he'e haki e kigatou ni hua mo'o te ga'akau e mate te 'fig' i ni kaubago hotohoto i mouku, po ni hua ga'akau hai waeni i he ga'akau maase'i i mouku. 45 *Te pegea gaoui e sosopo mai ai na me'a gaoui i na me'a gaoui manga noho i te uso o'ona, ka te pegea maase'i manga sosopo mai ai na me'a maase'i manga noho i te uso o'ona. Ka te ngutu e gea i na me'a manga honu i te uso o'ona.

Te toka gua pegea 'ati hage

(Matthew 7.24-27)

46 “'Eaa e mate ai e koutou ia te Au o hai mai: 'Hakahua, Hakahua,' ka manga he'e hai ai e koutou nia e gea ai Au? 47 E hai kau haka 'agi 'ia kia te koutou na noho o na pegea boomai kia te Au o haka gongo iaku haka hegeunga o hai e kigatou. 48 Ko kigatou manga noho pe te pegea

* 6:39 6.39 Mt 15.14. * 6:40 6.40 Mt 10.24,25; Jn 13.16; 15.20. * 6:44 6.44

Mt 12.33. * 6:45 6.45 Mt 12.34.

hakatu'u tena hage. Koia noko mataa kegi na gua kina pou o popoko, 'io mugi o hakatu'u te hage ite ogo hatu. Te 'aso nakakeakeai te honunga o guti kite hage, ka noko he'e 'aonga te ngatugu, iteme'agaa noko gaoui tena hakatu'u'anga. ⁴⁹ Ka te pegea ehakagongo kiaku hakahegeunga, kae he'e hai eia, manga noho pete pegea noko hakatu'u tena hage ite kege, ka he'e tau hakatu'u sanga. Te gholoba ekakeai te honunga o guti kinai, ma te too te hage, o pau o maseuseu."

7

Te sano o te tugi tau'a mai Rome (Matthew 8.5-13)

¹ Nimaa 'oti ite gea a Jesus iba'i hai 'anga nei ki te 'apitanga noko ma hakagongo kia te Ia, kae hano ki Capernaum. ² Te kunga na noko iai te launatasi guani o te tugi tau'a noko hu'ai ma'ine kinai tena hakahua, ka na masaki o hitaiaki ke mate. ³ Te tugi tau'a nagongo ia Jesus mate tuku eia kogaa i na 'agiki o na Jew o boo kia te Ia, o he haka ene 'aki kinai ke a'u a Jesus o haka ma'ugi tena guani. ⁴ Te gholoba noko boomai ai kigatou kia Jesus, ko kigatou noko hu'ai he sasaka 'aki kia te Ia o haiatu kinai, "Te pegea nei e hu'ai maa'ogi ke 'aabaki kinai Koe, ⁵ iteme'agaa koia e hu'ai ma'ine kitematou kakai'anga nei, ma te hakatu'u ma'u eia tematou Hage hai paaunga." ⁶ Mate tata'o a Jesus ia te kigatou.

Ko Ia noko hitaiaki kite hage, kae manga kaunaki e te tugi tau'a ana hemasi'inga o boo kia Jesus o haiatu kinai, "Hakahua, noka tau maikia mai kinai, na'e he'e 'aonga te haiatu au ke a'u Koe kigoto itoku hage nei. ⁷ Tenei te hai'anga e maanatu ake ai au e he'e 'aonga taku hinatu kia te Koe, ka manga gea mai kinai i he kupu, ka ke ma'ugi toku guani. ⁸ Iteme'agaa ko au ma'u te pegea hakahua e pegea, kae sui au o hakahua eau kogaa pegea haitau'a. Nimaa haiatu au ki tenei: 'Hinatu!' koia ka hano. Nimaa haiatu ma'u au ki tegaa, 'A'u!' koia ka a'u. Nimaa kaunaki eau toku guani o haiatu kinai, 'Haiatu te hai'anga na!' ka maa'ogi ia o hai."

⁹ Nimaa haka gongo a Jesus ki te hai'anga nei, ko Ia noko gege ma'ugi ai ma te keu iho ki te 'apitanga noko tata'o ia te Ia o haiatu kinai, "Ko Au e haiatu kia te koutou, e he'e kite e Au he pegea ke konei na sano i Israel." ¹⁰ Nimaa giu na pegea noko kaunaki o boo kia Jesus o hetae atu ki te hage o kite e kigatou te guani kua ma'ugi.

Ko Jesus noko haka ma'ugi te tama a te hahine magepe

¹¹ Noko he'e taunga gogoa, kae ghali a Jesus o hano ki te manaha e mate tena ingoa ko Nain. Ona pegea haka ako ma te hu'ai tu'uganga noko tata'o ia te Ia. ¹² Nima hitaiaki Ia ke hetae kite aga kigoto ite manaha, te pegea e mate e'amo iho ki taha. Koia te tama etasi a te tinana, ka koia te hahine magepe. Noko hu'ai 'api pegea i te manaha noko manga haka pata kia te ia. ¹³ Te gholoba noko ina 'atu ai te Hakahua ki te hahine, te uso o'ona noko hu'ai 'agoha kinai ma te hai atu kinai, "Noka te tangi."

¹⁴ Kae hano a Jesus o 'oso ki te peenanga o te pegea mate, ma te tutu'u haka ma'u na pegea noko 'amo e kigatou, kae hai atu a Jesus, "Tama, ko Au e hai atu kia te koe: 'Aga ake!" ¹⁵ Te pegea namate noko 'aga o noho o noko manga haka hegeu, ma te a'u a Jesus o 'abange haka hoki kia te tinana.

¹⁶ Ko ba'i pegea noko hu'ai he gege ma'ugi 'aki o haka e'eha e kigatou ia te 'Aitu, o kogaa agatou to'o, "Te hu'ai tauga kua haka 'agitino i 'ago ia te kihatou." Ma te kogaa agatou to'o ma'u, "Ko te 'Aitu kua a'u ke 'aabaki ki ona pegea." ¹⁷ Te gongo o Jesus na mahoga i ba'i kunga i Judea, ma ba'i kunga henua noho mugheghi.

*Ko Jesus ma John Baptist
(Matthew 11.2-19)*

¹⁸ Na pegea haka ako o John noko 'atigongo kia te ia ite ta'u hai 'anga nei, ma te ngege atu a John i te toka gua i ona pegea haka ako, o boomai kia te ia, ¹⁹ ma te haka to'o eia o boo kia te Hakahua ke haka anuanu kinai, "Tena Koe manga mata ai ke a'u, po ko kimatou manga koi hitagi i he pegea 'aatea?"

²⁰ Nima boomai gua pegea kia Jesus, o hai atu kinai, "Ko John e haka to'o mai eia ia te kimaaua o boomai kimaaua haka anu kia te Koe, po tena Koe manga mata ai ke a'u, po ko kimatou koi hitagi i he pegea 'aatea?"

²¹ Te gholoba na, ko Jesus noko manga haka ma'ugi ai e Ia ba'i pegea masasaki i ba'i sa'o saga mou hage, ma te pagepage e Ia na haagiki songo, ma te lugaluga e Ia na mata o na pegea kikibi. ²² *Nima haka tau a Jesus ki gua pegea noko haka to'o mai e John o boomai, o hai atu kinai, "Giu atu o hogahoga kia John i nia kua hiina'i kinai kougua ma te haka gongo kinai: Na pegea kikibi kua hiina'i, na pegea seu kua lango, na pegea kahoa kua mahu, na pegea tugi kua haka gongo, na pegea mamate kua maa'ugi giu, ma te Gongo Gaoi kua tohi'aki ai ki na pegea lae. ²³ Haka gaoi ki te pegea e he'e tootoo baasi'a ia te Au."

* 7:22 7.22 a Is 35.5,6; b Is 61.1.

²⁴ Nima'a 'oti i te giu gua pegea o John, kae haka tu'u te haka hegeu a Jesus ki te 'apitanga i na noho o John, o hai atu kinai, "Niaa te boo koutou ki te tugatea ke hiina'i kinai? Te kaso hatu e pusi e te oko o maloku?" ²⁵ Nima'a si'ai, 'ai niaa te noko boo koutou ke hiina'i kinai? Te tangata e haka gosigosi i na ake hu'ai maatanga gaoui? Si'ai, na pegea e haka gosigosi i na ake hu'ai maatanga gaoui i te ga'u me'a haka saga ka manga kite ai i na hage o na hakahua ga'u. ²⁶ Ka niaa te noko boo koutou ke hiina'i kinai? Te taauga? E maa'ogi, e hai atu Au kia te koutou, koia e sigi i na taauga. ²⁷ *Tenei te pegea noko 'atigongo ai na Kanukanu Tapu o hai ake, 'E hai ke go haka to'o mai toku pegea to'o gongo ke go mu'a ia te Koe, ke go haka ngaague eia te aga kia te Koe.'

²⁸ Ko Au e hai atu kia te koutou, ko John e hu'ai hua'eha o sigi i ba'i pegea sosopo i te kege nei, ka he pegea e hua'iti'iti i te Hakahua 'anga a te 'Aitu, koia e hu'ai hua'eha o sigi ia John."

²⁹ *Ko ba'i pegea, mana pegea tibu takis ma'u noko haka gongo ki na gea 'anga a Jesus, ma te na'a ai e kigatou na paaunga a te 'Aitu e hu'ai gaoui, iteme'agaa ko kigatou na 'oti i te haagogomi e John. ³⁰ Ka na Pharisee ma na ako o na tagangonga noko he'e siahahai ki na gaataki a te 'Aitu kia te kigatou, iteme'agaa na he'e haagogomi e John.

³¹ Ko Jesus noko konei na gea ma'u, "E hai kau kohea na haka papata'ia na pegea o te 'atu tangata nei? E kohea na noho a kigatou?" ³² Ko kigatou manga noho pe na tama giki manga noho 'aki i te kunga he tau'i 'aki me'a o noko manga he nengege 'aki kia te kigatou:

'Ko kimatou e pusi kohe kia te koutou, ka he'e tau'aso kinai koutou!
Ko kimatou e taugua i na taugua haka 'aagoha, ka he'e tatangi ai koutou.'

³³ Ko John Baptist noko a'u o he'e kai utunga o he'e binu ini waeni, ma te hai ake koutou, 'Koia e iai te 'atua.' ³⁴ Nima'a a'u te Hosa o Pegea o kai ma te binu, ma te hai ake koutou, 'Ko Ia te pegea sia kai ma te sia binu waeni, ka ko Ia ma'u te hemasi'inga ana pegea tibu takis ma gaa pegea 'oosongo.' ³⁵ Na pegea kua ga'u e kigatou te 'igo'igo o te 'Aitu, e haka 'agi e kigatou e maa'ogi."

Te hahine 'oosongo noko sogosogo na ba'e o Jesus

³⁶ Te launatasi i na Pharisee noko haka pogo eia ia Jesus ke kai haka pigi kia te ia, ma te hano Ia o ugu kite hage o te Pharisee o noho kite kunga kai. ³⁷ *Nima'a na'a e te

* 7:27 7.27 Mal 3.1. * 7:29 7.29 Mt 21.32; Lk 3.12. * 7:37 7.37 Mt 26.7; Mk 14.3; Jn 12.3.

hahine 'oosongo noko i te manaha, ko Jesus manga kai i te hage o te Pharisee, ma te to'o mai eia te mi'i poati, tena ingoa te alabasta, noko iai te bai hu'ai tutuu gaoui. ³⁸ Koia noko tu'u mai tu'a ia Jesus o pata ina ba'e, o noko manga tangi ma te basuu eia na ba'e o Jesus ina go'imata o'ona, ma te sogosogo eia i na gau'ugu o'ona, ma te sosongi i na ba'e kae gigingi kinai eia te bai tutuu gaoui.

³⁹ Te gholoba na ina 'atu ai te Pharisee noko haka pogo eia ia Jesus ki te hai'anga nei, koia noko konei ana tegeu'a ake, "Te pegea nei poi te taauga, manga 'aonga te na'a e Ia po te hahine aa te 'oso kia te Ia, ma te na'a ma'u e Ia koia te hahine 'oosongo ina."

⁴⁰ Ma te haka tau a Jesus o hai atu kia te ia, "Simon, ko Au e siahai kau gea kia te koe i te hai 'anga."

Ma te haka tau a Simon o hai atu kinai, "Ako, 'atigongo mai kia te au."

⁴¹ Ma te hai atu a Jesus, "Te toka gua pegea noko to'o agaa mane ka kego sui ki te pegea haiga'a mane. Noko to'o e tegaa te gimanga gau (500) mane, kae to'o e tegaa te katoa haka gima (50) mane. ⁴² Ka na si'ai he pegea ia te kigaaua ke hai he mane ke tau'i haka hoki ai kia te ia, ma te manga haka noka eia kia te kigaaua ngatahi. Koai gaa ia te kigaaua te noko hu'ai ma'ine kinai?"

⁴³ Ma te haka tau a Simon o hai atu, "Koau e kogaa aku tegeu'a, te pegea e to'o mane o 'eha ka kua manga haka noka kinai."

Hai atu kinai a Jesus, "Tau haka tau mai 'anga na e hu'ai gaoui."

⁴⁴ Ma te keu atu a Jesus ki te hahine kae hai atu kia Simon, "Ko koe e ina mai ki te hahine nei? Taku a'u 'anga ki tou hage nei, ko koe e he'e 'aumai e koe he bai ke huhu'i ai oku ba'e, ka te hahine nei e huhu'i eia oku ba'e i na go'imata o'ona, ma te sogosogo i na gau'ugu o'ona. ⁴⁵ Ko koe e he'e sosongi ia te Au, ka te hahine nei e haka tu'u i te gholoba e ugu mai ai Au ki te hage nei, koia e he'e 'oti tena sosongi i oku tapungao.

⁴⁶ Ko koe e he'e gigingi e koe he bai tutuu gaoui ki toku 'ugu, ka te hahine nei kua gigingi eia te bai tutuu gaoui ki oku ba'e.

⁴⁷ Tenei te hai'anga e hai atu ai Au kia te koe: Na 'oosongo o te hahine nei e hu'ai 'eha, ka kua haka noka kinai, tenei te hai'anga e hua'eha ai tena ma'ine. Ka koai e he'e hu'ai haka noka hai'anga kinai, e hai ke hua'iti'iti ma'u te ma'ine o'ona."

⁴⁸ Ma te hai atu a Jesus kite hahine, "Ou 'oosongo kua haka noka."

⁴⁹ Kogaa i na pegea noko haka pata kia te Ia, noko kogaa agatou to'o, "Ai koai tenei te 'aonga te haka noka na 'oosongo ma'u?!"

⁵⁰ Ko Jesus noko haiatu kite hahine, “Te sano o’ou te haka ma’ugi ia te koe; hinatu ma te goto maagiē.”

8

Te haka gaataki i te pegea lago hatu me'a
(*Matthew 13.1-23; Mark 4.1-20*)

¹ Nimaa mugimai kogaa gholoba, ko Jesus noko hano ki na hu'ai manaha mana mi'i manaha o noko manga tohi'aki ai i te Gongo Gaoi o te Hakahua 'anga a te 'Aitu. Te tino anga hugu tuma'a e gua pegea haka ako noko manga he tata'o'aki ia te Ia. ² *Ka noko iai ma'u na haahine noko hakagaai e Jesus i na haagiki songo ma na sa'o saga: Ko Mary noko mate tena ingoa ko Mary mai Magdala, te pegea noko boo 'aatea ai te toka hitu haagiki songo, ³ ma Joanna, te uguugu o Chuza, te pegea noko hakahua i na me'a a Herod, ma Susanna, ma gaa pegea ma'u. Na haahine nei noko hai agatou me'a o 'aabaki ai kia Jesus ma ona pegea haka ako.

⁴ Noko hu'ai 'api pegea noko taki boomai iba'i manaha kia Jesus, mate 'atigongo kinai a Ia i te haka gaataki nei: ⁵ “Te launatasi pegea sanga noko hano ke sanga ana hatu me'a. Nimaa lago ana hatu me'aa, noko hetoki kogaa ki na taha ba'e aga o takataka, kae boomai na manu he gegei o te gangi o kai ekigatou. ⁶ Noko iai kogaa hatu me'a noko hetoki kite kunga ngaoa'a. Nimaa malubu ake, ghali o pakupaku, iteme'agaa e he'e tau bai ke haka ngasogo eia. ⁷ Noko iai kogaa hatu me'a noko hetoki ki te kunga kaubago hotohoto ina. Nimaa malubu o ngaasogo ngatahi ake, ma te baa magu 'ia e gaa ga'akau na me'a noko baa seu o mamate. ⁸ Noko iai kogaa hatu me'a noko hetoki ki te kunga kege gaoi, noko ngasogo ake o hai ona hua, noko taki hua te hua me'a e tasi.”

Te gholoba noko 'oti i te konei ana gea ai, kae haiatu kia tekigatou, “Koai ehai na taginga ke hakagongo, haka gongo ake ai!”

⁹ Na pegea haka ako noko haka anuanu kia Jesus o hai atu, “Tehea te gaataki o te haka gaataki nei?” ¹⁰ *Ka ko Jesus noko haka tau kia tekigatou o hai atu, “Te naa 'anga ona hai 'anga ngigo o te Hakahua 'anga a te 'Aitu, kua 'oti i te haiga'a kia te koutou, ka kogaa pegea e haka hegeu kinai Au i na haka gaataki, ka ke nimaa,

'si'igoa e hiina'i kinai kigatou, ka ka he'e kite, ma te si'igoa e haka gongo kinai, ka ka he'e 'igohia.’

¹¹ Tenei te hogahoga 'anga o te haka gaataki: Na hatu me'a manga noho pena haka hegeunga a te 'Aitu. ¹² Na me'a noko

* **8:2** 8.2 Mt 27.55,56; Mk 15.40,41; Lk 23.49. * **8:10** 8.10 Is 6.9.

hetoki ki te taha ba'e agaa, manga noho pena haka hegeunga a te 'Aitu i na uso o na pegea manga haka gongo, kae ghali a Satan o a'u o sa'u 'aatea i na uso ogatou, ka kigatou noka te too kinai ma te maa'ugi ai. ¹³ Na me'a e hetoki ki te kunga ngaoa'a, manga noho pena haka hegeunga a te 'Aitu i na uso o na pegea ga'u e kigatou na haka hegeunga a te 'Aitu i te mi'i gholoba e haka gongo kinai o magagaohie, kae he'e tau aka. Manga na'a i te mi'i 'aso, ka nimaa hetaemai na 'aso o na pakenga, ko kigatou manga hetoki iho. ¹⁴ Na me'a e hetoki ki na kunga kaubago hotohoto ina, manga noho pena haka hegeunga a te 'Aitu i na uso o na pegea e haka gongo kinai, ka manga maikia ki na ga'unga, ma na siahai 'anga ki na me'a o te kege nei e hai ia te kigatou o he'e 'aonga te hai ni hai 'anga gaoui. ¹⁵ Ka na hatu me'a e hetoki ki te kunga kege gaoui, manga noho pe na haka hegeunga a te 'Aitu i na uso o na pegea gaoui ma te mangangao o haka gongo kinai o pipiki i na uso ogatou, ma te tuku gago ia te kigatou, ka ke go hai ai e kigatou ni hai 'anga gaoui.

Te haka gaataki i te peba

(Mark 4.21-25)

¹⁶ * "E si'ai he pegea ke tutu eia he peba o tango i he kete, po e tuku ki he gago kaupea, kae hai ke haka tu'u ki te kunga haka eke peba, ka ke hiina'i kinai na pegea e boo kigoto i te hage. ¹⁷ * Iteme'agaa ko ba'i hai 'anga huu e hai kego haka 'agi ke hiina'i kinai, ma ba'i hai 'anga ngigo e hai kego na'a, ma te to'o mai kite maagama ke hiina'i kinai. ¹⁸ * Na'a pipiki ake e koutou nia e haka gongo ai koutou, iteme'agaa koai e ga'u eia, e hai kego haiga'a beegaba kia te ia, ka koai e he'e ga'u eia, e hai kego sa'u 'aatea ia te ia. Haka gatagoa nia e tegeu'a ake e hai eia, e hai kego sa'u ia te ia."

Te tinana o Jesus ma te 'api o'ona

(Matthew 12.46-50; Mark 3.31-35)

¹⁹ Te tinana o Jesus ma na taina o'ona noko boomai kigatou hiina'i kia te Ia, ka na he'e 'aonga tegatou boo o hitaiaki kinai, iteme'agaa noko hu'ai 'api pegea. ²⁰ Noko iai na pegea noko 'atigongo ai kia Jesus o hai atu kinai, "Ko te tinana ma na taina o'ou manga tutu'u ihaho e siahai ke hiina'i kia te Koe." ²¹ Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu kinai, "Konei oku tinana ma oku taina, na pegea manga haka gongo ki na haka hegeunga a te 'Aitu o hai e kigatou."

Ko Jesus noko haka noka te huukenga

(Matthew 8.23-27; Mark 4.35-41)

* **8:16** 8.16 Mt 5.15; Lk 11.33. * **8:17** 8.17 Mt 10.26; Lk 12.2. * **8:18** 8.18 Mt 25.29; Lk 19.26.

²² Nima te launatasi 'ao, ko Jesus noko haiatu kiona pegea haka ako, "Kitatou boo ki tegaa pa'asi i te gano nei." Ma te sosopo a kigatou ki te baka o haka 'ui. ²³ Nima 'ui a kigatou i te baka, kae moe a Jesus. Ma te too te huukenga ki te gano o hai ke mene ai te baka. O hu'ai maikia ai kigatou.

²⁴ Na pegea haka ako noko boomai kia Jesus o baa'aga e kigatou o hai atu kinai, "Hakahua, ko kitatou ka mamate!"

Ma te tu'u ake a Jesus o gea susugi na oko ma te moana noko 'atua, mate maa'ogi o magino kae ngongoto. ²⁵ Kae haiatu a Jesus kiona pegea haka ako, "Tehea te sano o'outou?!"

Ko kigatou noko matataku mate hegege ma'ugi'aki o kogaa agatou he hakaanu'aki, "Te pegea aa tenei, te gea ki na oko ma te moana o mangangao kia te Ia?"

*Ko Jesus noko haka ma'ugi te pegea uguhia
(Matthew 8.28-34; Mark 5.1-20)*

²⁶ Ko kigatou noko 'ui o boo ki na kunga henua o na pegea o Gerasa, te kunga i tegaa pa'asi i te gano i Galilee. ²⁷ Te gholoba noko sopo ake ai a Jesus ki te tau ganga, ko Ia noko bilaabei mate tangata uguhia, te pegea mai te manahaa. Noko hu'ai 'eha 'aso te tangata nei noko he'e mago ai, o he'e kakai ai ini hage, ka koia noko manga kakai i na 'atu takotonga. ²⁸ Nima ina 'atu kia Jesus, koia noko pipisi te mate kae too atu ki na ba'e o Jesus, o tangi ngege o hai ake, "Jesus, niaa te hai ke hai e Koe kia te au? Jesus, te Hosa o te 'Aitu e Hu'ai Ma'u'agunga? Ko au e sasaka kia te Koe, ke noka te haisongo ia te au." ²⁹ Ka ko Jesus na kaunaki e Ia te haagiki songo ke hano 'aatea i te tangata. Noko 'eha 'aso noko uguhia ai. Masi'igoa noko gii na ba'e ma na gima i na puni hatu'ugi, ma te hai ona pegea ge'o, ka noko manga motumotu eia na puni hatu'ugi kae kakabe e te 'atua ki na kunga gaabaki.

³⁰ Ko Jesus noko haka anu kinai o hai atu, "Tehea tou ingoa?"

Ma te haka tau o hai atu, "Toku ingoa ko 'Api To'a." Koia noko konei ana gea, iteme'agaa noko 'api haagiki songo na he uguhi ia te ia. ³¹ Kae he sasaka 'aki na haagiki kia Jesus ke noka te kaunaki ia te kigatou ke boo ki te pupu'a he'e ngato.

³² Noko iai te hu'ai tugaa piki noko manga kai i te pa'asi o te ogo. Na haagiki noko he sasaka 'aki kia Jesus ke tuku kigatou boo o he uguhi i na piki, ka na tuku e Ia. ³³ Te gholoba na sosopo ai na haagiki songo ki taha i te tangata, ko kigatou na he'agiko o he uguhi i na piki, ma te he'agiko iho i te pa'asi o te tiha, o 'u'utu ki te gano o memene ai.

³⁴ Nimaa hiina'i kinai na pegea noko ge'o e kigatou na piki ki te hai 'anga na hai, ma te he 'agiko giu o he 'atigongo 'aki ai i te manaha ma na kakai 'anga. ³⁵ Ma te boo te 'apitanga ke hiina'i kite hai 'anga na hai. Te gholoba noko boo ai kigatou kia Jesus, kigatou nakite i te pegea noko iai na haagiki, kua boo 'aatea ai, ka manga noho haka pata kia Jesus. Koia kua mago, ka kua haitegeu'a gaoui, mate matataku ai a kigatou. ³⁶ Na pegea noko hiina'i kinai, noko 'atigongo ai kite 'apitanga i te tangata noko iai na haagiki kua gaoui. ³⁷ Ma te boomai ko ba'i pegea i te kakai 'anga i Gerasa o haka ene 'aki kia Jesus ke hano 'aatea ia te kigatou, iteme'agaa ko kigatou kua hu'ai matataku. Ma te sopo a Jesus ki te baka o hano.

³⁸ Te tangata noko boo 'aatea ai na haagiki songo, noko haka ene kia Jesus ke tata'o ai, ka na he'e maka a Jesus, manga hai atu kinai, ³⁹ "Hoki atu kitou manaha o 'atigongo ai i nia kua hai e te 'Aitu kia te koe." Ma te hoki te tangata o 'atigongo i ba'i hai 'anga kua hai e Jesus kia te ia.

Gua haahine noko haka ma'ugi e Jesus
(Matthew 9.18-26; Mark 5.21-43)

⁴⁰ Te gholoba noko hoki ai a Jesus ki tegaa pa'asi o te gano, te 'apitanga noko haka pogo ia te Ia, iteme'agaa ko kigatou ngatahi noko ma hitagi ia te Ia. ⁴¹ Noko iai te pegea tena ingoa ko Jairus, te hakahua o te Hage hai paaunga, ka noko a'u o too kina ba'e o Jesus o haka ene kinai ke hano ki tena hage. ⁴² Iteme'agaa tena tama 'ahine e tasi, te pegea katoa tuma'a e gua ona ghapu, ka manga takoto e hai ke go mate.

Ka te hano 'anga a Jesus i te agaa, ko ba'i pegea noko muimui mai kia te Ia. ⁴³ Ka noko iai te launatasi hahine noko manga higosia i te masaki o haahine o katoa tuma'a e gua ona ghapu. Ka noko si'ai he pegea ke hai ia te ia ke gaoui. ⁴⁴ Te hahine noko 'agu mai tu'a ia Jesus o 'oso kite kapa o tena ake, ma te ghali te singa 'anga te tino o 'oti.

⁴⁵ Ma te haka anu a Jesus o hai atu, "Koai te 'oso kia te Au?"

Ma te heege'i ngatahi kigatou, kae hai atu kinai a Peter, "Hakahua, e hu'ai 'api to'a te haka putu mai 'anga o muimui kia te Koe!"

⁴⁶ Ka ko Jesus noko kogaa ana to'o atu, "Kua 'oso te pegea kia te Au. E na'a e Au i te taganga e hano ia te Au."

⁴⁷ Ma te kite iho e te hahine te hai 'anga e hai eia kua na'a, ma te a'u popoge, o guti kina ba'e o Jesus o hogahoga i 'ago i te 'apitanga te hai 'anga e 'oso ai kia Jesus, ma tena ghali 'anga o ma'ugi. ⁴⁸ Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Ta'ahine, te sano o'ou kua hai ia te koe o soihua. Hinatu ma te goto maagie."

⁴⁹ Ko Jesus noko manga koi haka hegeu, kae boomai na pegea i te hage o Jairus, te hakahua o te Hage hai paaunga, o hai atu kia Jairus, “Ko tau tama 'ahine kua mate. Noka te hai ma'u te Ako ke ghaulia ai.”

⁵⁰ Nimaa haka gongo kinai a Jesus, ma te hai atu kia Jairus, “Noka tau mataku, ka manga too mai, ka ke ma'ugi a tau tama 'ahine.”

⁵¹ Te 'aso noko hetae ai a Jesus ki te hage o Jairus, noko he'e tuku e Jesus he pegea ke tata'o ia te Ia, ka manga ko Peter ma John ma James ma te tamana ma te tinana o te tama 'iti'iti.

⁵² Ko ba'i pegea noko manga tatangi ma te magegepe ite tama 'iti'iti, ka ko Jesus noko hai atu kinai, “Noka tautou magegepe, na'e koia e he'e mate, ka manga moe.”

⁵³ Ko kigatou noko putatai kia Jesus, ite noko na'a e kigatou te tama 'iti'iti kua mate. ⁵⁴ Ka ko Jesus noko tau ite gima o te tama 'iti'iti kae hai atu kinai, “Ta'ahine, 'aga ake!” ⁵⁵ Ma te ghali te ma'ugi o te mi'i hahine o hokimai kinai, o 'aga o tu'u, ma te kaunaki e Jesus ia te kigatou ke 'abange ma'ana ni utunga ke kai. ⁵⁶ Ko ona hai maatu'a noko hu'ai hegege ma'ugi 'aki ai, ka ko Jesus noko hai taagango kia te kigaaua o hai atu, “Noka te hogahoga ki he pegea te hai 'anga e hai nei.”

9

Te haka to'o 'anga e Jesus te tino anga hugu tuma'a e gua (Matthew 10.5-15; Mark 6.7-13)

¹ Ko Jesus noko ngege ite tino anga hugu tuma'a e gua pegea haka ako o boo ngatahi mai, kae haiga'a kinai e Ia na taganga ke pagepageai na haagiki songo mate ke haka ma'ugi ai na pegea masasaki. ² Ma te kaunaki e Jesus ia te kigatou ke boo o tohi'aki i te Hakahua 'anga a te 'Aitu, ma te ke haka ma'ugi na pegea masasaki. ³ Ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, “Noka te to'o ma'autou ni me'a i tautou boo'anga na: Ni tokotoko, poni kete, poni utunga, poni mane, poni ake ke ge'o ai. ⁴ Tehea te hage e he uguhi kinai koutou, noho 'aki atu ai aano hetae kite 'aso boo o'outou ite manaha. ⁵ **Ka nimaa iai ni pegea he'e haka pogo ia te koutou, tuutuu atu na kege i outou tapungao maaa boo koutou itegatou manaha, kago haka 'agi ai ko kigatou e ti'akina.” ⁶ Ko kigatou na boo i ba'i manaha o tohi'aki kinai i te Gongo Gaoi ma te haka ma'ugi ba'i pegea masasaki i ba'i kunga.

* 9:5 9.5 Acts 13.51. * 9:5 9.5 Lk 10.4-11.

⁷ *Ko Herod te Hakahua o Galilee na haka gongo ina hai'anga noko hai, o mou tegeu'a, noko ghaghi i te hai ake na pegea, "Ko Ia ko John Baptist na mate ka kua ma'ugi hoki." ⁸ Kae hai ake kogaa ma'u, "Ko Ia ko Elijah kua haka 'agitino hoki," ka manga hai ake kogaa, "Ko Ia te launatasi ina taauga maigaa'aso, ka kua manga ma'ugi hoki." ⁹ Ka ko Herod noko hai atu, "Ko John na toghi eau te u'a, ka koai te haka gongo ai au nei?" Ka ko Herod noko siahai ke ina kia Jesus.

*Ko Jesus noko haangai e Ia te hu'ai 'apitanga
(Matthew 14.13-21; Mark 6.30-44; John 6.1-14)*

¹⁰ Nimaa giu mai na pegea hakato'o, ko kigatou noko 'atigongo kia Jesus inia kua 'oti ite hai ekigatou, mate kakabe e Jesus ia tekigatou o boo soko kite launatasi manaha, e mate ko Bethsaida. ¹¹ Ka na na'a e te 'apitanga, o tata'o ia te Ia, ka na haka pogo e Jesus ia tekigatou, mate 'atigongo kinai ite Hakahua'anga ate 'Aitu, mate haka ma'ugi na pegea noko siahai kigatou maa'ugi.

¹² Nimaa hano te ga'aa ke pisi, te tino anga hugu tuma'a e gua pegea haka ako noko boomai kia Jesus o hai atu kinai, "Tukuatu te 'apitanga kigatou boo ki na manaha ma na kunga henua e hitaiaki mai nei, ke ligo ai ma'agatou ni utunga, mate kigatou noho'aki ai, na'e ko kitatou manga i te kunga gaabaki."

¹³ Ka ko Jesus noko haka tau kia tekigatou o hai atu, "'Abatu e koutou ma'agatou ni utunga ke kai."

Ko kigatou noko haka tau o hai atu kia Jesus, "Manga toka gima amatou bred ma te toka gua mi'i kaui, nimaa si'ai, kimatou boo o tau'i ni utunga ma'ana pegea e'api nei!"

¹⁴ (Iteme'agaa te gimanga noa taangata te noko i te kungaa.)

Ko Jesus noko hai atu ki ona pegea haka ako, "Hai atu ki te 'apitanga ke boomai o manga taki noho'aki i te tino gima."

¹⁵ Nimaa maa'ogi na pegea haka ako o hai ekigatou te 'apitanga o noho'aki. ¹⁶ Sa'u ake e Jesus te toka gima bred ma gua kaui, kae ina haka tu'u ki te gangi o haka 'aue ai kia te 'Aitu, kae tohitohi o 'abange ki ona pegea haka ako o tuha ki te 'apitanga. ¹⁷ Ko kigatou na kai o makokona, kae tibu ena pegea haka ako na momo utunga noko toe o tape ai te tini ma te tokagua kete.

*Te hogahoga 'anga e Peter na noho o Jesus
(Matthew 16.13-19; Mark 8.27-29)*

¹⁸ Nimaa tegaa 'aso, ko Jesus noko manga taakunga launatasi ai, kae boomai ona pegea haka ako kia te Ia, ma te

* 9:7 9.7 Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19.

haka anu kinai a Jesus o hai atu, "Te 'apitanga manga hai ake ko Au koai?"

¹⁹ *Ko kigatou noko haka tau o hai atu, "Manga hai ake kogaa, ko Koe ko John Baptist, kae hai ake kogaa ma'u, ko Koe ko Elijah, kae hai ake kogaa pegea, ko Koe te launatasi i na taauga mai gaa 'aso ka kua ma'ugi hoki."

²⁰ *Nimaa haka anu hoki atu a Jesus kia te kigatou o hai atu, "Ka koutou 'eaa? Koutou e hai ake ko Au koai?"

Ma te haka tau a Peter o hai atu, "Ko Koe te 'Agiki Taga'ia mai a te 'Aitu."

²¹ Ka ko Jesus noko hai taagango kia te kigatou ke noka te hogahoga na noho o'ona ki he pegea. ²² Kae kogaa ana to'o atu ma'u, "Te Hosa o Pegea e hai kego tiha'ia ki ba'i hai 'anga, kago he'e siahahai kinai na 'agiki o na Jew, ma na tuinga o na Priest, ma na ako o na tagangonga. Ko Ia e hai kego ta'ia, ka nimaa i te togunga 'ao, kae ma'ugi hokimai."

²³ *Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou ngatahi, "Te pegea nimaa siahai ke tata'otu'a ia te Au, e hai ke noka te maanatu iho kia te ia, kae to'o tena kros, o tata'otu'a mai ia te Au. ²⁴ *Iteme'agaa koai e siahai ke ge'o te ma'ugi o'ona, e hai kego he'e kitea, ka koai e ti'aki mai te ma'ugi kia te Au, e hai kego kite hoki ai. ²⁵ 'Ai tehea te gaoui o te pegea ga'u eia ba'i me'a i te kege nei, kae ti'aki te ma'ugi o'ona? ²⁶ Te pegea nimaa pa'a ia te Au ma aku haka hegeunga, te Hosa o Pegea kago pa'a ma'u ia te ia, i te 'aso kago a'u ai Ia ma tena mamagunga, ma te mamagunga o te Tamana, ma o'ona ensel tapu.

²⁷ "Koau e atigongo maa'ogi atu kia te koutou, e iai na pegea manga tutu'u i te kunga nei kago he'e hetae kinai te mate, hano aano hiina'i ki te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

*Te haka gigiu 'anga a Jesus
(Matthew 17.1-8; Mark 9.2-8)*

²⁸ Nimaa sigi te bagunga 'ao i te konei na gea a Jesus, kae kakabe e Ia ia Peter, ma John, ma James, o haka pigi kia te Ia o haka neke kite ogo ke taakunga ai. ²⁹ Te gholoba noko manga taakunga ai Ia, na taunga mata noko gigiu, kae hu'ai maagama ona ake, o manga noho pe na kemo'anga na 'uiga. ³⁰ Ma te 'a'aki ma te mamagunga 'atanga gaoui, te toka gua taangata, ko Moses ma Elijah o manga hegeu ma Jesus. ³¹ Ko kigatou noko manga hegeu kite hano o'ona noko ma hai ke haka maa'ogi e Ia i Jerusalem. ³² Ka ko Peter ma gua 'ana hemasi'inga na hu'ai momoe, nimaa te gholoba

* **9:19** 9.19 Mt 14.1,2; Mk 6.14,15; Lk 9.7,8. * **9:20** 9.20 Jn 6.68,69. * **9:23**

9.23 Mt 10.38; Lk 14.27. * **9:24** 9.24 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

na a'aga ai, ko kigatou noko hiina'i ki te mamagunga o Jesus ma gua pegea noko tutu'u haka pigi kia te Ia. ³³ Nimaai hai ke boo 'aatea gua pegea ia Jesus, kae hai atu a Peter kia te Ia, "Hakahua, e hu'ai gaoi tematou boomai'anga ki te kunga nei, kimatou hai'ia he tokatogu boghugha, he launatasi mo'ou, ma he launatasi mo'o Moses, ma he launatasi mo'o Elijah." Ka noko he'e na'a e Peter nia te noko gea kinai.

³⁴ Te gholoba noko manga koi haka hegeu ai a Peter, kae sopo mai te po'ao o tango ia te kigatou, ma te matataku na pegea haka ako i tegatou memene 'anga i te po'ao. ³⁵ **Ma te sopo mai te ge'o i te po'ao o hai mai, "Tenei toku Hosa noko haka pupugu e Au. Haka gongo ake kia te Ia." ³⁶ Te gholoba na he'e gongona ai te ge'o, kae hiina'i atu kigatou ko Jesus manga launatasi. Na pegea haka ako na manga na'a soko e kigatou na hai'anga nei. Kae he'e hogahoga e kigatou kini pegea na hai'anga noko hiina'i kinai kigatou.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi te pegea ughia
(Matthew 17.14-18; Mark 9.14-27)*

³⁷ Nimaai tegaa 'ao, ko kigatou noko boo iho i te ogo, kae boomai te 'apitanga o pegea o bilaabei ma Jesus. ³⁸ Te launatasi tangata i te haka putunga noko ngege kia Jesus o hai atu, "Hakahua, ko au e sasaka atu kia te Koe ke ina ki toku hosa, na'e tenei taku tama 'iti'iti e tasi. ³⁹ Kae hai e te 'atua ia te ia o ghaghaa to'a; hai ia te ia ghotoi, o manga popoge kae piloe te ngutu, kae hu'ai hai songo eia ia te ia, kae he'e 'aonga tena hano 'aatea ia te ia. ⁴⁰ Kua sasaka ai au ki ou pegea haka ako kigatou pagepage 'ia, ma te he'e 'aonga te hai e kigatou."

⁴¹ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Koutou te 'atu tangata maase'i, kae he'e too kia te Au. Tahiaange 'aso e hai kau noko haka pata ai kia te koutou o baasiko ia te koutou? Kakabe mai tou hosa ki te kunga nei."

⁴² Nimaai haka tu'u a'u te mi'i tangata, kae manga 'aka e te haagiki ia te ia o too kite kege, kae hai o popoge, ma te pagepage e Jesus te haagiki songo, kae haka ma'ugi e Ia te mi'i tangata, kae tuku o hoki kia te tamana. ⁴³ Te 'apitanga na hu'ai he gege ma'ugi 'aki ai i na hu'ai taganga o te 'Aitu.

Te gholoba noko he gege ma'ugi 'aki ai ba'i pegea ina hai'anga noko hai e Jesus, ko Ia noko hai atu ki ona pegea haka ako, ⁴⁴ "Haka gongo mai o na'a gaoi nia te hai kau gea ai kia te koutou: Te Hosa o Pegea e hai ke go haka soko 'ia ki na gima o pegea." ⁴⁵ Ka noko he'e na'a e kigatou po tehea tena gaataki. Noko hu'ai ngigo ia te kigatou, o he'e na'a ai

* 9:35 9.35 Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22. * 9:35 9.35 2 Pet 1.17,18.

e kigatou, ma te matataku a kigatou te haka anuanu 'aki ai kia te Ia.

Koai gaa te hai ke go hua'eha?
(Matthew 18.1-5; Mark 9.33-40)

⁴⁶ *Na pegea haka ako noko haka bagebage 'aki, po koai ia te kigatou te hai ke go hua'eha. ⁴⁷ Nimaa na'a e Jesus agatou maanatu, ma te kakabe mai e Ia te mi'i tama 'iti'iti o haka tu'u i ona taha. ⁴⁸ *Kae hai atu a Jesus kia te kigatou, "Koai e kumu i te mi'i tama 'iti'iti nei, i te maanatu i toku ingoa, e kumu ia te Au. Ka koai e kumu ia te Au, e kumu ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. Ka te pegea e hu'ai hua'iti'iti ia te koutou, tenaa ia e hai ke go hua'eha."

⁴⁹ Ma te hai atu a John, "Hakahua, ko kimatou noko hiina'i ki te pegea noko manga pagepage haagiki i tou ingoa, ka na susugi e kimatou ia te ia, iteme'agaa koia he'e te pegea ia te kitatou."

⁵⁰ Ma te hai atu kinai a Jesus, "Noka te susugi ia te ia, na'e te pegea nimaa he'e haka makau ia te koutou, te pegea outou."

Te he'e mamaka 'anga a Samaria kia Jesus

⁵¹ Nimaa hitaiaki te 'aso noko hai ke hoki ai a Jesus ki te gangi, ko Ia noko hai tena maanatu ke hano ki Jerusalem. ⁵² Ka noko tuku na pegea o mumu'a ia te Ia, ke baa gongo te manaha i Samaria ke ngaague o hitagi mai ia te Ia. ⁵³ Ka na pegea o te manaha na he'e haka pogo ia Jesus, iteme'agaa ko Ia noko hai ke hano ki Jerusalem. ⁵⁴ *Nimaa hiina'i kinai gua pegea haka ako ia James ma John ki te hai'anga nei, ma te hai atu kia Jesus, "Hakahua, ko Koe e siahai kimaua haka ene 'aki he ahi mai te gangi ke tutu ia te kigatou?" ⁵⁵ Ka noko keu mai kinai a Jesus o gea susugi ia te kigaaua. ⁵⁶ Kae boo kigatou ki tegaa manaha.

Na noho o te tata'o tu'a ia Jesus
(Matthew 8.19-22)

⁵⁷ Te gholoba noko manga koi boo ai kigatou i te aga, kae hai atu te pegea kia Jesus, "Koau hai kau tata'o tu'a ia te Koe ki ba'i kunga hano kinai Koe."

⁵⁸ Ka na hai atu a Jesus kia te ia, "Na manu hetoogohi o mouku e hai ogatou 'ana, ka na manu he gegei e hai ogatou aliu, ka te Hosa o Pegea e he'e tau kunga ke moe ai."

⁵⁹ Kae hai atu a Jesus ki tegaa pegea, "Tata'o tu'a mai ia te Au."

Ka koia noko hakatau o haiatu, "Hakahua, mataa tuku mai kau hano o tanu ia tamau."

* 9:46 9.46 Lk 22.24. * 9:48 9.48 Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20. * 9:54 9.54 2 Kgs 1.9-16.

60 Ma te haka tau a Jesus o hai atu kia te ia, "Tuku atu na pegea mamate, ke tanu ogatou pegea mamate, kae hinatu koe o 'atigongo i te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

61 *Kae hai atu ma'u tegaa pegea, "Hakahua, mataa tuku mai kau hoki o haka mahoga kioku pegea itoku manaha, 'io kaugo tata'o ia te Koe."

62 Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "He'e kitea he pegea ke 'oso ki te me'a kegi kege, kae keu hoki ki tu'a. Koia ka he'e 'aonga te hai hekau ki te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

10

Te haka to'o 'anga e Jesus te tino hitu tuma'a e gua

1 Mugi ite hai 'anga nei, ko te Hakahua noko haka pau ma'u e Ia te tino hitu tuma'a e gua o tuku ia tekigatou o boo takigua, o mumu'a ia te Ia ki ba'i manaha ma ba'i kunga e hai kego hano kinai. 2 *Ko Jesus noko hai atu kia tekigatou, "E hu'ai 'eha na me'a ematu'a ite 'umanga, ka na pegea utu he'e 'api. Haka ene 'aki atu ai ki te Hakahua o te 'umanga kua matu'a, ke tuku ma'u eia ni pegea ke boo kigatou o utu te 'umanga kua matu'a. 3 *Boo atu! Na'e tuku e Au ia te koutou ke boo o noho pe na punua sipisipi e boo ki na kunga e iai na manu totogo hai maka. 4 Noka te to'o ni oko oko, poni tanga, poni taka ba'e, ma te noka te gegea ki ni pegea i te aga.

5 "Te 'aso kago he uguhi ai koutou ki he hage, ogo mataa kogaa na hai atu kinai: 'Te goto maagie ki te hage nei.' 6 Ka nimaa iai he pegea goto maagie ite hage, te goto maagie e hai ke noho kia te ia. Ka nimaa si'ai, te goto maagie e hai ke manga hoki atu kia te koutou. 7 *Noho 'aki atu i te hage na, o kai mate bibinu nia kago 'abatu e kigatou kia te koutou, iteme'agaa te pegea e hai hekau, kago ga'u eia tena giu'aki. Ogo noka te boo i tegaa hage ki tegaa hage.

8 "Koutou nimaa boo kihe manaha o haka pogo ia te koutou, kaiatu nia kago 'abatu kia te koutou. 9 Haka ma'ugi atu na pegea masasaki ite kungaa, mate 'atigongo atu kia tekigatou: 'Te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hitaiaki kia te koutou.' 10 *Ka nimaa boo koutou ki he manaha o he'e haka pogo ia te koutou, ogo manga boo atu ki na agatu'u, o hai atu ki na pegea manga iai, 11 *'He'e po na tobeabu i na manaha o'outou e pipigi ki omatou tapungao, e hai ke tahitahi ke haka 'agi ai te kuu manaba kia te koutou.

* 9:61 9.61 1 Kgs 19.20. * 10:2 10.2 Mt 9.37,38. * 10:3 10.3 Mt 10.16.

* 10:7 10.7 1 Cor 9.14; 1 Tim 5.18. * 10:10 10.10 Acts 13.51. * 10:11 10.11 Mt 10.7-14; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5.

Ka te me'a ke na'a e koutou, te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hitaiaki.' ¹² *Ko Au e hai atu kia te koutou, ko te 'Aitu e hai ke go kago kite manaha nei ite 'aso o te haka aba o sigi i Sodom.

Te hu'ai kagohia ki gua manaha he'e sui tegeu'a
(Matthew 11.20-24)

¹³ * "Haka'aagoha a koutou Chorazin! Haka'aagoha a koutou Bethsaida! Na hai 'anga haka gege ma'ugi noko hai e Au kia te koutou, poi hai e Au ki Tyre ma Sidon, ko kigatou kua goa te he keu 'aki giu mai o mamago ini bebe laoa, ma te haa pugha ini gehu, ke haka 'agi ai kua 'oti i ogatou 'oosongo. ¹⁴ Ko te 'Aitu e hai ke go kago kia te koutou, ite 'ao o te haka aba o sigi i Tyre ma Sidon. ¹⁵ *Ka koutou Capernaum e siahahai koutou hu'ai ma'u 'agunga? E hai ke go seu kite ugaimami."

¹⁶ *Ko Jesus noko hai atu ki ona pegea haka ako, "Koai e haka gongo kia te koutou, e haka gongo ma'u kia te Au. Ka koai kago he'e siahai kia te koutou, kago he'e siahai ma'u kia te Au. Ka te pegea kago he'e siahai kia te Au, e he'e siahai ma'u kia te 'Aitu noko haka to'o mai ia te Au."

Te giu mai 'anga te tino hitu tuma'a e gua

¹⁷ Te tino hitu tuma'a e gua noko giu mai ma tegatou magagaohie o kogaa agatou to'o, "Hakahua, na haagiki songo ma'u noko hu'ai mangangao kia te kimatou ina pagepage 'anga e kimatou i tou ingoa."

¹⁸ Ma te haka tau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Ko Au kua ina kia Satan e toiho, manga noho pe te 'uiga kemo mai i te gangi. ¹⁹ *Ka kua 'abatu e Au kia te koutou na taganga, koutou takataka 'ia ai na ngata ma na manuba'e gua, ma te koutou sigi ai i na taganga o te makau. Kago si'ai ni me'a ke hai songo ia te koutou. ²⁰ Ka koutou noka tautou sisia, ite munange na haagiki kua mangangao ia te koutou, ka koutou e hai ke manga sisia, i na ingoa o'outou kua 'oti i te kanukanu i te gangi."

²¹ Te gholoba na, ko Jesus noko hu'ai magaohie i te Spirit Tapu ma te kogaa ana to'o, "Tamau, ko Koe te Hakahua o te gangi ma te kege nei, ko Au e haka e'eha ia te Koe, iteme'agaa noko huu e Koe na hai 'anga nei i na pegea he 'igo'igo 'aki ma na pegea na'a hai 'anga, kae haka 'agi e Koe ki na pegea manga noho pena tama giki. E maa'ogi Tamau, na me'a nei manga hai i au maanatu gaoui.

* **10:12** 10.12 a Gen 19.24-28; Mt 11.24; b Mt 10.15.

Ezek 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9,10; Zech 9.2-4.

* **10:16** 10.16 Mt 10.40; Mk 9.37; Lk 9.48; Jn 13.20.

* **10:13** 10.13 Is 23.1-18;

* **10:15** 10.15 Is 14.13-15.

* **10:19** 10.19 Ps 91.13.

22 **“Ko ba'i hai 'anga na tuku e Tamau kia te Au. Esi'ai he pegea na'a eia koai ko tena Hosa, ka manga na'a e te Tamana. Kae si'ai ma'u he pegea na'a koai ko te Tamana, ka manga ko tena Hosa, ma na pegea eligo e te Hosa ke haka 'agi kinai e Ia.”*

23 Ma te takahugi atu a Jesus kiona pegea haka ako o manga mi'i gea atu kia te kigatou o hai atu, *“Haka gaoui ki na mata kua hiina'i ki na hai 'anga e hiina'i kinai koutou nei.* 24 *Iteme'agaa ko Au e hai atu kia te koutou, noko 'api taauga ma na hakahua, noko siahahai ke hiina'i ki na hai 'anga kua hiina'i kinai koutou nei, ka noko he'e 'aonga te hiina'i kinai. Ko kigatou noko siahahai ma'u kigatou haka gongo ki na hai 'anga kua haka gongo kinai koutou nei, ka noko he'e 'aonga te haka gongo kinai.”*

Te haka gaataki i te pegea 'agoha mai Samaria

25 **Te launatasi 'aso noko tu'u ai te launatasi i na ako o na tagangonga o hai lobo eia ia Jesus, o hai atu kinai, “Ako, niaa e hai kau hai 'ia kau ga'u 'ia ai te ma'ugi noho goa?”*

26 Ma te haka tau a Jesus o hai atu kinai, *“Niaa te noko kanukanu ki na tagangonga? E kohea na na'a ekoe tena haka sahe 'anga?”*

27 **Ka koia noko hakatau o hai atu, “Ma'ine atu kia te 'Agiki te 'Aitu o'ou itou uso ngatahi, ma tou ma'ugi ngatahi, ma au to'a 'anga ngatahi, ma au tegeu'a ngatahi. Mate ma'ine atu kiou pegea epata mai, ke noho pe au ma'ine 'anga kia te koe.”*

28 **Ma te haka tau a Jesus o hai atu kinai, “Tau haka tau na e hu'ai gaoui, konei na hai atu, ka ke ma'ugi ai koe.”*

29 *Ka koia noko siahai ke haka 'agi koia e hu'ai gaoui, tegaa te hai 'anga noko hai atu ai kia Jesus, “'Ai koai toku pegea epata mai?”*

30 Ma te haka tau a Jesus o hai atu kinai, *“Te launatasi tangata noko hinaiho i Jerusalem ki Jericho. Ma te labu e na pegea kaia'a, o huhuke e kigatou ona ake, kae kogu e kigatou aano semu o noko manga takoto, kae boo.* 31 *Nimaa hano ma'u te priest i te aga etasi, koia na kite i te pegea manga takoto, ma te hano haka tihitihi ai i tegaa pa'asi o te aga.* 32 *Noko iai ma'u te pegea i te hanohano o Levi noko hetae kite kungaa. Nimaa ina kite pegea, koia ma'u noko hano haka tihitihi ai i tegaa pa'asi o te aga.* 33 **Ka te launatasi pegea mai Samaria noko hano i te aga etasi. Nimaa hetae ki te kunga noko manga takoto ai te pegea, koia na ina kinai*

* **10:22** 10.22 a Jn 3.35; b Jn 10.15. * **10:25** 10.25 Mt 22.35-40; Mk 12.28-34.

* **10:27** 10.27 a Deut 6.5; b Lev 19.18. * **10:28** 10.28 Lev 18.5. * **10:33** 10.33 2 Chr 28.15.

o hu'ai 'agoha kia te ia. ³⁴ Koia noko hano o tuku kinai eia na oela ma na waeni o hetauaki ai ona maka, o gii. Kae mugi ia o nekeneke ake ia te ia o haka eke ki tena donki, o kakabe eia ki te hage o na pegea lango o hegau ai ia te ia. ³⁵ Nimaa tegaa 'ao, sa'u ake eia te toka gua mane siliva, o haiga'a ki te hakahua o te hage, kae hai atu kinai: 'Kumu atu ia te ia, ka nimaa go hokimai au, kau go sui 'ia nia kua hai kinai e koe.'

³⁶ Mate haiatu a Jesus, "Koai ite toka togu nei e tegeu'a ake koe, koia noko hai ki te pegea na taa ena pegea kaia'a, o noho mai tena pegea e pata mai?"

³⁷ Te ako o na tagangonga noko haka tau o hai atu kinai, "Te pegea noko 'agoha kia te ia."

Mate haiatu a Jesus kia te ia, "Hinatu, o konei au hai ma'u."

Ko Jesus noko maataki ia Martha ma Mary

³⁸ *Ko Jesus ma ona pegea haka ako noko boo ite aga. Ko Ia noko hetae ki te manaha o te hahine e mate tena ingoa ko Martha, o haka pogo eia ia te Ia ki tena manaha. ³⁹ Ko ia noko hai tena taina noko mate tena ingoa ko Mary, noko manga noho o pata ina ba'e o te 'Aitu, o noko manga haka gongo ki nia noko manga gea kinai. ⁴⁰ Ka ko Martha noko hu'ai ghaulia i ba'i me'a noko manga ngaague eia. Koia noko a'u kia Jesus o hai atu kinai, "Hakahua, 'ai e he'e tegeu'a ake Koe e maase'i, te manga tuku e te taina o'oku ia te au o manga hai hekau launatasi? Hai atu kinai ke a'u o 'aabaki kia te au!"

⁴¹ Haka tau a te Hakahua o hai atu, "Martha, ko koe e hu'ai ghaulia ki ba'i me'a. ⁴² Kae launatasi hai'anga egaoi te siahai kinai. Ko Mary kua ligo eia te hai'anga hu'ai gaoui, kago he'e to'o 'aatea ia te ia."

11

Ko Jesus noko ako te taakunga

(Matthew 6.9-13; 7.7-11)

¹ Te launatasi 'ao, ko Jesus noko taakunga ai i tegaa kunga. Te gholoba na 'oti ite taakunga ai Ia, a'u te launatasi i ona pegea haka ako o hai atu kinai, "Hakahua, ako mai kimatou taakunga, ke noho pe te ako'anga e John ona pegea haka ako."

² Ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, "Koutou nimaa taakunga, konei na taakunga ake, 'Tematou Tamana e noho ite gangi, te ingoa tapu o'ou ke haka ma'u'agunga,

* 10:38 10.38 Jn 11.1.

te hakahua o'ou ke go a'u.

³ 'Aumai ma'amatou ni utunga i ba'i 'aso.

⁴ Haka noka mai omatou 'oosongo, na'e ko kimatou manga haka noka ma'u ki na pegea e hai agatou hai 'anga songo kia te kimatou.' Ma te noka te tuku ia te kimatou ki ni pakenga."

⁵ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou "Poi iai he pegea ia te koutou e hai ma'ana he hemasi'inga, kae hano kia te ia i te tu'u gua poo o hai atu kinai: 'Hemasi'inga, mataa 'aumai ma'aku he toka togu bred, ⁶ e iai taku hemasi'inga e a'u kia te au, kae he'e tau utunga kau haangai 'ia ai.' ⁷ Ka poi konei na hakatau iho te pegea i goto: 'Noka te baa tu'ia mai ia te au. Te aga kua 'oti i te titingi, ka ko kimatou ma aku tama giki kua 'oti i te momoe. E he'e 'aonga taku 'aga kau 'abatu 'ia he me'a kia te koe.' ⁸ Ko Au e hai atu kia te koutou, hakagata goa koia ka he'e 'aga o 'abange te bred i te munange koia tena hemasi'inga, ka naato'o i te koia e he'e pa'a tena haka ene goa, koia ka 'aga o haiga'a kia te ia te potaha ona me'a e siahai kinai ia.

⁹ "Ka ko Au e hai atu kia te koutou: Haka ene 'aki atu ka ke 'abatu kia te koutou. Sasaga atu ka ke go kite e koutou. Tukituki atu te titingi ka ke go luga kia te koutou. ¹⁰ Iteme'agaa ko ba'i pegea haka ene 'aki e hai ke go ga'u e kigatou, koai e sasaga e hai ke go kite eia, koai e tukituki e hai ke go luga kia te ia te aga.

¹¹ "'Ai koai ia te koutou na tamana, poi haka ene kinai mo'ona he hosa ihe kaui, ka manga haka suihaki eia ihe ngata o 'abange kinai? ¹² Poe haka ene kinai ma'ana he hua paolo, ka manga 'abange kinai eia he manu ba'egua? ¹³ Ka koutou poi na pegea maase'i, kae manga na'a te haiga'a me'a gaoi ki autou tama giki, e soo atu te Tamana o'outou manga noho i te gangi e hai ke go haiga'a e Ia te Spirit Tapu ki na pegea e haka ene 'aki ai kia te Ia."

Ko Jesus ma te tugi o na haagiki

(Matthew 12.22-30,43-45; Mark 3.20-27)

¹⁴ Ko Jesus noko pagepage e Ia te haagiki he'e gea. Te gholoba noko hano 'aatea ai te haagiki, te tangata noko he'e 'aonga te gea, na gea, ma te he tu'ia 'aki ai te 'apitanga.

¹⁵ *Ka noko iai kogaa ia te kigatou noko kogaa agatou to'o, "Ko Beelzebub, te tugi o na haagiki songo, te haiga'a eia kia te Ia na taganga o ma pagepage ai na haagiki songo."

¹⁶ *Noko hai lobo e kogaa pegea ia te Ia i te haka ene 'aki kinai ni haka 'igonga mai te gangi.

* **11:15** 11.15 Mt 9.34; 10.25. * **11:16** 11.16 Mt 12.38; 16.1; Mk 8.11.

17 Ko Jesus noko na'a e Ia agatou maanatu ma te hai atu kia te kigatou, "Poi iai he sa'a e tuhatuha ia te kigatou o he hai songo 'aki, kago he'e noho goa. Ka poi iai he matiginga e tasi, e tuhatuha ia te kigatou o he hai songo 'aki, kago pau o maseuseu. 18 Ko Satan poi tuha tena sa'a o he hai songo 'aki ia te kigatou, e hai ke kohea na noho goa tena sa'a? Ko Au manga konei aku gea, iteme'agaa e hai ake koutou, ko Au manga pagepage haagiki i na taganga o Beelzebub. 19 Ka poi maa'ogi o pagepage e Au na haagiki i te ingoa o Beelzebub, to'oi te taganga te manga pagepage ai ena pegea o'outou na haagiki? E haka 'agi ai ena pegea o'outou, koutou e saga. 20 Ka nimaa pagepage e Au na haagiki i na taganga o te 'Aitu, te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hetae mai kia te koutou.

21 "Te gholoba engague ai te pegea to'a 'ana me'a hai tau'a o ge'o ai tena hage, ko ba'i me'a a'ana ka noko noho gaoui. 22 Ka nimaa iai he pegea e hu'ai to'a o sigi, e a'u kia te ia o hetau aano sepu ai, ka to'o eia ko ba'i me'a hai tau'a a te tangata noko sano goa kinai, o tuhatuha eia nia e to'o eia.

23 * "Te pegea e he'e haka pata kia te Au e haka makau eia ia te Au, ka te pegea nimaa he'e kakabe pegea mai kia te Au, manga hai eia a pegea o maseuseu.

24 "Te gholoba esopo ai ki taha te haagiki songo ite tangata, koia manga sehu ai i na kunga henua gaabaki, o sasaga kunga ke oki oki ai o he'e kite he kunga, ma te hai ake, 'Kau hoki kite hage noko hano ai au.' 25 Nimaa hetae o kite eia te hage kua tahitahi o ma'a, mate kua 'oti ite haka tinogaoui ba'i me'a. 26 Ma te hano ia o kakabe mai tegaa toka hitu haagiki kabe songo o sigi ia te ia, o he uguhi ki goto o kakai ai. Na noho o te tangata nei e hu'ai maase'i to'a o sigi i te mataa noho 'anga."

27 Te gholoba noko manga gea ai a Jesus i na hai'anga nei, te launatasi hahine ite 'apitanga noko ngege atu kia Jesus o hai atu, "E haka gaoui te hahine noko haka haa ia te Koe, ma te haa uu ia te Koe." 28 Ko Jesus noko haka tau o hai atu kinai, "Si'ai, e haka gaoui na pegea e haka gongo ki na haka hegeunga a te 'Aitu o mangangao kinai."

*Te haka 'igonga o Jonah
(Matthew 12.38-42)*

29 * Te haka putu 'anga te 'apitanga noko hu'ai 'api ma te kogaa na to'o atu kinai a Jesus, "Te 'atu tangata nei e hu'ai maase'i, e haka ene 'aki he haka 'igonga, kae si'ai he hai 'anga ke haka 'agi kia te kigatou, ka manga te haka 'igonga o Jonah. 30 * E kogaa na noho ko Jonah noko hai ai te haka 'igonga

* 11:23 11.23 Mk 9.40. * 11:29 11.29 Mt 16.4; Mk 8.12. * 11:30 11.30 Jon 3.4.

kite 'apitanga o Nineveh, ka manga konaa na noho ma'u te Hosa o Pegea te haka 'igonga kite 'atu tangata o na 'aso nei. ³¹ *Te hakahua hahine o Bagitakugu kago tu'u i te 'ao o te haka aba o haka makau eia te 'atu tangata o na 'aso nei, iteme'agaa koia noko a'u ina kunga mama'o ite kege nei ke haka gongo kite 'igo'igo o Solomon. Kae iai te launatasi i te kunga nei e hua'eha o sigi ia Solomon. ³² *Te 'apitanga o Nineveh kago tutu'u i te 'ao o te haka aba, o haka makau e kigatou te 'atu tangata nei, iteme'agaa na he sui tegeu'a 'aki i na tohi'aki 'anga a Jonah, ka e iai te launatasi i te kunga nei e hua'eha o sigi ia Jonah.

Te peba ki na tino
(*Matthew 5.15; 6.22-23*)

³³ *"Ka si'ai he pegea ke tutu eia he peba o huu eia ki he kunga, poe poghi eia i he kete, kae hai ke manga haka eke ki he me'a tuku peba, ka ke hiina'i kinai na pegea e he uguhi mai kite hage. ³⁴ Ou mata te peba o tou tino. Ou mata nimaa gaoui, tou tino ngatahi ka hu'ai maagama, ka nimaa he'e gaoui, tou tino ma'u ka hu'ai poo'ugi. ³⁵ Ge'o gaoui atu ka ke noka te poo'ugi te maagama kua igoto ia te koe. ³⁶ Tegaa te me'a, te tino ngatahi o'ou poi maagama kaatoa, kae si'ai he kunga ke poo'ugi, kua pau o hu'ai maagama o noho pe te peba hai o maagama ia te koe."

Ko Jesus noko gea haka makau ki na hu'ai pegea o Jew
(*Matthew 23.1-36; Mark 12.38-40*)

³⁷ Nimaa 'oti ite haka hegeu a Jesus, te launatasi ina Pharisee noko haka pogo eia ia Jesus ke kai haka pigi kia te ia. Ma te ugu a Jesus ki goto o noho i te kunga kai. ³⁸ Ka te Pharisee noko ina 'atu kia Jesus manga he'e huhu'i na gima 'io mugi o kai, ma te gege ma'ugi ai.

³⁹ Ma te hai atu a te Hakahua kia te ia, "Koutou na Pharisee manga hai e koutou o ma'a a taha ina kapu ma na peleti, ka ko goto ia te koutou e hua'eha ai te moutoto'o mate hai hai 'anga songo. ⁴⁰ Koutou na pegea hu'ai huhu'u! 'Ai e he'e na'a e koutou ia te 'Aitu noko gosigosi e Ia a taha ma goto ma'u? ⁴¹ Ka nia e i-goto ia te koutou—haiga'a atu ai ki na pegea lae, ka kego hai ko ba'i me'a ke ma'a kia te koutou.

⁴² *"Haka 'aagoha koutou Pharisee, iteme'agaa e haiga'a e koutou kia te 'Aitu na katoa o na mi'i gaukei e mate na 'mint' ma na 'rue' magaa gaukei ioutou 'umanga, kae hai ti'aki e koutou te haka tinogaoui ma te ma'ine o te 'Aitu.

* **11:31** 11.31 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12. * **11:32** 11.32 Jon 3.5. * **11:33** 11.33 Mt 5.15; Mk 4.21; Lk 8.16. * **11:42** 11.42 Lev 27.30.

Konei na hai 'anga e hai ke hai e koutou, kae noka te hai ti'aki kogaa hai 'anga.

⁴³ “Haka 'aagoha koutou Pharisee, iteme'agaa koutou manga maa'ine kite noho 'aki i na noho 'anga ma'u 'agunga i na Hage hai paaunga ma na haka e'eha 'anga e pegea i na kunga he tau'i 'aki me'a.

⁴⁴ “Haka 'aagoha koutou, iteme'agaa koutou manga noho pe na takotonga he'e tau haka 'igonga, manga lango a pegea o taka hanga ai i te he'e na'a e kigatou!”

⁴⁵ Te launatasi i na ako o na tagangonga noko haka tau kia Jesus o hai atu kinai, “Ako, te gholoba e konei na gea ai Koe i na hai 'anga nei e hai songo ma'u ai e Koe ia te kimatou.”

⁴⁶ Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu kinai, “Haka 'aagoha koutou na ako o na tagangonga, i te 'ati e koutou na kabenga ki na tu'a ogaa pegea o he'e 'aonga te to'o e kigatou, kae si'ai he pegea ia te koutou ke 'oso atu te gima o 'aabaki kia te kigatou.

⁴⁷ “Haka 'aagoha koutou, ite manga gosigosi e koutou na takotonga o na taauga na taa e outou tupuna. ⁴⁸ Kua hogahoga ai e koutou ma te haka maa'ogi e koutou nia noko hai ena tupuna o'outou. Na taa e kigatou na taauga kae gosigosi e koutou ogatou takotonga. ⁴⁹ Baaghaghi i na hai 'anga nei, ko te 'Aitu i tena 'igo'igo noko gea o hai ake:

'E hai kau go haka to'o 'ia kinai ni taauga,
ma ni pegea haka to'o, kago taa kogaa ia te kigatou,
kae hai songo kogaa.'

⁵⁰ Te 'atutangata nei te hai kego tuku kinai te kagohia o te taa'ia 'anga na taauga haka tu'u mai i te gosigosi 'anga a te kege nei. ⁵¹ *Haka tu'u mai i te ta'ia 'anga a Abel kite ta'ia 'anga a Zechariah, noko taa i te nohogoto 'anga o te olta ma te kunga hu'ai tapu i goto i te Hage Tapu. E maa'ogi e hai atu Au kia te koutou, na pegea nei e hai ke go kagohia i ba'i hai 'anga noko hai nei.

⁵² “Haka 'aagoha koutou na ako o na tagangonga, i te huu e koutou te maa'ogi i te 'apitanga. Kua he'e ga'u e koutou, kae bapanoko e koutou na pegea e hai ke na'a ai e kigatou.”

⁵³ Te gholoba noko hano ai a Jesus i te kungaa, na ako o na tagangonga ma na Pharisee noko haka tu'u tagatou haka bagebage toto'a kinai ma tegatou he haka anuanu 'aki boo kinai i ba'i me'a. ⁵⁴ Noko manga pali e kigatou ke nimaa gea ini me'a kigatou go haka makau 'ia ai.

* **11:51** 11.51 a Gen 4.8; b 2 Chr 24.20,21.

12

*Ko Jesus noko baa gongo ki ona pegea haka ako
(Matthew 10.26-33; 12.32; 10.19-20)*

1 *Nimaa ite tasi 'ao, te 'apitanga noko haka putu ngatahi mai o hu'ai 'api to'a o sigi ite noa. Ko kigatou noko he 'uku'uku 'aki, ka ko Jesus noko mataa gea kiona pegea haka ako o hai atu kinai, "Koutou na'ana'a atu ki na akonga ana Pharisee, na'e hu'ai haka hagehage. 2 *Ko ba'i me'a ngigo, e hai ke go hiina'i kinai, ma ba'i me'a huu e hai ke go hai ke na'a. 3 Nia egegea ai koutou ite poo'uinga, e hai ke go haka gongo kinai ite maagama, ka nia noko palalana huu ai koutou i te hage, e hai ke go hogahoga haka maahoga i na hohonga o na hage.

4 "Ko Au e hai atu kia te koutou aku hemasi'inga, noka te matataku ki na pegea kago taa na tino, kae mugi o he'e tau hai'anga ma'u. 5 Kae hai kau tuiaki 'ia kia te koutou koai te hai koutou matataku kinai: Matataku atu kia te 'Aitu e hai ke go nimaa 'oti i te taa e Ia na tino, kae hai taganga o seu e Ia ia te koutou kite ugaimami. Ko Au egea maa'ogi atu kia te koutou: Matataku atu kia te Ia. 6 Te toka gima mi'i manu manga 'aonga te tau'i i he toka gua mi'i mane, kae si'ai he launatasi ke he'e maanatu kinai a te 'Aitu. 7 He'e po na gau'ugu o'outou e na'a e Ia tena taunga. Noka tautou matataku, na'e koutou e hu'ai gaoui o sigi ina tugaa mi'i manu.

8 "Ko Au e hai atu kia te koutou, te pegea nimaa 'atigongo ia te Au i 'ago ia pegea, te Hosa o Pegea kago sui o 'atigongo ia te ia i 'ago i na ensel o te 'Aitu. 9 Ka koai e hai ake koia he'e te pegea o'oku i 'ago ia pegea, te Hosa o Pegea e hai ke go sui o hai atu i 'ago i na ensel o te 'Aitu, koia he'e toku pegea. 10 *Ka te pegea namaaa gea maase'i ki te Hosa o Pegea e hai ke go haka noka kinai, ka te pegea nimaa igho kite Spirit Tapu kago he'e haka noka kinai.

11 *"Te gholoba kago kakabe ai ia te koutou kina Hage hai paaunga pona gahumanu mana hakahua ke hai lobo ai ia te koutou, ogo noka tautou maikia ai poe hai ke go kohea na haka soi ia te koutou poe hai ke go kohea autou gegea. 12 Ite me'agaa te Spirit Tapu te hai ke go ako e Ia i te gholoba na nia te hai koutou go gegea ai."

Te haka gaataki i te pegea ga'u kae noanoa

* **12:1** 12.1 Mt 16.6; Mk 8.15. * **12:2** 12.2 Mk 4.22; Lk 8.17. * **12:10** 12.10

Mt 12.32; Mk 3.29. * **12:11** 12.11 Mt 10.19,20; Mk 13.11; Lk 21.14,15.

13 Noko iai te pegea i te haka putu 'anga noko hai atu kia Jesus, "Ako, hai atu ki toku taina ke baghigua amaa me'a noko tuha e temaua tamana kia te kimaaua."

14 Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu kinai, "Te pegea na, koai te tuku ia te Au kau haka totonu 'ia ia te kougua, ma te kau baghigua 'ia augua me'a ia te kougua?"

15 Kae hai atu ma'u a Jesus kia te kigatou, "Na'ana'a atu! Mate ge'o gaoiatu ia te koutou ki ba'i haka maa'ina, iteme'agaa te ma'ugi o te pegea e he'e hai i ba'i ga'unga hai eia, masi'igoa koia e hu'ai ga'u."

16 Ko Jesus noko 'atigongo kia te kigatou i te haka gaataki nei:

"Te launatasi tangata ga'u noko hai tena kunga kege o tanuai ana me'a o hu'ai me'aa gaoi mate hai hua gaoi.

17 Ma te konei ana haka tu'u hai tegeu'a ake, 'Niaa gaa e hai kau hai 'ia ite kua he'e tau kunga ke 'ati kinai aku hua 'umanga?'

18 "Mate konei ana tegeu'a, 'Tenei te hai'anga e hai kau hai 'ia: E hai ke ebeebe toku hage tuku me'aa, ka ke haka tu'u ni hu'ai hage, o 'ati kinai ko ba'i hua 'umanga a'aku, ma gaa me'a gaoi a'aku. 19 Kae hai kau go konei aku gea kia te au: "Kokoe e hu'ai 'eha au me'a gaoi haka putu ki na ghapu kago a'u. Oki oki iho, na'e kua haingaohe, o noko kai, ma te binu, ma te noko siasia." '

20 "Ka ko te 'Aitu noko kogaa ana to'o atu kia te ia: 'Kokoe te pegea noanoa! Te poo nei kokoe e hai ke mate ai, ka koai te hai ke sui ki au me'a noko ta'anga haka putu ma'au launatasi?' "

21 "Manga konei na noho na pegea e haka putu ko ba'i ga'unga kia te kigatou kae e he'e ga'u i te pa'asi o te 'Aitu."

Noka te maikia

(Matthew 6.25-34,19-21)

22 Kae hai atu a Jesus kiona pegea haka ako, "Tenei te hai'anga e hai kau gea ai kia te koutou: Noka tautou maikia ki outou ma'ugi, nia e hai koutou go kai 'ia, po outou tino, nia e hai koutou go mamago ai. 23 Na ma'ugi te me'a haka saga o sigi i na utunga, ma na tino te me'a haka saga o sigi i na laoa.

24 Tegeu'a atu ki na manu he gegei: e he'e sanga o he'e utu, o he'e tau hage tuku utunga; ka manga haangai e te 'Aitu ia te kigatou. Ka koutou e hu'ai tau babae e te 'Aitu o sigi i na manu! 25 'Ai koai ia te koutou e maikia ka 'aonga te beegaba eia mo'ona ni 'aso ke noko ma'ugi ai? 26 Nimaa haingata'a te hai e koutou te mi'i hai'anga nei, 'eaa e maikia ai koutou ki gaa me'a ma'u?

27 **“Ai tegeu'a atu ki na mi'i mouku e ngasongo ake o laka. Ko kigatou he'e haihekau o he'e lapui. Ka ko Au e hai atu kia te koutou, masi'igoa ko Solomon te pegea ga'u, ka noko he'e mago i ni me'a gaoui ke noho pe na laka o na mi'i mouku nei. 28 Ka nimaa konaa na haamago ete 'Aitu na mi'i mouku iona laka manga noho ite 'aso nei, kae seu kite ahi ite 'aso'ao, 'ai e he'e tegeu'a ake a koutou ko te 'Aitu e taubabae ia te koutou o haa mago ia te koutou? Na sano o'outou hu'ai mi'i me'a! 29 Kae noka tautou hiina'i manga maikia po nia kago kai poe bibinu ai. 30 Te ta'u pegea he'e sogi o te kege nei, e hu'ai maikia ite ta'u hai'anga nei, ka te Tamana o'outou manga na'a e Ia na me'a e siahahai kinai koutou. 31 Mataa sasaga atu e koutou te Hakahua 'anga a te 'Aitu, ka ke go 'abatu beegaba e Ia na me'a nei kia te koutou.*

32 *“Te mi'i tu'uganga nei, noka tautou matataku, na'e te Tamana o'outou hu'ai siahai ke haiga'a kia te koutou te nuku o'ona. 33 Tuku atu autou 'ota'ota ke tau'i o 'aabaki ai ki na pegea lae. Pipiki ake ma'outou ni oko oko he'e 'aonga te motumotu, na'e te kunga tuku me'a gaoui i te gangi, e si'ai he pegea kaia'a hano o hitaiaki kinai, o si'ai ma'u ni kagakuba ke kai e kigatou. 34 Ite me'agaa tehea te kunga tuku me'a gaoui o'outou, tenaa te kunga manga iai na uso o'outou ma'u.*

*Te guani na'ana'a
(Matthew 24.45-51)*

35 **“Koutou ngaague atu o nono'a outou ake ke ma'u, mate tutu atu autou peba ke noko kaa, 36 *ke noho pe na pegea hitagi i tegatou hakahua e hokimai i te kainga hai ki te noohonga. Te 'aso kago hetae mai ai, o tukituki ake ai te titingi, kae ghali a kigatou o luga iho te aga kia te ia. 37 Kago gaoui to'a ki na pegea haihekau te a'u'anga te hakahua o kite ia te kigatou manga mata i tena 'aso a'u ai. Ko Au e atigongo maa'ogi atu kia te koutou, te hakahua nei e hai ke go nono'a tena ake ke ma'u, kae hai eia ia te kigatou o noho'aki kite kunga kai, kae a'u o haihekau kinai. 38 Masi'igoa ko te hakahua kago a'u ite tu'ugua poo pote 'ago ke 'ao, kago gaoui to'a ki na pegea haihekau te a'u'anga a ia o kite ia te kigatou, manga ngaague. 39 *Kae na'a ake te hai'anga nei: Te hakahua o te hage poi na'a eia te gholoba e hai ke a'u ai te tangata kaia'a, kua he'e 'aonga te tuku tena hage ke tuki eia. 40 Koutou ma'u e gaoui i te ngaague, ite me'agaa te Hosa o Pegea e hai ke go a'u i he 'aso he'e tegeu'a ake a koutou ka he'e a'u ai.”*

* 12:27 12.27 1 Kgs 10.4-7; 2 Chr 9.3-6. * 12:35 12.35 Mt 25.1-13. * 12:36

12.36 Mk 13.34-36. * 12:39 12.39 Mt 24.43,44.

⁴¹ Ko Peter noko hakaanu, "Hakahua, ko Koe manga 'atigongo ite hakagaataki nei kia tekimatou po ko ba'i pegea?"

⁴² Te Hakahua noko hakatau o haiatu kinai, "Koai te ge'osanga emaa'ogi mate 'igo'igo ehai kego tuku etena hakahua ke ge'o ona guani mate tuha kinai eia agatou tuhanga i na utunga i ona 'aso mogimogi? ⁴³ Kago hu'ai gaoui kite pegea hai hekau e kite ete hakahua manga konei ona noho ite 'aso hoki mai o'ona. ⁴⁴ Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koutou, te hakahua e hai kego tuku ia te ia o hakahua i ba'i me'a a'ana. ⁴⁵ Ka nimaa haiake te guani kia te ia: 'Toku hakahua ka hu'ai noho goa i tena hai 'anga ke hokimai.' Kae haka tu'u kogu eia na guani taangata ma na guani haahine, ka manga kai mate binu o gigi bogu. ⁴⁶ Te hakahua o te pegea hai hekau kago a'u i he 'ao he'e mata ai ma he gholoba he'e na'a eia, o tobago ia te ia, kae tuku kite kunga ona pegea he'e too kia te ia.

⁴⁷ "Te pegea hai hekau ena'a eia na paaunga a tena hakahua, ka manga he'e ngaague mate he'e hai eia nia e siahai kinai tena hakahua, e hai kego kogu haka 'eha. ⁴⁸ Ka te guani e he'e na'a eia nia te siahai kinai tena hakahua, o manga hai eia na me'a e'aonga tena kagohia ai, koia e hai kego mi'i kogu. Te pegea kua haiga'a kinai na me'a o 'eha, e hai kego haka ene kinai ini me'a ke 'eha, ka te pegea noko sama kinai a pegea o tuku me'a kia te ia o 'eha, e hai kego haka ene 'aki giu kia te ia ini me'a ke hu'ai 'eha.

*Ko Jesus e hai kego tuhatuha e Ia a pegea
(Matthew 10.34-36)*

⁴⁹ "Ko Au ea'u eto'omai e Au te ahi kite kege nei, ka ko Au manga haka nau ite poi na 'oti ite tutu! ⁵⁰ *Kae eiai te haagogomi'anga e hai kego hai kia te Au, e hu'ai mamaha kia te Au, naakupu kite aano hai o 'oti. ⁵¹ Koutou etegeu'aake, ko Au ea'u mate gotomaagie kite kege nei? Si'ai, ko Au e haiatu kia te koutou, ko Au ea'u kau tuhatuha 'ia a pegea. ⁵² Haka tu'u ite 'aso nei o hano, kago iai te toka gima ite kaugaba etasi, kago tuhatuha o haka makau ia te kigatou takitasi. Te tokatogu kago haka makau te toka gua, kae sui te toka gua o haka makau te tokatogu. ⁵³ *Ko kigatou kago he'e gototasi: Ko te tamana kago haka makau ia tena hosa, kae sui a tena hosa o haka makau ia te tamana. Kae haka makau e te tinana ia tena tama 'ahine, kae sui a tena tama 'ahine o haka makau ia te tinana. Kae haka makau e te tinana hungabai ia tena

* 12:50 12.50 Mk 10.38. * 12:53 12.53 Mic 7.6.

tama 'ahine hungabai, kae sui a tena tama 'ahine hungabai o haka makau ia tena tinana hungabai.”

Te hogahoga 'anga o na 'aso
(Matthew 16.2-3)

⁵⁴ Ko Jesus noko haiatu kite 'apitanga, “Te gholoba e hiina'i atu ai koutou ki te tu'unga'ao e sopo ake i gago, kago ghali koutou o hai ake, 'Ka 'ua,' ma te maa'ogi o 'ua. ⁵⁵ Nimaa pusi te oko mai tu'ahenua, haiake koutou, 'Ka bebega,' ma te maa'ogi o bebega. ⁵⁶ Koutou na pegea haka tomu'a! E na'a te hogahoga ekoutou na noho o te kege nei ma te 'agohigangi, ka 'eaa koutou he'e 'aonga te hogahoga ai na noho o na 'aso nei?

⁵⁷ “'Eaa e he'e haka totonu ai e koutou na me'a ke maa'ogi? ⁵⁸ Nimaa a'u he pegea makau kia te koe o kakabe ia te koe ke koti, hai lobo atu e koe te haka tinoga'i kinai i te gholoba manga boo ai kougua i te aga, ka ke go noka te huhuti eia ia te koe ki te haka aba, ma te haka soko e te haka aba ia te koe ki na pegea hai tau'a, o sui na pegea hai tau'a o tuku ia te koe ki te kunga o na pegea kagohia. ⁵⁹ Ko Au e hai atu kia te koe, ko koe ka he'e hano 'aatea ai aano 'io haka 'oti te me'a e toe i te tau'i o'ou.”

13

Koutou he keu 'aki giu mai i na 'oosongo

¹ Eiai na pegea noko noho 'aki i na 'aso na, noko 'atigongo kia Jesus i na pegea mai Galilee, noko taa e Pilate o haka higohigo eia ogatou toto kia agatou giunga noko hai kia te 'Aitu. ² Ko Jesus noko haka tau o hai atu, “Na pegea mai Galilee nei na konaa na taa 'ia, kae tegeu'a ake koutou na pegea nei noko 'oosongo o sigi i gaa pegea ma'u i Galilee? ³ Ko Au e hai atu kia te koutou, Si'ai! Koutou ma'u, nimaa he'e he keu 'aki giu mai i outou 'oosongo, koutou e hai ke go mamate ma'u. ⁴ Po te tino anga hugu tuma'a e bagu noko mamate ite 'aso noko too ai te taoa i Siloam o ta'ota'o ia te kigatou? E tegeu'a ake koutou ko kigatou na pegea noko hu'ai maase'i o sigi i gaa pegea manga noho 'aki i Jerusalem? ⁵ Ko Au e hai atu kia te koutou, Si'ai! Koutou ma'u nimaa he'e he keu 'aki giu mai i outou 'oosongo, koutou e hai ke go mamate ma'u.”

Te haka gaataki i te ga'akau 'fig'

⁶ Ko Jesus noko 'atigongo i te launatasi haka gaataki: “Te launatasi tangata noko hai tena 'umanga o tanu ai eia te ga'akau e mate te 'fig'. Koia noko hano o sasaga hua ai, ka noko si'ai ai ni me'a ke kite ai. ⁷ Ma te hano o hai atu kite pegea noko manga ge'o eia te 'umanga, 'Tenei te togunga

ghapu a'u ai au o sasaga hua i te ga'akau nei, o he'e kite ai ni me'a. Tua atu ke too, na'e tangani hai songo eia te kege!'

⁸ "Te ge'o sanga o te 'umanga noko haka tau o hai atu kinai, 'Hakahua, tuku atu ke mataa noho mo'ona he ghapu e tasi, ka kau go kegi mugheghi 'ia ke hetauaki i ni me'a ke hai hua. ⁹ Ka ke go nimaa tau hua i tegaa ghapu, gaoui! Ka nimaa go si'ai, kago tua ke too.' "

Ko Jesus noko haka ma'ugi te hahine i te 'Ao oki oki

¹⁰ Ite tasi 'Ao oki oki ko Jesus noko manga ako ai i te launatasi Hage hai paaunga. ¹¹ Ka noko iai te launatasi hahine noko iai te haagiki songo noko hai eia o sanga songo o katoa tuma'a e bagu ona ghapu. Koia noko piko te tu'a o he'e 'aonga te tu'u haka tinogaoi. ¹² Nimaa ina 'atu a Jesus kia te ia mate haka pogo atu ai o a'u, mate hai atu kinai, "Ta'ahine, ko koe kua tausuu itou masaki." ¹³ Kae haka eke atu na gima o Jesus i 'agunga ia te ia mate ghali o tu'u haka tinogaoi o haka e'eha eia a te 'Aitu.

¹⁴ *Te hakahua o te Hage hai paaunga noko 'ika'ika kia Jesus i te haka ma'ugi 'anga e Ia te pegea i te 'Ao oki oki ma te kogaa ana to'o atu ki te 'apitanga, "E toka ono 'ao e 'aonga te hai hekau ai. Boomai o hetauaki i na 'ao na, kae noka te hai i te 'Ao oki oki."

¹⁵ Ko Jesus noko haka tau kia te ia o hai atu, "Koutou na pegea haka tomu'a! Koai ia te koutou e he'e huhuke tena buluka po tena donki i te kunga haangai, kae kakabe o haa binu i te 'Ao oki oki? ¹⁶ Kae he'e hai ki te hahine nei, te pegea i te hanohano o Abraham, ka kua manga hakahua hua e Satan i te katoa tuma'a e bagu ghapu. 'Ai e he'e gaoui i te hai 'anga o tausuu i te 'Ao oki oki?"

¹⁷ Te gholoba noko konei na gea ai a Jesus, ko ba'i makau o'ona na papa'a, ka te 'apitanga noko magagaohie i ba'i hai 'anga gaoui kua hai e Ia.

Te haka gaataki i te mi'i hatu me'a

(Matthew 13.31-33; Mark 4.30-32)

¹⁸ Ko Jesus noko haka anu o hai atu, "Te Hakahua 'anga ate 'Aitu manga noho pe niaa? E hai kau kohea na haka papata 'ia? ¹⁹ Te Hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho pe te mi'i hatu me'a o te ga'akau e ingoa te 'mustard', e to'o e te pegea tena hatu o tanu i tena 'umanga, o ngasogo ake o hai ai te hu'ai ga'akau, kae boomai na manu o te 'agohi gangi o haka tokatoka i ona ga'a."

²⁰ Ko Jesus noko haka anu hoki kia te kigatou o hai atu, "E hai kau kohea na haka papata 'ia te Hakahua 'anga a te

* 13:14 13.14 Ex 20.9,10; Deut 5.13,14.

'Aitu? ²¹ Te hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho pe te me'a e tuku kina palaoa o tupu, noko to'o e te hahine o natu haka pigi ki na palaoa o tuku o mataa noho aano tupu na palaoa ngatahi."

Te aga 'ago kapikapi

(Matthew 7.13-14,21-23)

²² Ko Jesus noko mugi o hano o agatu'u i ba'i hu'ai manaha ma na mi'i manaha o noko manga ako ai itena hano 'anga ite aga ki Jerusalem. ²³ Noko iai te pegea noko haka anu kia te Ia o hai atu, "Hakahua, 'ai kago he'e 'eha pegea ke go maa'ugi?"

Mate hai atu a Jesus kia te kigatou, ²⁴ "He gotu 'aki atu koutou ogo boo kigoto ite aga 'ago kapikapi, iteme'agaa ko Au e hai atu kia te koutou, e 'api kago hai lobo kigatou boo kigoto o he'e 'aonga te hai. ²⁵ Kago ghali te hakahua o te hage o 'aga o titingi te aga. Ka koutou kago tutu'u i tu'a ogo tukituki ake te aga ma te hai ake kinai, 'Hakahua, luga mai te aga nei kia te kimatou.' Ka koia kago haka tau o kogaa ana to'o, 'He'e na'a eau ia te koutou, po koutou e boomai i hea.'

²⁶ "Ka koutou kago mugi o kogaa autou to'o atu kinai, 'Ko kimatou noko manga kai ma te bibinu haka pigi kia te koe, ma te ako koe i omatou manaha.'

²⁷ *"Ka koia kago haka tau o hai atu, 'E he'e na'a eau ia te koutou po koutou e boomai i hea. Koutou boo atu ia te au, na'e koutou na pegea hai hai 'anga songo!'

²⁸ **"Kago noko magegepe ma te he taangisi 'aki ai na niho ite 'aso kago hiina'iai koutou kia Abraham, ma Isaac, ma Jacob, ma ba'i taauga ite kunga e haka hua ai a te 'Aitu, ka koutou te hai ke go seu ki taha. ²⁹ Ko ba'i pegea kago boomai i matangi ma gago ma bagikaago ma bagitakugu, o noho 'aki o kai ite kunga e haka hua ai a te 'Aitu. ³⁰ *Na pegea noko mumugi e hai ke go mumu'a, ka na pegea noko mumu'a e hai ke go mumugi."

Ko Jesus noko 'agoha ki Jerusalem

(Matthew 23.37-39)

³¹ Noko iai na Pharisee noko boomai kia Jesus i te 'aso na, o hai atu kia te Ia, "Hinatu itenei o hano ki he kunga, na'e ko Herod e gotu ke taa eia ia te Koe."

³² Ka ko Jesus noko hakatau kia te kigatou o hai atu, "Boo atu o hogahoga kite pegea mouto'o, na'e ko Au e hai kau noko pagepage haagiki ma te haka ma'ugi pegea i te 'aso nei ma te 'aso 'ao, ka nima te togunga 'ao 'io 'oti aku hekau.

* **13:27** 13.27 Ps 6.8. * **13:28** 13.28 Mt 22.13; 25.30. * **13:28** 13.28 Mt 8.11,12. * **13:30** 13.30 Mt 19.30; 20.16; Mk 10.31.

³³ Nimaa iai he hai 'anga, ko Au ka manga pau o hai hekau i te 'aso nei ma te 'aso 'ao ma tegaa 'ao, iteme'agaa e si'ai he taauga ke mate itu'a i Jerusalem!

³⁴ "Jerusalem, Jerusalem, koutou na taa ekoutou na taauga mate 'aumahu ekoutou ina hatu na pegea noko haka to'o mai e te 'Aitu kia te koutou o mamate. Tahia 'aso e hakanau kau haka putu ai 'ia koutou ngatahi kia te Au, ke noho pe te paolo hahine e haka putu ana punua o poghi i na kapakau, ka noko he'e mamaka a koutou. ³⁵ *Na'a ake, na'e te manaha o 'outou nei kago pau o maase'i. Ko Au e hai atu kia te koutou, koutou kago he'e hiina'i giu kia te Au aano kogaa autou to'o, 'Te hakagaoi kia te Ia noko a'u i te ingoa o te 'Aitu.' "

14

Ko Jesus noko hano ki te hage o te Pharisee

¹ Te launatasi 'Ao okioki, ko Jesus noko hano ai ke kai i te hage o te launatasi hutiaki ona Pharisee, ka noko mata pipiki ekigatou ia Jesus. ² Ka noko manga i'ago ia te Ia te launatasi pegea masaki huhuga na ba'e mana gima. ³ Ko Jesus noko haka anu ki na Pharisee ma na ako ona tagangonga o hai atu kinai, "Na tagangonga e tuku ke haka ma'ugi pegea i te 'Ao okioki po si'ai?" ⁴ Ka ko kigatou noko manga hiina'i he'e gegea, ma te 'oso a Jesus ki te pegea o hai e Ia o ma'ugi kae tuku o hano.

⁵ *Kae mugi a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Poi iai he pegea ia te koutou e hai mo'ona he hosa po he buluka, ka kua too ki he pupu'a i te 'Ao okioki, 'ai ka he'e ghali ia o sa'u haka hoki ake?" ⁶ Ko kigatou noko he'e 'aonga te gegea ini hai 'anga.

⁷ Nimaa na'a e Jesus kogaa pegea ina usunga manga ligo kunga gaoi o nonoho ai o kai, ma te gea kinai a Jesus i te launatasi haka gaataki: ⁸ *"Ko koe nimaa haka pogo 'ia ki he haka tahinga ki he noohonga hai ho'ou, noka tau hano o noho ki he noho'anga gaoi, na'e mano e iai he pegea hakahua o sigi ia te koe kua haka pogo 'ia. ⁹ Nimaa konei na noho, te pegea e hai ana utunga o pogo aki ia te kougua ngatahi kago a'u o hai atu kia te koe, 'Tuku ake te tangata nei ke noho i te kunga e noho ai koe na.' Ko koe kago pa'a ma te hano o noho i te noho'anga i te kege. ¹⁰ Ka ko koe nimaa haka pogo 'ia, hinatu o noho ki gago, ka kego nimaa a'u te tangata e hai ana utunga o hai atu kia te koe, 'Hemasi'inga, hinatu o noho i te kunga e gaoi.' Ko koe kago maatanga

* 13:35 13.35 Ps 118.26. * 14:5 14.5 Mt 12.11. * 14:8 14.8 Prov 25.6,7.

gaoi ai i 'ago igaa pegea tege gongo ai ke kai. ¹¹ *Ko ba'i pegea haka ma'u 'agunga ia te kigatou e hai ke go tuku gago, ka koai e tuku gago ia te ia e hai ke go haka ma'u 'agunga."

¹² Mate mugi a Jesus o haiatu kite pegea e hai ana utunga, "Kokoe nimaa hai ke haangai ma'au ni pegea ihe 'ao'atea pohe ahiahi, ogo noka te manga haka pogo au hemasi'inga, pote 'api o'ou, potou hohoga'anga, po na pegea o'ou e pata mai e hu'ai ga'u. Nimaa konei au hai kinai, e hai ke go sui kigatou o haka pogo ia te koe ma te giu'aki kia te koe. ¹³ Ka kokoe nimaa hai ma'au he haka tahinga, haka pogo atu na pegea lae, ma na pegea taa haka pikipiki, ma na pegea seu, ma na pegea kikibi. ¹⁴ Ka ke go haka gaoi ai kia te koe, iteme'agaa kago giu'aki e te 'Aitu kia te koe i te 'aso kago maa'ugi giu ai na pegea gaoi."

Te haka gaataki i te hu'ai haka tahinga

(Matthew 22.1-10)

¹⁵ Te gholoba na haka gongo kinai te launatasi i na pegea noko manga noho 'aki haka pigi kia Jesus i te kunga kai, koia noko hai atu kia Jesus, "Te hu'ai magaohie ki te pegea kago noho o kai i te kunga e haka hua ai a te 'Aitu."

¹⁶ Ma te haka tau a Jesus o haiatu kia te ia, "Noko iai te launatasi tangata noko ngaague tena hu'ai haka tahinga, kae haka pogo kinai ba'i pegea ke boomai o kai ai. ¹⁷ Nimaa hetae ki te 'aso o te haka tahinga, hakato'o tena guani o hano te gongo ina pegea na 'oti i te haka pogo o haiatu kinai, 'Boomai, na'e ko ba'i me'a kua 'oti i te ngaague.'

¹⁸ "Ka ko kigatou na sa'aki o taki hai haka tupenga. Te pegea mu'a noko kogaa na to'o, 'Koau te'itoo tau'i nei toku kungaa kege, kae hai kau hano o ina kinai. Tenei to'oku haka tupenga.'

¹⁹ "Haiatu ma'u tegaa, 'Koau te'itoo tau'i nei taku tino anga hugu buluka, kae hano kinai ke hailobo ia te kigatou. Na'a mai na'e tenei to'oku haka tupenga.'

²⁰ "Nimaa haiatu ma'u tegaa, 'Koau te'itoo hai nei toku uguugu, ko au he'e hinatu ai.'

²¹ "Te guani na hoki o 'atigongo ai ki tena hakahua, ma te 'ika'ika te hakahua ote hage kae haiatu kitena guani, 'Hinatu ghali kina hu'ai agatu'u mana mi'i aga baasi'a ote manaha, o kakabe mai ai ni pegea lae, ma ni pegea taa haka pikipiki, ma ni pegea kikibi, ma ni pegea seu.'

²² "Te guani na hokimai o haiatu, 'Hakahua, nia noko gea kinai koe, kua 'oti i te hai, ka koi 'eha kunga manga koi toe.'

²³ "Ma te haiatu te hakahua kitena guani, 'Hinatu ki na agatu'u ma ba'i kunga noho mugheghi i te manaha o hai ki

* 14:11 14.11 Mt 23.12; Lk 18.14.

ba'i pegea ke haka putu mai ki toku hage ke honu ai. ²⁴ Koau e hai atu kia te koutou: Ka si'ai he launatasi i na pegea noko mataa haka pogo ke a'u o kai i taku kainga.' "

Te haingata'a o te pegea haka ako
(Matthew 10.37-38; 5.13; Mark 9.50)

²⁵ Noko hu'ai 'api pegea noko tata'o ia Jesus, ka noko keu mai kia te kigatou o hai atu kinai, ²⁶ * "Poi iai he pegea a'u kia te Au, ka he'e ti'aki ia te tamana ma te tinana, ma tena uguugu, ma ana tamagiki, ma ona ta'okete, ma ona taina, ma ona tuhaahine, po koai ma'u, koia he'e toku pegea haka ako. ²⁷ * Te pegea nimaa he'e to'o tena kros o tata'o tu'a ia te Au, koia he'e toku pegea haka ako.

²⁸ "Poi iai he pegea ia te koutou e siahai ke 'ati mo'ona he hu'ai hage ma'u 'agunga, 'ai koia he'e mataa noho o haka mamanu te 'eha 'anga o ana mane po ka 'aonga te hai ai ke 'oti? ²⁹ Ite me'agaa poi manga haka taahoga e koe tena haka tu'usanga kae he'e hai ke 'oti, ko ba'i pegea kago hiina'i kinai o sogo ai kia te koe. ³⁰ O hai ake, "Te pegea nei noko haka tu'u 'ati tena hage o he'e 'aonga te hai ke 'oti.'

³¹ "Ka poi iai he hakahua e siahai ke hano o hai tau'a ki tegaa hakahua, 'ai koia ka he'e mataa noho o hai tegeu'a, po koia ma tena katoa noa (10,000) pegea ena'a te kanai ki tegaa, ea'u ma tena guahugu noa (20,000) pegea, ke haka hetata'i kinai? ³² Poi ina'ihō e he'e 'aonga, manga kaunaki eia he tuku muna ke boo i te gholoba koi mama'o ai tegaa hakahua, ke haka ene 'aki kinai he 'aso ke he tanu'aki ai. ³³ Manga konei na noho ma'u, na pegea ia te koutou e he'e ti'aki ba'i me'a hai e kigatou, ko kigatou he'e 'aonga te hai ai oku pegea haka ako.

³⁴ "Na solo egaoi kina utunga, ka poi he'e kitea tena kona 'anga e hai ke kohea na hai ke kona hoki? ³⁵ Ka he'e 'aonga te tuku ki te kege, po ke tuku ki na me'a haka ma'ugi 'umanga, kae pau o seu. Koai e hai na taginga ke hakagongo ai, haka gongo ake ai!"

15

Te haka gaataki i te sipisipi he'e kitea
(Matthew 18.12-14)

¹ * Na pegea tibu takis magaa pegea 'oosongo noko haka putu ngatahi o haka gongo kia Jesus. ² Ka na Pharisee ma na ako o na tagangonga noko 'uigago o hai ake, "Te pegea

* **14:26** 14.26 Mt 10.37. * **14:27** 14.27 Mt 10.38; 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23.

* **15:1** 15.1 Lk 5.29,30.

nei e sia haka masi'i ki na pegea 'oosongo ma te kai haka pigi kia te kigatou."

³ Ma te 'atigongo a Jesus kia te kigatou ite launatasi haka gaataki, o hai atu, ⁴ "Poi iai he pegea ia te koutou e hai ma'ana he gau sipisipi, kae he'e kitea te launatasi ia te kigatou, 'ai ka he'e tuku eia te tino iba tuma'a e iba ite kunga manga haangai ai, kae hano o sasaga te me'a kua he'e kitea aano kite eia? ⁵ Te 'aso e kite ai, koia hu'ai magaohie ai, ma te sa'u ake o haka eke ki na hongu uma, ⁶ o to'o haka hoki ki te manaha. Koia kago pogo 'aki i ana hemasi'inga ma ona pegea e taha mai ngatahi o boomai, kae hai atu kinai, 'Sisia 'aabaki mai kia te au, na'e taku sipisipi noko he'e kitea kua kite.' ⁷ Ko Au e hai atu kia te koutou, manga konei na noho te hu'ai sisia 'anga a te gangi i te pegea 'oosongo kua sui tegeu'a o sigi i te tino iba tuma'a e iba (99) pegea gaoui e he'e hai ke sui tegeu'a ke gaoui.

Te haka gaataki ite mane he'e kitea

⁸ "Po e iai he hahine e hai ma'ana he katoa mane kae he'e kitea he launatasi, 'ai ka he'e tutu eia he peba ma te tahitahi te hage o ligo gaoui eia aano kite? ⁹ Te 'aso e kite ai, koia e pogo 'aki i ana hemasi'inga ma ona pegea e pata mai o boo ngatahi mai, kae hai atu kinai, 'Koutou sisia 'aabaki mai kia te au, na'e taku mane noko he'e kitea kua kite.' ¹⁰ Ko Au e hai atu kia te koutou, manga konaa na noho na sisia 'anga na ensel o te 'Aitu i he launatasi pegea sui tegeu'a ke gaoui."

Te haka gaataki ite hosa he'e kitea

¹¹ Ko Jesus noko manga koi gea o hai atu, "Noko iai te launatasi tangata noko hai tena toka gua hosa. ¹² Te haitaina noko hai atu kia te tamana, 'Tamau, 'aumai toku baaenga noko tuku e koe i au ga'unga.' Ma te baghigua eia ana ga'unga ia te kigaaua.

¹³ "Nimaa he'e taunga gogoa kae hakaputu ete hosa haitaina ko ba'i me'a a'ana o to'o, o hano kite kakai'anga mama'o, o maumau ai ana ga'unga ki ba'i hai'anga songo. ¹⁴ Nimaa 'oti ite haiga'a ba'i me'a a'ana, kae hetae mai te hu'ai ongesau kite kakai'anga ngatahi, ma te haka tu'u tena sanga maase'i. ¹⁵ Koia na hano o haka ene kite pegea o te kakai'anga o hai hekau kinai, ma te tuku eia o hano o haangai ana piki. ¹⁶ Koia noko gotu ke kai ma'ana 'isi i na utunga noko manga kai e na piki, ka noko si'ai he pegea 'abange ma'ana ni me'a.

¹⁷ "Koia na mugi o hai tegeu'a, ma te kogaa ana to'o ake, 'Ehia gaa pegea manga hai hekau kia tamau, ma te hai ma'agatou ni utunga o 'eha, ka ko au te ka mate nei ite

ongea! ¹⁸ Koau e hai kau tu'u o hoki kia tamau, kau go kogaa na to'o atu kia te ia, "Tamau, ko au kua 'oosongo kia te 'Aitu ma koe. ¹⁹ Ko au kua he'e 'aonga te mate tou hosa. Hai mai ia te au ke manga noho pe na pegea manga hai hekau kia te koe." ' ²⁰ Kae tu'u o hoki kia te tamana.

"Te gholoba noko manga koi mama'o ai, kae ina 'atu ai a te tamana kia te ia, ko ia na hu'ai 'agoha kinai. Ma te tege atu kia tena hosa, o gagaba mai i na gima o sosongi ai.

²¹ "Ka ko tena hosa noko kogaa ana to'o atu kia te ia, 'Tamau, ko au kua 'oosongo kia te 'Aitu ma koe, ko au kua he'e 'aonga te mate tou hosa.'

²² "Ka ko te tamana noko hai atu ki ona guani, 'Ghali atu, o to'o mai he ake gaio o haa mago ai ia te ia. Tango atu he ghaghalobo kite maninia gima, ma ni taka ba'e ki gua tapungao. ²³ Kae to'o mai te buluka momona o taa ke hai ai ma'atatou he kainga ma te kitatou sisia. ²⁴ Ite me'agaa tenei toku hosa noko mate, ka kua ma'ugi hoki. Koia noko he'e kitea, ka kua kite haka hoki.' Ma te haka tu'u sisia a kigatou.

²⁵ "Te 'aso na, te hosa hai ta'okete noko manga i mouku. Te gholoba noko hano ai ia o hitaiaki ki te hage, kae haka gongo ki na pegea manga taugua ma te tau'aso. ²⁶ Ma te ngege atu i tegaa i na guani o haka anu kia te ia o hai atu, 'Niaa te hai nei?' ²⁷ Haka tau te guani o hai atu, 'Ko te taiu kua hokimai, ka kua taa kinai e te tamau te buluka e momona, ite me'agaa e hai ake ia, ko tena hosa kua hoki sanga gaio mai.'

²⁸ "Te hosa haita'okete na 'ika'ika o he'e maka ke ugu ki goto i te hage, ma te sopo iho kinai a te tamana o sasaka kinai. ²⁹ Ka koia noko haka tau kia te tamana o hai atu kinai, 'Ina mai! Ko ba'i ghapu ko au manga haka sa'ohie ai kia te koe o he'e 'aonga taku he'e maka ki au gea'anga, kae he'e 'aumai ma'u e koe ma'aku he punua nane goti ke hai ai ma'aku he kainga ki aku hemasi'inga. ³⁰ Nimaa te hokimai'anga tou hosa na maumau eia au ga'unga ki na haahine maasoko, taa kinai e koe te buluka momona!'

³¹ "Ma te hai atu a te tamana, 'Tama, ko kitaaua gua pegea manga haka pata 'aki, ko ba'i me'a hai eau 'au me'a. ³² Ka ko kitatou manga 'aonga te magagaohie ma te sisia, ite me'agaa tenei a te taiu na mate, ka kua ma'ugi hoki. Koia noko he'e kitea ka kua kite.' "

16

Te haka gaataki i te pegea ge'o me'a

¹ Ko Jesus noko 'atigongo ki ona pegea haka ako o hai atu, "Noko iai te launatasi tangata ga'u, noko hai tena pegea ge'o me'a kinai, ka na manga hegeu maase'i kinai i te hai songo

eia na ga'unga a te hakahua o'ona. ² Ma te pogo 'aki ia te ia o haka anu kinai o hai atu, 'Niaa te haka gongo kinai au i te manga hegeu ai kia te koe? 'Atigongo mai i na me'a noko ge'o e koe, na'e kokoe e hai ke 'oti i te ge'o me'a.'

³ "Ka te pegea ge'o me'a noko tegeu'a ake, 'Niaa gaa e hai kau hai 'ia? Toku hakahua ka sa'u haka hoki eia taku hekau, ka ko au te pegea he'e haka 'ao'ao ki te kegi gua, ko au e pa'a kite haka ene ma'u. ⁴ E na'a eau te hai'anga e hai kau hai 'ia, ka nimaa go he'e hai taku hekau, manga hai aku hemasi'inga kego kumu ia te au mate haka pogo ia te au ki ogatou hage.'

⁵ "Te pegea ge'o me'a noko pogo 'aki i ba'i pegea to'o me'a ka ke go sui ki te hakahua o boomai, ma te hai atu ki te pegea noko mataa a'u, 'E toka hia au me'a noko to'o ka ke go sui ki toku hakahua?'

⁶ "Ka koia noko haka tau o hai atu, 'Te bagunga gau (800) galon oela.'

"Te pegea ge'o me'a noko hai atu, 'Noho iho, o sa'u ake tau buka o ghali o sui o kanukanu kinai he haanga gau (400).'

⁷ "Kae hai atu kite pegea noko gua kinai, 'Noko hia 'au me'a noko to'o ka ke go sui?'

"Koia noko haka tau o hai atu, 'Te noa (1,000) kete witi hohonu ngatahi.'

"Hai atu te pegea ge'o me'a, 'Sa'u ake tau buka o sui o kanukanu kinai he bagunga gau (800).'

⁸ "Te hakahua noko magaohie ki te pegea he'e maa'ogi i te noko ga'oi ana maanatu o hai ai eia na hai'anga. Iteme'agaa na pegea he'e sogi o te kege nei e hai maanatu ga'oi o sigi i na pegea o te maagama. ⁹ Ko Au e hai atu kia te koutou, hai atu na ga'unga o te kege nei o hai ai ma'autou ni hemasi'inga, ka ke go nimaa go 'oti autou ga'unga, ka kego haka pogo ia te koutou ki na kunga noho 'aki goa.

¹⁰ "Te pegea nimaa maa'ogi ki na mi'i hai'anga, e hai ke go maa'ogi ki na hu'ai hai'anga, ka te pegea e he'e maa'ogi i na mi'i hai'anga, e hai kego he'e maa'ogi ma'u i na hu'ai hai'anga. ¹¹ Ka koutou nimaa he'e sama kinai i na ga'unga o te kege nei, koai e hai ke sama kia te koutou i na ga'unga maa'ogi? ¹² Ka koutou nimaa he'e sanomia i te ge'o e koutou ni me'a ma'a ni pegea, 'ai koai kago 'aonga te 'abatu ma'autou ni me'a?!

¹³ * "E si'ai he guani ke hai hekau ki he toka gua hakahua, iteme'agaa kago gotoa'a ki tegaa, kae ma'ine ki tegaa. Poe maa'ogi ki tegaa kae haka mi'i me'a atu tegaa. Koutou ka he'e hai hekau ki na mane ma te 'Aitu i te gholoba e tasi."

* 16:13 16.13 Mt 6.24.

¹⁴ Na Pharisee, noko maa'ine ki na mane, noko haka gongo ki na hai'anga nei, ma te putatai ai kigatou kia Jesus. ¹⁵ Ka ko Jesus noko hai'atu kia te kigatou, "Konaa koutou manga hai ia te koutou ke gaoui ki na mata o pegea, ka manga na'a e te 'Aitu outou uso. Nia etegeu'a ake a pegea e hu'ai gaoui kia te kigatou, e ina kinai a te 'Aitu e hu'ai maase'i.

¹⁶ * "Na tagangonga a Moses mana kanukanu'anga ana taauga noko tuiaki ia te kigatou, o hano aano hetae ki na 'aso o John Baptist. Hakatu'u ina gholoba na, te Gongo Gaoui o te Hakahua'anga a te 'Aitu noko ma tohi'aki ai. Ka ko ba'i pegea manga taki he gotu'aki kigatou memene kinai. ¹⁷ * E hu'ai haingaohie te nimo a te gangi ma te kege nei, o sigi i te poi haka noka e he pegea he mi'i kupu ina tagangonga.

¹⁸ * "Te pegea nimaa maaba e ma tena uguugu, kae sui o nonoho ma tegaa hahine, koia e saga kia tena uguugu. Ka te pegea nimaa pipiki eia te hahine noko maaba e ma tena matu'a, koia e saga ki te matu'a o te hahine.

Te tangata ga'u ma Lazarus

¹⁹ "Noko iai te launatasi tangata ga'u noko haka gosigosi i na ake uga sesenga o noko manga noho haka sagasaga i ba'i 'aso. ²⁰ Ka noko iai te launatasi tangata lae, tena ingoa ko Lazarus, noko hu'ai maka ina, koia noko manga kakabe mai o tuku i te aga kite hage o te tangata ga'u. ²¹ Tegaa tena siahai ke noko kai eia na momo utunga hetoki iho i te kunga kai o te tangata ga'u. Ka na tokitoki ma'u te noko manga taetae ona maka.

²² "Nimaa hetae kite 'aso na mate ai a Lazarus, na ensel noko kakabe ia te ia o noko manga haka pata kia Abraham. Ka te tangata ga'u na mate ma'u o tanu. ²³ Koia noko noho i te ugaimami o hu'ai haka gongo songo ai. Koia noko ina haka tu'u, mate kite atu eia ia Abraham ki mama'o ka manga noho a Lazarus o haka pata kinai. ²⁴ Mate ngege atu te tangata ga'u kia te ia o hai'atu, 'Tamau Abraham, 'agoha mai ia te au o tuku ia Lazarus ke a'u o tuku te maninia gima ki he bai o haka gogohi ai toku 'agego, na'e ko au e haka gongo songo i te ahi nei.'

²⁵ "Ka ko Abraham noko haka tau kinai o hai'atu, 'Tama, 'ai maanatu ki ou 'aso noko manga ma'ugiai, noko manga ga'u me'a gaoui koe, ka ko Lazarus noko manga ga'u me'a maase'i ai, ka te gholoba nei koia e sui o magaohie, ka ko koe e sui o haka gongo songo. ²⁶ Tegaa tasi hai'anga ma'u, e nohogo to ia te kiatou te hu'ai pupu'a he'e ngato.

* **16:16** 16.16 Mt 11.12,13. * **16:17** 16.17 Mt 5.18. * **16:18** 16.18 Mt 5.32; 1 Cor 7.10,11.

E hai ngata'a ai he pegea ia te kimatou siahai ke hinatu kia te koutou, kae haingata'a ma'u te a'u he pegea ia te koutou.'

²⁷ "Ka te tangata ga'u noko haka tau o hai ake, 'Koau e sasaka ake kia te koe, tamau, tuku iho ia Lazarus ke hano ki te hage o tamau. ²⁸ Na'e manga iai toku toka gima taina, kae hai ke hano ia, o baa gongo ke go noka te boomai ki te kunga o te haka gongo songo nei.'

²⁹ "Ka ko Abraham noko haka tau o hai atu, 'Manga hai e kigatou na buka a Moses ma na taauga, tuku atu kigatou haka gongo kinai.'

³⁰ "Ka te tangata ga'u noko hai ake, 'Tamau Abraham, si'ai! Ka poi iai he pegea mate o ma'ugi hoki o hano kia te kigatou, ko kigatou ma sui tegeu'a.'

³¹ "Ka ko Abraham noko haka tau o hai atu kinai, 'Ko kigatou nimaa he'e haka gongo ki na gea 'anga a Moses ma na taauga, masi'igoa e ma'ugi hoki he pegea i na mamate 'anga, ka ko kigatou he'e 'aonga te sui maanatu ai.' "

17

Ko Jesus noko ako ona pegea

(Matthew 18.6-7,21-22; Mark 9.42)

¹ Ko Jesus noko hai atu ki ona pegea haka ako, "Na me'a e baaghaghi a pegea o 'oosongo ehai kego boomai, kae haka 'aagoha te pegea kago maa'ogi ia o hai. ² Kago gaoui te taugaki he hu'ai hatu kite u'a o tupe ki te moana, o sigi i te hai eia he launatasi i na mi'i pegea nei o 'oosongo. ³ *Kae ge'o gaoui atu ia te koutou!

"Ko te taiu nimaa hai 'oosongo kia te koe, gea atu kinai ke noka te hai; ka nimaa sui tegeu'a, haka noka atu kinai. ⁴ Ma si'igoa e 'oosongo haka hitu kia te koe i he 'ao e tasi, kae hoki haka hitu mai kia te koe o hai atu, 'Koau kua sui tegeu'a,' ogo haka noka atu kinai."

⁵ Na pegea haka to'o noko hai atu kia te Hakahua, "Hai mai tematou sano ke hua'eha soo atu!"

⁶ Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu, "Koutou poi sano o kogaa na noho te iai na mi'i hatu o te ga'akau e mate te 'mustard', koutou ma 'aonga te hai atu kite hu'ai ga'akau nei, 'Abuake ia te koe o tanu i te moana!' Kago 'aonga te maangao kia te koutou.

⁷ "Poi iai he launatasi ia te koutou e hai mo'ona he guani o ganga i mo'ona he 'umanga, po ege'o ma'ana ni sipisipi, 'ai koia kago na'a te kogaa ana hai atu ki tena guani i te 'aso e hetae hoki iho ai i tena 'umanga, 'A'u o noho o kai'?! ⁸ 'Ai koia ka he'e mataa konei ana gea atu kinai, 'Ngaague atu

* 17:3 17.3 Mt 18.15.

ma'aku ni utunga ki te ahiahi nei, kae manga hitagi mai ka kau mataa kai ma te binu, 'io mugi koe o kai ma te binu'?⁹ 'Ai koia ka na'a te haka 'aue kite guani, iteme'agaa kua hai eia nia egea kinai ia ke hai?!¹⁰ Manga konaa ma'u autou noho, te gholoba kago hai ai e koutou ko ba'i me'a tuku kia te koutou ke hai, e hai kego kogaa autou to'o, 'Ko kimatou manga na guani maase'i; ko kimatou noko manga hai amatou hekau.' "

Te tino anga hugu pegea kahoa

¹¹ Te hano 'anga a Jesus ki Jerusalem, noko hano ite nohogoto'anga o Samaria ma Galilee. ¹² Nimaa tena hano 'anga ki tegaa manaha, ko Ia na bilaabei ma te tino anga hugu pegea kahoa. Ko kigatou noko tutu'u mama'o, ¹³ o hu'ai ngengege o haiatu, "Jesus, Hakahua! 'Agoha mai kia te kimatou!"

¹⁴ *Te gholoba noko ina 'atu ai a Jesus, ko Ia noko hai atu kinai, "Boo atu, o haka 'agi ia te koutou ki na priest."

Nimaa boo a kigatou, ma te kite iho ia te kigatou kua ma'a. ¹⁵ Te launatasi ia te kigatou na kite iho koia kua mahu, ma te hoki o hu'ai ngege haka e'eha ia te 'Aitu. ¹⁶ Koia na a'u o guti ki na ba'e o Jesus o haka 'aue kinai — ka koia te pegea mai Samaria.

¹⁷ Ko Jesus noko haka anu o hai atu, "Te katoa pegea te kua hai o ma'a, 'ai kohea tegaa toka iba? ¹⁸ E si'ai he pegea e tasi ke hokimai o haka e'eha ia te 'Aitu, ka manga te taka tahea nei?" ¹⁹ Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Tu'u ake o hano, te sano o'ou kua hai ia te koe o gaoui."

*Te a'u 'anga te Hakahua 'anga a te 'Aitu
(Matthew 24.23-28,37-41)*

²⁰ Noko iai na Pharisee noko haka anuanu 'aki kia Jesus po tehea te 'aso kago hetae mai ai te Hakahua 'anga a te 'Aitu, ka noko haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Te Hakahua 'anga a te 'Aitu he'e te hai 'anga ke a'u ke hiina'i kinai, ²¹ po ke kogaa na hai ake te 'apitanga: 'Tenei, te manga i te kunga nei!' po 'Tegaa, te manga i te kungaa,' iteme'agaa te Hakahua 'anga a te 'Aitu manga noho i goto ia te koutou."

²² Ko Jesus noko hai atu ki ona pegea haka ako, "Na 'aso kago a'u, koutou kago siahahai ke hiina'iai ki he 'ao ina 'aso o te Hosa o Pegea, ka kago he'e hiina'i kinai koutou. ²³ Kago iai ni pegea kago hai atu kia te koutou, 'Tegaa a Ia!' po e hai atu, 'Tenei a Ia!' 'ogo noka tautou tata'o ai. ²⁴ Iteme'agaa te 'ao o te Hosa o Pegea kago manga noho pe te 'uiga, e kemo o maagama ai te agohi gangi o a'u i tegaa potu

* 17:14 17.14 Lev 14.1-32.

o hetae ki tegaa potu. ²⁵ Ka ko Ia e hai ke go mataa tiha'ia ki ba'i hai 'anga ma te he'e siahahai kinai na 'atu tangata o na 'aso nei.

²⁶ * "Manga noho pe na 'aso o Noah, e hai ke go kogaa na noho ma'u na 'aso o te Hosa o Pegea: ²⁷ * Ko ba'i pegea noko manga kai ma te bibinu ma te hai uguugu ma te hai matu'a o hano aano hetae ki te 'aso na ugu ai a Noah ki te 'ark', kae mugi te honunga o hetae mai o haka masogo ia te kigatou ngatahi.

²⁸ * "Manga noho ma'u pena 'aso o Lot: Ko ba'i pegea noko manga kai ma te bibinu, ma te tau'i me'a ma te hetau'i me'a 'aki, ma te sanga me'a ma te 'ati me'a. ²⁹ Ka nimaa te 'aso na hano ai a Lot i Sodom, te ahi ma te 'ua hatu na hetoki iho mai te gangi o haka masogo ia te kigatou ngatahi.

³⁰ "Manga kogaa na noho te 'ao kago haka 'agitino ai te Hosa o Pegea. ³¹ * Te gholoba na, te pegea nimaa noho i te hohonga o te hage o'ona, koia kago he'e hinaiho o to'o ana me'a gaoi i goto i tena hage. Manga kogaa na noho ma'u, te pegea nimaa noho i mouku, koia kago he'e hoki o to'o he me'a i tena hage. ³² * Maanatu atu ki te uguugu o Lot! ³³ * Te pegea nimaa siahai ke ge'o te ma'ugi o'ona, kago he'e kitea, ka koai e tuku te ma'ugi o'ona kia te Au, koia kago ma'ugi. ³⁴ Ko Au e hai atu kia te koutou: Te poo na, kago momoe ai te toka gua pegea i he kaainga e tasi. Kago kakabe tegaa, kae noho tegaa. ³⁵ Kago iai gua haahine go hai utunga ngatahi. Kago kakabe tegaa, kae noho tegaa. ³⁶ [Kago iai te toka gua pegea i mouku. Kago kakabe tegaa, kae noho tegaa.]

³⁷ Ona pegea haka ako noko haka anu'aki kia te Ia o hai atu, "Hakahua, tehea te kunga e hai ke go hai ai?"

Ka ko Ia noko haka tau o hai atu, "Te kunga e takoto ai te tino kua mate, tegaa te kunga kago haka putu kinai na manu kai manu hetoogohi mamate."

18

Te haka gaataki i te hahine magepe mate tangata haka aba pegea

¹ Ko Jesus noko 'atigongo i te launatasi haka gaataki ki ona pegea haka ako ke tuiaki ai ia te kigatou ke noko haka hano te taakunga, ka ke noka te helologi 'aki o maau'i. ² Ko Ia noko hai atu, "Noko iai te launatasi manaha noko noho ai te tangata haka aba pegea, noko he'e pago kia te 'Aitu ma

* **17:26** 17.26 Gen 6.5-8. * **17:27** 17.27 Gen 7.6-24. * **17:28** 17.28 Gen 18.20—19.25. * **17:31** 17.31 Mt 24.17,18; Mk 13.15,16. * **17:32** 17.32 Gen 19.26. * **17:33** 17.33 Mt 10.39; 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; Jn 12.25.

na tegeu'a a pegea. ³ Ka noko iai ma'u te hahine magepe i te manaha, noko a'u goa kia te ia iba'i 'aso o hai atu kinai, 'Haka tinogaoui mai te hai 'anga e noho goto ia te au ma toku makau.'

⁴ "Noko 'eha 'aso noko he'e maka kinai, ka nimaa tegaa 'aso koia noko kogaa na tegeu'a ake: 'Masi'igoa ko au he'e pago kia te 'Aitu ma na tegeu'a a pegea, ⁵ kae naato'o i te a'u goa te hahine magepe nei o baatu'ia goa ia te au, e hai kau 'aabaki kinai ke gaoui, ka ke go noka te hoki mai o haka mumuna ia te au.' "

⁶ Ka ko Jesus noko konei ana gea, "Haka gongo atu ki te pegea hakaaba maase'i e konei ana gea. ⁷ 'Ai ko te 'Aitu he'e 'aonga te haka tinogaoui e Ia na noho o na pegea ligo o'ona, manga tatangi kia te Ia i na 'ao ma na poo? 'Ai ko Ia ka he'e 'aonga te 'aabaki kinai? ⁸ Ko Au e hai atu kia te koutou: Ko te 'Aitu kago 'aonga te haka tinogaoui ghali e Ia na hai 'anga ana pegea o'ona. Ka te gholoba kago a'u ai te Hosa o Pegea, kago kite e Ia te sano i te kege nei?"

Te haka gaataki i te Pharisee ma te pegea tibu takis

⁹ Ko Jesus noko 'atigongo ma'u i te launatasi haka gaataki ki na pegea tegeu'a ake ko kigatou e hu'ai tinogaoui, kae tukugago e kigatou kogaa pegea, o haiatu, ¹⁰ "Te toka gua taangata noko haka neke kite Hage Tapu kigaua taakunga ai. Tegaa te Pharisee ka tegaa te pegea tibu takis. ¹¹ Te Pharisee noko tu'u haka babae o manga taakunga o hai ake: 'Te 'Aitu, ko au e 'aue kia te Koe ia te au he'e noho pe gaa pegea e kaia'a, ma te hai hai 'anga maase'i, ma te kaia'a na uguugu ogaa, poe konei aku noho te iai te pegea tibu takis nei. ¹² Koau he'e kai i te sogi i te guanga 'ao i na 'ao, ma te haiga'a eau kia te Koe te katoa o ba'i me'a a'aku.'

¹³ "Ka te pegea tibu takis noko tu'u mai mama'o. Koia noko he'e ta'aki te 'ugu ke ina kite gangi, ka noko manga paa paa te hatahata, kae hai ake, "Te 'Aitu, 'agoha mai ia te au, na'e ko au te pegea 'oosongo ina.' "

¹⁴ *Ma te hai atu a Jesus, "Ko Au e hai atu kia te koutou: Te pegea nei kua tinogaoui o sigi i tegaa i te 'aso na hoki ai ki tena manaha. Iteme'agaa na pegea haka ma'u 'agunga ia te kigatou e hai ke go tuku gago, ka koai e haka ma'ugago ia te ia e hai ke go haka ma'u 'agunga."

Ko Jesus noko haka gaoui e Ia na tama giki

(Matthew 19.13-15; Mark 10.13-16)

¹⁵ Noko iai na pegea noko kakabe mai agatou mi'i tama giki kia Jesus ke 'oso kinai ma te haka gaoui ia te kigatou.

* 18:14 18.14 Mt 23.12; Lk 14.11.

Nimaa hiina'i kinai na pegea hakaako, mate gehu kia te kigatou. ¹⁶ Ka ko Jesus noko ngege i na tama giki o boomai kia te Ia, kae hai atu, "Tuku iho na mi'i tama giki ke boomai kia te Au, kae noka te susugi, na'e te Hakahua 'anga a te 'Aitu e tuku ki na pegea e konei na noho. ¹⁷ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, te pegea nimaa he'e ga'u eia te Hakahua 'anga a te 'Aitu ke noho pe te mi'i tama 'iti'iti, kago he'e sopo kinai."

Te hakahua ga'u

(Matthew 19.16-30; Mark 10.17-31)

¹⁸ Te launatasi hutiaki noko haka anu kia Jesus o hai atu, "Ako gaoui, niaa e 'aonga taku hai 'ia kau ga'u ai 'ia te ma'ugi noho goa?"

¹⁹ Ma te haka tau a Jesus o hai atu kinai, "'Eaa e hai mai koe ko Au e gaoui? E si'ai he pegea gaoui ka manga ko te 'Aitu launatasi. ²⁰ *E na'a e koe na tagangonga: 'Noka te 'oosongo a taangata ma haahine, noka tau taa pegea, noka tau kaia'a, noka tau 'atigongo goi, haka e'eha atu ia te tamau mate tinau.' "

²¹ Ka koia noko haka tau o hai atu, "Na me'a nei manga pipiki mai eau i taku tamatama 'anga."

²² Nimaa haka gongo a Jesus kitena gea 'anga nei, mate hai atu kia te ia, "Eiai te me'a etasi koi he'e hai e koe. Tuku atu ba'i me'a hai e koe ke tau'i o 'aabaki ai ki na pegea lae, ka ke go hai ma'au ni ga'unga ke 'eha i te gangi, kae a'u o tata'o mai ia te Au."

²³ Te gholoba na haka gongo ai te tangata kite gea 'anga nei, koia na hu'ai agoha ai, iteme'agaa koia noko hu'ai 'eha ana ga'unga. ²⁴ Ko Jesus noko ina 'atu kia te ia ma te hai atu kinai, "E hu'ai haingata'a ki he pegea ga'u te hano ki goto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ²⁵ E mi'i haingaohie te 'camel' te mene i te mata o te nila lapui me'a, o sigi i te pegea ga'u te hano ki goto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

²⁶ Na pegea noko haka gongo kite gea 'anga nei noko haka anu 'aki o hai atu, "Ka koai gaa te kago maa'ugi?"

²⁷ Ko Jesus noko haka tau o hai atu, "Niaa e hai ngata'a kia pegea manga haingaohie kia te 'Aitu."

²⁸ Ka ko Peter noko hai atu, "Ko kimatou kua ti'aki ko ba'i me'a amatou kimatou tata'o tu'a ia te Koe!"

²⁹ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, koai kua hano itena manaha, po ko tena uguugu, po ko tena 'api, po ko ona tuhaahine, po ko ona haimaatu'a, po ko tena haanau, ite ghaghinga ite Hakahua 'anga a te 'Aitu, ³⁰ koia e hai ke go ga'u ma'ana ni

* **18:20** 18.20 a Ex 20.14; Deut 5.18; b Ex 20.13; Deut 5.17; c Ex 20.15; Deut 5.19; d Ex 20.16; Deut 5.20; e Ex 20.12; Deut 5.16.

ga'unga ke 'eha i na gholoba nei, ma te ma'ugi noho goa i na 'aso kago a'u."

*Ko Jesus noko 'atigongo i tena mate 'anga
(Matthew 20.17-19; Mark 10.32-34)*

³¹ Ko Jesus noko kakabe 'aatea e Ia te tino anga hugu tuma'a e gua, o 'atigongo kia te kigatou o hai atu, "Ko kitatou e hai ke haka neke ki Jerusalem, kae hai ke haka maa'ogi ai ko ba'i me'a noko kanukanu ena taauga i na noho o te Hosa o Pegea. ³² Ko Ia e hai ke go haka soko ki na pegea 'aatea, kigatou kago noko putatai kia te Ia, ma te hai songo ia te Ia, ma te he ngaa'esu 'aki kia te Ia, ³³ ma te kogu ia te Ia aano taa. Ka nimaa te togunga 'ao, kae ma'ugi hoki Ia."

³⁴ Na pegea haka ako noko he'e na'a e kigatou he me'a i ana gea 'anga nei. Te gaataki o na haka hegeunga nei noko huu ia te kigatou, o he'e na'a ai po nia te noko manga gea kinai.

*Ko Jesus noko haka ma'ugi e Ia te pegea kibi
(Matthew 20.29-34; Mark 10.46-52)*

³⁵ Nimaa hano a Jesus o hitaiaki ki Jericho. Te launatasi pegea kibi manga noho i te tahaba'eaga o noko manga haka ene. ³⁶ Te gholoba noko haka gongo ai ki ba'i pegea manga boomai o sigi, koia noko haka anu o hai ake, "Niaa te manga hai nei?" ³⁷ Ko kigatou noko 'atigongo atu kia te ia o hai atu, "Ko Jesus mai Nazareth e sigi."

³⁸ Koia noko ngege to'a o hai atu, "Jesus, te Hosa o David, 'agoha mai kia te au!"

³⁹ Na pegea noko mumu'a noko susugi atu ia te ia, ma te hai atu kinai, "Ngongoto iho!" Ka koia noko manga ngege soo atu o hai atu, "Te Hosa o David, 'agoha mai kia te au!"

⁴⁰ Ma te tu'u a Jesus, kae kaunaki atu ke kakabe mai te pegea kia te Ia. Te gholoba noko a'u ai ia o hitaiaki mai ai, ko Jesus noko haka anu kinai o hai atu, ⁴¹ "Niaa te siahai koe kau hai 'ia kia te koe?"

Ka koia noko haka tau o hai atu, "Hakahua, ko au e siahai kau ina."

⁴² Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Luga ake ou mata. Tou sano kua hai ia te koe o gaoui." ⁴³ Gua mata o'ona na lugaluga, ma te tata'o ia Jesus, o noko manga haka e'eha ia te 'Aitu. Nimaa te hiina'i 'anga kinai te 'apitanga, ko kigatou na haka e'eha ai ia te 'Aitu ma'u.

19

Ko Zacchaeus te pegea tibu takis

¹ Ko Jesus noko hetae ki Jericho o hano i tena uso. ² Ka noko iai te tangata noko mate tena ingoa ko Zacchaeus. Koia te hakahua ona pegea tibu takis, kae ga'u ma'u. ³ Koia

noko siahai ke ina po koai ko Jesus. Ka koia te pegea pulu ma te he'e 'aonga tena ina, i te noko hu'ai 'api pegea. ⁴ Ko Zacchaeus na tege o mu'a i te 'apitanga o kake i te ga'akau e mate te 'sycamore', ke ina kia Jesus noko ma a'u i te aga na.

⁵ Nimaa hetae mai a Jesus kite kungaa, ko Ia noko ina haka tu'u o hai ake kia te ia, "Zacchaeus, hoki ghali iho, na'e ko Au e hano kau noho itou hage i te 'ao nei." ⁶ Ma te ghali iho a Zacchaeus o hu'ai siasia kia te Ia, o haka pogo eia ki tena hage.

⁷ Ko ba'i pegea na hiina'i kite hai 'anga nei, ma te konei agatou he nguunguu 'aki, "Ko Ia e hano ke hai ai he hogau ma'a te pegea 'oosongo ina."

⁸ Ka ko Zacchaeus noko tu'u o hai atu kia Jesus, "Hakahua, 'ai ina mai, e hai kau haiga'a 'ia he pa'asi i aku me'a ki na pegea lae, ka nimaa mou to'o au ki he pegea i he me'a, e hai kau sui haka haa 'ia kinai."

⁹ Ka ko Jesus noko hai atu kia te ia, "Te 'aso nei te ma'ugi sanga kua a'u ki te hage nei, iteme'agaa te pegea nei te launatasi i te hanohano o Abraham ma'u. ¹⁰ *Te Hosa o Pegea noko a'u ke sasaga ma te haka ma'ugi na pegea kua boo 'aatea."

*Te haka gaataki i te hakahua tuku mane ki ona guani
(Matthew 25.14-30)*

¹¹ Te gholoba noko ma haka gongo ai kigatou ki te hai 'anga nei, ko Jesus noko 'atigongo soo atu kia te kigatou i te haka gaataki, iteme'agaa ko Ia kua hitaiaki ki Jerusalem, ka te 'apitanga noko tegeu'a ake, te Hakahua 'anga a te 'Aitu e hai ke ghali o hiina'i kinai. ¹² Ko Jesus noko hai atu, "Noko iai te launatasi tangata sopo haka maatu'a noko hano kite kakai 'anga mama'o ke hai ai ia te ia ke hakahua, ka ke go mugi o hokimai. ¹³ Ka koia noko ngege i tena tino anga hugu guani o taki haiga'a kia te kigatou na mane golu kae hai atu kinai: 'Hai hekau atu ai ke hano aano hetae kitoku 'aso hokimai.'

¹⁴ "Ka na pegea o'ona noko gotoa'a kia te ia, ma te tuku e kigatou na pegea o tata'o ai ke hai atu, 'Ko kimatou he'e siahai ki te pegea nei ke hai ai mo'omatou he hakahua.'

¹⁵ "Ka te tangata haka maatu'a na pau o tuku o hakahua, kae hokimai, ma te pogo 'aki i ona guani noko taki 'abange kinai na mane ke na'a eia poe hia kua beegaba kinai e kigatou.

¹⁶ "Te pegea mu'a noko a'u o hai atu: 'Hakahua, tau mane kua beegaba kinai eau te katoa ma'u.'

* 19:10 19.10 Mt 18.11.

17 "Haka tau tena hakahua o hai atu: 'Hu'ai gaoui, ko koe toku guani gaoui! Ko koe kua hai gaoui e koe te mi'i hai 'anga, kae tuku eau ia te koe ke hakahua i he katoa manaha.'

18 "Te pegea noko gua kinai noko a'u o hai atu: 'Hakahua, tau mane kua beegaba kinai eau te toka gima ma'u.'

19 "Tena hakahua noko haka tau o hai atu, 'Ko koe e hai ke hakahua i he toka gima manaha.'

20 "Nimaa a'u tegaa guani o hai atu, 'Hakahua, tenei tau mane; manga pegu eau i te momo laoa o noko manga pipiki, 21 ia te au e matakua kia te koe, iteme'agaa ko koe te pegea he'e haka papau ki he pegea. Manga to'o ekoe na me'a 'aatea, ma te utu e koe na me'a he'e tanu e koe.'

22 "Tena hakahua noko haka tau o hai atu, 'Ko koe te guani maase'i to'a! E hai kau haka aba 'ia ia te koe i au gea 'anga na. Kua 'oti i te na'a e koe ko au te pegea he'e haka papau, e to'o eau na me'a 'aatea, ma te utu na me'a noko he'e tanu eau. 23 'Ai tehea te hai 'anga noko he'e tuku ai e koe taku mane ki te kunga tuku mane? Ka kau go ga'u 'ia tena beegaba 'anga i toku 'aso hokimai ai?'

24 "Ma te hai atu te hakahua kina pegea noko manga tutu'u haka pata kia te ia, 'Sa'u atu te mane e hai eia o 'abatu ki te pegea e hai eia te katoa mane.'

25 "Ka ko kigatou noko haka tau o hai atu, 'Hakahua, kua 'oti i te hai tena katoa!'

26 * "Ka te hakahua noko haka tau o hai atu kinai, 'Koau e hai atu kia tekoutou, "Na pegea kua ga'u, e hai kego 'abange beegaba, ka na pegea he'e ga'u me'a, masi'igoa na mi'i me'a te manga hai ekigatou, kae hai kego sa'u ia te kigatou. 27 * "Ka oku makau noko he'e siahahai kia te au kau hakahua kia te kigatou, kakabe mai o taa i 'ago ia te au.' "

Ko Jesus noko hano ki goto i Jerusalem

(Matthew 21.1-11; Mark 11.1-11; John 12.12-19)

28 Ko Jesus noko 'oti ite konei ana gea kae mu'a ia te kigatou ki Jerusalem. 29 Nimaa hitaiaki a Ia ki Bethphage ma Bethany e hitaiaki kite ogo emate tena ingoa te Ogo i Olives, ko Jesus noko kaunaki te tokagua iona pegea haka ako o hai atu kia te kigaaua, 30 "Kougua boo atu kite manaha e i-mu'a ia te kougua. Nimaa hetae kinai kougua kago kite ai ekougua te punua donki manga tauga ite kungaa, manga koi he'e sehu ai he pegea. Ogo huhuke atu o kakabe mai kite kunga nei. 31 Nimaa iai he pegea e haka anu ai kia te kougua, 'Tehea te hai 'anga e huhuke ai

* 19:26 19.26 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18. * 19:27 19.27 Mt 25.14-30.

e kougua?' ogo hogahoga atu kia te ia o haiatu kinai, "Te Hakahua e siahai kinai.' "

³² Nimaa boo kigaaua ite aga mate kite ekigaaua ba'i me'a noko gea ai a Jesus kia te kigaaua. ³³ Nimaa huhuke ekigaaua te punua donki, tena hakahua noko haiatu kia te kigaaua, "Tehea te hai'anga e huhuke ai te punua donkina?"

³⁴ Ko kigaaua noko hakatau o haiatu, "Te Hakahua e siahai kinai."

³⁵ Ma te kakabe mai kia Jesus, o haagiki e kigatou i ogatou ake te tu'a o te punua donki, kae 'aabaki kia Jesus o sopo kinai. ³⁶ Te 'aso noko hano ai, ko ba'i pegea noko hoga ogatou ake i te aga.

³⁷ Te gholoba noko hano ai a Jesus o hitaiaki kite kunga e iho ai te aga i te Ogo i Olives, ko ba'i pegea haka ako ngatahi na haka tu'u sisia ma te ngengege i te haka e'eha e kigatou ia te 'Aitu i ba'i hai'anga haka ohokia kua 'oti i te hiina'i kinai, ma te hai atu,

³⁸ * "Haka gaoui kite Hakahua e a'u i te ingoa o te 'Aitu!

Te goto maagie i te gangi,

ma te mamagunga i te nuku hu'ai ma'u 'agunga!"

³⁹ Ma te hai atu kogaa i na Pharisee noko uso i te 'apitanga kia Jesus, "Ako, susugi atu ou pegea haka ako!"

⁴⁰ Ka ko Jesus noko haka tau o hai atu kia te kigatou, "Ko kigatou nimaa ngongoto, na hatu e hai ke sui o ngengege!"

⁴¹ Nimaa hano Ia o hitaiaki ki Jerusalem o ina'atu kite hu'ai manaha, ko Ia na tangi ai. ⁴² Kae konei ana gea, "Poi manga tegaa te na'a ekoutou te 'aso nei, nia e hai kego hai koutou goto maagie ai! Ka kua he'e 'aonga te hiina'i kinai koutou! ⁴³ Na 'ao kago boomai kia te koutou, na makau o'outou kago haka putu mai o 'ati mabaenga kia te koutou, ma te ghigho ia te koutou ma te kukumi ba'i pa'asi ia te koutou. ⁴⁴ E hai ke go taa e kigatou ia te koutou, koutou ma na tamagiki manga kakai haka pigi kia te koutou i goto i na 'aa o'outou. Kago si'ai he hatu e tasi ke takoto i te kunga nei, iteme'agaa noko he'e haka 'igonga e koutou te 'aso a'u ai a te 'Aitu kia te koutou."

Ko Jesus noko manga noho i te Hage Tapu

(Matthew 21.12-17; Mark 11.15-19; John 2.13-22)

⁴⁵ Te 'aso noko hano ai a Jesus kite Hage Tapu, o pagepage ai e Ia na pegea noko tau'i me'a i te kungaa.

⁴⁶ * Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Na 'oti i te kanukanu: 'Toku hage nei te kunga taakunga.'

Ka kua hai e koutou te 'ana o na pegea kaia'a."

* 19:38 19.38 Ps 118.26. * 19:46 19.46 Is 56.7; Jer 7.11.

⁴⁷ *Ko ba'i 'aso ko Jesus noko manga ako ai i te Hage Tapu, ka na hakahua ona Priest, mana ako o na tagangonga, mana hutiaiki o te 'apitanga noko gotu kigatou taa'ia ia te Ia. ⁴⁸ Ka noko he'e kite e kigatou he 'aso tau gaoui kigatou hai'ia ai, iteme'agaa ko ba'i pegea noko manga haka putu o haka gongo ki ana haka hegeu'anga.

20

*Te haka anuanu ina taganga o Jesus
(Matthew 21.23-27; Mark 11.27-33)*

¹ Te launatasi 'ao, ko Jesus noko manga ako ai e Ia te 'apitanga i te Hage Tapu, ma te tohi'aki i te Gongo Gaoi, ka na hakahua o na Priest mana ako o na tagangonga, haka pigi kinai na 'agiki o na Jew, noko boo ngatahi mai kia te Ia o hai atu kinai, ² "'Atigongo mai kia te kimatou pona taganga mai hea te hai ai e Koe na hai'anga nei. Koai te noko 'abatu eia kia te Koe na taganga nei?"

³ Ka ko Jesus noko hakatau o hai atu kia te kigatou, "Ko Au ma'u e hai kau haka anu kia te koutou i te launatasi haka anuanu. ⁴ Hogahoga mai kia te Au, po te haa gogomi pegea'anga a John, te hai'anga a'u mai tegangi, po te hai'anga a'u ia pegea?"

⁵ Ko kigatou na ba'aki kinai aano kogaa agatou to'o, "Nimaa hai atu kitatou, 'Te hai'anga mai tegangi,' ko Ia kago hai mai, 'Ka 'eaa na he'e too ai koutou kia John?' ⁶ Ka nimaa hai atu kitatou, 'Te hai'anga a'u ia pegea,' ko ba'i pegea kago 'aumahu ia te kitatou i ni hatu, iteme'agaa kua na'a e kigatou ko John te taauga."

⁷ Ko kigatou noko haka tau o hai atu kia Jesus, "E he'e na'a maahoga e kimatou po te hai'anga a'u mai hea."

⁸ Ko Jesus na hai atu kia te kigatou, "Ka he'e hogahoga ma'u e Au kia te koutou pona taganga mai hea te hai ai e Au na hai'anga nei."

*Te haka gaataki ina pegea ge'o 'umanga
(Matthew 21.33-46; Mark 12.1-12)*

⁹ *Ko Jesus noko 'atigongo kia te kigatou ma'u ite haka gaataki nei, "Te tangata noko tanu tena 'umanga o tuku kina pegea hai hekau 'umanga, kae hano ki tegaa kakai'anga ke ina goa ai. ¹⁰ Nimaa hetae ki te gholoba noko matu'a ai, kae kaunaki eia tena guani o hano ki na pegea manga ge'o 'umanga, ke 'abange kinai e kigatou ni me'a ite 'umanga. Ka na pegea ge'o 'umanga na manga kogu e kigatou ia te ia, kae haka to'o hoki, kae si'ai ma'ana ni me'a

* 19:47 19.47 Lk 21.37. * 20:9 20.9 Is 5.1.

to'o. ¹¹ Kaunaki ma'u eia tegaa ona guani o hano, ka na kogu hakapa'a ma'u e kigatou ma te hai songo ia te ia, kae kaunaki o hoki si'ai ma'ana ni me'a to'o. ¹² Hakato'o ma'u eia te pegea noko toka togu kinai o hano, ka na kogu ma'u ena pegea noko i te 'umanga o hai ona maka, kae tupe e kigatou ki taha i te 'umanga.

¹³ "Ma te hai ake te hakahua o te 'umanga, 'Niaa gaa hai kau hai 'ia? E hai kau haka to'o 'ia toku hosa e ma'ine to'a kinai au ke hano. Mano te kaigo pago kigatou kia te ia.'

¹⁴ "Ka te gholoba na hiina'i ai kigatou kia te ia, noko hegeu kinai ma te hai ake, 'Tenei tena hosa hakahua, kitatou taa 'ia ia te ia ka ke hai mo'otatou na me'a noko tuha kia te ia.' ¹⁵ Ma te pagepage e kigatou ia te ia kitu'a i te 'umanga o taa ai.

"Niaa gaa te kago hai ete hakahua o te 'umanga kia te kigatou? ¹⁶ Koia kago a'u kinai o taa eia na pegea ge'o o te 'umanga, kae haiga'a eia te 'umanga ki gaa pegea."

Te gholoba noko haka gongo kinai ba'i pegea noko hai ake kigatou, "E he'e konaa o na noho!"

¹⁷ *Ko Jesus noko ina 'atu kia te kigatou ma te hai atu kinai, "Tehea te gaataki o te kanukanu 'anga e konei na to'o: 'Te hatu noko he'e siahahai kinai na pegea 'ati hage, e hai ke go hai ai he poutu'u.?"

¹⁸ Ko ba'i pegea hetoki ki te hatu na, e hai ke go matohitohi ki ni momo; ka koai kago too kinai te hatu nei, ka go pau o momomomo."

¹⁹ Na ako ona tagangonga mana tuinga ona Priest noko sasaga e kigatou he gholoba taugaoi ke ghali o he 'osohi ai kia te Ia, iteme'agaa ana gea 'anga noko hai songo ia te kigatou, ka ko kigatou noko matataku ki te 'apitanga.

Te haka anuanu i te tau'i takis
(*Matthew 22.15-22; Mark 12.13-17*)

²⁰ Noko mata pipiki e kigatou ia te Ia, ma te tuku e kigatou na pegea mata o boomai o hai ia te kigatou o noho mai na pegea gaoui. Ko kigatou noko gotu kigatou labu 'ia ni me'a gea ai a Jesus, ka kigatou haiga'a 'ia ia te Ia ki na paaunga mana taganga o te gahumanu o Rome. ²¹ Na pegea noko tuku o hai ai na mata kia te Ia, noko hai atu kia Jesus, "Ako, e na'a ekimatou ko Koe egea ma te ako na me'a maa'ogi. Ko Koe ma'u he'e 'aonga tau hakagata ki he pegea, ite maa'ogi au ako 'anga i na noho o te 'Aitu. ²² Ko kimatou manga gaoui i te poi tau'i takis kia Caesar po si'ai?"

²³ Ka ko Jesus noko na'a e Ia tegatou haka tootoo e hai, ma te hai atu kia te kigatou, ²⁴ "'Ai haka 'agi mai he mane. To'ai te 'ata ma te ingoa te pigi ai?"

* **20:17** 20.17 Ps 118.22.

Ka ko kigatou noko haka tau o hai atu, "To'o Caesar."

²⁵ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "'Abatu kia Caesar na me'a Caesar, kae haiga'a atu e koutou kia te 'Aitu nia a te 'Aitu."

²⁶ Ko kigatou na he'e 'aonga te haka makau ia te Ia ina me'a noko ge'ai i'ago ite 'apitanga. Ko kigatou na hegege ma'ugi'aki itena haka tau'anga noko hai kia te kigatou, ma te manga hiina'i haka ngongoto.

Te haka anuanu i te maa'ugi giu
(*Matthew 22.23-33; Mark 12.18-27*)

²⁷ *Noko iai kogaa i na Sadducee, noko kogaa agatou to'o: Ko pegea kago he'e maa'ugi giu, noko boomai kia Jesus ma te haka anu, ²⁸ *o hai atu, "Ako, ko Moses noko kanukanu kia te kimatou o hai mai, 'Nimaa iai he pegea hai mo'ona he taina e mate, kae toe a tena uguugu he'e tau tama giki, te tangata nei e hai ke pipiki eia te hahine magepe ke hai eia ni tama giki ma'a tena ta'okete.' ²⁹ Ka noko iai te 'api toka hitu. Te hai ta'okete noko hai tena uguugu aano mate, si'ai ma'ana he tama 'iti'iti. ³⁰ Ma te pipiki ma'u e te pegea e gua kinai, ³¹ aano sui kinai te pegea e toka togu kinai. Manga konei na noho ngatahi te toka hitu aano mamate ngatahi, kae he'e tau tama giki. ³² Kae mate taha'aki ma'u te hahine. ³³ Nimaa go hetae te 'aso kago maa'ugi giu ai, te hahine to'ai te uguugu i te noko pipiki ngatahi e te 'api toka hitu?"

³⁴ Ko Jesus noko haka tau kia te kigatou o hai atu, "Na pegea o na 'aso nei manga hai uguugu mate haiga'a o hai matu'a, ³⁵ ka na pegea kago 'aonga te maa'ugi giu i te 'aso na, ko kigatou kago he'e hai uguugu ma te haiga'a ke hai matu'a. ³⁶ Ko kigatou kago he'e mamate, 'ia te kigatou kago manga noho pe na ensel. Ko kigatou na tama giki a te 'Aitu, iteme'agaa ko kigatou kua maa'ugi giu. ³⁷ *Ka te tagatupu'a o te ga'akau noko kaa, noko haka 'agi ma'u ai e Moses na pegea mamate e maa'ugi giu, ia te ia noko mate eia ia te 'Agiki:

'Te 'Aitu o Abraham, ma te 'Aitu o Isaac, ma te 'Aitu o Jacob.'

³⁸ Ko Ia he'e te 'Aitu o na pegea mamate, ka te 'Aitu o na pegea maa'ugi, iteme'agaa ko kigatou manga maa'ugi ia te Ia."

³⁹ Noko iai kogaa ina ako o na tagangonga noko hai atu, "Ako, e gaoui au haka hegeunga na." ⁴⁰ Na si'ai ma'u he pegea toka manaba ke haka anu hoki kia te Ia.

Ko Christ to'ai te Hosa?
(*Matthew 22.41-46; Mark 12.35-37*)

* **20:27** 20.27 Acts 23.8. * **20:28** 20.28 Deut 25.5. * **20:37** 20.37 Ex 3.6.

⁴¹ Ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, “Eaa e hai ake ai te 'apitanga te 'Agiki Taga'ia te Hosa o David? ⁴² *Iteme'agaa ko David noko gea i te Buka o Psalm o hai ake:

'Te 'Agiki e hai atu ki toku Hakahua:

“Noho mai i toku pa'asi maui,

⁴³ ke go hano aano hetae ki te 'aso kago hai ai e Au ou makau ke go hai ai he kunga haka tutu'u kinai ou ba'e.” ’

⁴⁴ Ko David noko mate eia ia te Ia te 'Hakahua.' Kae hai ke kohea na hai ke hai ai mo'ona he hosa?”

Ko Jesus noko haka kuumanaba a pegea

(Matthew 23.1-36; Mark 12.38-40)

⁴⁵ Te gholoba noko ma haka gongo ai ba'i pegea kia te Ia, ko Jesus noko hai atu ki ona pegea haka ako, ⁴⁶ “Koutou matasiba atu ki na ako o na tagangonga manga siahahai ke noko mamago i na ake gogoa o noko lango, mate maa'ine ki na hegeu gaoi'anga kinai ina kunga tau'i me'a, mate ligo ma'u ina noho'anga gaoi i na Hage hai paaunga ma na kunga gaoi i na haka tahinga. ⁴⁷ Ko kigatou manga hai songo na hage ona haahine magegepe, mate haka'agi i agatou taakunga gogoa'anga. Na pegea nei kago hua'eha tegatou kagohia.”

21

Te toka gua mi'i mane a te hahine magepe

(Mark 12.41-44)

¹ Ko Jesus noko ina'atu kina pegea ga'u manga tuku agatou ga'a tausuu' kite kunga tuku mane i te Hage Tapu.

² Ko Ia ma'u noko ina'atu kite hahine magepe hu'ai lae e tuku ki goto tena toka gua mi'i mane. ³ Ma te konei ana gea, “Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koutou, te hahine magepe lae nei kua tuku ta'ana o 'eha o sigi i gaa pegea. ⁴ Ko ba'i pegea e haiga'a mane manga haiga'a ia agatou ga'unga, ka te hahine lae nei e haiga'a ngatahi na me'a e hai ke noko ma'ugi kinai.”

Na haka 'igonga o te 'otinga o te kege nei

(Matthew 24.1-14; Mark 13.1-13)

⁵ Noko iai kogaa i na pegea haka ako noko manga hegeu kite maatanga gaoi'anga te Hage Tapu i na hatu hu'ai gaoi noko 'ati ai, ma na to'o'anga na ga'a tausuu' o sogi ai kia te 'Aitu. ⁶ Ma te hai atu kinai a Jesus, “Na me'a e hiina'i kinai koutou nei, kago si'ai he hatu e tasi ke takoto ai i na 'aso kago a'u: Ko ba'i hatu e hai ke go haka tutuku ngatahi ki gago.”

* 20:42 20.42 Ps 110.1.

⁷ Ka ko kigatou noko haka anuanu'aki kinai o hai atu, "Ako, tehea te 'aso kago hai ai na hai'anga nei? Tehea te haka 'igonga ke go na'a ai na hai'anga nei kago hai?"

⁸ Ko Jesus noko haka tau o hai atu kia te kigatou, "Koutou matasiba atu ka ke go noka te gogoi kia te koutou. Kago 'api pegea kago boomai i toku ingoa o hai ake, 'Koau ko Ia,' ma te hai ake ma'u, 'Te 'aso kua hitaiaki.' Ogo noka tautou too kia te kigatou. ⁹ Na 'aso kago haka gongo ai koutou kini sagatau'a ma na he hai songo 'aki'anga a pegea, noka tautou matataku ai. Na me'a nei e hai ke go mataa hai, ka te 'ao taha'aki koi he'e hetae mai."

¹⁰ Ko Jesus noko gea hoki kia te kigatou o hai atu kinai, "Na pegea o tegaa kakai'anga kago he taa'aki ma na pegea o tegaa kakai'anga. Na pegea o tegaa sa'a kago he taa'aki ma'u ma na pegea o tegaa sa'a. ¹¹ E hai ke go hetae mai na 'aso hu'ai o'io'i, ma na 'aso o te ongesau, ma na 'aso sa'o saga ina ai ba'i kunga, kago hu'ai matataku ai i na hu'ai haka 'igonga kago boomai i te gangi.

¹² "E hai ke go mugi o hai na hai'anga nei, kae hai ke go mataa he'osohi kia te koutou o hai songo, ma te tuku ia te koutou ki na Hage hai paaunga o Jew, ke go haka aba ia te koutou aano tuku kite kunga o te kagohia. E hai ke go kakabe ia te koutou ke go tutu'u 'ago ina hakahua ma na pegea hai paaunga, i te ghaghinga i toku ingoa. ¹³ Tena te gholoba gaoui kego 'atigongo ai koutou kia te kigatou ia te Au.

¹⁴ *Pipiki hinangago atu kae noka tautou maikia ki na 'aso kago a'u poe hai ke go kohea na haka baabaasi'a ia te koutou.

¹⁵ Iteme'agaa e hai kau go haiga'a'ia kia te koutou ni kupu ma te 'igo'igo kago si'ai he makau mo'outou ke haka noka poe haka si'ai eia. ¹⁶ Koutou e hai ke go haka soko e outou hai maatu'a ma outou ta'okete ma outou taina ma outou 'atimaa'ogi ma autou hemasi'inga. E hai ke go taa e kigatou ni pegea ia te koutou. ¹⁷ Ko ba'i pegea kago noko gotoa'a kia te koutou i te ghaghinga ia te Au. ¹⁸ Ka kago si'ai he gau'ugu e tasi i outou 'ugu ke go he'e kitea. ¹⁹ Koutou tutu'u atu ke ma'u, na'e tenaa te hai'anga kago maa'ugi ai koutou.

Ko Jesus noko gea ki te tukia o Jerusalem

(Matthew 24.15-21; 24.29-35; Mark 13.14-19; 13.24-31)

²⁰ "Nimaa hiina'i koutou ki Jerusalem e ghigho e na tau'a, e hai ke go na'a ekoutou e hitaiaki ke haka masogo. ²¹ Ka na pegea manga noho 'aki i Judea, e hai ke go he'agiko ki na ogo, na pegea manga igoto ite hu'ai manaha e hai ke go he'aki iho, na pegea manga noho'aki ina tahataha e hai ke go noka te boo kigoto ite hu'ai manaha. ²² *Iteme'agaa

* 21:14 21.14 Lk 12.11,12. * 21:22 21.22 Hos 9.7.

tenei te 'aso o te kagohia e hai kego haka maa'ogiai nia na 'oti i te kanukanu. ²³ Kago hu'ai tiha'ia 'aki i na 'aso na na haahine tina'e huhuga ma na haahine haa uu tamagiki! Kago hetae mai na 'aso hu'ai sanga songo ki te kakai'anga nei ma te 'ika'ika o te 'Aitu kago a'u ki na pegea nei. ²⁴ Ko kigatou kago taa 'ia ini kiba, ma te to'ogia o hai ai ni guani ki kogaa kakai'anga. Ko Jerusalem e hai kego hakahuahua e na pegea 'aatea o hano aano hetae ki na 'aso 'oti ai ogatou hakahua 'anga.

²⁵ * "Kago iai na haka 'igonga kago hai kite ga'aa mate maahina ma na hetu'u. Ko ba'i kakai'anga ite kege nei kago hu'ai haka gongo songo ma te he tootoo baasi'a 'aki i na hahangu'anga a te tai ma na 'aso 'atua ai. ²⁶ Ko pegea kago noko sesemu i te matataku i ba'i hai 'anga e hai kego boomai ki te kege nei, iteme'agaa na me'a o te gangi kago o'i. ²⁷ * Te 'aso na, ko kigatou kago hiina'i kite Hosa o Pegea e a'u i te po'ao i ona taganga, ma te hu'ai mamagunga o'ona. ²⁸ Te 'aso kago hai ai na hai 'anga nei, ogo tutu'ake o ta'aki outou 'ugu, iteme'agaa ko Ia na tau'i haka hoki ia te koutou, kua hitaiaki."

²⁹ Ko Jesus noko 'atigongo kia te kigatou i te haka gaataki nei, "Koutou hiina'i atu kite ga'akau e mate te 'fig', ma ba'i ga'akau. ³⁰ Nimaa hiina'i kinai koutou ite gau motomoto, manga na'a ekoutou e hitaiaki te 'aso mahana. ³¹ Manga kogaa na noho ma'u, te 'aso kago hiina'iai koutou ki na hai 'anga nei kae hai, kego manga na'a ake e koutou te 'aso o te Hakahua 'anga a te 'Aitu kua hitaiaki.

³² "Ko Au e 'atigongo maa'ogi kia te koutou: Te 'atu tangata nei kago he'e 'aonga te masogo o hano aano hetae ki te 'aso hai kego hai ai na hai 'anga nei. ³³ Ko te gangi ma te kege nei kago masogo, ka aku haka hegeunga ka he'e 'aonga te masogo.

³⁴ "Ge'o gaoiatu ia te koutou, ka ke noka tautou ha'ao hinangago ki na kai'anga ma na bibinu'anga i na bai to'a ma na hu'ai tegeu'a 'anga ki na me'a o te kege nei, na'e te kaigo hetae ghali mai te 'ao na kia te koutou pe te papaga. ³⁵ E hai kego hetae ki ba'i pegea manga taki hakatoka i ba'i kunga i te kege nei. ³⁶ Koutou na'ana'a atu ma te noko taakunga atu kia te 'Aitu i ba'i 'aso ka kego 'aonga tautou boo 'aatea ai i ba'i hai 'anga e hai kego boomai, ka koutou go 'aonga te tutu'u 'ago ai i te Hosa o Pegea."

³⁷ * Ko ba'i 'ao ko Jesus noko manga ako ai i te Hage Tapu, ka ko ba'i ahiahi ko Ia noko manga hano o noho ai ona

* **21:25** 21.25 Is 13.10; Ezek 32.7; Joel 2.31; Rev 6.12,13. * **21:27** 21.27 Dan 7.13; Rev 1.7. * **21:37** 21.37 Lk 19.47.

poo ite ogo e mate tena ingoa te Ogo i Olives. ³⁸ Ko ba'i pegea noko boomai i na mahoata ki te Hage Tapu ke noko haka gongo kia te Ia.

22

Ko Judas na maangao ke haka soko ia Jesus

(Matthew 26.1-5; Mark 14.1-2; 14.10,11; John 11.45-53)

¹ *Noko hitaiaki ki te 'aso o te haka tahinga o na bred he'e tau me'a haka tupu utunga, e mate tena ingoa te Passover. ² Ka na tuinga o na Priest ma na ako o na tagangonga noko ma ligo e kigatou he hai 'anga tau gaoi kigatou taa 'ia ai a Jesus, iteme'agaa ko kigatou noko matataku kite 'apitanga. ³ Nimaa ugu a Satan ia Judas, e mate ma'u ko Iscariot, te launatasi i te tino anga hugu tuma'a e gua. ⁴ O hano a Judas ki na tuinga o na Priest ma na hakahua o na pegea ge'o o te Hage Tapu o hegeu kigatou po e hai ke kohea na haka soko eia ia Jesus kia te kigatou. ⁵ Ko kigatou noko magagaohie ai ma te gototasi ke 'abange ni mane kia te ia. ⁶ Ko Judas noko maangao kinai ma te mamata eia he 'aso tau gaoi ke haka soko ai eia ia Jesus kia te kigatou i he gholoba he'e tau pegea hitaiaki mai.

Te kainga taha'aki

(Matthew 26.17-30; Mark 14.12-26; John 13.21-30)

⁷ Nimaa hetae mai te 'ao o na bred he'e tau me'a haka tupu utunga, ma te gholoba e hai ke taa ai te punua sipisipi kite kainga e mate te Passover. ⁸ Kaunaki e Jesus ia Peter ma John ke boo, kae hai atu kinai, "Boo atu o ngaague he kunga kitatou go kai ai i te Passover."

⁹ Ka noko haka tau a kigaaua o hai atu, "Tehea te kunga e siahai Koe kimaa ngaague 'ia kinai?"

¹⁰ Haka tau a Jesus o hai atu kinai, "Nimaa boo kougua o hetae kite hu'ai manaha, kago kite e kougua te tangata manga 'amo eia te poati manga iai te bai. Ogo tata'o tu'a atu ai kite hage, kago hano o ugu kinai. ¹¹ Ogo kogaa augua to'o atu ki te hakahua o te hage, 'Te Hakahua e haka enema: Po tehea te potu hage o na hogau e hai kimatou bilaabei kinai ma oku pegea haka ako ke kai ai i te Passover?' ¹² Kago hakatuiaki eia kia te kougua te hu'ai potu gaoi i 'agunga i te hage manga iai ba'i me'a, ogo ngaague atu ai e kougua ba'i me'a."

¹³ Nimaa boo a kigaaua, o kite i ba'i me'a gea ai a Jesus kia te kigaaua, ma te ngaague e kigaaua te Passover.

* 22:1 22.1 Ex 12.1-27.

¹⁴ Nimaa hetae te 'aso, ko Jesus ma ona pegea haka to'o noko boomai o nonoho kite kaupea kai. ¹⁵ Kae hai atu a Ia kia te kigatou, "Ko Au noko hu'ai siahai kau kai haka pigi kia te koutou i te Passover nei, 'io mugi Au o tiha'ia. ¹⁶ Ko Au e hai atu kia te koutou: Ko Au kago he'e 'aonga te kai hoki i te kainga nei, aano hetae ki te 'aso e hai ke go maa'ogi mai ai te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

¹⁷ Mugi i te sa'uake'anga te kapu, kae haka'aue ai Ia kae hai atu, "To'o atu o tuha ia te koutou. ¹⁸ Na'e ko Au kua hai atu kia te koutou ko Au ka he'e binu hoki i te waeni nei o hano aano hetae kite 'aso e hai kego a'u ai te Hakahua 'anga a te 'Aitu."

¹⁹ Nimaa sa'uake ma'u e Jesus na bred o haka'aue ake ai kia te 'Aitu, kae tohitohi e Ia o haiga'a kia te kigatou, kae hai atu kinai, "Tenei toku tino e haiga'a kia te koutou. Hai atu e koutou te hai 'anga nei o noko maanatu ai ia te Au."

²⁰ *Noko hai ma'u e Ia te hai 'anga nei i te sa'uake e Ia te waeni i te kapu i te 'oti'anga te kai, kae hai atu, "Te waeni e i-te kapu nei, te gaataki o te tukungaa kupu ho'ou a te 'Aitu i te toto o'oku e hai ke go singa kia te koutou. ²¹ *Ka te pegea kago haka soko eia ia te Au manga haka pata kia te Au i te kunga e kai nei. ²² Te Hosa o Pegea e hai ke go mate i te na 'oti i te haka pau e te 'Aitu, kae haka 'aagoha te tangata kago haka soko ia te Ia." ²³ Ko kigatou noko haka tu'u tegatou he haka anuanu 'aki o hai ake, "Koai gaa te hai ke hai eia te hai 'anga nei?"

²⁴ *Na pegea haka ako noko haka bagebage 'aki po koai ia te kigatou te hai ke maanatu kinai kogaa, koia te hu'ai pegea. ²⁵ Ka ko Jesus noko kogaa ana to'o atu kia te kigatou, "Na hakahua o na pegea 'aatea manga hakahuahua ia te kigatou; ma na pegea e haka hua ia te kigatou, e mate e kigatou ia te kigatou soko: 'Na hemasi'inga a pegea.' ²⁶ **Ka he'e tenei te 'aki e hai ke hai e koutou: Te pegea nimaa hua'eha ia te koutou e hai ke noho pete tama 'iti'iti. Ka te pegea e hutiaki, e hai ke noho pete guani. ²⁷ *'Ai koai te hua'eha, te pegea e noho i te kaupea o kai, po te pegea e hai hekau? Tegaa te pegea e hua'eha: Te pegea e noho o kai i te kaupea. Ka ko Au manga haka pata kia te koutou, manga noho pe te pegea hai hekau. ²⁸ Konei koutou kua noho 'aki haka pata goa kia te Au iba'i 'aso hailobo ai ia te Au. ²⁹ Kae kogaa na noho, ko Tamau noko tuku e Ia ia te Au kau hakahua,

* **22:20** 22.20 Jer 31.31-34. * **22:21** 22.21 Ps 41.9. * **22:24** 22.24 Mt 18.1; Mk 9.34; Lk 9.46. * **22:26** 22.26 Mt 23.11; Mk 9.35. * **22:26** 22.26 Mt 20.25-27; Mk 10.42-44. * **22:27** 22.27 Jn 13.12-15.

kae konei na tuku ma'u e Au ia te koutou. ³⁰ *Koutou e hai ke go kai ma te bibinu i te kunga kai o'oku ma te nuku o'oku, ma te hai koutou go nonoho ini noho 'anga ma'u 'agunga o haka aba e koutou te tino anga hugu tuma'a e gua hanohano o Israel.

*Ko Jesus noko taga gongo te haka si'ai o Peter
(Matthew 26.31-35; Mark 14.27-31; John 13.36-38)*

³¹ "Simon, Simon! Ko Satan na haka ene ke tuhatuha eia ia te koutou ke noho pe te pegea e tuhatuha eia na kigi ma na hatu witi. ³² Ka ko Au kua taakunga ia te koe Simon, ke noka te lologi te sano o'ou, ka kego nimaa hetae tou 'aso keu hokimai ai kia te Au, ogo usu 'aki atu na pegea o'ou."

³³ Ka ko Peter noko haka tau o hai atu kia Jesus, "Hakahua, ko au manga ngaague kau tata'o ia te Koe ki te kunga o na pegea kagohia, ma te kau go mate haka pigi kia te Koe."

³⁴ Ko Jesus noko haka tau o hai atu kia Peter, "Te 'aso nei ko koe kago mataa gea haka togu o hai ake, e he'e na'a e koe ia te Au, 'io mugi te paolo o tangi."

³⁵ *Ma te haka anu a Jesus kia te kigatou o hai atu, "Te 'aso noko tuku ai e Au ia te koutou o boo, koutou noko he'e to'o ma'autou ni oko oko, po ni tanga, po ni taka ba'e, koutou noko sanga songo i ni me'a?"

Ko kigatou noko haka tau o hai atu, "Si'ai."

³⁶ Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Ka te 'aso nei, nimaa iai he pegea ia te koutou e hai ma'ana he oko oko, to'o ake. Po e hai he tanga, to'o ake ma'u. Ka nimaa he'e hai ma'au he kiba taa pegea, tuku atu te ake o'ou ke tau'i o hai ai he mane o tau'i ai he kiba. ³⁷ *Na 'oti i te kanukanu ki na Kanukanu Tapu:

'Ko Ia na tau hakapigi ki na pegea hai hai 'anga songo.' Kae hai atu Au te hai 'anga nei e hai ke haka maa'ogi ia te Au. E maa'ogi, nia noko kanukanu ina noho o 'Oku e tatae ki tena 'otinga."

³⁸ Na pegea haka ako noko hai atu kinai, "Hakahua, kua hai tematou toka gua kiba taa pegea."

Ma te haka tau a Jesus o hai atu kinai, "Kua 'aonga!"

*Ko Jesus noko taakunga i te Ogo i Olives
(Matthew 26.36-46; Mark 14.32-42)*

³⁹ Ko Jesus noko hano ki te kunga tena paaunga te hano kinai i te Ogo i Olives, kae tata'o ai ona pegea haka ako. ⁴⁰ Nimaa hetae kigatou ki te kungaa, ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, "Taakunga atu, ka koutou noka te hetoki iho ki na pakenga." ⁴¹ Ma te hano 'aatea Ia ia te kigatou o mi'i

* 22:30 22.30 Mt 19.28. * 22:35 22.35 Mt 10.9,10; Mk 6.8,9; Lk 9.3; 10.4.

* 22:37 22.37 Is 53.12.

makabaa, kae toko tugi o taakunga o hai ake, ⁴² “Tamau, nimaa tuku e Koe ke hai, sa'u atu te kapu nei ia te Au; ka he'e aku paaunga te hai ke hai, ka ke hai au paaunga.”
⁴³ Haka 'agitino te ensel mai te gangi kia te Ia o hai ia te Ia o to'a. ⁴⁴ Ko Ia noko hu'ai haka gongo songo te uso, ma te hu'ai taakunga aano pisi ona ta'ata'a o noho pena toto o singa ki te kege.

⁴⁵ Nimaa tu'u hokimai i tena taakunga 'anga, o hoki ki na pegea haka ako o manga kite e Ia manga momoe, iteme'agaa ko kigatou noko he lologi 'aki i te 'agogoha. ⁴⁶ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Koutou e momoe i teaa? A'aga ake o taakunga, ka koutou noka te tata'o ki na pakenga.”

Te he 'oosohi 'anga kia Jesus

(Matthew 26.47-56; Mark 14.43-50; John 18.3-11)

⁴⁷ Te gholoba noko manga koi haka hegeu ai a Jesus, kae boomai te hu'ai tu'uganga, ka te tangata noko mate ko Judas, te launatasi i te tino anga hugu tuma'a egua, noko hutiaki mai eia te 'apitanga. Koia noko hano o hitaiaki kia Jesus ke sosongi ai. ⁴⁸ Ma te hakaanu atu a Jesus kia te ia, “Judas, 'ai e haka soko e koe te Hosa o Pegea i te sosongi koe ia te Au?”

⁴⁹ Te gholoba noko hiina'iai na pegea haka ako kite hai 'anga e hai, ma te hai atu kia Jesus, “Hakahua, e'aonga te taa e kimatou i gua kiba taa pegea nei?” ⁵⁰ Te launatasi ia te kigatou na tapi e ia te guani o te hakahua o na priest, o sabi eia te taginga mau.

⁵¹ Ka noko hai atu kinai a Jesus, “E he'e hai ke konaa na hai!” Kae 'oso atu ki te taginga o te pegea o hai o gaohi.

⁵² Kae kogaa na to'atu a Jesus kina hakahua o na Priest, ma na pegea noko ge'o e kigatou te Hage Tapu, ma na 'agiki o na Jew noko boomai kia te Ia, “'Ai ko Au te pegea haka tauseke ka ke boomai kinai koutou ma na kiba taa pegea, ma na ga'akau taa pegea? ⁵³ *Ko Au noko manga haka pata kia te koutou i te Hage Tapu i ba'i 'ao, ka manga he'e he 'osohi koutou kia te Au. Ka tenei te gholoba o 'outou, te gholoba e haka hua ai te poo'uinga.”

Ko Peter noko haka si'ai eia a Jesus

(Matthew 26.69-75; Mark 14.66-72; John 18.25-27)

⁵⁴ Ma te samu huhuti e kigatou ia Jesus o kakabe kite hage o te hakahua o na priest, ka ko Peter noko manga tata'o haka makabaa ai. ⁵⁵ Nimaa te hai 'anga e kogaa i te kungaa tegatou ahi i te uso o te gotomaga'e i te mu'a o te hage, o noho 'aki ngatahi kinai kigatou, ko Peter noko noho

* 22:53 22.53 Lk 19.47; 21.37.

haka pigi ma'u kia te kigatou. ⁵⁶ Te guani hahine noko ina 'atu kia Peter manga noho i te taha ahi. Ina titingi atu te hahine kia te ia ma te hai atu, "Te pegea nei noko manga haka pata ma'u kia te Ia."

⁵⁷ Ka ko Peter noko haka si'ai eia, ma te hai atu, "Ta'ahine, e he'e na'e eau ia te Ia!"

⁵⁸ Nimaa mi'i taunga gogoa kae ina 'atu ma'u kinai tegaa ia te kigatou o hai atu kinai, "Kokoe ma'u te pegea ia te kigatou."

Haka tau a Peter o hai atu "Teiana, ko au si'ai!"

⁵⁹ Nimaa hetae ki tegaa mi'i gholoba, gea to'a tegaa tasi tangata kia te ia o hai atu, "E hu'ai maa'ogi te pegea nei noko manga haka pata kia Jesus, iteme'agaa koia te pegea mai Galilee!"

⁶⁰ Ka ko Peter noko haka tau o hai atu kinai, "Teiana, e he'e na'a eau po nia te manga gea kinai koe na!"

Te gholoba noko manga koi gea ai, kae tangi te paolo.

⁶¹ Te Hakahua na keu atu o ina titingi atu kia Peter, ma te maanatu hoki a Peter kite kupu a te Hakahua noko gea ai kia te ia o hai atu, "Te 'aso nei ko koe kago gea haka togu o hai ake e he'e na'a e koe ia te Au, 'io mugi te paolo o tangi."

⁶² Ko Peter na tohu ki haho o hai tena hu'ai magepenga.

*Ko Jesus noko putatai kinai ma te kogu
(Matthew 26.67-68; Mark 14.65)*

⁶³ Na pegea noko ge'o e kigatou ia Jesus noko haka tu'u putatai kia te Ia ma te kogu e kigatou. ⁶⁴ Noko poghi e kigatou na mata, kae haka anu 'aki kinai o hai atu, "Taauga mai po koai te kogu ia te Koe." ⁶⁵ Noko 'eha me'a maase'i ma'u noko gegea ai kigatou kia te Ia.

*Ko Jesus noko kakabe ki 'ago i te puugenga
(Matthew 26.59-66; Mark 14.55-64; John 18.19-24)*

⁶⁶ Nimaa te taha'ataa, te tu'uganga puge ana 'agiki ona pegea, ma na hakahua ona Priest mana ako ona tagangonga, noko haka putu ngatahi, kae kakabe mai a Jesus ki 'ago ia te kigatou. ⁶⁷ O hai atu kinai, "Ko Koe nimaa te 'Agiki Taga'ia, 'atigongo mai ai kia te kimatou."

Ko Jesus noko haka tau o hai atu kinai, "Ko Au poi 'atigongo kia te koutou, koutou ka he'e too kia te Au, ⁶⁸ ka poi haka anu Au kia te koutou, koutou ka he'e haka tau. ⁶⁹ Kae haka tu'u i te 'aso nei o hano, te Hosa o Pegea e hai ke noho i te pa'asi maui o te 'Aitu e Hu'ai Taganga."

⁷⁰ Ko kigatou ngatahi noko hai atu kia Jesus, "'Ai ko Koe te Hosa o te 'Aitu?"

Haka tau a Jesus o hai atu kinai, "Koutou kua 'oti ite gegea mai ai, ko Au."

⁷¹ Ma te konei agatou to'o, "Eaa e siahahai ma'u ai kitatou ni gongo? Ko kitatou kua 'oti i te haka gongo kinai, kae gea ai i te ngutu!"

23

Ko Jesus noko kakabe ki 'ago ia Pilate

(Matthew 27.1-2,11-14; Mark 15.1-5; John 18.28-38)

¹ Ma te tutu'u ngatahi te haka putunga o kakabe e kigatou ia Jesus kia Pilate. ² O haka tu'u tegatou 'atigongo haka makau e kigatou ia Jesus o kogaa agatou to'o, "Te pegea nei kua kite e kimatou e hai maase'i e Ia ba'i pegea, ma te susugi ma'u e Ia ke noka te haiga'a takis kia Caesar, kae hai ake ma'u ko Ia te 'Agiki Taga'ia, te Hakahua."

³ Nimaa haka anu a Pilate kia Jesus o hai atu kinai, "'Ai ko Koe te Hakahua o na Jew?"

Haka tau a Jesus o hai atu, "Tena te ma gea ai koe na."

⁴ Ma te hogahoga atu e Pilate ki na hakahua o na Priest ma te 'apitanga o hai atu, "Ehe'e kite eau he hai'anga ke hai songo ai te pegea nei."

⁵ Ka ko kigatou noko gegea toto'a ake, "Te pegea nei kua usuusu e Ia ba'i pegea i ba'i kunga i Judea i ana akonga. Noko haka tu'u mai e Ia i Galilee ka kua a'u aano te hetae mai nei ki tenei."

Ko Jesus noko kakabe ki 'ago ia Herod

⁶ Nimaa haka gongo kinai a Pilate, ma te haka anu atu kite 'apitanga po te pegea mai Galilee. ⁷ Te gholoba noko na'a ai eia ko Jesus te pegea i te kunga manga ge'o e Herod, ma te hakato'o eia a Jesus o hano kia Herod noko manga i Jerusalem ite gholobaa.

⁸ Te 'aso noko ina ai a Herod kia Jesus, koia noko hu'ai magaohie ai, iteme'agaa noko 'eha 'aso siahai ke ina ai kia te Ia, noko hu'ai gootunga ke ina kini hai 'anga haka ohokia hai e Jesus. ⁹ Ko Herod noko hu'ai haka anuanu kia te Ia, ka ko Jesus noko he'e haka tau hoki kia te ia. ¹⁰ Na hakahua o na Priest ma na ako o na tagangonga noko manga tutu'u i te kungaa, o manga hu'ai gegea haka makau ai e kigatou ia Jesus. ¹¹ Ma te putatai ma te gegea maase'i a Herod ma ona pegea hai tau'a kia te Ia. Haa mago e kigatou i na ake gaoui, kae haka to'o hoki kia Pilate. ¹² Te 'ao na, ko Herod ma Pilate na hemaasi'i ai, ka ko kigaaua gua pegea noko manga he makakau 'aki.

Ko Jesus noko hoki kia Pilate

(Matthew 27.15-26; Mark 15.6-15; John 18.39—19.16)

¹³ Ko Pilate noko hakaputu ngatahi e ia na hakahua o na Priest ma ba'i hakahua mate 'apitanga. ¹⁴ O hai atu kia te kigatou, "E kakabe mai kia te au te pegea nei, i te hai ake koutou e ako e Ia ba'i pegea o hu'ai hai hai'anga maase'i. Kua ligo eau ia te Ia i'ago ia tekoutou o he'e kitea he hai'anga ke haka tu'u ai na hegeunga haka makau e hai kia te Ia. ¹⁵ Ko Herod ma'u e he'e kite eia he hai'anga songo kia te Ia, mate te tuku eia o hokimai kia te kitatou. Kua 'oti i te na'a e koutou e si'ai he hai'anga hai e Ia ke 'aonga ai kite mate. ¹⁶ Kae konei na noho, e hai kau tuku 'ia ke kogu ka ke tuku ke hano."

¹⁷ [Ko ba'i 'aso noko hai ai te haka tahinga o te Passover, ko Pilate noko ta'a tuku ai eia he launatasi i na pegea kagohia o tausu'u.]

¹⁸ Ka te 'apitanga noko hu'ai ngengege ngatahi o hai atu, "Kakabe 'aatea atu te pegea nei, kae tuku iho ia Barabbas ke tausu'u ke a'u kia te kimatou!" ¹⁹ (Ko Barabbas noko tuku kite kagohia i te noko hu'ai hai hai'anga haka tangi ki ba'i pegea i te manaha, kae taa pegea ma'u.)

²⁰ Ko Pilate noko tegeu'a ke tuku eia ia Jesus ke hano tausu'u, mate haka anu hoki ai kite 'apitanga. ²¹ Ka ko kigatou noko manga ngengege giu atu kinai, "Taa atu ia te Ia ki te kros! Taa atu ia te Ia ki te kros!"

²² Ka ko Pilate noko gea haka togu kia te kigatou o hai atu, "Tehea te hai'anga songo e hai e te pegea nei? E he'e kite eau he hai'anga hai e Ia ke 'aonga ai kite mate! E hai kau manga tuku 'ia ke kogu, ka ke tuku ke hano tausu'u."

²³ Ka ko kigatou noko tuku soo ake 'agatou ngengege 'anga ke taa ia Jesus kite kros. Ka na haka maa'ogi tegatou ngengege 'anga o hai. ²⁴ Na haka pau e Pilate ia Jesus o tuku i tegatou haka ene 'aki'anga. ²⁵ Kae haka tausu'u eia te pegea noko tuku kite kunga ona pegea kagohia i te noko hu'ai hai hai'anga haka tangi ki ba'i pegea kae taa pegea ma'u, kae tuku eia ia Jesus ke hai kinai nia noko siahahai kinai kigatou.

Ko Jesus noko taa kite kros

(Matthew 27.32-44; Mark 15.21-32; John 19.17-27)

²⁶ Ko kigatou noko kakabe 'aatea e kigatou ia Jesus i te manaha. Nimaa kite e kigatou ia Simon, te pegea mai Cyrene i te agaa. Koia noko a'u i te kakai'anga itu'a ki Jerusalem, mate labu e kigatou o neneke kinai te kros o 'amo eia o tata'otu'a ia Jesus. ²⁷ Te 'apitanga o pegea noko tata'otu'a ia te Ia, noko haka pigi kinai na haahine noko manga tatangi mate magegepe ia te Ia. ²⁸ Mate keu kinai a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Haahine o Jerusalem, noka

tautou tatangi ia te Au, kae manga tatangi iho ia te koutou ma autou tama giki. ²⁹ Iteme'agaa na 'aso kago a'u, koutou kago kogaa autou to'o, 'E magagaohie na haahine meetogho, ma na haahine he'e tina'e huhuga, ma na haahine koi he'e haa uu ma'agatou ni tama giki!' ³⁰ *Te gholoba na kago kogaa na to'o atu ai te 'apitanga ki na ogo, 'Hetoki mai kia te kimatou!' Ma te hai atu ma'u ki na mi'i ogo, 'Poghi mai ia te kimatou!'

³¹ Ko pegea nimaa hai e kigatou na hai'anga nei i na 'aso koi ma'ugi ai te ga'akau, niaa e hai ke go hai i na 'aso kago pakupaku ai te ga'akau?"

³² Toka gua taangata hai hai 'anga songo noko kakabe ma'u e kigatou ke taa haka pigi kia Jesus. ³³ Te 'aso noko hetae ai kigatou ki te kunga e mate tena ingoa: "Te Puso'ugu", tenaa te kunga noko taa ai e kigatou ia Jesus ki te kros, ma gua pegea hai hai'anga songo. Noko tuku tegaa i te pa'asi mau, kae tuku tegaa i te pa'asi sema. ³⁴ *Ko Jesus noko kogaa na to'o, "Tamau, haka noka mai kia te kigatou, na'e he'e na'a e kigatou nia te hai e kigatou nei." Kae tuhatuha e kigatou ona ake i te babage'anga i na daes o taki to'o.

³⁵ *Te 'apitanga noko tutu'u kigatou o ma mata, kae putatai na hakahua o na Jew kia te Ia, o kogaa agatou to'o kinai, "Ko Ia noko ta'anga haka ma'ugi e Ia kogaa pegea, kae tuku atu ke haka ma'ugi ia te Ia i te poi maa'ogi ko Ia te 'Agiki Taga'ia, te pegea haka pau mai e te 'Aitu?"

³⁶ *Na pegea haitau'a noko boomai ma'u o putatai kia te Ia, kae haiga'a kinai e kigatou te bai kona, ³⁷ kae kogaa agatou to'o atu kinai, "Ko Koe nimaa te Hakahua o na Jew, haka ma'ugi iho ia te Koe!"

³⁸ Noko iai te kanukanu 'anga noko tuku ki 'agunga ia te Ia, noko kogaa na hai ake: "TENEI TE HAKAHUA O NA JEW."

³⁹ Noko iai te launatasi igua pegea hai hai'anga songo noko tau haka pigi kia te Ia noko gea maase'i kia Jesus, o hai atu, "Tena a koe te 'Agiki Taga'ia 'ine?! Haka ma'ugi ake ia te Koe ma kimaaua!"

⁴⁰ Ka tegaa pegea hai hai'anga songo noko susugi atu eia ma te hai atu kinai, "'Ai ko koe he'e matakua kia te 'Aitu, ka ko koe ma'u e kagohia pe Ia. ⁴¹ Tetaua kagohia manga 'aonga, iteme'agaa ko kitaaua gua pegea hai hai'anga songo. Ka te pegea nei he'e hai e Ia he hai'anga songo."

⁴² Kae kogaa ana to'o atu, "Jesus, ogo maanatu mai ia te au i tou 'aso Hakahua!"

* **23:30** 23.30 Hos 10.8; Rev 6.16. * **23:34** 23.34 Ps 22.18. * **23:35** 23.35 Ps 22.7. * **23:36** 23.36 Ps 69.21.

⁴³ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu kia te ia, “Ko Au e gea maa'ogi kia te koe: Te 'aso nei e hai ke haka pata ai koe kia te Au i te nuku gaoui.”

Te mate 'anga a Jesus

(Matthew 27.45-56; Mark 15.33-41; John 19.28-30)

⁴⁴ *Nimaa hetae kite 'ao 'aatea, kae poo'ugi ngatahi te kunga henua o hano aano hetae ki te ga'aa page. ⁴⁵ Na he'e maagama ai te ga'aa. Kae malagi gua ai te laoa maatogu noko i te Hage Tapu o toka gua o na pa'asi. ⁴⁶ *Ko Jesus noko hai tena hu'ai ngege 'anga o hai ake, “Tamau, toku ma'ugi e tuku atu ki na gima o'ou!” Noko konei ana gea kae manaba taha'aki.

⁴⁷ Te tugi tau'a na ina ki te hai 'anga e hai, ma te haka e'eha eia a te 'Aitu, o hai ake, “'Ai e maa'ogi ko Ia te pegea tinogaoui.” ⁴⁸ Te 'apitanga noko haka putu mai o mata ki tena taa 'ia 'anga, ma ba'i hai 'anga noko hai. Ko kigatou noko tuki ogatou hatahata i te noko 'agogoha, kae giu ki ogatou manaha. ⁴⁹ *Ka na pegea noko na'a ekigatou ia Jesus, o haka pigi atu ki na haahine noko tata'o mai ia te Ia i Galilee, noko manga tutu'u mama'o o hiina'i ki na hai 'anga nei.

Te tanu 'anga a Jesus

(Matthew 27.57-61; Mark 15.42-47; John 19.38-42)

⁵⁰ Noko iai te tangata noko mate tena ingoa ko Joseph, te pegea o te tu'uganga puuge, koia noko gaoui kae a'aki gaoui ma'u. ⁵¹ Koia noko he'e tata'o ki agatou paaunga ma agatou hai 'anga noko hai. Koia te pegea mai Arimathea, te manaha i Judea. Koia te pegea manga hitagi ke go ina ki te Hakahua 'anga a te 'Aitu. ⁵² Ko Joseph noko hano kia Pilate o haka ene kinai i te tino o Jesus. ⁵³ O hano ia o 'ui o penapena ina laoa susugu, o tuku kite takotonga noko kegi i te ogo hatu, te kunga noko manga koi he'e takoto ai he pegea. ⁵⁴ Te 'aso na, te 'ao haka ngaague, 'io mugi o hetae kite 'Ao oki oki.

⁵⁵ Na haahine noko tata'o mai ia Jesus mai Galilee, noko tata'o tu'a ia Joseph o hiina'i ki te takotonga ma te tuku 'anga te tino o Jesus kite takotonga. ⁵⁶ *Ko kigatou noko giu ki tegatou manaha o ngaague mai ai na me'a hu'ai tutuu gaoui ma na oel haka tutuu gaoui. Kae oki oki kigatou i te 'Ao oki oki i te mangangao ki te tagangonga.

* **23:44** 23.44 Ex 26.31-33. * **23:46** 23.46 Ps 31.5. * **23:49** 23.49 Lk 8.2,3.

* **23:56** 23.56 Ex 20.10; Deut 5.14.

24

Te ma'ugi hoki 'anga a Jesus

(Matthew 28.1-10; Mark 16.1-8; John 20.1-10)

¹ Nimaa te taha'ata poo'ugi ote 'ao mu'a ote wiki, na haahine noko to'o ekigatou na me'a tutuu gaoui noko ngaague ekigatou o boo kite takotonga. ² Noko kite ekigatou te hatu kua hugi 'aatea ite takotonga. ³ Ka te gholoba noko he uguhi ai kigatou kigoto, noko he'e kite ekigatou te tino ote Hakahua ia Jesus. ⁴ Ko kigatou na manga tutu'u o ma he langalanga 'aki ai, ma te manga ghali gua taangata manga mamago ina ake hu'ai susugu pe na 'uiga o ma tutu'u haka pigi kia te kigatou. ⁵ Na haahine na hu'ai matataku o punonou kite kege, ma te hai atu gua taangata kia te kigatou, "Tehea te hai'anga e sasaga ai ekoutou te tangata ma'ugi kigoto ite kunga o na pegea mamate? ⁶ *Ko Ia he'e ite kunga nei! Ko Ia kua ma'ugi hoki! 'Ai koutou he'e maanatu giu kinia noko gea ai kia te koutou iona 'aso noko manga koi haka pata ai kia te koutou i Galilee? Noko hai atu ai:

⁷ 'Te Hosa o Pegea e hai ke go haiga'a ki na gima o na pegea 'oosongo ke taa kite kros,

ka nimaa ite togunga 'ao, ko Ia e hai ke go ma'ugi hoki.' "

⁸ Ma te maanatu giu kigatou ki ana gea 'anga.

⁹ Te 'aso noko giu ai kigatou ite takotonga, ko kigatou noko 'atigongo ai kite tino anga hugu tuma'a etasi pegea haka ako, magaa pegea ma'u. ¹⁰ Ko Mary mai Magdala, ma Joanna, ma Mary te tinana o James, magaa haahine noko haka pigi ma'u kia te kigatou te noko he 'atigongo 'aki ina hai'anga nei ki na pegea haka to'o. ¹¹ Ka noko he'e too na pegea haka to'o ki na haahine, iteme'agaa agatou gegea 'anga noko manga noho pe na me'a si'ai. ¹² Ka ko Peter na tu'u o tege ki te takotonga o punou o baa ligo atu ki goto, manga na laoa te manga taahoga ai. Koia na hoki ma tena langalanga po nia te kua hai.

Te aga ki Emmaus

(Mark 16.12-13)

¹³ Ite 'aso etasi, noko boo ai te tokagua ia te kigatou kite manaha e mate tena ingoa ko Emmaus, noko mama'o e hitunga mael i Jerusalem. ¹⁴ Ko kigaaua noko manga ba'aki boo ki ba'i hai'anga kua 'oti ite hai. ¹⁵ Te gholoba noko manga hegeu boo ai a kigaaua ki na hai'anga kua hai, ko Jesus noko a'u o hano haka pigi kia te kigaaua, ¹⁶ ka noko he'e haka 'igonga e kigaaua ia te Ia.

* **24:6** 24.6 Mt 16.21; 17.22,23; 20.18,19; Mk 8.31; 9.31; 10.33,34; Lk 9.22; 18.31-33.

¹⁷ Ko Jesus noko haka anu kia te kigaaua o hai atu kinai, “Niaa te manga hegeu kinai kougua i taugua boomai'anga nei?”

Ko kigaaua na tutu'u hakama'u o noko manga hiina'i haka'aagoha. ¹⁸ Ka te launatasi ia te kigaaua, noko mate tena ingoa ko Cleopas, noko haka anu kia te Ia o hai atu, “Ai kokoe te launatasi pegea manga hano ki Jerusalem, o he'e na'a na hai'anga kua 'oti i te hai i te kungaa i na 'aso e sigi ange nei?”

¹⁹ Ka ko Ia noko hakatau o hai atu kinai, “Na hai'anga aa?”

Ka ko kigaaua noko hakatau o hai atu kia te Ia, “Na hai'anga kua 'oti i te hai kia Jesus mai Nazareth. Ko Ia te taauga, hai taganga i ana gea'anga mana hai'anga hai e Ia i'ago ia te 'Aitu ma ba'i pegea. ²⁰ Na tuinga ona Priest ma omatou hakahua kua tuku e kigatou ia te Ia ke mate, mate maa'ogi kigatou o taa kite kros. ²¹ Ka ko kimatou noko sanoake tenaa Ia e hai kego hakatausu'u e Ia a Israel! E toe atu ma'u kogaa 'isi hai'anga, ka tenei te togunga 'ao kite hai'anga na hai nei. ²² Noko iai ma'u kogaa haahine i tematou tu'uganga noko hai e kigatou ia te kimatou o hegege ma'ugi'aki i te boo kigatou kite takotonga i te taha'ata poo'ugi, ²³ o he'e kite e kigatou te tino o'ona. Ko kigatou na manga giu mai o 'atigongo kia te kimatou i te kua hai tegatou maatanga ki gua ensel, noko 'atigongo ko Jesus kua ma'ugi hoki. ²⁴ Noko iai kogaa i tematou tu'uganga noko boo ki te takotonga o kite e kigatou te gongo ana haahine e maa'ogi, ka ko kigatou noko he'e hiina'i kia te Ia.”

²⁵ Nimaa hai atu a Jesus kia te kigaaua, “Kougua e he'e tau tegeu'a, mate hu'ai ngese ougua uso kite too kougua ki ba'i me'a noko gegea ai na taauga! ²⁶ 'Ai te 'Agiki Taga'ia noko he'e hai ke mataa tiha'ia i na hai'anga nei, 'io mugi o hano ki tena mamagunga?” ²⁷ Ko Jesus noko hogahoga e Ia kia te kigaaua nia noko gea kinai ba'i Kanukanu Tapu i na noho o 'Ona, noko haka tu'u mai i na buka a Moses ma a'ana taauga.

²⁸ Nimaa hitaiaki a kigatou kite manaha noko boo kinai, ko Jesus noko sa'akigoa e hai ke hano soo atu, ²⁹ ka noko susugi toto'a e kigaaua ia te Ia o hai atu kinai, “Haka pata mai kia te kimaaua, na'e kua ahiahi. Te 'aso nei e hitaiaki ke poo.” Ma te tata'o Ia o haka pata kia te kigaaua.

³⁰ Te gholoba noko noho haka pigi ai Ia kia te kigaaua i te kunga kai, noko sa'u ake e Ia na utunga o haka 'atu'atu ai kia te 'Aitu, kae tohitohi e Ia o 'abange kia te kigaaua. ³¹ Ma te lugaluga ogaua mata o hiina'i gaioatu kinai kigaaua o

haka 'igonga e kigaaua ko Jesus, kae nimo maatanga kigaaua ia te Ia. ³² Ko kigaaua noko manga hegeu toka gua o hai ake, "Otaaua uso noko bega i te gholoba manga hegeu boo iho ai kitatou i te aga ma na hogahoga 'anga ma'u e Ia kia te kitaaua na me'a noko gea kinai na Kanukanu Tapu."

³³ Ko kigaaua na tutu'u ghali o giu ki Jerusalem. O boo kigaaua o kite i te tino anga hugu tuma'a etasi pegea haka ako, ma gaa pegea kua haka putu ngatahi, ³⁴ o manga gegea, "Ehu'ai maa'ogi, te Hakahua kua ma'ugi hoki o haka 'agitino kia Simon." ³⁵ Kae mugi kigaaua o hogahoga nia kua hai kia te kigaaua i te agaa, ma te hogahoga ma'u e kigaaua te haka 'igonga 'anga e kigaaua ia Jesus i te 'aso e tohitohi ai e Ia te bred.

*Te haka 'agitino 'anga a Jesus ki ona pegea haka ako
(Matthew 28.16-20; Mark 16.14-18; John 20.19-23; Acts 1.6-8)*

³⁶ Te gholoba noko manga koi 'atigongo ai kigaaua i te hai 'anga nei, ko Jesus na tu'u goto ia te kigatou o hai atu kinai, "Te goto maagie ke noho kia te koutou."

³⁷ Ko kigatou noko he gegema'ugi 'aki ma te matataku i te tegeu'a ake ko kigatou e hiina'i kite 'atua. ³⁸ Ka ko Jesus noko hai atu kia te kigatou, "'Eaa e maikia ai koutou? 'Eaa e sosopo ake ai na mou tegeu'a i na uso outou? ³⁹ Hiina'i mai ki gua gima ma gua tapungao o 'oku o na'a ai e koutou, tenei Au! He 'osohi mai kia te Au o na'a, na'e na 'atua e he'e tau tino o he'e tau ibi, ke konei na noho ko Au e hiina'i kinai koutou."

⁴⁰ Te gholoba noko konei ana gea ai kia te kigatou, kae haka 'agi kinai gua gima ma gua tapungao, ⁴¹ ko kigatou noko ma koi he'e too kinai, iteme'agaa noko sisia ma te he gegema'ugi 'aki ai, ka ko Ia noko haka anu kia te kigatou o hai atu, "E hai ma'autou ni utunga i te kunga nei ke kai?" ⁴² Ma te 'abange kinai e kigatou te momo kaui moso. ⁴³ O sa'u ake e Ia o kai i 'ago ia te kigatou.

⁴⁴ Kae hai atu kia te kigatou, "Te hai 'anga nei na goa te 'atigongo ai Au kia te koutou ioku 'aso noko ta'anga haka pata ai kia te koutou, ko ba'i me'a noko kanukanu i na noho o'oku ki na tagangonga a Moses, ma a'ana taauga ma te buka o na taugua e hai ke haka maa'ogi."

⁴⁵ Kae hai e Jesus ogatou uso o na'a e kigatou na Kanukanu Tapu. ⁴⁶ Hai atu a Jesus kia te kigatou, "Tenei te me'a noko kanukanu: Te 'Agiki Taga'ia e hai kego tiha'ia aano mate, kae ma'ugi hokimai i te togunga 'ao. ⁴⁷ Kae hai ke tohi'aki i tena ingoa ki ba'i pegea i ba'i kunga ke sui tegeu'a ma te haka noka ai na 'oosongo, e hai kego haka tu'u i

Jerusalem. ⁴⁸ Koutou e hai ke 'atigongo i na hai'anga kua hiina'i kinai koutou. ⁴⁹ *Ka ko Au te hai kau go haiga'a'ia kia te koutou nia noko tukukupuai a Tamau. Kae noko hiina'i iho ite hu'ai manaha nei aano hetae kite gholoba e hai ke go a'u ai te Spirit Tapu o haiga'a na taganga mai ia te Ia e ma'u 'agunga kia te koutou."

*Ko Jesus noko hoki ki te gangi
(Mark 16.19-20; Acts 1.9-11)*

⁵⁰ *Ko Jesus noko kakabe e Ia ia te kigatou o boo o hetae ki Bethany, o haka tutu'u gua gima o haka gaoi ia te kigatou. ⁵¹ Te gholoba noko ma haka gaoi ai e Ia ia te kigatou, kae hano ia te kigatou o to'ogia ki 'agunga ite gangi. ⁵² Kae sogi kigatou kia te Ia kae giu ki Jerusalem, mate hu'ai magagaohie. ⁵³ Ko kigatou noko manga noho'aki ite Hage Tapu i ba'i 'aso o noko manga haka e'eha ia te 'Aitu.

* **24:49** 24.49 Acts 1.4. * **24:50** 24.50 Acts 1.9-11.

JOHN

Te Gongo Gaoi noko kanukanu e John

Ko Jesus te "Haka hegeunga"

¹ Ite hakatu'u sanga, te "Haka hegeunga". Te "Haka hegeunga" noko manga haka pata kia te 'Aitu. Te "Haka hegeunga" ko te 'Aitu. ² Ko Ia noko manga haka pata kia te 'Aitu i te hakatu'u sanga.

³ Ko ba'i me'a na manga gosigosi ia te Ia, ka poi si'ai ia te Ia, ma he'e tau me'a i na me'a noko gosigosi na gosigosi. ⁴ Te ma'ugi manga ia te Ia, ka te ma'ugi na te maagama o pegea. ⁵ Te maagama nei e kaa ite poo'uinga, ka te poo'uinga noko he'e na'a e ia.

⁶ *Ma te haka to'o mai e te 'Aitu te pegea; tena ingoa ko John. ⁷ Koia noko a'u ke 'atigongo 'aabaki i te maagama na, ka ke too kinai a pegea agatu'u ia te Ia. ⁸ Koia he'e te maagama; koia manga a'u ke 'atigongo 'aabaki ite maagama.

⁹ Te maagama maa'ogi e haiga'a te maagama ki ba'i pegea kua a'u ki te kege nei.

¹⁰ Ko Ia noko manga i te kege nei. Masi'igoa ko te kege nei noko manga gosigosi ia te Ia, ka ko te kege nei noko he'e haka'igonga ia te Ia.

¹¹ Ko Ia noko a'u ki na pegea o tena kakai'anga, ka noko he'e to'o ia te Ia. ¹² Ka ki ba'i pegea na to'o ia te Ia, ki na pegea na too ki te ingoa o'Ona, na haiga'a kinai e Ia te taganga ke hai ai na tamagiki a te 'Aitu. ¹³ Na tamagiki he'e hai i na noho o pegea, o he'e hai i na maanatu a pegea po na paaunga a na matu'a, kae sosopo mai ia te 'Aitu.

¹⁴ Te "Haka hegeunga" na a'u o hai ai te pegea, o haka pata kia te kitatou. Ko kimatou na hiina'i ki tona mamagunga, te mamagunga o te Launatasi e Tasi. Noko a'u ia te Tamana, noko honu ia te Ia te 'agoha ma te ma'ine.

¹⁵ Ko John noko manga 'atigongo ia te Ia. Ko ia noko ngege o hai atu, "Tenei Ia noko 'atigongo goa ai au kia te koutou e mugi mai ia te au. Kae hua'eha o sigi ia te au, iteme'agaa ko au noko mugi o haka haa, ka ko Ia na goa te noho."

¹⁶ I tona hu'ai 'agoha, ko kitatou kua ga'u haka hanohano e kitatou ngatahi na haka gaoinga mai ia te Ia. ¹⁷ Iteme'agaa na tagangonga noko haiga'a mai ia Moses, ka te hu'ai 'agoha ma te maa'ogi noko a'u ia Jesus Christ. ¹⁸ E si'ai he pegea ina

* 1:6 1.6 Mt 3.1; Mk 1.4; Lk 3.1,2.

kia te 'Aitu, ka manga ko te 'Aitu te Launatasi e Tasi te manga i te pa'asi o te Tamana, na hai e Ia ia te Ia o na'a.

*Ko John Baptist he'e te 'Agiki Taga'ia
(Matthew 3.1-12; Mark 1.1-8; Luke 3.1-18)*

¹⁹ Tenei te taukimata a John Baptist i te 'aso na haka to'o ai e na Jew o Jerusalem na priest ma na pegea i te hanohano o Levi o boo ke haka anuanu 'aki kia te ia po koia koai. ²⁰ Ka noko he'e huu ai, manga hogahoga hakatino gaoui e ia o kogaa ana to'o, "Koau he'e te 'Agiki Taga'ia."

²¹ *Haka anu 'aki giu o hai atu, "'Ai koai ko koe? Ko koe ko Elijah?"

Haka tau a John o hai atu, "Koau e he'e ko Elijah."

Haka anu 'aki giu kigatou o hai atu, "'Ai ko koe te Tauga?"

Haka tau o hai atu, "Si'ai."

²² Ma te hai taha'aki atu kinai kigatou, "Koai okoia ko koe? Hogahoga mai, ka kimatou boo o hogahoga 'ia ki na pegea e haka to'o mai ia te kimatou. Tehea tau gea 'anga ia te koe?"

²³ *Haka tau kinai a John ina hakahegeunga a Isaiah te tauga, o hai atu,

"Ko au te ge'o o te launatasi e ngege i te tugatea,

'Haka tinogaoui ake te aga kia te 'Agiki.' "

²⁴ Na to'onga gongo noko tuku ena Pharisee, ²⁵ noko haka anuanu 'aki kia John o hai atu kinai, "Ka 'eaa a koe e haa gogomi pegea ai ka kokoe he'e te 'Agiki Taga'ia, he'e ko Elijah, he'e te Tauga ma'u?"

²⁶ Ma te haka tau a John o hai atu, "Koau e haa gogomi pegea i te bai, kae e iai te pegea manga tu'u uso ia te koutou e he'e na'a ekoutou. ²⁷ Ko Ia e mugimai ia te au. E he'e 'aonga te bebete e au ona taka ba'e."

²⁸ Na hai 'anga nei noko hai i Bethany i tegaa pa'asi i te bai mimigo i Jordan, noko ma haa gogomi pegea ai a John.

Jesus te Punua Sipisipi a te 'Aitu

²⁹ Nimaa i tegaa 'ao, ina a John kia Jesus e a'u kia te ia, ma te haka kite atu a John, "Hiina'i atu kite punua sipisipi a te 'Aitu, e hai ke sa'u 'aatea na 'oosongo o gago nei. ³⁰ Tenei te pegea e atigongo goa ai au o hai atu, 'Eiai te pegea e mugimai ia te au, ko Ia e hua'eha o sigi ia te au, iteme'agaa ko Ia noko haka tu'u mai gaa 'aso 'io mugimai au.' ³¹ Ko Ia noko he'e na'a ma'u eau, ka koau na'a'u o haa gogomi pegea i te bai, ka kego na'a e Israel ia te Ia."

³² Ma te taukimata ma'u a John o hai atu, "Koau noko ina ki te Spirit noko hinaiho mai te gangi manga noho pe te gupe o tu'u kia te Ia. ³³ Ko Ia noko he'e na'a eau, ka te pegea

* 1:21 1.21 a Mal 4.5; b Deut 18.15,18. * 1:23 1.23 Is 40.3.

noko tuku mai ia te au kau haa gogomi pegea i te bai, te noko hogahoga mai e Ia kia te au o hai mai, 'Te pegea e hai kego ina kinai koe e iho mai te Spirit o tu'u kinai, tena Ia e hai kego haa gogomi pegea i te Spirit Tapu.' ³⁴ Ka ko au kua ina kia te Ia, ma te 'atigongo atu: Tenei te Hosa o te 'Aitu."

Na pegea noko mataa tata'o ia Jesus

³⁵ Nimaa i tegaa 'ao, ko John ma gua 'ona pegea haka ako noko manga i te kungaa ma'u. ³⁶ Nimaa ina 'atu a John kia Jesus kae a'u o sigi, manga hai atu, "Hiina'i atu, tenaa te punua sipisipi a te 'Aitu!"

³⁷ Te gholoba na haka gongo ai gua pegea haka ako o John kia te ia ma te tata'o ia Jesus. ³⁸ Manga keu hokimai a Jesus o ina kia te kigaaua manga tata'o mugi o hakaanu atu, "Niaa te sasaga e kougua?"

Ma te hai atu a kigaaua, "Rabbi" (e haka gaataki te ako), "ko Koe manga kakai i hea?"

³⁹ Hai atu a Jesus, "Boomai o hiina'i kinai."

Ma te boo o hetae ki tena kunga kakai o haka pata kinai kigaaua i te ga'aa page o hetae ki te ahiahi.

⁴⁰ Ko Andrew, te taina o Simon Peter, te launatasi i gua pegea noko haka gongo ki te gea 'anga a John o tata'o ia Jesus. ⁴¹ Tegaa te hai 'anga noko mataa hai e Andrew, te sasaga ia tena ta'okete ia Simon o 'atigongo kinai, "Kua kite e kimaaua te 'Agiki Taga'ia" (e haka gaataki te Christ). ⁴² Kae kakabe eia ia Peter kia Jesus.

Ina 'atu kinai a Jesus o hai atu, "Ko koe ko Simon, te Hosa o John, ka ko koe e hai ke go ingoa ko Cephas" (Etasi o na noho ma te ingoa Peter*).

Ko Jesus noko ngege ia Philip ma Nathaniel

⁴³ Nimaa i tegaa 'ao, kae tegeu'a a Jesus ke hano ki Galilee. Manga kite ia Philip, o hai atu kinai, "Tata'o mai ia te Au."

⁴⁴ Ko Philip te pegea mai Bethsaida, te manaha ma'u o Andrew ma Peter. ⁴⁵ Kite a Philip ia Nathaniel o hai atu kinai, "Kua kite e kimatou te pegea noko kanukanu ai a Moses i na Tagangonga. Ma te taga gongo ma'u ai na taauga: Ko Jesus mai Nazareth, te Hosa o Joseph."

⁴⁶ Ma te hakaanu atu a Nathaniel, "Nazareth! Te kunga na ma 'aonga te sopo mai ai he hai 'anga gaoi?!"

Ma te hai atu kinai a Philip, "Manga a'u o ina kinai."

⁴⁷ Nimaa ina 'atu a Jesus kia Nathaniel e a'u kia te Ia, ma te hai atu kinai a Jesus, "Tenei te pegea maa'ogi mai Israel, koia e he'e 'aonga te goi."

* 1:42 1.42 Peter, e haka gaataki te Ogo Hatu

⁴⁸ Haka anu atu kinai a Nathaniel, "E kohea na na'a e Koe ia te au?"

Haka tau a Jesus o hai atu kinai, "Ko Au noko ina kia te koe i te gago o te ga'akau e ingoa te 'fig', 'io mugi a Philip o gea kia te koe."

⁴⁹ Ma te haka tau a Nathaniel o hai atu, "Rabbi, ko Koe te Hosa o te 'Aitu! Te Hakahua o Israel."

⁵⁰ Hai atu a Jesus kia te ia, "Ko koe manga too kia te Au i taku hai atu 'anga, Ko Au noko ina kia te koe i te gago o te ga'akau e ingoa te 'fig', ka ko koe kago ina ki ni hu'ai hai 'anga go sigi i te hai 'anga nei!" ⁵¹ *Hai atu ma'u kia te ia, "Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koutou, e hai kego hiina'i koutou kite gangi kago luga kae he'aki na ensel o te 'Aitu o boo ki 'agunga ma te boo iho ki te Hosa o Pegea."

2

Te noohonga noko hai i Kena

¹ Nimaa i te togunga 'ao, kae hai te noohonga i Cana, te kunga i Galilee. Te tinana o Jesus noko ma i te kunga na.

² Ka noko haka pogo 'ia ma'u a Jesus ma ona pegea haka ako kite haka tahinga kite noohonga hai ho'ou. ³ Te gholoba na masa ai na bai waeni, ma te hai atu te tinana o Jesus kia te Ia, "Na pegea nei kua he'e tau waeni."

⁴ Haka tau atu a Jesus, "Ta'ahine, 'Eaa e ha 'abaki ai e koe ia te Au? Ma koi he'e tatae toku 'aso."

⁵ Mate hai atu a te tinana ki na guani, "Hai atu nia go gea ai kia te koutou."

⁶ Te kunga noko ma pata ai noko ma tutu'u ai te tokaono hu'ai poati hai i na hatu, te hainga poati noko ta'a hai e na Jew o huhu'i ai ia te kigatou ke ma'a; te launatasi i na poati nei noko ma 'aonga te pipiki ai he katoa haka gua poe katoa haka togu galon i goto.

⁷ Hai atu a Jesus ki na guani, "'Utuhaki atu na poati na ini bai." Ma te 'utuhaki e kigatou o hohonu ngatahi.

⁸ Kae hai atu Ia kia te kigatou, "Gigingi atu ni me'a o to'o ki te hakahua o te haka tahinga nei."

Mate konaa na hai e kigatou, ⁹ o binu lobo e te hakahua o te haka tahinga te bai kua hai ai te waeni. Ka noko he'e na'a eia pona me'a mai hea, ka noko manga na'a ena guani noko 'utuhaki e kigatou. Mate ngege i te tangata noko hai uguugu ho'ou, ¹⁰ o hai atu kia te ia, "Ko ba'i pegea e mataa tuha na waeni gaoui to'a, 'io ano mugi na waeni he'e hu'ai gaoui i te gholoba kua pau ba'i pegea o 'eha tegatou bibinu'anga; ka ko koe kua pipiki na waeni hu'ai gaoui o hetae mai ki te gholoba nei."

* 1:51 1.51 Gen 28.12.

¹¹ Tenei te haka 'igonga haka gege ma'ugi noko mataa hai e Jesus i Cana i Galilee, noko haka 'agi ma'u ai tona mamagunga, o too ai ona pegea haka ako kia te Ia. ¹² *Mugi i te hai 'anga nei, kae boo ma te tinana ma ona hai taina ma ona pegea haka ako ki Capernaum o noho 'aki ai ogatou 'ao.

Ko Jesus noko hano ki te Hage Tapu

(Matthew 21.12-13; Mark 11.15-17; Luke 19.45-46)

¹³ *Nimaa hitaiaki ki te 'aso o te haka tahinga a Jew e mate te 'Passover', hakaneke a Jesus ki Jerusalem. ¹⁴ Kite ai Ia i na pegea igoto ite Hage Tapu manga he tau'i 'aki agatou buluka ma agatou sipisipi ma agatou gupe. Ma te noho 'aki kogaa pegea ki na kaupea o manga sui mane. ¹⁵ Ma te hai tena sasau ite potu uka o taa 'agu'agu ngatahi iho ai e Ia i te Hage Tapu, na sipisipi ma na buluka; lube'i e Ia na mane a na pegea sui mane kae 'aka gigingi 'ogatou kaupea. ¹⁶ Kae hai atu ki na pegea noko tau'i agatou gupe, "To'o atu na me'a nei ki haho. Noka te hai mo'outou he kunga he tau'i 'aki i te hage o Tamau."

¹⁷ *Ma te maanatu giu na pegea haka ako, ki nia noko kanukanu mai i gaa 'aso o hai ake:

"Taku tuubaa i tou hage e bega ai toku uso."

¹⁸ Ma te boomai na Jew o gegea toto'a kia te ia o hai atu kinai, "Tehea te haka 'igonga haka gege ma'ugi e hai ke haka 'agi e koe kia te kimatou, ka kimatou na'a ai 'ina ko koe te hakahua ka ke 'aonga te hai e Koe na hai 'anga nei?"

¹⁹ *Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Tuki atu te Hage Tapu nei, kae 'ati haka hoki e Au i he togunga 'ao."

²⁰ Haka tau 'aki hoki atu na Jew, "Te Hage Tapu nei noko 'ati ite katoa haka haa tuma'a e ono (46) ghapu, kae ka 'ati e koe i te togunga 'ao?" ²¹ Ka te Hage Tapu noko gea kinai a Jesus te tino o'ona. ²² Mugi i te ma'ugi hokimai 'anga Ia i tena mate 'anga, maanatu giu ona pegea haka ako ki nia noko gea kinai Ia, ma te too ai kigatou ki na Kanukanu Tapu, ma na haka hegeunga noko gea ai a Jesus.

²³ Nimaa ite 'aso noko noho ai Ia i Jerusalem ite 'aso noko hai ai te haka tahinga o te Passover, noko 'api pegea noko too kia te Ia, i te noko hiina'i kigatou ki na hu'ai hekau noko hai e Ia. ²⁴ Ka ko Jesus noko he'e sano ki he pegea ia te kigatou, iteme'agaa noko manga na'a ngatahi e Ia ia te kigatou. ²⁵ Noko he'e hai ke hogahoga e he pegea kia te Ia na noho o pegea, iteme'agaa noko manga na'a e Ia, nia manga i na uso o pegea.

* **2:12** 2.12 Mt 4.13. * **2:13** 2.13 Ex 12.1-27. * **2:17** 2.17 Ps 69.9. * **2:19** 2.19 Mt 26.61; 27.40; Mk 14.58; 15.29.

3

Ko Jesus ma Nicodemus

¹ Noko iai te pegea o na Pharisee noko ingoa ko Nicodemus, te pegea i na mu'a'aki o na Jew. ² Koia noko a'u kia Jesus i te poo o hai atu, "Ako, e na'a e kimatou ko Koe te Ako e a'u mai a te 'Aitu, iteme'agaa e si'ai he pegea 'aonga te hai na hai'anga haka gege ma'ugi e hai e Koe i te poi he'e haka pata a te 'Aitu kia te ia."

³ Haka tau kinai a Jesus o hakamaahoga atu, "Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koe: Kago si'ai he pegea ke go na'a eia te Hakahua 'anga a te 'Aitu i te poi he'e haa haka hoki."

⁴ Haka anu a Nicodemus o hai atu, "E hai ke kohea na haa haka hoki he pegea i te tauiku 'anga? Koia ka he'e 'aonga te mene haka hoki ki te tina'e o te tinana ke haa haka hoki!"

⁵ Haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko Au e gea maa'ogi atu kia te koe: Ka he'e tau pegea hano ki goto i te Hakahua 'anga a te 'Aitu, naakupu ki te haka haa i te bai mate Spirit. ⁶ Te tino e haka haa te tino, ka te Spirit e haka haa te Spirit. ⁷ Kokoe e he'e hai ke langalanga inia e gea kinai au, 'Kokoe e hai ke haa haka hoki.' ⁸ Te oko manga pusi ki te kunga esiahai ke hano kinai. Hakagongo a koe ki tena hahangu 'anga, ka ka he'e na'a e koe te kunga e pusi mai ai po te kunga e pusi kinai. Ma konaa na noho ma'u ba'i pegea e haa i te Spirit Tapu."

⁹ Haka anu atu a Nicodemus, "E hai ke kohea o na hai?"

¹⁰ Hai atu a Jesus, "Kokoe te ako o Israel, ka e he'e na'a e koe na hai'anga nei?! ¹¹ Ko Au e gea maa'ogi kia te koe: Ko kimatou e hegeu kinia e na'a e kimatou, mate he hogahoga 'aki e kimatou nia noko hiina'i kinai kimatou. Ka koi he'e tau pegea ia tekoutou ke to'o nia manga he 'atigongo 'aki ai kimatou. ¹² Koutou e he'e too kia te Au i aku 'atigongo 'anga kia te koutou i na me'a o gago nei. Ka hai ke go kohea autou too kia te Au, i te poi 'atigongo Au kia te koutou i na me'a o te gangi? ¹³ E he'e tau pegea hano ki te gangi, ka manga te pegea noko hinaiho mai te gangi, te Hosa o Pegea. ¹⁴ *Ka hai ke go noho pe te haka tu'u 'anga e Moses te ga'akau noko iai te ngata i te tugatea, e hai ke go konaa o na tau ma'u te Hosa o Pegea. ¹⁵ Ka ko ba'i pegea e too kia te Ia e hai ke go ga'u e kigatou te ma'ugi noho goa.

¹⁶ "Iteme'agaa te 'Aitu noko hu'ai ma'ine kigago nei, o haiga'a mai tena Hosa etasi, ke nimaa too he pegea kia te Ia, koia kago he'e mate, ka e hai ke go ga'u eia te ma'ugi nohogo. ¹⁷ Iteme'agaa te 'Aitu noko he'e haka to'o mai e Ia tena Hosa kigago nei ke haisongo e Ia ia pegea, ka

* 3:14 3.14 Num 21.9.

noko a'u ke haka maa'ugi a pegea ia te Ia. ¹⁸ Koai e too kia te Ia, koia he'e hai songo 'ia. Ka koai e he'e too kinai, koia kua 'oti i te noho i te hai maase'i 'ia, iteme'agaa, koia e he'e too kite ingoa o te Hosa e tasi o te 'Aitu. ¹⁹ Ehai ke konei na noho tena haka abasanga: Te maagama na 'oti i te a'u kite kege nei, ka ko pegea noko maa'ine kite poo'uinga o sigi i te maagama, iteme'agaa 'agaatou hekau noko songo toto'a. ²⁰ Koai manga hai hai'anga songo, e he'e siahai kite maagama o he'e a'u ki te maagama, iteme'agaa e matakua ana hai hai'anga songo'anga ka hiina'i kinai. ²¹ Ka koai e noho i te maa'ogi, e a'u kite maagama, ka ke hiina'i gaohi kinai, nia kua hai e ia na hai ia te 'Aitu."

Ko Jesus ma John

²² Mugi i na hai'anga nei, kae boo a Jesus ma ona pegea hakaako kite kunga henua i Judea o hakapata ai Ia kia te kigatou, mate haagogomi pegea. ²³ Kae haagogomi pegea ma'u a John i Aenon e hitaiaki atu ki Salim, iteme'agaa noko 'eha bai i te kungaa, ka ko pegea noko ma boo mai o haagogomi eia. ²⁴ *(Te hai'anga nei noko hai ka ko John noko manga koi he'e tuku ki te kunga o te kagohia.)

²⁵ Ka noko haka tu'u te he taunga he titingi 'aki i na pegea hakaako o John ma na Jew i na noho o na hai'anga ke huhu'i ke ma'a. ²⁶ Ko kigatou noko boo kia John o hai atu kinai, "Ako, te pegea noko haka pata kia te koe i tegaa pa'asi i Jordan, te pegea noko 'atigongo ai koe? Manga haagogomi pegea i te gholoba nei, kua ase kinai ba'i pegea!"

²⁷ Ko John noko konei ana hakatau kite gongo nei, "Te pegea ka manga ga'u eia nia e haiga'a kia te ia mai te gangi. ²⁸ *Ko koutou ma'u manga 'aonga te hogahoga ekoutou taku hai atu'anga: 'Ko au he'e te 'Agiki Taga'ia, ka ko au noko mataa haka to'o mai ia te Ia.' ²⁹ Te tangata e hai ke hai uguugu, te pegea o te hahine e hai ke hai matu'a, ka te hemasi'inga a te tangata nei manga pali mate hakagongo kia te ia, o manga magaohie to'a i te hakagongo'anga kite ge'o o te tangata hai uguugu. Te magaohie'anga na ta'aku, ka kua tatae ki tena 'otinga. ³⁰ Ko Ia e hai ke hua'eha soo atu, ka ko au e hai kau mi'i me'a.

³¹ "Te pegea ehinaho mai 'agunga, e ma'u'agunga iba'i pegea, ka koai manga igago nei, te pegea o gago nei, mate manga gea ma'u pete pegea o gago nei. Te pegea ehinaho mai te gangi, e ma'u'agunga o sigi iba'i pegea. ³² Ko Ia e 'atigongo inia noko ina kinai mate hakagongo kinai, ka e he'e tau pegea ke to'o tena 'atigongo'anga. ³³ Koai

* 3:24 3.24 Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19,20. * 3:28 3.28 Jn 1.20.

kua to'o ana gea'anga, e haka'agi ai ko te 'Aitu e maa'ogi. ³⁴ Iteme'agaa te pegea e haka to'o mai e te 'Aitu, e gea ina gea'anga a te 'Aitu, iteme'agaa e he'e tau potaha te Spirit e haiga'a kinai e te 'Aitu. ³⁵ *Te Tamana e ma'ine ki te Hosa, o tuku e Ia ba'i hai'anga ki ona taganga. ³⁶ Koai e too ki te Hosa, e hai ke ga'u eia te ma'ugi noho goa. Ka koai e he'e too ki te Hosa, koia kago he'e ina ki te ma'ugi, kae haka soo atu te 'ika'ika o te 'Aitu, kago noko noho ia te ia ki ba'i 'aso."

4

Ko Jesus ma te hahine mai Samaria

¹ Na Pharisee na hakagongo i te 'api pegea kua too kia Jesus ma te 'api kua haa gogomi e Ia o sigi ia John. ² Ka he'e ko Jesus te noko haa gogomi pegea, ka ona pegea haka ako. ³ Nimaa haka gongo a Jesus ki na hegeunga nei, ma te hoki i Judea ki Galilee.

⁴ Ko Ia noko hano i te aga i te uso o te kunga henua i Samaria. ⁵ *Ka na hetae kite manaha i Samaria tena ingoa ko Sychar. Noko pata i te kunga kege noko haiga'a e Jacob kia tena hosa ia Joseph. ⁶ Te bai kegi o Jacob noko i te kungaa. Ka ko Jesus noko logho i tegatou boo'anga, o noho i te pa'asi o te bai i te 'ao 'aatea.

⁷ Ma te a'u te hahine mai Samaria te 'utunga bai, ma te hai atu kinai a Jesus, "'Aumai he bai kau binu." ⁸ (Ka ona pegea haka ako na boo ki te manaha te tau'inga utunga.)

⁹ *Ma te hai atu te hahine mai Samaria kia te Ia, "Ko Koe te Jew, ka ko au te hahine mai Samaria, ka 'eaa e haka ene bai ai Koe kia te au?" (Iteme'agaa na pegea o Jew ma na pegea mai Samaria e he'e 'aonga te hepiitaki i he hai'anga.)

¹⁰ Ka noko haka tau a Jesus kite hahine o hai atu, "Poi na'a e koe te ga'a tausuu o te 'Aitu, ma te na'a e koe po koai te haka ene kia te koe, ka haka ene a koe kia te Ia, ka kego haiga'a e Ia kia te koe te bai o te ma'ugi."

¹¹ Ma te hai atu te hahine, "Hakahua, e he'e gahi ake te bai, kae he'e kitea he me'a ke kagu bai ai Koe, kae hai ke kohea na hai e Koe te bai o te ma'ugi? ¹² 'Ai ko Koe e hu'a'eha o sigi ia te matou tupuna ia Jacob, noko haiga'a eia te bai nei kia te kimatou o binu ai ia ma'u, ma 'ona hosa ma 'ana manu hetoogohi?"

¹³ Ma te hai atu kinai a Jesus, "Koai e binu i te bai nei, e hai kego sia binu hoki. ¹⁴ Ka koai kago binu eia te bai kago haiga'a kinai e Au, kago he'e 'aonga tena sia binu hoki. E maa'ogi to'a, te bai e hai kagu haiga'a 'ia kia te ia, e hai

* 3:35 3.35 Mt 11.27; Lk 10.22.

* 4:5 4.5 Gen 33.19; Josh 24.32.

* 4:9 4.9

Ezra 4.1-5; Neh 4.1,2.

ke go tupuake ite uso o'ona ke noko haiga'a kia te ia te ma'ugi noho goa."

¹⁵ Ma te hai atu te hahine, "Hakahua, haiga'a mai kia te au te bai nei ka kau noka te sia binu hoki, ma te ke noka taku hokimai he 'utungā bai ki te bai nei."

¹⁶ Hai atu a Jesus, "Hinatu o kakabe ia tou matu'a o giu mai."

¹⁷ Ma te hai atu te hahine, "Koau e he'e tau matu'a."

Ma te hai atu a Jesus, "E maa'ogi tau gea'anga na, ko koe he'e tau matu'a, ¹⁸ ka tena maa'ogi'anga, ko koe kua 'oti ite hai tou toka gima matu'a, tegaa manga haka pata'aki kougua, he'e tou matu'a maa'ogi. Nia egea kinai koe e maa'ogi."

¹⁹ Ma te hai atu te hahine, "Kua ina'atu au ko Koe te taauga. ²⁰ Omatou tupuna noko sogi kia te 'Aitu ite ogo nei, ka e hai ake koutou na Jew, manga tenei te kunga hai ke noko sogi ai, ko Jerusalem."

²¹ Ma te hai atu a Jesus, "Too mai kia te Au, ta'ahine, te 'aso manga a'u, ko pegea kago he'e sogi ai kite Tamana ite ogo nei po i Jerusalem. ²² Koutou Samaria manga sogi ki nia e he'e na'a e koutou. Ko kimatou e na'a e kimatou koai te sogi kinai kimatou, iteme'agaa te ma'ugi sanga e a'u i na Jew. ²³ Ka e iai te 'aso e a'u ka kua hetae mai, te gholobana, na pegea sogi maa'ogi kago sogi kite Tamana ite Spirit ma te maa'ogi, iteme'agaa konaa na haingaa pegea e ligo e te Tamana. ²⁴ Ko te 'Aitu te Spirit, ka na pegea e sogi kia te Ia, e hai ke sogi maa'ogi kinai i te Spirit ma te maa'ogi."

²⁵ Ma te hai atu te hahine kia te Ia, "E na'a eau te 'Agiki Taga'ia, (e ingoa te Christ), e a'u. Ka nimaa a'u, e hai ke go hogahoga e Ia ko ba'i hai'anga kia te kimatou."

²⁶ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Ko Au tenei te manga haka hegeu kia te koe."

²⁷ Ite gholobana, na pegea haka ako o Jesus na giu mai, o hu'ai helangalanga'aki ite noko kite ia te Ia manga haka hegeu kite hahine. Ka noko he'e haka anu'aki ma'u kia te Ia, po nia e siahai kinai, po 'eaa e gea haka pata ai ki te hahine.

²⁸ Te hahine nati'aki tena poati 'utu bai, kae hoki kite manaha o hai atu ki na pegea o te manaha, ²⁹ "'Ai boomai o hiina'i kite pegea e hogahoga e Ia kia te au ba'i hai'anga noko hai eau. 'Ai he'e tenei te 'Agiki Taga'ia?" ³⁰ Ma te boo kigatou ki taha ite hu'ai manaha o boomai kia te Ia.

³¹ I te gholobana, ona pegea haka ako noko usuusu ia te Ia o hai atu "Ako, kai ake ma'au ni me'a."

³² Ka noko hai atu Ia kia te kigatou, "E hai 'aku utunga ke kai, e he'e na'a e koutou."

³³ Ma te tu'ia ona pegea haka ako o he haka anuanu 'aki o hai ake, "‘Ai kua to'o mai kinai ehe pegea ni utunga?"

³⁴ Ka noko haiatu a Jesus kia te kigatou, "Konei 'aku utunga te hai na paaunga a'Ana noko hakato'o mai ia te Au, mate ke haka'oti Ana hekau. ³⁵ Koutou e ta'anga hai ake, 'E toe te haanga maahina ka ke matu'a na 'umanga', ka ko Au e haiatu: 'Ai lugaluga ake 'outou mata o hiina'i gaioiatu ki na 'umanga: Na me'a sanga kua 'oti i te matu'a, kua ngaague ke utu. ³⁶ Te pegea e utu eia te 'umanga nei ma to'o itena giu'akinga, koia ma'u ma haka putu na hua 'umanga kite ma'ugi nohogo, ke magagaohie ngatahi ai kigaaua mate pegea esanga eia. ³⁷ O haka maa'ogi ai te hakamee'inga nei, 'Esanga etegaa pegea kae utu etegaa pegea.' ³⁸ E haka to'o e Au ia te koutou, ke utu te 'umanga kua matu'a noko he'e 'aabaki hekau ai koutou itena sanga 'anga. E toe na pegea noko haka higosia i te hai hekau ai, kae ka ga'u e koutou te hakagaoinga o agatou hekau."

³⁹ Noko hu'ai 'api pegea i te manaha i Samaria noko too kia Jesus, iteme'agaa, noko 'atigongo te hahine, "Ko Ia noko hogahoga e Ia kia te au, nia noko hai eau." ⁴⁰ Te 'aso na boomai ai na pegea o Samaria, ko kigatou noko haka ene 'aki kia te Ia ke noko haka pata kia te kigatou.

Mate haka pata kinai a Jesus i te guanga 'ao. ⁴¹ Na 'api pegea noko too kia Jesus i ana haka hegeu 'anga.

⁴² Ma te haiatu kigatou kite hahine, "Ko kimatou e he'e manga too kinai i nia noko 'atigongo ai koe, ka ko kimatou e too kinai, iteme'agaa ko kimatou kua haka gongo soko ma'u ki ana gea 'anga, o na'a e kimatou e maa'ogi ko Ia te ma'ugi sanga o te kege nei."

Ko Jesus noko hakama'ugi e Ia te hosa o te pegea o te gahumanu

⁴³ Nimaa 'oti tena guanga 'ao i te kungaa, kae hano ki Galilee. ⁴⁴ *(Iteme'agaa, ko Jesus na 'oti i te konei ana gea, "Te tauga e hai ke go he'e pago kinai tona kakai 'anga.") ⁴⁵ *Te 'aso noko hetae ai Ia ki Galilee, na pegea o Galilee noko oho e kigatou ia te Ia, iteme'agaa ko kigatou noko boo ma'u ki Jerusalem o hiina'i ki ba'i hai 'anga noko hai e Ia i te 'aso o te haka tahinga o te Passover i te kunga na.

⁴⁶ *Ko Jesus noko hoki ki Cana i Galilee, te kunga noko haka haagiu ai e Ia te bai kite waeni. Ka noko iai te pegea o te gahumanu noko masaki a tona hosa i Capernaum. ⁴⁷ Te 'aso noko haka gongo ai ia Jesus kua hokimai mai Judea ki

* **4:44** 4.44 Mt 13.57; Mk 6.4; Lk 4.24. * **4:45** 4.45 Jn 2.23. * **4:46** 4.46 Jn 2.1-11.

Galilee, ma te hano kinai ke haka ene kia te Ia ke hano ki Capernaum o haka ma'ugi tena hosa e hitaiaki ke mate.

⁴⁸ Ma te hai atu a Jesus, "Ka si'ai he pegea ia te koutou ke too kia te Au, i te poi he'e hiina'i koutou ki ni hu'ai hai 'anga haka gege ma'ugi e hai e Au."

⁴⁹ Ma te haka tau te hu'ai pegea nei o hai atu, "Tata'o mai ia te au, na'e kitai mate taku tama 'iti'iti."

⁵⁰ Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Hinatu, tou hosa ka ma'ugi!"

Mate too te pegea kite gea'anga a Jesus o hoki. ⁵¹ Te gholoba noko manga koi hano ai i te aga, ma te bilaabei ma ona guani noko tu'uti mai ai te gongo ko tena hosa kua ma'ugi. ⁵² Ma te haka anu atu ia kia te kigatou i te gholoba noko sigi ai tona masaki, ma te hai atu kigatou, "Ko anaahi i te ga'aa page te noko sigi ai tena 'augia."

⁵³ Ma te na'a e te tamana, tona hosa noko sigi tena masaki i te gholoba noko gea ai a Jesus o hai atu, "Tou hosa ka ma'ugi." Mate too ngatahi ai kigatou ma tena haanau kia Jesus.

⁵⁴ Tenei te gua hai 'anga haka gege ma'ugi noko hai e Jesus i tena hokimai 'anga mai Judea ki Galilee.

5

Te haka ma'ugi 'anga i Bethesda

¹ Nimaa mugi i na hai 'anga nei, ko Jesus noko hakaneke ki Jerusalem kite haka tahinga ana Jew. ² Ka noko iai te bai i Jerusalem e hitaiaki kite aga e mate te Aga o na Sipisipi. Te bai nei e mate i te hegeunga a na Hebrew ko Bethesda, ka noko mugheghi ai te toka gima pa'asi hage. ³ Ka noko hu'ai 'api na pegea masasaki noko manga taahoga i na pa'asi hage nei, na pegea kikibi, ma na pegea seu ma na pegea taa haka pikipiki. [Ko kigatou noko manga hitagi i te bai ke bulo. ⁴ Ite me'agaa noko iai na 'aso noko ta'a hinaiho kinai te ensel o te 'Aitu o hai eia te bai o bulo. Koai i na pegea masasaki e mataa 'utu kinai i te gholoba e bulobulo ai, e hai ke ma'ugi i ona masaki.] ⁵ Ka noko iai te tangata, koia noko masaki o katoa haka togu tuma'a e bagu (38) ona ghapu. ⁶ Noko ina'atu kinai a Jesus i te manga takoto i te kungaa, o na'a e Ia te pegea nei na goa tena masaki. Ko Ia na hakaanu atu kia te ia, "Ko koe e siahai ke ma'ugi?"

⁷ Mate haka tau te masaki o hai atu, "Hakahua, ko au e he'e tau pegea baa siko ke tuku ia te au kite bai i na 'aso e bulo ai. E ta'anga hailobo kau mataa 'utu kinai, ka kua mataa 'utu kinai tegaa pegea."

⁸ Ma te hai atu kinai a Jesus, “Tu'ake! Sa'u ake tou kaainga o hano.” ⁹ Te tangata na ghali o soihua. Koia na sa'u ake tona kaainga o hano.

Ka te 'ao noko hai ai te hai'anga nei, te 'Ao Oki oki. ¹⁰ *Ma te kogaa na hai atu na hu'ai pegea o Jew kite pegea na ma'ugi i ona masaki, “Te 'Ao Oki oki tenei, kae hai songo e koe atatou tagangonga i te to'o'anga ai tou kaainga.”

¹¹ Ka na haka tau ia o hai atu, “Te pegea e haka ma'ugi ia te au, te kaunaki ia te au ke to'o toku kaainga kau hano.”

¹² Ma te haka anu'aki atu kinai kigatou, “Koai te pegea e kaunaki ia te koe ke to'o tou kaainga o hano?”

¹³ Ka te pegea noko ma'ugi i ona masaki noko he'e na'a eia po koai, iteme'agaa ko Jesus na haka higo atu ki te 'apitanga noko i te kunga na.

¹⁴ Nimaa mugi a Jesus o kite ia te ia i te Hage Tapu o hai atu kinai, “Hakagongo mai, ko koe kua ma'ugi hoki! Noka tau 'oosongo hoki, na'e ko koe kitai go hetae kinai he hai'anga songo o sigi i nia kua hai kia te koe.” ¹⁵ Ma te hano te tangata nei o 'atigongo ki na hu'ai pegea o Jew, ko Jesus te noko haka ma'ugi ia te ia. ¹⁶ Tenei te hai'anga noko hai maase'i ai e na Jew ia Jesus, iteme'agaa noko hai e Ia na hai'anga nei i te 'Ao Oki oki.

Ko Jesus noko tuku ke haka aba pegea

¹⁷ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Ko Tamau manga hai hekau o hetae mai kite 'ao nei, ko Au ma'u e hai hekau ai.” ¹⁸ Tena gea 'anga nei noko hai na hu'ai pegea o Jew o soo atu ai tegatou maanatu ke taa ia Jesus, i te noko he'e manga ngato ki te hai songo 'anga e Ia te tagangonga o te 'Ao Oki oki, kae hai ake ma'u ko te 'Aitu tena Tamana, ma te hai ia te Ia o papata ma te 'Aitu.

¹⁹ Ma te konei na hakatau kinai a Jesus, “Ko Au e gea kia te koutou inia emaa'ogi: Te Hosa e he'e 'aonga te hai hai'anga launatasi, ka ko Ia manga hai e Ia nia e hai e te Tamana o ina kinai, iteme'agaa nia e hai e te Tamana e hai ma'u e te Hosa. ²⁰ Iteme'agaa te Tamana emaine kite Hosa o haka'agi kia te Ia ko ba'i hai'anga manga hai e Ia. Ka hai kego haka'agi ma'u e Ia ni hu'ai hai'anga o sigi i na hai'anga nei kego hai ma'u e Ia. Ka koutou hai kego hegege ma'ugi'aki ai. ²¹ Ko te Tamana e baa'aga e Ia na pegea mamate o haiga'a kinai te ma'ugi. E konaa na hai ma'u te Hosa e haiga'a e Ia te ma'ugi ki na pegea e siahai Ia ke haiga'a kinai. ²² E kogaa o na haka soatu ma'u, te Tamana e he'e haka aba e Ia he pegea, i te kua 'oti i te haka tukunga e Ia ki te Hosa ke haka aba pegea, ²³ ka ke haka e'eha ai e ba'i

* 5:10 5.10 Neh 13.19; Jer 17.21.

pegea te Hosa, ke noho pe na haka e'eha 'anga e kigatou ia te Tamana. Koai e he'e haka e'eha eia te Hosa, e he'e haka e'eha eia te Tamana noko haka to'o mai ia te Ia.

²⁴ "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koai e haka gongo kiaku gea'anga o too kite Tamana noko haka to'o mai ia te Au, e hai eia te ma'ugi nohogo. Koia kago he'e haisongo 'ia, ia te ia kua 'oti tena sigi i te mate ki te ma'ugi.

²⁵ Ko Au e gea i nia e maa'ogi: Te 'aso noko hai ke a'u kua 'oti i te hetae mai. E hai ke go haka gongo ai na pegea mamate kite ge'o o te Hosa o te 'Aitu, ka koai kago haka gongo ki te ge'o, kago ma'ugi. ²⁶ Iteme'agaa te Tamana e hai e Ia te ma'ugi ia te Ia, e konaa na tuku ma'u e Ia te ma'ugi ki te Hosa ke hai ma'u e Ia te ma'ugi ia te Ia. ²⁷ Ka kua haiga'a e Ia ki te Hosa te taganga ke haka aba pegea, iteme'agaa ko Ia te Hosa o Pegea.

²⁸ "Noka te he gege ma'ugi 'aki i te hai 'anga nei, iteme'agaa te 'aso kago a'u, ko ba'i pegea mamate manga i na takotonga e hai ke go haka gongo kitona ge'o, ²⁹ * o a'aga mai i ogatou takotonga. Koai ia te kigatou noko hai hai'anga gaoi, ko kigatou kago a'aga mai o maa'ugi, ka koai noko hai hai'anga maase'i kago maa'ugi mai ki te kagohia.

Te haka maahoga o Jesus

³⁰ "Ko Au e he'e 'aonga te hai launatasi e Au ni hai'anga iaku hakapaaunga. Ko Au manga haka aba pegea inia e gea ai a te 'Aitu kia te Au. Tenei te hai'anga etinogaiai aku haka aba'anga, iteme'agaa ko Au he'e manga hai e Au nia e tegeu'a ai Au, ka manga hai e Au nia e siahai kinai Ia noko haka to'o mai ia te Au.

³¹ "Ko Au poi manga 'atigongo ia te Au, e he'e maa'ogi aku haka hegeu'anga nei. ³² Kae iai ma'u tegaa pegea manga 'atigongo ia te Au, kae na'a e Au nia e 'atigongo ai ia te Au e maa'ogi.

³³ * "Koutou noko haka to'o pegea kia John o 'atigongo kinai i te maa'ogi. ³⁴ He'e hai ke hai mo'oku ni pegea ke he 'atigongo 'aki ia te Au, ka ko Au manga gea i na hai'anga nei ke 'aonga te ga'u ai e koutou te ma'ugi. ³⁵ Ko John te peba noko tutu o kaa o maagama, ka na haka pupugu e koutou te gholoba ke sisia ai i tena maagama.

³⁶ "Ka ko Au e hua'eha aku haka maahoga 'anga ia te Au, o sigi i na 'atigongo 'anga a John, iteme'agaa na hekau noko tuku e Tamau kia te Au kau hai'ia, manga hai e Au o haka maahoga ai kote Tamana te noko haka to'o mai ia te Au. ³⁷ * Ka te Tamana noko haka to'o mai ia te Au, ko Ia

* **5:29** 5.29 Dan 12.2. * **5:33** 5.33 Jn 1.19-27; 3.27-30. * **5:37** 5.37 Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22.

noko 'atigongo ma'u ia te Au, ka koutou e he'e haka gongo ki te ge'o o'ona ma te he'e hiina'i ki ona noho, ³⁸ ma te he'e pipiki e koutou ana gea 'anga i outou uso, iteme'agaa koutou e he'e too kia te Ia noko haka to'o mai e Ia. ³⁹ Koutou manga haka ako gaoui na Kanukanu Tapu iteme'agaa e tegeu'a ake koutou hai ke ga'u ai e koutou te ma'ugi nohogo, ka na Kanukanu Tapu nei manga 'atigongo ia te Au. ⁴⁰ Ka koutou e he'e mamaka ke boomai kia te Au ka koutou ga'u 'ia ai te ma'ugi.

⁴¹ "Ko Au e he'e siahai ki na haka e'eha 'anga e pegea, ⁴² kae na'a e Au ia te koutou. E he'e hai e koutou te ma'ine o te 'Aitu i outou uso. ⁴³ Ko Au noko a'u i te ingoa o Tamau, kae he'e too koutou kia te Au. Ka nimaa go a'u he pegea i te ingoa o'ona launatasi, ka too kinai koutou. ⁴⁴ E hai koutou kohea na too kia te Au, i te poi siahahai koutou ki na haka e'eha 'anga ia te koutou soko, kae he'e hai lobo e koutou ke ga'u te haka e'eha e a'u mai te 'Aitu e tasi.

⁴⁵ "Kae noka tautou tegeu'a ake e hai kaugo gea haka makau ia te koutou i'ago ia Tamau. Koutou manga sano kia Moses, ka tenaa te pegea kago gea haka makau ia te koutou. ⁴⁶ Koutou poi too kia Moses, koutou kua too ma'u kia te Au, iteme'agaa nia noko kanukanu eia noko manga haka hegeu ia te Au. ⁴⁷ Ka ia te koutou kua he'e too kinia noko kanukanu eia, 'ai e hai koutou kohea na too kinia e gea ai Au?"

6

*Te gimanga noa taangata noko haangai e Jesus
(Matthew 14.13-21; Mark 6.30-44; Luke 9.10-17)*

¹ Mugi na 'aso ina hai'anga nei, kae hano a Jesus ki tegaa pa'asi i te Gano i Galilee, (e mate te Gano o Tiberias). ² Ka noko tata'o ai te hu'ai tu'uganga, i te na hiina'i kigatou ki na hai'anga haka gege ma'ugi noko hai e Ia ki na pegea masasaki. ³ Ka noko haka neke a Jesus ki te ogo o noho 'aki ai kigatou ma ona pegea haka ako. ⁴ Ka noko hitaiaki te 'aso o te Haka tahinga o te Passover a na Jew.

⁵ Nimaa keu ake a Jesus o kite atu e Ia te hu'ai tu'uganga e boomai kia te Ia, ma te haka anu kia Philip o hai atu, "Kitatou ka tau'i utunga i hea ke haangai ai te hu'ai tu'uganga nei?" ⁶ Ko Jesus noko manga konei na haka anu kia Philip ke hai lobo ia te Ia. Ka na 'oti i te na'a e Ia nia e hai ke hai.

⁷ Ka noko haka tau a Philip kia te Ia o hai atu, "He'e po te gua gau mane siliva koi he'e 'aonga ma'u te tau'i ai ni bred ke taki hai mi'i momo ai te 'apitanga nei ke kai!"

⁸ Ka tegaa i ona pegea haka ako e ingoa ko Andrew, te taina o Simon Peter, noko hai atu, ⁹ “E iai te mi'i tangata i te kunga nei e hai tena toka gima mi'i bred, ma te toka gua mi'i kaui. Ka hai ke kohea na 'aonga ki te hu'ai tu'uganga nei?”

¹⁰ Ka noko hai atu kinai a Jesus, “Hai atu kite 'apitanga ke noho'aki.” Te kungaa noko tango ete mutie mate noho'aki ai te 'apitanga. Ko kigatou noko gimanga noa taangata. ¹¹ Mate sa'uake e Jesus na bred, o haka'aue ai kia te 'Aitu, kae tuha atu kite 'apitanga noko noho'aki i te kungaa. Noko konei na hai ma'u e Ia gua kaui. Na ga'u ngatahi ai ko ba'i pegea o 'aonga ki nia noko siahai kinai kigatou.

¹² Te gholoba na maakokona ai ko ba'i pegea, kae hai atu a Jesus ki ona pegea haka ako, “Haka putu atu na momo utunga e noho, noka te ti'aki ni me'a.” ¹³ Ma te haka putu e kigatou na momo utunga noko noho i te tokagima mi'i bred noko kai e kigatou, o tape ai te tini tuma'a e gua kete.

¹⁴ Mugi i te hiina'i'anga te 'apitanga kite hai'anga haka gege ma'ugi noko hai e Jesus nei, ma te haiake a kigatou, “E maa'ogi to'a, tenei te Tauga noko hai ke a'u ki gago nei!” ¹⁵ Noko na'a e Jesus na pegea nei noko hai agatou paaunga ke hai e kigatou ia te Ia ke king, ka ko Ia na haka'aatea ia te kigatou o hoki launatasi ki te ogo.

*Ko Jesus noko sehu i te huka o te tai
(Matthew 14.22-33; Mark 6.45-52)*

¹⁶ Nimaa magu mai te ahiahi, kae iho na pegea haka ako o Jesus ki te gano. ¹⁷ O sosopo ki te haka taupapa o 'ui o giu ki Capernaum i tegaa pa'asi i te gano. Te gholoba na pongia ai, ka ko Jesus noko manga koi he'e a'u kia te kigatou. ¹⁸ Ma te hetae te hu'ai huukenga kia te kigatou o 'atua to'a ma'u ai te gano.

¹⁹ Te gholoba noko a'ago ai tegatou baka o mi'i mama'o (noko togu poe togu mate toe mael), kae hiina'i kigatou kia Jesus noko manga a'u i te huka o te tai o hitaiaki mai kite baka, ma te matataku toto'a kigatou. ²⁰ Ma te haiake a Jesus kia te kigatou, “Noka tautou matataku, na'e ko Au!” ²¹ Ma te haa sopo e kigatou ia Jesus ki te baka, kae ghali o hetae kigatou ki te kunga noko boo kinai.

Na pegea noko sasaga ia Jesus

²² Nimaa i tegaa tasi 'ao, te 'apitanga noko manga koi noho'aki i tegaa pa'asi o te gano. Noko na'a e kigatou e tasi baka noko manga i te kungaa. Noko na'a ma'u e kigatou ko Jesus noko he'e tata'o i ona pegea haka ako, ka ko kigatou noko manga boo soko. ²³ Ka noko sahe mai na baka

mai Tiberias, o tau haka hitaiaki kite kunga noko kai ai te 'apitanga ina bred noko haka 'aue ai te Hakahua. ²⁴ Te gholoba na hiina'i iho ai te 'apitanga ko Jesus ma ona pegea haka ako e he'e kitea i te kungaa, ko kigatou manga sosopo ki na baka o boo ki Capernaum ke sasaga ia Jesus.

Ko Jesus te utunga o te ma'ugi

²⁵ Te 'aso na hiina'i ai kigatou kia Jesus i tegaa pa'asi i te gano, ko kigatou noko haka anu 'aki kinai o hai atu, "Ako, tehea te 'aso noko hetae mai ai Koe ki tenei?"

²⁶ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koutou e he'e sasaga ia te Au i te hiina'i'anga koutou ki na hekau haka gege ma'ugi noko hai e Au, ka koutou manga sasaga ia te Au i te kai'anga ina utunga o makokona. ²⁷ Noka tautou hai hekau ki na utunga e na'a te masogo, ka manga hai hekau atu ki na utunga o te ma'ugi nohogo. Te ma'ugi kago haiga'a e te Hosa o Pegea kia te koutou, iteme'agaa ko te 'Aitu te Tamana, na tuku kinai e Ia tona haka 'igonga o haka maa'ogi ai ia te Ia."

²⁸ Ko kigatou noko haka anu kia Jesus o hai atu, "Niaa hai kimatou hai 'ia ka ke hai ai e kimatou na hekau a te 'Aitu?"

²⁹ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Tenei te hekau a te 'Aitu: Koutou e hai ke too kia te Ia noko haka to'o mai e te 'Aitu."

³⁰ Ma te haka tau a kigatou kia te Ia o hai atu, "Tehea te hai 'anga haka gege ma'ugi ka hai e Koe kimatou hiina'i kinai o too ai kia te Koe? Niaa gaa ka hai e Koe? ³¹ *'Otatou tupuna noko kai e kigatou na utunga noko mate na 'mana' i te tugatea. Kogaa ona noho te noko hai ake ai na Kanukanu Tapu: 'Noko haiga'a e Ia agatou utunga mai te gangi o kai.' "

³² Hai atu ma'u a Jesus, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: He'e ko Moses te noko haiga'a e ia kia te koutou te utunga mai te gangi, ka ko Tamau te noko haiga'a e Ia kia te koutou te utunga maa'ogi mai te gangi, ³³ iteme'agaa te utunga a te 'Aitu te kua hinaiho mai te gangi o haiga'a e Ia te ma'ugi ki gago nei."

³⁴ Ma te hai atu kigatou kia te Ia, "Hakahua, noko haiga'a haka hanohano mai te utunga nei kia te kimatou."

³⁵ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Tenei Au te utunga o te ma'ugi. Koai e a'u kia te Au, koia kago he'e 'aonga te ongea. Koai ma'u e too kia te Au, koia kago he'e sia binu.

³⁶ Ka ko Au e hai atu kia te koutou, koutou kua hiina'i kia te Au, ka manga koi he'e too kia te Au. ³⁷ Ko ba'i pegea e haiga'a e te Tamana kia te Au, kago boomai kia te Au, ka

* 6:31 6.31 Ex 16.4,15; Ps 78.24.

ko ba'i pegea kago boomai kia te Au, kago he'e 'aonga te pagepage e Au. ³⁸ Iteme'agaa ko Au noko he'e hinaiho mai te gangi ke hai ma'aku ni paaunga, ka Ko Au noko hinaiho ke hai na paaunga a 'Ana noko haka to'o mai ia te Au. ³⁹ Tenei te haka paaunga a 'Ana noko haka to'o mai ia te Au, kau go noka te ti'aki 'ia he launatasi i na pegea na 'oti i te haiga'a e Ia kia te Au, ka ke go baa 'aga ia te kigatou ke maa'ugi i te 'ao taha'aki. ⁴⁰ Ka tenei te siahai a Tamau ki ba'i pegea e hiina'i kite Hosa o too kia te Ia: Kago hai e kigatou te ma'ugi nohogo. E hai kau go baa 'aga ia te kigatou ke maa'ugi i te 'ao taha'aki."

⁴¹ Ka na Jew noko haka tu'u tegatou he nguunguu 'aki ia te Ia, ite hai ake 'anga ko Ia te utunga noko hinaiho mai te gangi. ⁴² Noko konei agatou to'o ma'u, "'Ai he'e tenei a Jesus te hosa o Joseph? E na'a e kitatou ia te tamana ma te tinana, ka 'eaa e hai ake ai ko Ia noko hinaiho mai te gangi?"

⁴³ Ma te haka tau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "'Oti iho tautou he nguunguu 'aki! ⁴⁴ Ka he'e kitea he pegea 'aonga te a'u kia te Au, naakupu kite tuku ete Tamana noko haka to'o mai ia te Au te tuku e Ia. Kae hai kau go baa 'aga 'ia ia te ia i te 'ao taha'aki. ⁴⁵ *Noko kanukanu mai i na taauga, 'Ko kigatou ngatahi e hai ke go ako e te 'Aitu.'

Ko ba'i pegea e haka gongo ki te Tamana o haka ako ai, kago boomai kia te Au. ⁴⁶ E si'ai he pegea ina kia te Tamana, ka manga ko Ia e a'u mai ia te 'Aitu te ina kia te Tamana. ⁴⁷ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koai e too kinai kago ga'u eia te ma'ugi nohogo.

⁴⁸ "Ko Au te utunga o te ma'ugi. ⁴⁹ 'Outou tupuna noko kai e kigatou i te tugate a na utunga mai te gangi, te 'mana', ka ko kigatou na mamate. ⁵⁰ Ka tenei te utunga e hinaiho mai te gangi. Te utunga nei nimaa go kai e he pegea, koia kago he'e mate. ⁵¹ Ko Au te utunga o te ma'ugi noko hinaiho mai te gangi. Te pegea nimaa kai i te utunga nei, e hai ke ma'ugi goa. Te utunga nei toku tino, e haiga'a e Au, ke maa'ugi ai na pegea i gago nei."

⁵² Ka na Jew na haka bagebage 'aki soko o hai ake, "E hai ke kohea na haiga'a e te tangata nei te tino kitatou kai 'ia?"

⁵³ Ka noko haka tau a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koutou nimaa he'e kai i te tino o te Hosa o Pegea ma te he'e bibinu i te toto o 'Ona, koutou e he'e tau ma'ugi ia te koutou. ⁵⁴ Ka koai e kai i toku tino mate binu i toku toto e ga'u eia te ma'ugi nohogo. Kae e hai kau go haka ma'ugi 'ia i te 'ao taha'aki. ⁵⁵ Iteme'agaa toku tino te utunga maa'ogi, toku toto te bai binu maa'ogi.

* 6:45 6.45 Is 54.13.

⁵⁶ Koai e kai i toku tino mate binu i toku toto, koia e noho haka pata kia te Au, kae noho haka pata Au kia te ia. ⁵⁷ Ko Tamau noko haka to'o mai ia te Au te hai e Ia te ma'ugi, ka ko Au e hai e Au te ma'ugi ite ghaghi ia te Ia. Kae konei na noho ma'u, koai e kai i toku tino kago hai eia te ma'ugi ite ghaghi ia te Au. ⁵⁸ Tenei te utunga noko hinaiho mai te gangi, he'e noho pe na utunga noko kai ai outou tupuna o mamate, ka koai e kai ite utunga nei e hai ke go ma'ugi goa." ⁵⁹ Ko Jesus noko gea i na hai'anga nei i tena ako'anga, i te Hage hai paaunga i Capernaum.

Na haka hegeunga o te ma'ugi noho goa

⁶⁰ Noko 'api ona pegea haka ako noko haka gongo ki ana akonga ma te hai ake, "Na akonga nei e hu'ai haingata'a, 'ai koai e'aonga te haka gongo kinai?"

⁶¹ Noko na'a e Jesus nia noko manga he nguunguu 'aki ai ona pegea haka ako, ma te hai atu kinai, "'Ai na hai'anga nei e hai songo ia te koutou? ⁶² Koutou kago aa ma kaa hiina'i ki te Hosa o Pegea e haka neke hoki ki te kunga noko mataa noho ai? ⁶³ Te Spirit Tapu te haiga'a te ma'ugi, ka te tino he'e tau hai'anga. Ka na kupu noko gea ai Au kia te koutou, na kupu a te Spirit e hai ai te ma'ugi. ⁶⁴ Kae iai na pegea ia te koutou koi he'e too kinai."

Na goa te na'a e Jesus i te haka tu'u sanga, koai te he'e too kinai ma te pegea e hai ke go haka soko ia te Ia. ⁶⁵ Mate hai atu ma'u, "Tenei te hai'anga na hai atu ai Au: E he'e 'aonga he pegea te manga muna o a'u kia te Au ka naakupu kite te tuku e te Tamana ia te ia ke a'u."

⁶⁶ Hakatu'u ite 'aso na, noko 'eha pegea i ona pegea haka ako na he keu 'aki giu o he'e he tata'o 'aki ia te Ia.

⁶⁷ Ma te hai atu a Jesus ki tena katoa tuma'a e gua pegea haka ako, "'Ai koutou e he'e siahahai koutou boo ma'u?"

⁶⁸ *Mate hakatau a Simon Peter o hai atu kia Jesus, "Hakahua, koai te hai kimatou boo kinai? Ka tenaa Koe e hai na haka hegeunga e haiga'a te ma'ugi noho goa. ⁶⁹ Ko kimatou kua 'oti ite too kinai ma te na'a e kimatou tenaa Koe te tangata e a'u mai a te 'Aitu."

⁷⁰ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, "Te katoa tuma'a e gua o'outou noko hakapupugu e Au, ka eiai te launatasi ia te koutou te 'atua!" ⁷¹ (Ko Ia noko manga gea kia Judas, te hosa o Simon Iscariot, iteme'agaa masi'igoa koia te launatasi i ona pegea haka ako, kae hai ke go haka soko ia te Ia.)

7

Ko Jesus noko hano kite Haka tahinga a Jew

* 6:68 6.68 Mt 16.16; Mk 8.29; Lk 9.20.

¹ Nima a sigi i te hai'anga nei, ko Jesus noko manga sehu i Galilee, ke noho mama'o i Judea iteme'agaa na Jew i te kungaa noko manga sasaga ia te Ia kigatou taa'ia. ² *Ka te 'aso na hitaiaiki ai te Haka tahinga a na Jew ki na Tabanakal, ³ te 'api taangata o Jesus noko hai atu kia te Ia, "Hinatu i te manaha nei ki Judea, ka kego hiina'i ai ou pegea haka ako ki ni taganga hai e Koe. ⁴ E si'ai he pegea siahai ke hai hekau haka 'agi'agi ke hai hekau huu, ka ko Koe manga hai e Koe na taganga nei, haka 'agi atu ia te Koe ki ba'i pegea igago nei." ⁵ He'e po ko tena 'api taangata noko he'e too ma'u kia te Ia.

⁶ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te 'aso kau hano ai koi he'e a'u. Ka ko ba'i 'aso manga 'aonga kia te koutou. ⁷ Na pegea o gago nei, e he'e gotoa'a kia te koutou, kae gotoa'a kia te Au, iteme'agaa e haka 'agi e Au agatou hekau e maase'i. ⁸ Koutou boo atu ki te haka tahinga. 'Ai ko Au ka he'e hano kinai, iteme'agaa te 'aso taugaoi kia te Au ma koi he'e hetae mai." ⁹ Ko Jesus na konei ana gea, ka manga noho i Galilee.

¹⁰ Nima boo tena 'api taangata ki te Haka tahinga, ma te hano ma'u a Jesus. Ka noko he'e hano haka 'agi'agi, ka manga hano huu. ¹¹ Na hu'ai pegea o Jew noko ma sasaga e kigatou ia te Ia i te Haka tahinga o manga haka anuanu 'aki, "Tehea te pegea nei?"

¹² Ka te 'apitanga noko manga hegeu huu ia Jesus, o hai ake kogaa, "Ko Ia te tangata gaoi."

Kae hai ake kogaa, "Si'ai, ko Ia e goi ki te 'apitanga." ¹³ Ka noko si'ai he pegea gea haka 'agi'agi i he hai'anga ia Jesus, iteme'agaa ko kigatou noko matataku ki na Jew.

Ko Jesus noko ako i te Haka tahinga

¹⁴ Nima ngatahinga te Haka tahinga, ko Jesus na hano ki te Hage Tapu o haka tu'u ako te 'apitanga. ¹⁵ Na Jew noko he gege ma'ugi 'aki o hai ake, "E kohea na ga'u e te tangata nei na naa'anga nei, ka ko Ia te noko he'e haka ako ai?"

¹⁶ Ma te haka tau atu a Jesus, "Aku akonga nei, e he'e aku hai'anga, kae a'u mai ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ¹⁷ Koai e maangao ke hai eia na hai'anga e siahai kinai a te 'Aitu, kago na'a eia po aku akonga nei e a'u mai a te 'Aitu, po ko Au manga gea i aku paaunga. ¹⁸ Te pegea nima manga gea ia te ia, e hai ke manga haka 'eha'eha ia te ia launatasi. Ka te pegea nima hai hekau ke haka 'eha'eha ia te Ia noko haka to'o mai ia te Ia, ko Ia te tangata maa'ogi, e he'e tau hai'anga ke goi ai. ¹⁹ 'Ai ko Moses noko he'e haiga'a eia na tagangonga kia te koutou? Kae si'ai he launatasi ia te koutou

* 7:2 7.2 Lev 23.34; Deut 16.13.

ke maangao ki na tagangonga. Ka 'eaa e hai lobo ai e koutou ke taa ia te Au?"

²⁰ Ma te hai atu te 'apitanga, "Ko Koe te pegea uguhia! Koai e hai lobo ke taa ia te Koe?"

²¹ Ma te hakatau atu a Jesus, "Noko hai e Au te lau-natasi taganga, ma te he gege ma'ugi 'aki ai koutou. ²² *Ka koutou noko kaunaki e Moses ke kuga outou hosa, e he'e ko Moses, ka noko hakatu'u mai i otatou tupuna. Ka koutou ma'u manga kuga na tamagiki ite 'Ao Okioki. ²³ *Ka nimaa kuga he tama'iti'iti ite 'Ao Okioki, ka ke noka te haisongo ai te tagangonga a Moses, 'eaa a koutou e he 'ika'ika 'aki ai kia te Au, ite haka ma'ugi 'anga e Au te pegea o soihua ite 'Ao Okioki? ²⁴ Noka te haka aba na hai 'anga i na noho mai 'anga, kae haka aba atu na hai 'anga i ona maa'ogi 'anga."

Ko Jesus te 'Agiki Taga'ia?

²⁵ Noko iai na pegea i Jerusalem noko hai ake, "'Ai he'e tenei te tangata e hai lobo kigatou taa 'ia? ²⁶ Tenei Ia te manga gea haka 'agi'agi nei, ka ko kigatou e he'e gegea kia te Ia. 'Ai na hakahua kua na'a gaoi e kigatou ko Ia te 'Agiki Taga'ia? ²⁷ Kae na'a e kitatou te kunga e a'u ai te tangata nei. Ka te 'Agiki Taga'ia nimaa go a'u, kago si'ai he pegea na'a te kunga e a'u ai."

²⁸ Ka ko Jesus noko manga koi ako i te Hage Tapu. Ko Ia noko ngege, o hai atu, "E na'a e koutou ia te Au, ma te na'a e koutou po ko Au e a'u mai hea. Ko Au e he'e a'u i ma'aku ni hai 'anga, ka ko Ia noko haka to'o mai ia te Au e maa'ogi, kae he'e na'a e koutou ia te Ia. ²⁹ Kae na'a e Au ia te Ia, iteme'agaa ko Au noko a'u ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au."

³⁰ Ma te hai lobo kigatou he 'osohi kia Jesus, ka na si'ai he pegea 'oso kia te Ia, iteme'agaa noko ma koi he'e tatae te 'aso o'ona. ³¹ Ka noko 'eha pegea na too kia te Ia. Ko kigatou noko hai ake, "'Ai nimaa go a'u te 'Agiki Taga'ia, kago hai e Ia ni taganga o sigi i na hai 'anga e hai e te tangata nei?"

³² Na Pharisee na haka gongo ki te 'apitanga noko manga hegeu kia Jesus, ma te haka to'o ena hakahua o na priest ma na Pharisee na ge'o sanga o te Hage Tapu, ke he 'osohi kia te Ia.

³³ Ma te hai atu a Jesus, "Ko Au manga haka pata kia te koutou i te mi'i gholoba, kae hai kau go hoki kia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ³⁴ Koutou kago sasaga ia te Au, ka kago he'e kite e koutou ia te Au, iteme'agaa te kunga go hano kinai Au, kago he'e 'aonga te boo ange kinai koutou."

* 7:22 7.22 a Lev 12.3; b Gen 17.10. * 7:23 7.23 Jn 5.9.

³⁵ Ma te hai ake na hakahua o na Jew, “Kohea te hai ke go hano kinai te tangata nei, ke go he'e kite ai e kitatou ia te Ia? Ko Ia e hai ke hano ki na kunga noho 'aki ai otatou pegea ki na pegea o Greece, ke ako ai e Ia na pegea o Greece?”
³⁶ Niaa te kua haka gaataki e Ia i tena hai mai 'anga, ‘Koutou kago sasaga ia te Au, ka kago he'e kite e koutou ia te Au, iteme'agaa te kunga go hano kinai Au, kago he'e 'aonga te boo ange kinai koutou?’ ”

³⁷ *Nimaa i te 'ao taha'aki o te haka tahinga, tenaa te hu'ai 'ao o te Haka tahinga, ko Jesus noko tu'u o hai atu i tona hu'ai ge'o, “Nimaa iai he pegea sia binu, tuku ia te ia ke a'u kia te Au o binu. ³⁸ *E hai ake na Kanukanu Tapu: ‘Koai e too kia te Au te pupuke 'anga te bai o te ma'ugi e mimigo iho i te uso o'ona.’ ” ³⁹ Tena gea 'anga nei noko haka gaataki e Ia te Spirit Tapu. Nimaa iai ni pegea kua too kia te Ia, e hai kigatou go mani ga'u 'ia. Ka na 'aso na, te Spirit Tapu manga koi he'e haiga'a mai, iteme'agaa ko Jesus manga koi he'e hoki ki tona mamagunga i te gangi.

⁴⁰ Te 'apitanga na hakagongo kitena gea 'anga nei, o hai ake kogaa ia te kigatou, “E maa'ogi te tangata nei te taauga.”

⁴¹ Ka noko hai atu kogaa, “Ko Ia te 'Agiki Taga'ia.”

Ka kogaa pegea noko manga hai atu, “Te 'Agiki Taga'ia ka he'e a'u i Galilee! ⁴² *'Ai na Kanukanu Tapu noko he'e hai ake: Te 'Agiki Taga'ia e hai ke go a'u i te hanohano o David, ma te a'u i Bethlehem, te manaha noko kakai ai a David?” ⁴³ Tenei te hai 'anga na tuhatuha ai te 'apitanga i te ghaghi ia Jesus. ⁴⁴ Noko iai na pegea siahahai ke he 'osohi kia Jesus, ka na si'ai he pegea ke 'oso kia te Ia.

Na hutiaki o na Jew noko he'e too kia Jesus

⁴⁵ Ma te giu ake na ge'o sanga o te Hage Tapu ki na hakahua o na Priest ma na Pharisee, ma te haka anu na Pharisee kia te kigatou o hai atu, “'Eaa e he'e kakabe mai ai e koutou ia te Ia?”

⁴⁶ Ma te haka tau atu na ge'o sanga o te Hage Tapu, “E si'ai he pegea konei na gea te tangata nei.”

⁴⁷ Ma te haka anu atu na Pharisee, “'Ai koutou kua tata'o ma'u ki ana goi 'anga? ⁴⁸ E iai he launatasi i na hutiaki po he Parasi kua too kia te Ia? ⁴⁹ Si'ai, manga na pegea he'e na'a e kigatou na tagangonga. Ko kigatou kago kagohia.”

⁵⁰ *Ko Nicodemus, na hano kia Jesus i te poo, koia ma'u te launatasi o na Pharisee, noko haka anu atu kia te kigatou,

* **7:37** 7.37 Lev 23.36. * **7:38** 7.38 Ezek 47.1; Zech 14.8. * **7:42** 7.42 2 Sam

7.12; Mic 5.2. * **7:50** 7.50 Jn 3.1,2.

51 "'Ai atatou tagangonga manga mu'a te haka pau pegea ke mate, he'e mataa haka gongo kia te ia, ke na'a po nia te hai eia?"

52 Ko kigatou na haka tau o hai atu kinai, "'Ai ko koe ma'u te pegea mai Galilee? Haka sahe atu na Kanukanu Tapu o na'a ai e koe, e si'ai he taauga ke a'u mai Galilee." 53 [Ko kigatou na maseu o taki boo ki ogatou hage.

8

Te hahine hai matu'a maasoko

1 Ka ko Jesus noko hano kite Ogo i Olives. 2 Nimaa i te mahoata, ko Jesus na sopo hoki ake ki te Hage Tapu. Noko 'eha pegea haka putu mai o mugheghi ia te Ia, ma te noho a Jesus o ako ia te kigatou. 3 Ka na ako o na tagangonga ma na Pharisee noko kakabe ake e kigatou te hahine hai matu'a maasoko. Noko tuku e kigatou te hahine o tu'u 'ago ite 'apitanga, 4 kae hai atu kia Jesus, "Ako, te hahine nei te pegea e hai matu'a, kae kite 'ia manga maasoko. 5 *Ka ko Moses noko tuku eia ina tagangonga kimatou noko taa hatu 'ia na haahine konei na noho, ka tehea kinai ta'au gea 'anga?" 6 Ko kigatou noko konei na gegea kia Jesus, i te noko haka anuanu pake kigatou haka makau 'ia ia te Ia i ma'ana he gea 'anga.

Ka ko Jesus noko manga punou o kanukanu ki te kege i te maninia gima. 7 Ko kigatou na pau o haka anuanu 'aki kia te Ia, ma te keu ake a Jesus o hai atu kia te kigatou, "Nimaa iai he pegea ia te koutou e he'e tau 'oosongo, tenaa ia e hai ke mataa tupe eia he hatu ki te hahine na." 8 Kae punou hoki o kanukanu ki te kege.

9 Te gholoba na haka gongo kinai kigatou, ko kigatou na boo taki tasi ki haho, noko mataa boo na maatu'a. Na boo aano manga toe launatasi a Jesus ma te hahine noko manga koi tu'u ite kungaa. 10 Ma te keu ake a Jesus ki te hahine o hai atu, "Ta'ahine, kohea a kigatou? 'Ai e he'e tau pegea haka pau ia te koe ke mate?"

11 Ma te haka tau atu te hahine, "Oo Hakahua, he'e tau pegea."

Ma te hai atu a Jesus, "Ka he'e haka pau ma'u e Au ia te koe ke mate, hinatu, kae noka te 'oosongo hoki."]

Ko Jesus te maagama o te kege nei

12 *Ko Jesus noko gea hoki kia te kigatou, o hai atu, "Ko Au te maagama ki te kege nei, koai e tata'o tu'a ia te Au kago he'e

* 8:5 8.5 Lev 20.10; Deut 22.22-24. * 8:12 8.12 Mt 5.14; Jn 9.5.

sehu i te poo'uinga, kae hai ke go ga'u eia te maagama o te ma'ugi."

13 *Na Pharisee noko haiatu kia Jesus, "E noho mai ko Koe manga gea kia te Koe, ka 'au 'atigongo 'anga na e he'e maa'ogi."

14 Ma te haka tau atu a Jesus, "Masi'igoa ko Au manga gea kia te Au, ka 'aku gea 'anga nei e maa'ogi, iteme'agaa e na'a e Au te kunga noko a'u ai Au, ma te kunga e hai kau go hano kinai, kae he'e na'a ma'u e koutou po ko Au noko a'u mai hea, o he'e na'a ma'u e koutou po ko Au go hano ki hea.

15 Koutou manga haka aba i na noho o pegea, ka ko Au e he'e haka aba e Au he pegea. 16 Ka ko Au poi hai haka aba, aku paaunga e maa'ogi, iteme'agaa ko Au he'e launatasi, ka ko Au manga haka pata kinai a Tamau noko haka to'o mai ia te Au.

17 *Na 'oti i te kanukanu ki autou tagangonga: Te 'atigongo o te toka gua pegea e maa'ogi. 18 Ko Au manga 'atigongo ia te Au. Ka tegaa tasi e 'atigongo ma'u ia te Au: Ko Tamau noko haka to'o mai ia te Au."

19 Ma te haka anu kigatou kia te Ia o haiatu, "Tehea tou Tamana?"

Ma te haka tau atu kinai a Jesus, "E he'e na'a e koutou ia te Au ma Tamau, ka poi na'a e koutou ia te Au, kua na'a ma'u e koutou ia Tamau." 20 Ko Jesus noko gea i na hai 'anga nei i te gholoba noko manga ako ai i te Hage Tapu, o pata i na me'a tuku ga'a taus'u, ka noko si'ai he pegea 'oso kia te Ia, iteme'agaa noko ma koi he'e tatae te 'aso o 'Ona.

Ko Jesus te 'Agiki Taga'ia

21 Ma te gea hoki ma'u a Jesus kia te kigatou, "Ko Au e hai kau hano. Koutou kago noko sasaga ia te Au, ka koutou kago mamate ki outou 'oosongo. Kohea e hano kinai Au, koutou kago he'e 'aonga te boo ange kinai."

22 Te gea 'anga a Jesus nei na hai ake ai na Jew, "Ko Ia gaa ka taa ia te Ia? Tena te hai 'anga e hai mai ai, "Te kunga e hano kinai Au kago he'e 'aonga te boo ange kinai koutou?"

23 Haka tau atu kinai a Jesus, "Koutou na pegea o gago nei, ka ko Au te pegea mai 'agunga. Koutou na pegea o te kege nei, ka ko Au he'e te pegea o te kege nei. 24 Ko Au kua haiatu kia te koutou, koutou kago mamate ki outou 'oosongo. I te poi he'e too koutou ko AU ko AU, koutou kago mamate ki outou 'oosongo."

25 Ko kigatou noko haka anu atu, "'Ai ko Koe koi?"

Ma te haka tau atu a Jesus, "Manga noho penia kua gea goa kinai Au. 26 Ko Au e'eha hai 'anga kau gea ai mate

haka aba ai ia te koutou, ka ko Ia noko haka to'o mai ia te Au, ko Ia e maa'ogi. E hai kau manga gea kia pegea i nia noko haka gongo ai Au kia te Ia."

²⁷ Noko he'e na'a ekigatou ko Jesus noko manga gea kia te kigatou ia te Tamana. ²⁸ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te 'aso kago taa ai e koutou te Hosa o Pegea ki te kros, tena te 'aso kago na'a ai e koutou ko AU ko AU, ma te na'a ma'u ai e koutou ko Au he'e hai paaunga launatasi, ka ko Au manga gea kia pegea i nia noko ako e Tamau kia te Au. ²⁹ Ko Ia noko haka to'o mai ia te Au manga haka pata kia te Au. E he'e tuku e Ia ia te Au kau launatasi, iteme'agaa ko ba'i 'aso manga hai e Au nia e magaohie ai." ³⁰ Noko 'eha pegea na too kia te Ia i tena konei na gea 'anga.

Na makupuna o Abraham

³¹ Ko Jesus noko gea ki na Jew na too kia te Ia o hai atu, "Koutou nimaa pipiki ki te akonga a 'Aku, koutou na pegea haka ako maa'ogi o 'Oku. ³² Ma te hai ke go na'a e koutou te maa'ogi, ma te maa'ogi e hai ke go haka tausuu ia te koutou."

³³ *Ko kigatou noko haka tau kia Jesus o hai atu, "Ko kimatou te hanohano o Abraham, ko kimatou he'e tino akina, kae kohea na gaataki e Koe, te hai mai ke haka tausuu ia te kimatou?"

³⁴ Ma te haka tau atu a Jesus, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Ko ba'i pegea hai 'oosongo manga tino ai na 'oosongo. ³⁵ Te pegea tino akina e he'e pau o haka pata ki te pegea ma tena haanau, ka manga te hosa te pau o haka pata kinai. ³⁶ Ka nimaa hai e te Hosa ia te koutou o tausuu, koutou ka pau o tausuu maa'ogi. ³⁷ E na'a e Au koutou te hanohano o Abraham, ka manga hai lobo koutou ke taa ia te Au, iteme'agaa koutou e he'e tata'o ki aku akonga. ³⁸ Ko Au manga gea kia te koutou i nia noko haka 'agi e Tamau kia te Au, ka manga hai e koutou nia noko haka gongo ai koutou ki outou tupuna."

³⁹ Ma te haka tau kigatou o hai atu, "Ko Abraham tematou tupuna."

Ma te hai atu a Jesus, "Koutou nimaa na makupuna o Abraham, hai atu na hekau noko hai e Abraham. ⁴⁰ Ka koutou e hailobo ke taa ia te Au manga 'atigongo kia te koutou i te maa'ogi noko haka gongo ai Au kia te 'Aitu. Ko Abraham noko he'e hai eia na hai 'anga konei na noho. ⁴¹ Koutou manga hai e koutou nia noko hai e outou tamana."

Ko kigatou noko haka tau he'ika'ika'aki o hai atu, "Ko kimatou he'e na tamagiki ma'a ni pegea maasoko, ka ko kimatou e hai tematou Tamana e tasi ko te 'Aitu."

* 8:33 8.33 Mt 3.9; Lk 3.8.

⁴² Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Ko te 'Aitu poi te Tamana o 'outou, koutou ma maa'ine kia te Au, iteme'agaa ko Au noko a'u mai a te 'Aitu, tenei Au. Ko Au noko he'e a'u i ma'aku ni haka gaatanga, ka ko Au noko haka to'o mai e te 'Aitu. ⁴³ Tehea te hai 'anga e he'e na'a ai e koutou nia e gea ai Au? E he'e na'a e koutou, iteme'agaa koutou e he'e haka gongo ki aku haka hegeunga. ⁴⁴ Koutou te haanau a te tamana o'outou ia Satan, manga siahai koutou ke hai na haka siahai a te tamana o'outou. Koia te 'atua taa pegea noko haka tu'u mai i te haka tu'u sanga ona henua. Koia e he'e pipiki nia e maa'ogi, iteme'agaa te maa'ogi e he'e noho igoto ia te ia. Ona 'aso goi ai, manga gea i te huhuta o'ona, iteme'agaa koia te 'atua goi ma te tamana o na pegea gogoi. ⁴⁵ Ka ko Au e gea kia te koutou i te maa'ogi, tenei te hai 'anga e he'e too ai koutou kia te Au. ⁴⁶ E iai he pegea ia te koutou e'aonga te haka'agi eia ko Au e saga i he 'oosongo? Ka ko Au nimaa 'atigongo i te maa'ogi kia te koutou, 'eaa e he'e too ai koutou kia te Au? ⁴⁷ Te pegea o te 'Aitu, e hai ke haka gongo kinia e gea ai a te 'Aitu, ka tenei te hai 'anga e he'e haka gongo ai koutou kia te Au, iteme'agaa koutou he'e na pegea o te 'Aitu.”

Ko Jesus ma Abraham

⁴⁸ Na Jew noko haka tau atu kia Jesus, “'Ai e he'e maa'ogi tematou hai atu 'anga, ko Koe te pegea mai Samaria, ko Koe e uguhia?”

⁴⁹ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, “Ko Au e he'e uguhia, ka ko Au manga haka e'eha e Au ia Tamau, ka manga haka ma'u gago e koutou ia te Au. ⁵⁰ Ko Au e he'e sasaga mo'oku he mamagunga, ka ko te 'Aitu te manga sasaga e Ia. E hai ma'u kego haka aba e Ia. ⁵¹ Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Nimaa iai he pegea e pipiki aku haka hegeunga nei, ko Ia kago he'e mate.”

⁵² Na Jew noko hai hu'ai ge'o o hai atu kia Jesus, “Te 'aso nei kua na'a e kimatou ko Koe e uguhia: Ko Abraham na mate o konaa na noho ma'u na taauga, ka ko Koe e hai mai, 'Nimaa iai he pegea pipiki na haka hegeunga a 'Aku, koia kago he'e mate.’ ⁵³ 'Ai ko Koe e hu'ai hua'eha o sigi i tematou tupuna a Abraham? Ka koia na mate o kogaa ana noho ma'u na taauga. Kae tegeu'a ake Koe, ko Koe koai?”

⁵⁴ Ko Jesus noko haka tau atu, “Ko Au poi manga haka e'eha e Au ia te Au, aku haka e'eha 'anga e he'e tau hai 'anga. Ka ko Tamau e hai ake koutou, ko Ia te 'Aitu o'outou, tenaa Ia manga haka e'eha ia te Au. ⁵⁵ Masi'igoa e he'e na'a e koutou ia te Ia, kae na'a e Au ia te 'Aitu. Ka nimaa hai atu Au, e he'e na'a e Au ia te Ia, ko Au ka goi ai

o noho pe koutou. Kae na'a e Au ia te Ia, ma te pipiki e Au ana haka hegeunga. ⁵⁶ Ko te tupuna o'outou ia Abraham noko siasia i tena maanatu ke ina ki toku 'aso, ka na ina kinai ma te magaohie ai."

⁵⁷ Ma te hai atu na Jew kia Jesus, "Ko Koe koi he'e gimanga hugu ou ghapu, 'ai ko Koe noko ina kia Abraham?"

⁵⁸ Ma te haka tau atu a Jesus, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Na 'aso noko manga koi he'e haka haa ai a Abraham, ko AU." ⁵⁹ Mate sa'uake e kigatou na hatu ke taa hatu ai ia te Ia, mate haka ngigo a Jesus o hano 'aatea i te Hage Tapu.

9

Ko Jesus na hai e Ia te tangata kibi o ina

¹ Ko Jesus noko manga sehu, mate ina kite tangata kibi, noko haka tu'u mai i tena haka haa 'anga. ² Na pegea haka ako o Jesus noko haka anu 'aki kia te Ia o hai atu, "Ako, to'ai te 'oosongo i te tangata nei ma o na hai maatu'a, te noko haka haa ai te tangata nei o kibi?"

³ Ko Jesus noko hai atu, "E he'e na 'oosongo o te tangata nei po o 'ona hai maatu'a, ka te hai 'anga nei e hai ke haka 'agi ai na hekau a te 'Aitu i te ma'ugi o'ona. ⁴ E hai kau hai 'ia na hekau a te 'Aitu noko haka to'o mai ia te Au i na 'aso koi 'ao ai nei, na'e nimaa go a'u te poo kago si'ai he pegea 'aonga te hai hekau. ⁵ *Na 'aso koi noho ai Au i gago nei, ko Au te maagama ki gago nei."

⁶ Nimaa 'oti i te konei ana gea, kae nga'esu ki na kege o natu aano maguu o hugu ai na mata o te tangata. ⁷ Ma te hai atu kia te ia, "Hinatu o huhu'i ou mata i te bai i Siloam." (Te ingoa nei e haka gaataki: Te Haka to'o). Ka te tangata na hano o huhu'i na mata, nimaa hokimai kua ina.

⁸ Ona pegea noko taha mai ma na pegea noko ta'a hiina'i ki ana haka ene 'anga, noko haka anuanu 'aki, "'Ai he'e tenei te tangata noko ta'anga noho o manga haka ene?" ⁹ Noko iai na pegea noko hai ake, "Koia tenaa."

Kae hai atu kogaa, "Si'ai, manga noho kia te ia."

Ka koia noko hai atu, "E maa'ogi koau."

¹⁰ Ma te haka anuanu a kigatou kia te ia o hai atu, "Ka gua mata o 'ou e kohea na lugaluga?"

¹¹ Koia noko haka tau atu, "Te tangata e mate e kigatou ko Jesus, te natu e Ia na kege o hugu ai oku mata, kae kaunaki e Ia kau hano o huhu'i oku mata i te bai i Siloam. Nimaa hano au o huhu'i, ma te ina ai au."

¹² Ko kigatou na haka anu atu, "Ka tehea te tangata nei?"

* 9:5 9.5 Mt 5.14; Jn 8.12.

Ma te hai atu ia, "E he'e na'a eau."

¹³ Na kakabe e kigatou te tangata noko kibi ki na Pharisee.

¹⁴ Ka te 'ao noko natu ai e Jesus na kege o lugaluga ai e Ia na mata o te tangata kibi te 'Ao Oki oki. ¹⁵ Tena te hai 'anga noko haka anuanu ma'u ai na Pharisee ki te tangata noko kibi, po koia e kohea na hai o ina, ma te haka tau ia kia te kigatou o hai atu, "Noko hugu e Ia oku mata i na kege kae huhu'i eau, ma te ina au."

¹⁶ Kogaa i na Pharisee noko hai atu, "Te tangata nei e he'e a'u mai a te 'Aitu, iteme'agaa e he'e pipiki e Ia te 'Ao Oki oki."

Ka kogaa noko haka anuanu atu, "Kae hai ke kohea na hai ehe pegea 'oosongo na hai 'anga haka ohokia nei?" Ma te tuhatuha ai kigatou.

¹⁷ Ma te haka anuanu giu na Pharisee ki te tangata noko kibi o hai atu kinai, "E hai mai koe kua lugaluga e Ia gu'ou mata o ina, ka tehea ta'au gea 'anga kia te Ia?"

Ka koia na haka tau atu, "Ko Ia te taauga."

¹⁸ Na hu'ai pegea o Jew noko manga koi he'e too koia te pegea noko kibi ka kua ina, aano pogo'aki kigatou i na hai maatu'a o te tangata. ¹⁹ O haka anu'aki atu kia te kigaaua, "Taugua tama tenei? Tenei te tangata noko hai mai kougua noko kibi i tena haka haa 'anga, kae kohea na hai o ina i te 'aso nei?"

²⁰ Ma te hai atu a ona hai maatu'a, "E na'a e kimaaua koia temaaaua tama noko kibi i tena haka haa 'anga. ²¹ Kae kohea na hai o ina, ma te koai kua lugaluga gua mata, e he'e na'a e kimaaua. Haka anu atu kia te ia, na'e koia kua tauiku. Koia manga 'aonga te gea ake ia te ia." ²² Ko ona hai maatu'a noko konei agaaua gegea, iteme'agaa ko kigaaua noko matataku ki na Jew, i te na 'oti i te haka pau ena Jew, nimaa iai he pegea 'atigongo ko Jesus te 'Agiki Taga'ia, koia e hai ke go pagepage i te Hage hai paaunga. ²³ Tenei te hai 'anga na hai atu ai a ona hai maatu'a, "Koia kua tauiku manga haka anu atu kia te ia."

²⁴ Ko kigatou na pogo'aki giu i te tangata noko kibi, o hai atu kinai, "Haka e'eha atu ia te 'Aitu. E na'a e kitatou te tangata nei te pegea 'oosongo."

²⁵ Te tangata na haka tau atu, "E he'e na'a eau pote pegea 'oosongo po si'ai, kae tasi hai 'anga e na'a eau, koau noko kibi ka te 'aso nei koau kua ina."

²⁶ Ma te haka anu atu kigatou kia te ia, "Niaa te noko hai e Ia kia te koe? Noko kohea na lugaluga e Ia gu'ou mata?"

²⁷ Te tangata kibi na haka tau atu, "Kua 'atigongo ai au kia te koutou ka manga he'e haka gongo kinai koutou, ka 'eaa e siahai koutou ke haka gongo giu kinai? 'Ai koutou ma'u e siahai ke hai ai mo'ona ni pegea haka ako?"

28 Ma te huhu kigatou kia te ia, kae hai atu, “Tena koe te pegea haka ako o te pegea nei, ka ko kimatou na pegea haka ako o Moses. 29 E na'a e kimatou ko te 'Aitu noko gea kia Moses, ka te pegea nei e he'e na'a e kimatou po ko Ia e a'u mai hea.”

30 Te tangata noko kibi na haka tau kia te kigatou o hai atu, “Te hai 'anga haka ohokia tenei, e he'e na'a e koutou po ko Ia e a'u mai hea, ka kua lugaluga e Ia gu'oku mata. 31 E na'a e kitatou ko te 'Aitu e he'e haka gongo ki na pegea 'oosongo, ka ko Ia manga haka gongo ki na pegea sosi maa'ogi kia te Ia, ma te hai nia e siahai kinai a te 'Aitu. 32 Haka tu'u mai i gaa 'aso, e si'ai he pegea ngutua ke luga eia ni mata mo'o he pegea kibi haka tu'u mai i tena haka haa 'anga. 33 Te tangata nei poi he'e te pegea mai a te 'Aitu, e he'e 'aonga te hai e Ia ni hai 'anga.”

34 Ko kigatou noko haka tau kia te ia o hai atu, “Ko koe noko 'oosongo mai i tau haka haa 'anga! 'Ai e hai ke ako e koe ia te kimatou?!” Ma te tupe e kigatou ia te ia ki haho.

35 Ko Jesus na gongo i te tupe 'anga e kigatou ia te ia ki haho. Nima i te 'aso na sasa'o ai kia te ia, ma te hai atu, “Ko koe e too ki te Hosa o Pegea?”

36 Te tangata noko kibi na haka anu atu kia Jesus, “Hakahua, hogahoga mai, ka kau too kia te Ia.”

37 Ma te hai atu a Jesus kia te ia, “Ko koe ma ina kinai, ka tenei ma'u Au te manga gea kia te koe.”

38 Ma te hai atu te tangata, “Hakahua, koau e too kia te Koe.” Kae toko tugi o sosi kia te Ia.

39 Ko Jesus na hai atu, “Ko Au noko a'u kigago nei ke hakaaba a pegea. Na pegea he'e hiina'i, e hai ke go hiina'i. Ka na pegea manga hiina'i, e hai ke go kikibi.”

40 Noko iai na Pharisee noko noho 'aki haka hitaiki kia te Ia, na haka gongo kite konei ana gea 'anga, ma te haka anu atu, “'Eaa? 'Ai ko kimatou ma'u e kikibi?”

41 Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, “Koutou poi kikibi, koutou e he'e saga i he 'oosongo, ka kua hai mai koutou, 'Ko kimatou e he'e kikibi,' tena te hai 'anga koutou manga koi noho toka ai i outou 'oosongo.”

10

Te pegea ge'o sipisipi ga'oi

1 Ko Jesus noko hai atu, “Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Te pegea e he'e mene i te aga o te 'aa o na sipisipi, ka manga kake i te kunga 'aatea, koia te pegea kaia'a ma te mouto'o.

2 Te tangata e mene ki goto i te agaa, tena ia te pegea e ge'o ana sipisipi. 3 Te ge'o sanga o te 'aa kago luga te aga kite

pegea ge'o sipisipi nei. Na sipisipi kago haka gongo ki tena ge'o. Koia kago ngege i na ingoa o ana sipisipi, ma te kakabe ia te kigatou ki tu'a. ⁴ Te 'aso e kakabe ai ana sipisipi ki tu'a, koia e mu'a ia te kigatou, ka ana sipisipi manga mugi ia te ia, iteme'agaa e na'a e kigatou te ge'o o'ona. ⁵ Ko kigatou kago he'e tata'o ihe pegea 'aatea, kago he'agiko ia te ia, iteme'agaa e he'e na'a e kigatou te ge'o o te pegea 'aatea." ⁶ Ko Jesus noko gea kia te kigatou i te haka gaataki nei, ka noko he'e na'a e kigatou nia te hogahoga e Ia kia te kigatou.

Ko Jesus te pegea ge'o sipisipi gaoui

⁷ Tegaa te hai'anga na gea hoki ai a Jesus kia te kigatou, "Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Ko Au te aga mo'ona sipisipi. ⁸ Ko ba'i pegea na mumu'a mai ia te Au, na pegea kaia'a ma te mou toto'o. Ka na sipisipi noko he'e haka gongo kia te kigatou. ⁹ Ko Au te aga. Koai e hano kigoto o agatu'u ia te Au, kago ma'ugi. Koia kago noko a'u kigoto ma te hano ki tu'a ke kite ma'ana ni utunga. ¹⁰ Na pegea kaia'a manga boomai ke kaia'a, ma te taa pegea, ma te haka masogo, ka ko Au noko a'u ke hai ai e kigatou te ma'ugi ma te mou tokatokanga.

¹¹ "Ko Au te pegea ge'o sipisipi gaoui. Tegaa te pegea e ge'o sipisipi gaoui, te maangao ke haiga'a te ma'ugi ki na sipisipi. ¹² Ka te pegea e tau'i'ia, e he'e tenaa te pegea e hai ana sipisipi. Koia nimaa go ina ki he manu totogo hai maka e a'u, kago ti'aki eia na sipisipi kae tege. Ma te kakahi'anga te manu totogo hai maka kina sipisipi o hai o masoko te maseuseu. ¹³ Te tangata e tege, iteme'agaa koia te pegea manga tau'i'ia, kae he'e 'agoha i na sipisipi.

¹⁴ *"Ko Au te pegea ge'o sipisipi gaoui. E na'a e Au aku sipisipi, kae na'a e aku sipisipi ia te Au. ¹⁵ Manga konei na noho ma'u a Tamau e na'a e Ia ia te Au, kae na'a e Au ia te Ia, ma te maangao Au ke haiga'a toku ma'ugi ki na sipisipi. ¹⁶ E hai ma'u kogaa aku sipisipi, manga koi he'e i te tu'u sipisipi nei, kae hai ma'u kau go kakabe mai'ia. Ko kigatou ma'u e hai ke go haka gongo ki toku ge'o, ke hai ai he tu'uganga e tasi, ma te pegea ge'o sipisipi e tasi. ¹⁷ Tenei te hai'anga e ma'ine ai a Tamau kia te Au, ia te Au e maangao o haiga'a toku ma'ugi ka kau go ga'u haka hoki'ia. ¹⁸ E si'ai he pegea ke go sa'u 'aatea eia ia te Au, ka manga haiga'a e Au i aku paaunga. Ko Au e hai taganga te haiga'a e Au, ma te hai taganga te sa'u haka hoki e Au. Na hai'anga nei noko hai mai a Tamau kau hai'ia."

* **10:14** 10.14 Mt 11.27; Lk 10.22.

19 Tena gea 'anga nei, na tuhatuha giu ai na Jew. 20 Noko 'api ia te kigatou noko hai ake, "Ko Ia e uguhia, kae sasa to'a. 'Eaa e haka gongo ai kia te Ia?"

21 Ka kogaa noko hai atu, "Na pegea he uguhia 'aki e he'e konei na gegea. 'Ai e 'aonga te lugaluga e he 'atua ni mata mo'o he pegea kibi?!"

Na Jew noko he'e too kia Jesus

22 Nimaa tatae te 'aso o te haka tahinga o te Haa tapu 'anga te Hage Tapu, noko hai i Jerusalem. Te 'aso gogohi, 23 ka ko Jesus noko manga igoto i te Hage Tapu, o manga sehu i te kunga haka tokatoka noko ingoa kia Solomon. 24 Na Jew noko haka putu mai kia Jesus o hai atu, "E hia 'aso e hai e Koe ia te kimatou o he tootoo baasi'a 'aki. Nimaa ko Koe te 'Agiki Taga'ia, hogahoga haka maahoga mai kia te kimatou."

25 Ma te haka tau atu a Jesus, "Na hogahoga e Au kia te koutou, ka manga he'e too kinai koutou. Na hai'anga haka ohokia noko hai e Au i te ingoa o Tamau, manga haka 'agi ai ia te Au. 26 Ka manga he'e too kinai koutou, iteme'agaa koutou e he'e aku sipisipi. 27 Aku sipisipi e haka gongo kitoku ge'o, kae na'a e Au ia te kigatou o tata'otu'a kigatou ia te Au. 28 E haiga'a e Au te ma'ugi noho goa kia te kigatou, ko kigatou kago he'e mamate, e si'ai he pegea ke go ha'ao ia te kigatou i oku gima. 29 Ko Tamau noko haiga'a ia te kigatou kia te Au, ko Ia e hu'ai hua'eha o sigi i ba'i pegea. Kago si'ai he pegea ha'ao ia te kigatou i na gima o Tamau. 30 Ko Au ma Tamau te launatasi."

31 Na Jew na tibu hatu giu, ke taa hatu ai ia te Ia, 32 ka na hai atu a Jesus kia te kigatou, "Kua haka 'agi e Au kia te koutou na hu'ai hai 'anga haka ohokia mai a Tamau. Ka tehea te hai 'anga i na me'a nei e hai ke 'aumahu ai e koutou ia te Au?"

33 *Ma te haka tau na Jew o hai atu, "E he'e hai kimatou 'aumahu 'ia ia te Koe i na hai'anga gaoui, ka tau igho 'anga, iteme'agaa ko Koe manga te pegea, kae hai mai Koe, ko Koe ko te 'Aitu."

34 *Ko Jesus na haka tau kia te kigatou o hai atu, "'Ai noko he'e kanukanu ki autou tagangonga, noko hai mai a te 'Aitu, 'Koutou na ngasuenga'? 35 Nimaa mate e te 'Aitu na ngasuenga na pegea noko haiga'a kinai ana haka hegeunga, o he'e haisongo na Kanukanu Tapu, 36 ka 'eaa te pegea noko tuku babae ete 'Aitu mo'ona o haka to'o mai ki gago nei? 'Eaa e huhu ai koutou kia te Au i te igho, e munange kua hai atu Au, 'Ko Au te Hosa o te 'Aitu?' 37 Ko Au poi

* 10:33 10.33 Lev 24.16. * 10:34 10.34 Ps 82.6.

he'e hai e Au na hekau a Tamau, noka tautou too kia te Au. ³⁸ Ka nimaa hai e Au na hekau, masi'igoa koutou e he'e too kia te Au, ka manga too atu ki aku hekau, ka ke na'a ai e koutou ma te 'igohia, ko Tamau manga i goto ia te Au, ka ko Au manga ia Tamau." ³⁹ Ko kigatou na hailobo ma'u ke he'osohi kia Jesus, ka ko Ia na manga sogaa ia te kigatou o he'e he'osohi kia te Ia.

⁴⁰ *Ko Jesus na hoki ki tegaa pa'asi i Jordan, o manga noho i te kunga noko mataa haa gogomi pegea ai a John. ⁴¹ Noko 'eha pegea boomai kia Jesus. Ko kigatou noko hai ake, "Masi'igoa ko John noko he'e hai ni hai 'anga haka ohokia, ka ko ba'i hai 'anga noko gea ai i te tangata nei noko maa'ogi." ⁴² Na 'eha pegea i te kunga nei na too kia Jesus.

11

Te mate 'anga a Lazarus

¹ *Noko iai te tangata tena ingoa ko Lazarus noko masaki. Koia te tangata mai Bethany, te manaha o Mary ma tena ta'okete ia Martha. ² *Ko Mary nei, (te noko masaki a tena tunga'ane ia Lazarus), te pegea e tasi noko gigingi eia te bai tutuu gaoi ki na tapungao o te Hakahua, kae sogosogo ma'u eia i ona gau 'ugu. ³ Ko Mary ma tena ta'okete noko haka to'o te gongo kia Jesus, o hai atu, "Hakahua, te tangata e ma'ine kinai Koe e masaki."

⁴ Te 'aso na gongo ai a Jesus, ko Ia noko hai atu, "Te 'otinga o te masaki nei e he'e hai ke mate ai, ka manga hai ke haka mamagunga ai ia te 'Aitu. Mate ke haka mamagunga 'ia ma'u ai te Hosa o te 'Aitu." ⁵ Ko Jesus noko ma'ine kia Martha, ma tena taina, ma Lazarus. ⁶ Ka te 'aso na gongo ai ko Lazarus e masaki, ko Ia noko manga noho i te kunga noko manga iai i te toka gua 'ao.

⁷ 'To mugi Ia o hai atu ki ona pegea haka ako, "Kitatou giu ki Judea."

⁸ Ko kigatou noko hai atu, "Ako, te 'aso kua sigi atu, na Jew noko hailobo kigatou taa 'ia ia te Koe ini hatu. 'Ai ko Koe e hai ke hoki ki te kungaa?"

⁹ Ma te hakatau a Jesus o hai atu, "Ko ba'i 'ao manga katoa tuma'a e gua o na mi'i gholoba. Te tangata sehu i te 'ao, ka he'e tukia, iteme'agaa koia manga ina i te maagama'anga o gago nei. ¹⁰ Ka te sehu'anga i te poo, te ka tukia ai, iteme'agaa e he'e maagama."

* **10:40** 10.40 Jn 1.28. * **11:1** 11.1 Lk 10.38,39. * **11:2** 11.2 Jn 12.3.

¹¹ Ko Jesus na 'oti ite konei ana gea, kae hai atu ma'u, "Te hemasi'inga atatou ia Lazarus kua moe, kae hano kau baa 'aga 'ia."

¹² Ka ona pegea haka ako noko haka tau atu, "Hakahua, koia poi manga moe, koia kago gaoui." ¹³ Ko Jesus noko gaataki e Ia ko Lazarus kua mate, ka ona pegea haka ako noko tegeu'a ake ko Ia manga gea ki na momoe 'anga manga hai.

¹⁴ 'To hogahoga haka tinogaoui e Jesus kia te kigatou, "Ko Lazarus kua mate. ¹⁵ Ka te ghaghinga ia te koutou, ko Au e maagaohie ia te Au noko he'e ite kungaa, ka ke too ai koutou kia te Au. Ka kitatou boo kia te ia."

¹⁶ Mate hai atu a Thomas, noko mate te Maasanga, ki gaa pegea haka ako, "Kitatou boo ma'u, kitatou mamate haka pigi kia te Ia."

Ko Jesus noko baa kogikogi ia Martha ma Mary

¹⁷ Nimaa hetae atu a Jesus o na'a, ko Lazarus kua tuku kite takotonga o toka haa ona 'ao. ¹⁸ Ko Bethany noko hitaiaki ki Jerusalem. ¹⁹ Noko 'api i na Jew noko boomai ke hiina'i kia Martha ma Mary, ke baa kogikogi ia te kigaaua i te mate 'anga a tegaaua tunga'ane. ²⁰ Te 'aso na haka gongo ai a Martha ko Jesus kua a'u, koia na hano ke ina kia te Ia, ka ko Mary noko manga noho i te hage. ²¹ Ko Martha noko hai atu kia Jesus, "Hakahua, ko Koe poi noko noho i tenei, toku tunga'ane kua he'e mate. ²² Kae na'a eau, he'e po te gholoba nei ko te 'Aitu e'aonga te haiga'a kia te Koe nia ka haka ene ai Koe."

²³ Ma te hai atu a Jesus kia Martha, "Ko tou tunga'ane e hai ke ma'ugi hoki."

²⁴ Ma te haka tau atu a Martha, "Ena'a eau koia kago ma'ugi hoki i te maa'ugi giu 'anga i te 'ao taha'aki."

²⁵ Ka na hai atu a Jesus kia Martha, "Ko Au te maa'ugi giu 'anga, mate ma'ugi. Koai etoo kia te Au, si'igoa koia e mate, kae hai ke go ma'ugi. ²⁶ Ka koai manga ma'ugi kae too kia te Au, koia kago he'e pau o mate. Ko koe etoo kite hai 'anga nei?"

²⁷ Ma te haka tau a Martha o hai atu, "'Oo Hakahua, koau kua too kia te Koe, te 'Agiki Taga'ia, te Hosa o te 'Aitu. Tenei te Hosa o te 'Aitu noko hai ke go a'u ki gago nei."

²⁸ Nimaa 'oti ite konei na gea a Martha, kae hoki o manga gea haka'aonga kia tona taina ia Mary o hai atu, "Te Ako kua i tenei, kae ma haka anu ia te koe." ²⁹ Te haka gongo 'anga kinai a Mary, koia na tu'u ghali o hano kia Jesus. ³⁰ Te 'aso na, ko Jesus noko manga koi he'e hano ki goto ite manaha, ka noko manga noho ite kunga noko

sasa'o ai a Martha kia te Ia. ³¹ Te gholoba na hiina'iai na Jew noko haka pata kia Mary o manga baa kogikogi, ia Mary e tu'u o ghali o hano ki haho, ko kigatou na tata'o ia te ia, i te noko tegeu'a ake kigatou koia e hano ki te takotonga ke noko magepe ai.

³² Te 'aso na hetae ai a Mary ki te kunga noko iai a Jesus o ina kia te Ia, koia na too ki na ba'e o te 'Aitu, kae hai atu, "Hakahua, ko Koe poi noko noho i tenei, toku tunga'ane kua he'e mate."

³³ Ko Jesus na ina kia Mary noko tangi, ma na Jew noko tata'o mai ai na tatangi ma'u. Ko Jesus na hu'ai 'agoha o haka gongo songo ai. ³⁴ Ma te haka anu a Jesus o hai atu, "Tehea te kunga e tanu ai e koutou ia te ia?"

Ko kigatou na haka tau kinai o hai atu, "Hakahua, a'u o ina kinai."

³⁵ Ko Jesus na tangi.

³⁶ Mate hai atu na Jew, "Hiina'iatu kitona ma'ine kia te ia."

³⁷ Ka noko iai kogaa i na Jew noko hai ake, "Ko Ia te noko lugaluga e Ia na mata o te tangata kibi, 'ai e he'e 'aonga te pipiki e Ia ia Lazarus ke noka te mate?"

Ko Lazarus na ma'ugi hoki

³⁸ Ko Jesus na hu'ai 'agoha hoki, mate hinatu kite takotonga, te 'ana, ka noko hugi te hu'ai hatu o titingi ai tena mata.

³⁹ Ma te hai atu a Jesus, "'Aka 'aatea atu te hatu na."

Ka ko Martha te tuhahine o te tangata kua mate, noko hai atu, "Hakahua, te 'aso nei kua tutuu maase'iai, iteme'agaa kua poo haa te tanu."

⁴⁰ Mate hai atu a Jesus kia Martha, "'Ai noko he'e hogahoga e Au kia te koe, nimaa too koe kia te Au, ko koe ka ina ki te mamagunga o te 'Aitu?"

⁴¹ Mate 'aka 'aatea e kigatou te hatu, kae ina haka tu'u a Jesus o hai ake, "Tamau, ko Au e 'aue kia te Koe ia te Koe manga haka gongo kia te Au. ⁴² E na'a e Au ko Koe manga haka gongo kia te Au iba'i 'aso, kae konei aku gea ite ghaghinga i na pegea e noho 'aki nei, kigatou na'a'ia ko Au noko haka to'o mai e Koe."

⁴³ Te gholoba na konei na gea ai a Jesus, ko Ia na ngege i te hu'ai ge'o, "Lazarus, sopo mai!" ⁴⁴ Te tangata noko mate na 'aga mai, ka na gima ma na ba'e noko manga koi gii i na pa'asi laoa, noko manga koi pegu ma'u na mata ite laoa. Ma te kaunaki e Jesus ia te kigatou, o hai atu, "Huhuke atu na laoa, kae tuku ke hano."

Te paaunga huu ke taa ia Jesus

(Matthew 26.1-5; Mark 14.1-2; Luke 22.1-2)

⁴⁵ Noko 'eha na Jew kigatou noko boomai kia Mary, na hiina'i kinia noko hai e Jesus, ko kigatou na too ai kia te Ia.
⁴⁶ Ka noko iai kogaa ia te kigatou noko giu ki na Pharisee o 'atigongo kia te kigatou i nia kua hai e Jesus.

⁴⁷ Ma te he potaki na Pharisee ma na hakahua o na priest o hai ake, "Niaa e hai kitatou hai 'ia? Iteme'agaa e 'eha hai 'anga haka ohokia kua hai e te tangata nei. ⁴⁸ Nimaa tuku e kitatou ia te Ia ke noko konei ana hai hano, ko ba'i pegea kago too kia te Ia, ma te go boomai na pegea o Rome o ha'ao te manaha otatou nei ma otatou pegea ma'u."

⁴⁹ Noko iai te launatasi ia te kigatou, tena ingoa ko Caiaphas, te hakahua o na priest ite ghapu na, koia noko hai atu, "'Ai e he'e mi'i na'a ekoutou he hai 'anga. ⁵⁰ 'Ai e he'e na'a ekoutou, e gaoi ite tuku ekoutou he launatasi tangata ke mate kia pegea, o sigi i te haka masogo ba'i pegea ngatahi?"

⁵¹ Ko Caiaphas noko he'e manga gauhua o konei ana gea, ka koia te hakahua o na priest i te ghapu na, koia noko taga gongo ia Jesus e hai kego mate kina pegea o Jew.
⁵² E he'e manga ko Jew soko, kae hai kego haka tahi 'aki e Ia na tamagiki a te 'Aitu na maseuseu. ⁵³ Ma te haka tu'u ite 'ao na o hano, na Jew na haka pau kigatou go taa 'ia ia Jesus.

⁵⁴ Ma te he'e sehu haka 'agi'agi ai a Jesus i Judea. Ko Ia na hano kite kunga e hitaiaki kite tugatea, te manaha noko mate ko Ephraim. Ko Ia noko manga noho haka pata ai ki ona pegea haka ako.

⁵⁵ Te haka tahinga o Jew ite Passover na hitaiaki, noko 'eha pegea na boomai iba'i kakai 'anga ki Jerusalem, ke mataa hai ia te kigatou ke ma'a, 'io mugi mai te 'aso o te haka tahinga. ⁵⁶ Ko kigatou noko manga sasaga ia Jesus. Te 'aso noko tutu'u ai kigatou ite Hage Tapu, ko kigatou noko manga haka anuanu 'aki, "Kohea autou tegeu'a? 'Ai ko Jesus ka he'e a'u kite haka tahinga nei?" ⁵⁷ Ka na hakahua o na priest ma na Pharisee noko hai tegatou hu'ai gegea 'anga: Nimaa na'a e he pegea te kunga e iai a Jesus, ke hogahoga eia, ka kigatou he 'osohi kia te Ia.

12

*Te gigingi 'anga te bai tutuu gaoi kia Jesus
 (Matthew 26.6-13; Mark 14.3-9)*

¹ Te toka ono 'ao noko toe ka ke hetae ai te 'ao o te haka tahinga o te Passover, ko Jesus noko hetae mai ki Bethany, te manaha noko kakai ai a Lazarus na haka ma'ugi e Ia itena mate 'anga. ² Na gosigosi e kigatou te kainga kia te Ia. Ko Martha noko 'aabaki ite hai utunga 'anga, ka ko

Lazarus noko manga haka pata ki na pegea noko noho 'aki haka pigi kia Jesus. ³ *Ma te to'o mai e Mary te bai hu'ai tutuu gaoi noko gosigosi hage tasi i na nadi, noko hu'ai 'eha ona mane. Ka na gigingi e Mary ki na ba'e o Jesus, kae sogosogo eia i ona gau 'ugu. Te hage na gemosi ai te tutuu gaoi 'anga o te bai.

⁴ Te launatasi i na pegea haka ako o Jesus, tena ingoa ko Judas Iscariot, te pegea noko hai ke go haka soko ia te Ia, noko hai atu, ⁵ "Tehea te hai 'anga e he'e tau'i ai te bai na, ke hai ai ni mane hu'ai 'eha, ke haiga'a ki na pegea lae?" ⁶ Ko Judas noko he'e konei ana gea i te 'agoha ki na pegea lae, ka naato'o ia te ia te pegea kaia'a noko he to'o 'aki eia te kete mane o manga sa'ohie i na mane.

⁷ Ka ko Jesus na hai atu, "Saunoa atu kite hahine na! Tuku atu ke hai nia e hai eia kite 'ao kago tanu ai ia te Au. ⁸ *Koutou ka noko haka pata 'aki ma na pegea lae, ka ko Au ka he'e noko haka pata kia te koutou."

⁹ Te 'apitanga o Jew na gongo ia Jesus manga noho i Bethany, ko kigatou na boo kinai. Ko kigatou noko he'e manga boo kia Jesus, ka noko boo ke hiina'i ma'u kia Lazarus na haka ma'ugi e Jesus i te mate'anga. ¹⁰ Ma te puge ai na hakahua ona Priest, ke taa ma'u ia Lazarus. ¹¹ Ite me'agaa ko Lazarus te kua hai eia te 'apitanga o Jew o ti'aki ogatou hutiaki, kae too kia Jesus.

Te 'Agiki Taga'ia noko hano ki Jerusalem

(Matthew 21.1-11; Mark 11.1-11; Luke 19.28-40)

¹² Nimaa itegaa 'ao, te 'apitanga na boomai kite haka tahinga o te Passover, ko kigatou na haka gongo ko Jesus e a'u ki Jerusalem. ¹³ *Noko to'o e kigatou na gaukei e noho pena paipai o boo ke sasa'o kia Jesus. Ko kigatou noko ngengege o hai ake,

"Haka e'eha ia te 'Aitu!

Haka gaoi kite pegea e a'u i te ingoa o te 'Aitu!

Haka gaoi kite Hakahua o Israel!"

¹⁴ Ko Jesus na kite e Ia te mi'i donki o sopo kinai o papata ki na Kanukanu Tapu, noko hai ake,

¹⁵ * "Noka tautou matataku na pegea o Jerusalem.

Hiina'i atu, tenaa te hakahua o 'outou te a'u,

e eke i te punua donki."

¹⁶ Ona pegea haka ako na mataa he'e na'a e kigatou te hai 'anga nei i te 'asona. Ka te 'aso na ma'ugi hoki ai a Jesus ki tena mamagunga, ma te maanatu ai kigatou, 'ai na

* **12:3** 12.3 Lk 7.37,38. * **12:8** 12.8 Deut 15.11. * **12:13** 12.13 Ps 118.25,26.

* **12:15** 12.15 Zech 9.9.

Kanukanu Tapu noko gea i na hai'anga nei ia Jesus, ka na hai'anga nei kua hai kia te Ia.

¹⁷ Te 'apitanga noko noho'aki haka pata kia Jesus ite 'aso noko ngege ai ia Lazarus o sopoma i te takotonga o haka ma'ugi ia te ia ite mate'anga, noko manga 'atigongo i te hai'anga nei. ¹⁸ Tegaa te hai'anga na boo ai te 'apitanga ke sasa'o kia te Ia, iteme'agaa ko kigatou na haka gongo i te noko hai e Ia te hai'anga haka ohokia nei. ¹⁹ Na Pharisee na hegeu o hai ake, "Kua kite iho e kitatou, ko kitatou e pau o he'e tau hai'anga. 'Ai hiina'i atu, ko ba'i pegea kua tata'o tu'a ia te Ia."

Ko Jesus noko taga gongo i tena mate

²⁰ Te 'asona, noko iai na pegea mai Greece, noko uso i na pegea noko boo ke sogi i te haka tahinga. ²¹ Ko kigatou na boomai kia Philip te pegea mai Bethsaida i Galilee, o haka ene'aki kinai, "Hakahua, ko kimatou e siahahai kimatou hiina'i kia Jesus." ²² Ma te hano a Philip o 'atigongo ai kia Andrew, ma te boo kigaaua he 'atigongo'aki ai kia Jesus.

²³ Ma te haka tau a Jesus kia te kigaaua o hai atu, "Kua hetae mai te gholoba kite Hosa o Pegea ke mamagunga ai. ²⁴ Ko Au e gea maa'ogi kia te kougua: Na hatu witi, manga na hatu me'a. Ka manga te hatu witi kago toiho kite kege o mate, te kago mugi o hai mo'ona ni hatu o hu'ai 'eha. ²⁵ *Te pegea nimaa ma'ine kite ma'ugi o'ona, kago he'e kite eia te ma'ugi. Ka te pegea e hai ti'aki te ma'ugi o'ona igago nei, e hai kego ga'u ai te ma'ugi noho goa. ²⁶ Koai e siahai ke hai hekau kia te Au, koia e hai ke tata'o ia te Au. Tehea te kunga kago noho ai Au, toku guani kago haka pata kia te Au. Ko Tamau kago haka e'eha e Ia te pegea kago hai hekau kia te Au.

²⁷ "Te 'aso nei toku uso e haka gongo songo, kae hai kau kohea aku to'o? 'Ai e hai kau hai atu, 'Tamau, noka te tuku te gholoba nei ke a'u kia te Au'? Si'ai, tenei te hai'anga noko a'u ai Au kite gholoba nei. ²⁸ Tamau, tou ingoa ke mamagunga."

Mate iho mai te ge'o mai tegangi o gea iho, "Kua haka mamagunga e Au, kae hai kau go haka mamagunga haka hoki 'ia." ²⁹ Te 'apitanga noko tutu'u i te kungaa, noko haka gongo kite ge'o, ka noko hai ake na hatutigi, kae hai ake kogaa, te ensel e gea kia te Ia.

³⁰ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Te ge'o nei e he'e a'u kia te Au, kae a'u kia te koutou. ³¹ Tenei te 'aso e hai ke haka aba ai a gago nei. Te hakahua o gago nei ia Satan e hai ke pagepage. ³² Te 'aso kago tau ai ia te Au kite kros, e hai

* 12:25 12.25 Mt 10.39; 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33.

kau go tataki mai 'ia ba'i pegea kia te Au." ³³ Ko Jesus noko konei ana gea, ke haka 'agi ai na noho o te mate 'anga e hai ke go mate ai.

³⁴ *Te 'apitanga na haka tau o hai atu kinai, "Ko kimatou noko haka gongo kina tagangonga e hai ake, 'Te 'Agiki Taga'ia e hai kego noko ma'ugi ki ba'i 'aso.' Ka 'eaa e hai mai ai Koe, 'Te Hosa o Pegea e hai kego tau ai kite kros?' 'Ai koai te Hosa o Pegea?"

³⁵ Mate haka tau atu a Jesus, "E hai ke manga mi'i taunga gogo te haka pata te maagama kia te koutou. Noko lango atu i te gholoba koi hai ai e koutou te maagama, ka kego noka te hetae te poo'uinga kia te koutou, iteme'agaa te pegea sehu i te poo'uinga, ka he'e na'a eia te kunga e hano kinai. ³⁶ Kae too atu kite maagama i te gholoba koi hai ai e koutou, ka ke hai ni tamagiki ma'a te maagama ia te koutou." Te 'aso na 'oti ai te gea 'anga a Jesus i na hai 'anga nei, ko Ia na hano o noho haka ngigo ia te kigatou.

Ko Jew noko he'e too kia Jesus

³⁷ Masi'igoa ko kigatou noko hiina'i kina hai 'anga haka ohokia noko hai e Jesus, ka ko kigatou noko he'e too kia te Ia. ³⁸ *Te hai 'anga nei na haka maa'ogi ai nia noko gea kinai te taauga ia Isaiah:

"Hakahua, koai e too ki amatou 'atigongo 'anga?

Koai ma'u te kua haka 'agi kinai na taganga o te 'Aitu?"

³⁹ Tenei te hai 'anga na he'e too ai a kigatou, iteme'agaa te taauga ia Isaiah noko konei ana gea i tegaa tasi kunga:

⁴⁰ *"Na hai e Ia ogatou mata o kikibi,

ma te hai ogatou uso o mogi,

ka kigatou he'e hiina'i ogatou mata,

ma te he'e tau naa 'anga i ogatou uso,

ma te he'e he keu 'aki giu mai,

ka kego haka maa'ugi e Ia ia te kigatou."

⁴¹ Te taauga ia Isaiah noko gea i te hai 'anga nei, iteme'agaa koia na ina ki te mamagunga o Jesus, ma te konei ana gea ai.

⁴² Masi'igoa na konei na noho, ka kogaa i na mu'a 'aki na too kia Jesus, kae naato'o ko kigatou na Pharisee ko kigatou na he'e gegea haka 'agi'agi ai i te matataku, i te kai paagea i te Hage hai paaunga o Jew, ⁴³ ia te kigatou noko maa'ine ki na haka e'eha 'anga e pegea o sigi i te haka e'eha e te 'Aitu.

⁴⁴ Ko Jesus na hai atu i te hu'ai ge'o, "Koai e too kia te Au, e he'e manga too kia te Au launatasi, kae too kia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ⁴⁵ Koai e ina kia te Au, e ina ma'u kia

* **12:34** 12.34 Ps 110.4; Is 9.7; Ezek 37.25; Dan 7.14. * **12:38** 12.38 Is 53.1.

* **12:40** 12.40 Is 6.10.

te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ⁴⁶ Ko Au noko a'u ki gago nei, ke noho pete maagama. Koai e too kia te Au, ka he'e noho i te poo'uinga.

⁴⁷ "Koai e haka gongo ki aku gea 'anga nei o he'e too kinai, kago he'e haka aba e Au ia te ia. Iteme'agaa ko Au noko he'e a'u kau haka aba 'ia a gago nei, ka noko a'u kau haka ma'ugi 'ia. ⁴⁸ Koai e he'e tata'o kia te Au, mate he'e haka gongo ki aku gea 'anga nei, e iai te launatasi e hai ke go haka aba ia te ia: Na haka hegeunga kua 'oti i te gea ai Au, te hai ke go haka aba ia te ia i te 'ao taha'aki. ⁴⁹ Ko Au e he'e manga gea i aku paaunga, ka ko Tamau noko haka to'o mai ia te Au, te noko haka hegeu kia te Au, inia e hai kau hai atu ai mate gea ai. ⁵⁰ E na'a e Au ana haka hegeunga e hutiaki ki te ma'ugi noho goa. E kogaa na noho, nia e gea ai Au, ko Au manga gea i na hai 'anga haka hegeu ai a Tamau kau gea ai."

13

Ko Jesus noko huhu'i na tapungao o na pegea haka ako

¹ Noko mugi mai te 'aso o te haka tahinga o te Passover, ko Jesus noko na'a e Ia kua hetae mai te 'aso o'Ona ke hano ai i gago nei kia te Tamana. Ko Ia noko ma'ine ki ona pegea i gago nei. Ko Ia noko ma'ine kia te kigatou o hano aano hetae ki tena 'otinga.

² Ko Jesus ma ona pegea haka ako noko manga koi noho'aki ite kainga ite ahiahi, ko Satan na'oti ite haka niniko ia Judas Iscariot, te hosa o Simon, ke haka soko ia Jesus. ³ Ko Jesus noko na'a e Ia, kote Tamana kua 'oti ite tuku e Ia ba'i hai 'anga kiona taganga, kae na'a ma'u e Ia ko Ia noko a'u mai ia te 'Aitu, kae hai ke hoki kia te 'Aitu; ⁴ mate tu'u a Jesus ite kainga o 'ui tona hu'ai ake, kae sa'u mai te taolo o nono'a kite pagi o'Ona. ⁵ Mugi i te hai 'anga nei kae gigingi e Ia te bai ki te besin, o haka tu'u huhu'i ai na tapungao o na pegea haka ako, kae sogosogo i te taolo noko nono'a ki na pagi.

⁶ Nimaa hinatu a Jesus kia Simon Peter, mate hai atu a Peter kia te Ia, "Hakahua, 'ai e hai ke huhu'i e Koe oku tapungao?"

⁷ Ko Jesus noko haka tau kia te ia o hai atu, "E he'e gaataki e koe nia te hai e Au nei, kae hai ke go mugi koe o na'a."

⁸ Ma te hai atu a Peter, "Si'ai, ka he'e huhu'i e Koe gu'oku tapungao!"

Ma te haka tau atu a Jesus, "Nimaa he'e huhu'i e Au gu'ou tapungao, ko koe he'e te pegea o'Oku."

⁹ Ma te haka tau atu a Peter, “Hakahua, noka te manga huhu'i gu'oku tapungao, ka ke huhu'i ma'u gu'oku gima ma toku 'ugu.”

¹⁰ Ma te haka tau atu a Jesus, “Te pegea 'oti ite kaukau e hai ke manga huhu'i gua tapungao, ka te tino kaatoa kua ma'a. Ka koutou kua ma'a, kae he'e ko koutou ngatahi.”

¹¹ Noko na'a e Jesus, koai te hai ke haka soko ia te Ia, tena te hai 'anga noko hai atu ai, “Koutou e he'e ma'a ngatahi.”

¹² *Te 'aso na'oti ite huhu'iai e Jesus ogatou tapungao, ko Ia na ake hoki itena hu'ai ake, o noho hoki kite kunga noko noho ai, o haka anu atu kia te kigatou, “E gaataki e koutou te hai 'anga e hai e Au kia te koutou nei? ¹³ Koutou e hai mai, ko Au te Ako ma te Hakahua. E maa'ogi, ko Au e konaa aku noho. ¹⁴ Nimaa ko Au te Hakahua o 'outou ma te Ako o 'outou, ka kua huhu'i e Au 'outou tapungao, koutou e hai ke huhu'i ma'u na tapungao ogaa pegea. ¹⁵ Kua tuku e Au te haka mee'inga kia te koutou, koutou go hai atu 'ia ke noho kite hai 'anga e Au kia te koutou. ¹⁶ *Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, esi'ai he guani ke hua'eha o sigi i mo'ona he hakahua. E si'ai he pegea to'o gongo ke hua'eha o sigi ite pegea e haka to'o ia te ia. ¹⁷ Nimaa na'a e koutou na hai 'anga nei, koutou kago ga'u ai e koutou te haka gaoi ite poi hai e koutou.

*Ko Jesus noko taga gongo i tona haka soko 'ia
(Matthew 26.20-25; Mark 14.17-21; Luke 22.21-23)*

¹⁸ * “Ko Au e he'e gea kia te koutou ngatahi, e na'a e Au oku pegea noko ligo, ka te hai 'anga ke haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu, noko hai ake:

‘Te pegea manga kai 'aabaki i aku utunga,
e hai ke go taka hugi o haka makau ia te Au.’

¹⁹ E 'atigongo ai Au kia te koutou i te gholoba nei, 'io mugi o hai. Ka nimaa go maa'ogi o hai, ke go too ai koutou kia te Au, na'e ko Au tenei. ²⁰ *Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou, koai e haka pogo eia he pegea haka to'o e Au, koia e haka pogo ia te Au. Ka koai e haka pogo ia te Au, koia e haka pogo ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au.”

²¹ Mugi i te gea 'anga a Jesus i te hai 'anga nei, ko Ia na hu'ai haka gongo songo, ma te hogahoga haka tinogaio e Ia, “Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Eiai te launatasi ia te koutou, e hai ke haka soko eia ia te Au.”

²² Ona pegea haka ako na he hiina'i 'aki, iteme'agaa noko he'e na'a po koai te gea kinai. ²³ Te launatasi i na pegea

* **13:12** 13.12 Lk 22.27. * **13:16** 13.16 Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 15.20. * **13:18**

13.18 Ps 41.9. * **13:20** 13.20 Mt 10.40; Mk 9.37; Lk 9.48; 10.16.

haka ako noko ma'ine kinai a Jesus, koia noko noho hitaiaki kia te Ia. ²⁴ Ko Simon Peter noko mou atu kite pegea haka ako nei o hai atu, "Haka anu atu kia te Ia po koai te gea kinai."

²⁵ Loghoni atu te pegea hakaako kia Jesus, o haka anu atu kia te Ia, "Koai te gea kinai Koe, Hakahua?"

²⁶ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Tegaa te pegea te hai kau gogomi'ia te potu bred nei i te besin o 'abange kinai." Ma te sa'u e Ia te potu bred o gogomi kae 'abange kia Judas Iscariot, te hosa o Simon. ²⁷ Nimaa sa'u e Judas te potu bred, ko Satan na ghali o hano ki te uso o'ona.

Ma te hai atu a Jesus kia Judas, "Niaa te hai ke hai e koe, he ghali taki atu." ²⁸ Na si'ai he launatasi i na pegea noko i te kainga ke na'a, po 'eaa e konei na gea ai a Jesus kia Judas. ²⁹ Ko Judas noko ge'o eia te kete mane, tenaa te hai'anga noko iai kogaa i na pegea haka ako na tegeu'a ake, ko Jesus egea kia Judas ke hano o tau'imai nia e sanga songo ai kigatou i te kainga, po noko kaunaki ke haiga'a ni mane ki na pegea lae. ³⁰ Nimaa sa'u e Judas te potu bred, ma te ghali o tohu ki haho, ka na poo.

Te tagangonga ho'ou

³¹ Mugi i te hano'anga a Judas, ko Jesus noko hai atu, "Te gholoba nei te Hosa o Pegea e hai ke mamagunga, ka te mamagunga o te 'Aitu e hai ke agatu'u ia te Ia. ³² Ko te 'Aitu nimaa mamagunga o agatu'u ia te Ia, ko Ia ka hai te Hosa o mamagunga ia te Ia ma'u, kae hai ke ghali a te 'Aitu o konei na hai kia te Ia.

³³ * "Aku tama giki, ko Au ka he'e noho goa taku haka pata kia te koutou. Koutou kago sasaga ia te Au, kae hai kau gea kia te koutou i nia na gea ai Au ki na Jew, koutou kago he'e boo ange kite kunga e hano kinai Au.

³⁴ * "Te tagangonga ho'ou egea ai Au kia te koutou: He ma'ine'aki atu. Ke noho pe aku ma'ine'anga kia te koutou, ka koutou he ma'ine'aki atu ma'u. ³⁵ Koutou nimaa he ma'ine'aki, kago na'a ai e ba'i pegea, koutou oku pegea haka ako."

Ko Jesus noko taga gongo i te haka si'ai'anga e Peter (Matthew 26.31-35; Mark 14.27-31; Luke 22.31-34)

³⁶ Ko Simon Peter noko haka anu kia te Ia o hai atu, "Hakahua, ko Koe e hano ki hea?"

Ma te haka tau atu a Jesus, "Ko koe ka he'e tata'o kite kunga e hano kinai Au, kae hai ke go mugi koe o tata'o ange ia te Au."

* **13:33** 13.33 Jn 7.34. * **13:34** 13.34 Jn 15.12,17; 1 Jn 3.23; 2 Jn 1.5.

³⁷ Ko Peter noko haka anu atu, “Hakahua, 'eaa e he'e tata'o ai au ia te Koe i te 'aso nei? Koau e ngaague kau mate haka pigi kia te Koe.”

³⁸ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, “'Ai kokoe e ngaague maa'ogi ke mate haka pigi kia te Au? Ko Au e gea maa'ogi kia te koe: 'Io mugi te paolo o tangi, e hai kego mataa gea haka togu koe o haka si'ai ia te Au.

14

Ko Jesus noko baa kogikogi ona pegea haka ako

¹ “Noka te tuku outou uso ke mou tegeu'a. Koutou too atu kia te 'Aitu, mate too ma'u kia te Au. ² Ko goto i te hage o Tamau e'eha ai kunga kakai, ka nimaa he'e konei na noho, 'ai ko Au ka he'e hai atu kia te koutou. E hano kau ngaague 'ia he kunga kia te koutou. ³ Ka nimaa hano Au o ngaague he kunga kia te koutou, e hai kau go hokimai o kakabe ia te koutou ke haka pata kia te Au koutou go noho 'aki ma'u i te kunga e noho ai Au. ⁴ Kua na'a e koutou te aga ki te kunga e hano kinai Au.”

⁵ Ma te hai atu a Thomas kia Jesus, “Hakahua, e he'e na'a e kimatou te kunga e hano kinai Koe, kae hai kimatou kohea na na'a 'ia te agaa?”

⁶ Ma te haka tau a Jesus o hai atu, “Tenei Au te aga, ma te maa'ogi, ma te ma'ugi. E si'ai he pegea ke manga hano kia Tamau, ka manga na pegea e agatu'u ia te Au. ⁷ Nimaa na'a gaoi e koutou ia te Au, ka na'a ma'u e koutou ia Tamau, ma te hiina'i koutou kia te Ia.”

⁸ Ma te hai atu a Philip, “Hakahua, haka 'agimai ia te Tamau kia te kimatou, manga tenaa te siahai amatou.”

⁹ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, “Tasiaa 'aso haka pata ai Au kia te koutou? 'Ai koi he'e na'a ekoe ia te Au Philip? Koai e ina kia te Au e ina kia Tamau, ka 'eaa e hai mai ai koe, haka 'agi mai kia te kimatou ia te Tamau? ¹⁰ 'Ai ko koe e he'e too kinai, ko Au manga i goto ia Tamau, ka ko Tamau manga i goto ia te Au? Na haka hegeunga e gea ai Au kia te koutou e he'e aku haka hegeunga. Ka ko Tamau e noho i goto ia te Au, o manga hai ana hekau. ¹¹ Too mai kia te Au, i taku hai atu 'anga: Ko Au manga i goto ia Tamau ka ko Tamau manga i goto ia te Au. Nimaa si'ai, too mai kia te Au i na hekau manga hai e Au. ¹² Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koai e too kia te Au, kago hai eia na hekau manga hai e Au. Kago hai ma'u eia ni hu'ai hai 'anga o sigi i na hai 'anga nei, iteme'agaa ko Au e hano kia Tamau. ¹³ E hai kau go noko hai 'ia nia kago noko haka ene 'aki ai koutou i toku ingoa, ka ke haka 'agi ai e te Hosa te mamagunga o te

Tamana. ¹⁴ Koutou nimaa go haka ene 'aki kia te Au ini hai 'anga i toku ingoa, e hai kau go noko hai 'ia.

Te tukungaa kupu i te Spirit Tapu

¹⁵ “Koutou nimaa ma'ine kia te Au, koutou e hai ke mangangao ki aku haka hegeunga nei. ¹⁶ Ka ko Au e hai kau go haka ene kia Tamau, ke go haiga'a e Ia kia te koutou tegaa ia 'aabaki, e hai ke go noho haka pata kia te koutou i ba'i 'aso. ¹⁷ Ko Ia te Spirit Tapu o te maa'ogi, kago he'e ga'u e ba'i pegea o gago nei, iteme'agaa kago he'e hiina'i kinai, ma te he'e na'a e kigatou te Spirit Tapu, kae hai ke go manga na'a e koutou, iteme'agaa e hai ke go haka pata kia te koutou, ma te noho i outou uso. ¹⁸ Ko Au kago he'e tuku e Au ia te koutou ke noho pena tamagiki he'e tau hai maatu'a, kae hai kau go hokimai kia te koutou. ¹⁹ Ka mi'i taunga gogoa kae he'e hiina'i na pegea o gago nei kia te Au, kae koutou kago noko hiina'i kia te Au. Iteme'agaa ko Au manga ma'ugi, koutou kago noko maa'ugi ma'u. ²⁰ Nimaa go hetae mai te 'ao na, e hai ke go na'a e koutou, ko Au e i-goto ia Tamau, kae noho 'aki koutou ia te Au, ka ko Au manga i goto ia te koutou. ²¹ Koai e pipiki aku haka hegeunga nei, ma te maangao kinai, tenaa ia e ma'ine kia te Au. Koai e ma'ine kia te Au, e hai ke ma'ine kinai a Tamau, e hai ma'u kaugo ma'ine kia te ia, ma te go haka 'agi ia te Au kia te ia.”

²² Ma te hai atu a Judas (he'e ko Judas Iscariot), “Hakahua, 'eaa e hai ke go manga haka 'agi ai ia te Koe kia te kimatou, ka he'e haka 'agi ai ki na pegea o gago nei?”

²³ Ma te haka tau a Jesus kia te ia o hai atu, “Nimaa iai he pegea e ma'ine kia te Au, koia e hai ke maangao ki aku akonga. Ko Tamau e hai ke go ma'ine kia te ia. Ko kimaaua ma Tamau e hai kimaaua go boomai o noho 'aki haka pata kia te ia. ²⁴ Koai e he'e ma'ine kia te Au, ka he'e maangao ki aku akonga. Na haka hegeunga e haka gongo kinai koutou nei, e he'e aku haka hegeunga, ka na gea 'anga a Tamau noko haka to'o mai e Ia ia te Au.

²⁵ “Konei na hai 'anga e 'atigongo ai Au kia te koutou i oku 'aso koi haka pata ai kia te koutou. ²⁶ Ka te 'aabaki i te Spirit Tapu, e hai ke go haka to'o mai e Tamau i toku ingoa, te hai ke go ako ia te koutou i ba'i hai 'anga, ma te go hai ia te koutou ke maanatu giu ki ba'i hai 'anga gea ai Au kia te koutou. ²⁷ Te goto maagie e tuku e Au kia te koutou, toku goto maagie e haiga'a e Au kia te koutou. E he'e noho ki na haiga'a 'anga o gago nei. Noka te tuku outou uso ke mou tegeu'a, ma te noka te matataku.

²⁸ “Koutou kua haka gongo kia te Au kae hai atu, ko Au e hano kae hai kau go hoki mai kia te koutou. Koutou nimaa

ma'ine kia te Au, koutou e hai ke magagaohie ia te Au e hano kia Tamau, iteme'agaa ko Tamau e hua'eha o sigi ia te Au. ²⁹ Ko Au e 'atigongo ai kia te koutou i na 'aso nei, 'io mugi o hetae mai. Ka nimaa go hetae mai, koutou hai ke go too ai kia te Au. ³⁰ Ko Au ka he'e noho goa taku gea haka pigi kia te koutou, iteme'agaa te hakahua o gago nei ia Satan e a'u. Koia e he'e hai taganga o sigi ia te Au. ³¹ Ka manga hai ke na'a ai ena pegea o gago nei, ko Au e ma'ine kia Tamau, ma te hai e Au nia noko haka hegeu ai a Tamau kia te Au.

“Tutu'u ake; kitatou boo i te kunga nei.

15

Ko Jesus te Kaubago maa'ogi

¹ “Ko Au te tino o te kaubago maa'ogi, ka ko Tamau tenaa te hakahua. ² Na ga'a o'oku e he'e tau hua kago toghitoghi e Tamau. Ka na ga'a go tau hua kago kotikoti gosigosi e Ia, ka kego hu'ai 'eha ai ona hua. ³ Koutou kua 'oti i te hai o ma'a i na haka hegeunga kua gea ai Au kia te koutou. ⁴ Tu'u taki mai kia te Au, ka kau noho i goto ia te koutou. E si'ai he ga'a vaen ke manga muna o tau hua, ka naakupu ki te tu'utaki ki te tino o te vaen. Koutou ma'u ka he'e 'aonga te tau hua, ka naakupu ki te tu'utaki koutou kia te Au.

⁵ “Ko Au te tino o te vaen, ka koutou ona ga'a. Nimaa iai he pegea e tu'utaki kia te Au, kae noho Au i goto ia te ia, koia kago tau hua o 'eha. Ka koutou nimaa haka'ui ia te Au, koutou ka he'e tau hai'anga. ⁶ Nimaa iai he pegea he'e tu'utaki kia te Au, koia e noho pete ga'a vaen tupe o mae-mae. Na ga'a vaen e konei na noho, manga haka putu o seu ki na ahi o bega. ⁷ Koutou nimaa tu'utaki kia te Au, kae noho aku haka hegeunga i goto ia te koutou, haka ene 'aki mai nia e siahahai kinai koutou, ka ke haiga'a kia te koutou. ⁸ Tenei te hai'anga e haka 'agi ai te mamagunga o Tamau, te tau hua koutou. Tenei ma'u te hai'anga ke haka 'agi ai koutou oku pegea haka ako maa'ogi.

⁹ “Ko Au e ma'ine kia te koutou o noho pe Tamau e ma'ine kia te Au. Koutou noho 'aki iho i toku ma'ine. ¹⁰ Koutou poi mangangao ki aku haka hegeunga, koutou kago noho 'aki i toku ma'ine, o noho pe Au e maangao ki na haka hegeunga a Tamau, o noho ai i tona ma'ine. ¹¹ Ko Au e 'atigongo kia te koutou i te hai'anga nei, ka kego noho ai i toku siasia kia te koutou, ka ke hua'e'eha ai te sisia o'outou. ¹² *Tenei taku tagangonga, koutou he ma'ine 'aki atu, ke noho pe aku ma'ine'anga kia te koutou. ¹³ E si'ai he pegea hua'eha te

* 15:12 15.12 Jn 13.34; 15.17; 1 Jn 3.23; 2 Jn 1.5.

ma'ine, ke sigi itenei: Te pegea haiga'a te ma'ugi o'ona ki ana hemasi'inga. ¹⁴ Koutou aku hemasi'inga i te poi hai e koutou nia e haka hegeu ai Au kia te koutou. ¹⁵ Koutou ka he'e noko mate e Au oku guani, iteme'agaa te guani e he'e na'a eia nia manga hai e tona hakahua, kae sui Au o mate ia te koutou aku hemasi'inga, iteme'agaa ko ba'i hai'anga noko hakagongo ai Au kia Tamau, kua hogahoga e Au kia te koutou. ¹⁶ Koutou noko he'e ligo ia te Au, ka ko Au te noko ligo e Au ia te koutou, o tuku ke boo ke tau hua. Na hua e hai ke go noho goa, ka ke go haiga'a ai e Tamau kia te koutou, nia kago haka ene'aki ai koutou kia te Ia i toku ingoa. ¹⁷ Tenei taku tagangonga: Koutou he ma'ine 'aki atu.

¹⁸ "Nimaa go noko gotoa'a na pegea o gago nei kia te koutou, go noko maanatu atu ko kigatou noko mataa gotoa'a kia te Au. ¹⁹ Koutou poi na pegea o gago nei, ko kigatou kua ma'ine kia te koutou ke noho pe agatou ma'ine'anga ki ogatou pegea. Ka koutou na ligo e Au ke haka maabae mai i na pegea o gago nei, tenei te hai'anga kago gotoa'a i na pegea o gago nei kia te koutou. ²⁰ *Maanatu giu atu kitaku gea'anga kua hai kia te koutou: E si'ai he guani ke hua'eha o sigi itona hakahua. Kogaa na noho noko hai songo e kigatou ia te Au, kago hai songo ma'u e kigatou ia te koutou. Ka poi mangangao kigatou ki aku akonga, ko kigatou kago mangangao ma'u ki autou akonga. ²¹ Ko kigatou kago konei na haka toto'o kia te koutou, i te ghaghi i toku ingoa, iteme'agaa e he'e na'a e kigatou ia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. ²² Ko Au poi he'e a'u o haka hegeu kia te kigatou, ko kigatou e he'e saga ini 'oosongo. Ka na 'aso nei, ko kigatou e he'e 'aonga te huu ai ogatou 'oosongo. ²³ Ko ai e gotoa'a kia te Au, e gotoa'a ma'u kia Tamau. ²⁴ Poi he'e hai e Au ni hai'anga he'e 'aonga te hai eni pegea i 'ago ia te kigatou, ko kigatou e he'e saga ini 'oosongo. Ka ko kigatou kua hiina'i ki na hai'anga haka ohokia noko hai e Au, ka manga gotoa'a kia te kimaaua ngatahi ma Tamau. ²⁵ *Ka te hai'anga nei manga hai ke haka maa'ogi ai nia na 'oti i te kanukanu ki agatou tagangonga: 'Ko kigatou manga muna o gotoa'a kia te Au.'

²⁶ "Te 'aabaki o te Spirit Tapu, e hai kau go haka to'o mai 'ia mai a Tamau. Ko Ia te Spirit Tapu o te maa'ogi e hai ke go a'u ia Tamau ke noko 'atigongo ia te Au. ²⁷ Ka koutou ma'u e hai ke go noko he 'atigongo 'aki ia te Au, iteme'agaa koutou noko haka pata kia te Au mai taku haka tu'u hai hekau 'anga."

* **15:20** 15.20 Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 13.16. * **15:25** 15.25 Ps 35.19; 69.4.

16

¹ “Ko Au e 'atigongo kia te koutou ina hai 'anga nei, ke hai ia te koutou ke go noka tautou hetoki iho. ² Koutou kago pagepage ekigatou ki haho ina Hage hai paaunga. E maa'ogi na 'aso ka a'u kago taa ai eni pegea ia te koutou, kae tegeu'a ake te hekau gaoui kia te 'Aitu. ³ Kago hai ekigatou na hai 'anga konei na noho, iteme'agaa kua he'e na'a ekigatou ia Tamau, o he'e na'a ma'u ia te Au. ⁴ Ko Au e 'atigongo kia te koutou ina hai 'anga nei, ka nimaa i na 'aso go hetae mai ai, kago maanatu giu ai koutou ki taku haka kuu manaba kia te koutou nei. Ko Au noko he'e 'atigongo kia te koutou ite hai 'anga nei itetatou haka tu'u 'anga, iteme'agaa ko Au manga koi haka pata kia te koutou.

Na hekau a te Spirit Tapu

⁵ “Ka te gholoba nei, ko Au e hano kia te Ia noko haka to'o mai ia te Au. Ka koi he'e hakaanu he pegea ia te koutou kia te Au, ‘Ko Koe e hano ki hea?’ ⁶ Koutou manga 'agogoha, iteme'agaa ko Au kua 'atigongo kia te koutou ina hai 'anga nei. ⁷ Ka ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Taku hano 'anga nei te hai 'anga gaoui kia te koutou, iteme'agaa ko Au nimaa he'e hano, te Spirit Tapu ka he'e a'u kia te koutou. Ka nimaa hano Au, e hai kango haka to'o mai 'ia te Spirit kia te koutou. ⁸ Te 'aso kago a'u ai te Spirit Tapu, e hai ke go haka 'agi e Ia na pegea o gago nei e saga ina 'oosongo, kago haka 'agi ma'u e Ia e saga ki te haka tinogaoui, ma te haka aba a te 'Aitu. ⁹ E haka 'agi e Ia ko kigatou e saga i na 'oosongo, iteme'agaa ko pegea kua he'e too kia te Au. ¹⁰ E haka 'agi e Ia ko kigatou e saga ki te haka tinogaoui, iteme'agaa ko Au e hano kia Tamau, ka koutou kago he'e hai ke noko hiina'i kia te Au. ¹¹ E haka 'agi e Ia ko kigatou e saga ki te haka aba 'anga, iteme'agaa te hakahua o gago nei kua 'oti i te haka aba.

¹² “E'eha hai 'anga koi toe kau gea ai kia te koutou, ka kitai haingata'a te na'a e koutou i na 'aso nei. ¹³ Ka na 'aso kago a'u ai te Spirit Tapu o te maa'ogi, kago hutiaki e Ia ia te koutou ki ba'i hai 'anga maa'ogi. Kago he'e gea i ma'ana ni paaunga, kae hai ke go manga 'atigongo i nia e haka gongo ai. Kago 'atigongo ma'u kia te koutou, i nia koi he'e hetae mai. ¹⁴ Te Spirit Tapu kago hai ia te Au o mamagunga, iteme'agaa kago to'o mai e Ia nia e gea ai Au o 'atigongo ai kia te koutou. ¹⁵ Ko ba'i hai 'anga a Tamau na hai 'anga a'aku. Tenei te hai 'anga e hai atu ai Au, te Spirit Tapu e hai ke go to'o mai na hai 'anga gea ai Au o 'atigongo ai kia te koutou.

Te haka gongo songo ma te siasia

16 “E hai ke mi'i taunga gogoa, kae he'e hiina'i koutou kia te Au. Ka nimaa go mi'i taunga gogoa hoki, kae hiina'i giu koutou kia te Au.”

17 Kogaa i ona pegea haka ako noko hegeu o hai ake, “Niaa te gaataki e Ia, 'E hai ke mi'i taunga gogoa, koutou kago he'e hiina'i kia te Au, ka nimaa go mi'i taunga gogoa hoki, kae hiina'i giu koutou kia te Au,' kae hai mai ma'u, 'Iteme'agaa ko Au e hano kia Tamau?’ ” 18 Ko kigatou noko manga he haka anuanu 'aki, “Niaa te gaataki e Ia: 'E hai ke mi'i taunga gogoa?' E he'e na'a e kitatou po nia te gea kinai.”

19 Noko na'a e Jesus, ko kigatou noko siahahai ke haka anu 'aki kia te Ia ite hai 'anga nei, mate hai atu Ia kia te kigatou, “'Ai koutou e haka anuanu 'aki po tehea te gaataki o taku hai atu 'anga, 'Ka mi'i taunga gogoa kae he'e hiina'i koutou kia te Au, ka nimaa go mi'i taunga gogoa hoki, kae hiina'i giu koutou kia te Au?’ ” 20 Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Koutou kago tatangi mate magegepe ina 'aso kago noko sisia ai na pegea o gago nei. Koutou kago 'agogoha, ka autou 'agogoha 'anga e hai kego taka hugi o noko sisia.

21 “Te hahine nimaa guea, koia ka haka gongo songo, iteme'agaa e hetae tena 'aso mamae, ka nimaa haka haa ma'ana he tama 'iti'iti, te hahine ka he'e maanatu ki tena haka gongo songo 'anga, iteme'agaa koia e siasia i te tama 'iti'iti kua haka haa kigago nei. ” 22 Ekonei na noho ma'u a koutou: Na 'aso nei outou 'aso haka gongo songo, kae hai kau go ina hoki kia te koutou. Koutou e hai kego sisia, kago si'ai he pegea to'o 'aatea 'autou sisia 'anga. 23 Te 'ao na, koutou kago he'e haka ene ai kia te Au i he hai 'anga. Ko Au e gea maa'ogi kia te koutou: Ko Tamau e hai kego haiga'a kia te koutou nia kago haka ene ai koutou i toku ingoa. 24 A'u ano hetae mai ki na 'aso nei, koutou koi he'e haka ene 'aki i he me'a i toku ingoa, kae haka ene 'aki atu o ga'u e koutou, ka kego hua'eha ai te sisia o 'outou.

25 “Masi'igoa ko Au manga gea kia te koutou ina haka mee'inga ka na 'aso ka a'u, ko Au kago he'e gea ina haka mee'inga kia te koutou, kae hai kau go 'atigongo haka maahoga kia te koutou ia Tamau. ” 26 Nimaa go hetae mai te 'ao na, koutou ogo haka ene 'aki atu i toku ingoa. Ko Au e he'e hai atu e hai kau go noko haka ene kia Tamau mo'outou. 27 Si'ai, ka ko Tamau e ma'ine kia te koutou, iteme'agaa koutou kua ma'ine kia te Au, mate too ma'u koutou ko Au noko a'u mai a te 'Aitu. 28 Ko Au noko a'u mai a Tamau, o a'u ki gago nei, ka na 'aso nei e hano ai Au i gago nei, o hoki kia Tamau.”

²⁹ Ma te hai atu na pegea haka ako o Jesus, “Na 'aso nei ko Koe manga gea haka maahoga kia te kimatou, he'e gea ini haka mee'inga. ³⁰ Kua 'oti i te na'a e kimatou, ko Koe e na'a gaoi ba'i hai'anga, ia te Koe e he'e tegeu'a ke haka anu he pegea kia te Koe. Te hai'anga nei kua hai ia te kimatou o too ai, ko Koe noko a'u mai a te 'Aitu.”

³¹ Ma te haka tau atu a Jesus, “Koutou te'io too nei kia te Au. ³² Ka na 'aso noko hai ke a'u, kua hetae mai, kago maseuseu ai koutou o taki boo ki outou manaha, kae ti'aki e koutou ia te Au, o noho launatasi. Ka ko Au kago he'e pau o launatasi, ia Tamau manga haka pata kia te Au.

³³ “Ko Au e atigongo kia te koutou i na hai'anga nei, ka kego ga'u ai e koutou te goto maagie ia te Au. Ko gago nei e hai kego ga'u ai e koutou te haka gongo songo, ka koutou pipiki hinangago atu, na'e ko Au kua 'oti i te sepu i gago nei.”

17

Ko Jesus noko taakunga ia te Ia

¹ Nimaa 'oti i te gea a Jesus i na hai'anga nei, ko Ia na ina haka tu'u kite gangi o taakunga o hai'ake, “Tamau, te 'aso kua hetae mai. Haka e'eha mai ia tou Hosa, ka kego haka e'eha ai e tou Hosa ia te Koe. ² Iteme'agaa kua tuku kinai e Koe na hu'ai taganga ke hakahua i ba'i pegea, ma te kego haiga'a e Ia te ma'ugi noho goa ki na pegea kua haiga'a e Koe kia te Ia. ³ Tenei te ma'ugi noho goa, e hai kigatou na'a 'ia ko Koe launatasi te 'Aitu maa'ogi, ma Jesus Christ noko haka to'o mai e Koe. ⁴ Kua haka 'agi e Au tou mamagunga i te kege nei, i te kua hai e Au o 'oti na hekau noko tuku e Koe kau a'u o hai'ia. ⁵ Ka te 'aso nei, Tamau, haka e'eha mai ia te Au i 'ago ia te Koe i te mamagunga noko hai haka pigi e Au kia te Koe, 'io mugi te haka tu'u sanga o na henua.

Te taakunga a Jesus i ona pegea haka ako

⁶ “Kua haka 'agi e Au ia te Koe ki na pegea na sa'u e Koe i gago nei o haiga'a kia te Au. Ko kigatou nei ou pegea, ka na haiga'a e Koe ia te kigatou kia te Au. Ko kigatou kua mangangao ki au haka hegeunga. ⁷ Na 'aso nei kua na'a e kigatou ko ba'i hai'anga noko haiga'a e Koe kia te Au noko boo mai mai a te Koe. ⁸ Kua 'oti i te haiga'a e Au kia te kigatou na haka hegeunga noko haiga'a e Koe kia te Au, o too kinai kigatou. Kua na'a maa'ogi e kigatou ko Au noko a'u ia te Koe, ma te too kigatou ko Au noko haka to'o mai e Koe. ⁹ Ko Au e taakunga ia te kigatou. Ko Au e he'e taakunga i na pegea o gago nei, ka ko Au manga taakunga ia te kigatou kua 'oti i te haiga'a e Koe kia te Au, iteme'agaa ko kigatou ou

pegea. ¹⁰ Ko ba'i me'a hai a'aku, au me'a, ka ko ba'i me'a a'au, aku me'a. Te mamagunga e a'u kia te Au, e agatu'u ia te kigatou. ¹¹ Ko Au ka he'e noko noho i gago nei, ka ko kigatou te hai ke noko noho 'aki i gago nei, ka ko Au e hinatu kia te Koe. Tamau, ko Koe e Tapu, pipiki iho ia te kigatou ke magu ki na taganga o tou ingoa, te ingoa na haiga'a e Koe kia te Au. Hai mai ia te kigatou ke hepiitaki ke noho pe kitaaua e hepiitaki. ¹² *Na 'aso e haka pata ai Au kia te kigatou, e ge'o e Au ia te kigatou i tou ingoa noko haiga'a kia te Au. E si'ai he launatasi ia te kigatou kua hano 'aatea, ka manga te pegea noko haka pau ke go he'e kitea, ke haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu.

¹³ "Ko Au e hai kau hinatu kia te Koe i na 'aso nei, kae gea Au i na hai 'anga nei, i na 'aso koi noho ai Au i gago nei, ka ke hua'eha ai toku siasia i na uso ogatou. ¹⁴ Kua haiga'a e Au kia te kigatou au haka hegeunga, ma te gotoa'a ai na pegea o gago nei kia te kigatou, iteme'agaa ko kigatou e he'e na pegea o gago nei, o noho pe Au e he'e te pegea o gago nei. ¹⁵ Ko Au e he'e taakunga kia te Koe ke to'o 'aatea ia te kigatou i gago nei, ka ke manga pipiki e Koe ia te kigatou kia Satan. ¹⁶ Ko kigatou e he'e na pegea o gago nei, o noho pe Au e he'e te pegea o gago nei. ¹⁷ Haa tapu mai ia te kigatou i te maa'ogi. Tenei te maa'ogi: Na haka hegeunga a'au. ¹⁸ E haka to'o e Au ia te kigatou ki gago nei, o noho pe te haka to'o mai 'anga e Koe ia te Au ki gago nei. ¹⁹ Ko Au noko haa tapu ia te Au kia te Koe, i te ghaghinga ia te kigatou, ka kigatou ma'u ke tapuaki maa'ogi.

Ko Jesus noko taakunga i ba'i pegea kua too kia te Ia

²⁰ "Ko Au e he'e manga taakunga ia te kigatou nei soko, ka ko Au e taakunga ma'u ina pegea kago too kia te Au i agatou 'atigongo 'anga. ²¹ Tamau, ko Au e taakunga ke hai ia te kigatou ke hepiitaki, ke noho pe Koe e noho i goto ia te Au, kae noho Au i goto ia te Koe. Ko kigatou ma'u ke noho 'aki haka pigi kia te kitaaua, ka ke go too ai na pegea o gago nei, ko Au noko haka to'o mai e Koe. ²² Kua haiga'a e Au kia te kigatou te mamagunga noko 'aumai e Koe kia te Au, ke hai ia te kigatou ke hepiitaki, ke noho pe kitaaua e hepiitaki. ²³ Ko Au e noho i goto ia te kigatou, ka ko Koe e noho i goto ia te Au. Ke hai ia te kigatou ke pau o he tu'utaki 'aki gaoui, ka kego na'a ai ena pegea o gago nei, ko Koe te noko haka to'o mai ia te Au, ka ko Koe ma'u e ma'ine kia te kigatou, o noho pe au ma'ine 'anga kia te Au.

* 17:12 17.12 Ps 41.9; Jn 13.18.

²⁴ “Tamau, ko Au e siahai ki na pegea kua haiga'a e Koe kia te Au nei, ke haka pata kia te Au i te kunga e noho ai Au, ma te kigatou hiina'i kite mamagunga noko haiga'a e Koe kia te Au, iteme'agaa ko Koe noko ma'ine kia te Au, 'io mugi te haka tu'u sanga o na henua.

²⁵ “Tamau, ko Koe e tinogaoui. Masi'igoa na pegea o gago nei e he'e na'a e kigatou ia te Koe, kae na'a e Au ia te Koe, ka kua na'a e kigatou nei, ko Koe te noko haka to'o mai ia te Au. ²⁶ Kua hai e Au o na'a e kigatou ia te Koe. E hai kau noko konei na hai 'ia, ka kego noho ai te ma'ine e hai e Koe kia te Au i ogatou uso, ka kau go noho ma'u ai i ogatou uso.”

18

Te 'osohia o Jesus

(Matthew 26.47-56; Mark 14.43-50; Luke 22.47-53)

¹ Te 'aso na 'oti ai te taakunga a Jesus, ko Ia ma ona pegea haka ako noko gaakau i te abaga i Kidron, noko iai te 'ugu olives i tegaa pa'asi. Ko Jesus ma ona pegea haka ako noko boo ki te kunga nei.

² Ka ko Judas noko haka soko eia a Jesus, noko na'a ma'u eia te kungaa, iteme'agaa noko 'eha 'aso haka putu kinai a Jesus ma ona pegea haka ako. ³ Ko Judas na hano kite kungaa, noko hutiaiki eia te tu'uganga solodia mai Rome, ma na ge'o sanga o te Hage Tapu noko haka to'o ena hakahua o na Priest ma na Pharisee. Ko kigatou noko to'o agatou peba ma na iha, ma agatou me'a taa pegea.

⁴ Ko Jesus noko na'a e Ia ba'i hai 'anga hai ke hetae kia te Ia, ko Ia na tu'uti atu o haka anu kia te kigatou, “Koai te sasaga e koutou?”

⁵ Ko kigatou noko haka tau atu, “Ko Jesus mai Nazareth.”

Ma te hai atu a Jesus, “Tenei Au.” (Ka ko Judas e haka soko eia a Jesus, noko manga tu'u haka pigi kia te kigatou.)

⁶ Te 'aso na hai atu ai a Jesus, “Tenei Au,” ko kigatou na he sogomugi 'aki, ma te hetoki ki te kege.

⁷ Ma te haka anu hoki kinai a Jesus o hai atu, “Koai te sasaga e koutou?”

Ma te hai atu kigatou, “Ko Jesus mai Nazareth.”

⁸ Ma te hai atu a Jesus, “Kua hogahoga e Au kia te koutou, tenei Au. Nimaa ko Au te sasaga e koutou, tuku atu na pegea nei ke boo.” ⁹ Ko Jesus noko konei ana gea, ka ke haka maa'ogi ai ana gea 'anga:

“Tamau, kua he'e ti'aki e Au he launatasi i na pegea noko haiga'a e Koe kia te Au.”

¹⁰ Ka ko Simon Peter noko hai tena kiba taa pegea, na sa'u ake eia o haka iho kite guani o te hakahua o na priest,

ma te sabi ai te taginga maui o 'ona. (Te ingoa o te guani nei ko Malchus.)

11 *Mate hai atu a Jesus kia Peter, "Tuku hoki iho tau kiba kitona tanga, na'e e hai kau binu'ia te kapu o te haka gongo songo noko haiga'a e Tamau kia te Au."

12 Te tu'uganga o na solodia, ma tegatou tugitau'a, ma na ge'osanga o te Hage Tapu, na he'osohi kia Jesus o gii e kigatou ia te Ia. 13 O mataa kakabe ia te Ia kia Annas, te tamana hungabai o Caiaphas, te hakahua o na priest i te ghapu na. 14 *Tenei a Caiaphas na puge ki na Jew, "E gaoui ke tuku e koutou he launatasi tangata ke mate ki te 'apitanga o pegea."

Te mataa haka si'ai 'anga e Peter ia Jesus

(Matthew 26.69-70; Mark 14.66-68; Luke 22.55-57)

15 Ko Simon Peter ma tegaa pegea haka ako noko tata'o tu'a ia Jesus, ka tegaa pegea haka ako noko he na'a'aki ma te hakahua o na priest, na tata'o ia Jesus ki goto i te gotomaga'e i te mu'a o te hage o te hakahua o na priest. 16 Ka ko Peter noko manga hitagi ake i te agaa. Tegaa pegea haka ako noko he na'a'aki ma te hakahua o na priest, noko hoki iho o gea ki te hahine noko ge'o i te agaa, o kakabe ia Peter ki goto.

17 Te hahine i te agaa na hai atu kia Peter, "'Ai ko koe e he'e te launatasi i na pegea haka ako o te tangata nei?"

Mate haka tau atu a Peter, "Si'ai, ko au he'e te pegea o 'Ona."

18 Na guani ma na solodia o te Hage Tapu, noko tutu'u mugheghi i te ahi noko hai o he mumugu'aki ai i te noko gogohi. Ko Peter noko ma tu'u haka pigi kia te kigatou o mumugu.

Te hakahua o na priest noko haka anu kia Jesus

(Matthew 26.59-66; Mark 14.55-64; Luke 22.66-71)

19 Te gholobana, noko haka anu ai a Annas, te hakahua o na priest, kia Jesus i na noho o na pegea haka ako ma na akonga a'ana.

20 Ma te haka tau atu a Jesus, "Ko Au noko manga gea haka 'agi'agi ki ba'i pegea o gago nei. Ko ba'i 'aso ko Au noko manga ako i na Hage hai paaunga ma te Hage Tapu, gua kunga nei noko manga haka putu kinai a Jew. Ko Au noko he'e gea huu ini hai'anga. 21 Tehea te hai'anga e haka anu ai koe kia te Au? Haka anu atu ki na pegea noko ta'a haka gongo kia te Au. Na'e e na'a gaoui e kigatou nia noko gea ai Au."

* **18:11** 18.11 Mt 26.39; Mk 14.36; Lk 22.42. * **18:14** 18.14 Jn 11.49,50.

22 Te gholoba nakonei nagea ai a Jesus, noko iai te launatasi ina solodia o te Hage Tapu noko ma hitaiaki kia te Ia, noko paa eia na mata o Jesus i te 'agohi gima, kae hai atu, "'Ai e konaa au haka tau ki te hakahua o na priest?"

23 Ma te haka tau a Jesus kia te Ia o hai atu, "Nimaa gea Au i he hai 'anga maase'i, hogahoga ake nia te maase'i. Ka nimaa tinoga'i taku gea 'anga, 'eaa gaa e husuai e koe ia te Au?" 24 Ma te haka to'o e Annas ia Jesus kia Caiaphas, te hakahua o na priest, ka noko manga koi noho ai na giitanga.

Ko Peter noko haka si'ai hoki eia a Jesus

(Matthew 26.71-75; Mark 14.69-72; Luke 22.58-62)

25 Ko Peter noko manga koi tu'u o mumugu, mate haka anu 'aki giu kigatou kia te ia o hai atu, "'Eaa? E maa'ogi ko koe e he'e te launatasi i ona pegea haka ako?"

Ka na haka si'ai ma'u eia o hai atu, "Si'ai, ko au he'e te pegea o 'Ona."

26 Te launatasi ina guani o te hakahua o na priest, te 'atima'ogi o te tangata noko sabi e Peter te taginga, noko haka anu atu kia Peter, "'Eaa? 'Ai ko au noko he'e ina kia te koe manga haka pata kia te Ia i te kunga eiai na olive?"

27 Ma te haka si'ai haka hoki ma'u e Peter, ka te gholoba na e tangi ai te paolo.

Ko Jesus noko tu'u 'ago ia Pilate

(Matthew 27.1-2,11-14; Mark 15.1-5; Luke 23.1-5)

28 Ma te kakabe e na hakahua o na Jew ia Jesus i te hage o Caiaphas, o boo kite hu'ai hage gaoi o Pilate, te hu'ai hakahua mai Rome. Nimaa i te mahoata pipilu, na Jew na he'e he uguhi kite hage hu'ai gaoi i te noko siahahai ke pipiki ia te kigatou ke ma'a ki agatou paaunga, ka kigatou go 'aonga te kai i te kainga o te Passover. 29 Nimaa sopo iho a Pilate kia te kigatou, o haka anu atu kinai, "Niaa te 'atigongo haka makau ai e koutou te tangata nei?"

30 Ma te haka tau a kigatou o hai atu, "Te pegea nei poi he'e hai hai 'anga maase'i, ma he'e haiga'a e kimatou ia te Ia kia te koe."

31 Ma te hai atu a Pilate kia te kigatou, "Kakabe soko atu e koutou ia te Ia o haka aba haka papata ki autou tagan-gonga."

Ma te haka tau atu na Jew, "E he'e 'aonga te haka pau e kimatou he pegea ke mate." 32 *Te hai 'anga nei noko hai o haka maa'ogi ai na gea 'anga a Jesus, noko haka maahoga ai e Ia, poe hai ke go kohea ana mate.

* 18:32 18.32 Jn 3.14; 12.32.

³³ Ko Pilate na ugu hoki kigoto itona hu'ai hage gaoui, o pogo'akiho ia Jesus, o haka anuanu kia te Ia o haiatu, "Tena Koe te Hakahua o na Jew?"

³⁴ Mate haka anu atu kinai a Jesus, "Manga au haka gaatanga o konaa au haka anu kia te Au, poe iai he pegea 'atigongo kia te koe ia te Au?"

³⁵ Ma te haka tau atu a Pilate, "'Ai e tegeu'a ake Koe koau te Jew? Ou pegea ma outou hakahua na priest te haiga'a e kigatou ia te Koe kia te au. Niaa te noko hai e Koe?"

³⁶ Ko Jesus noko hai atu, "Te Hakahua 'anga a'aku, e he'e te hai 'anga o gago nei. Poi te hai 'anga o gago nei, oku guani kua haka hetata'i o susugi na Jew ke noka tegatou he 'osohi kia te Au, ka taku Hakahua 'anga te hai 'anga mai te kunga 'aatea."

³⁷ Ma te hai atu a Pilate kia Jesus, "Ko Koe te Hakahua?"

Mate haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Manga gaoui te hai mai 'anga koe ko Au te Hakahua. E maa'ogi tenei te hai 'anga na haka haa ai Au i gago nei. Tenei ma'u te tugi o taku a'u kigago nei kau 'atigongo i te maa'ogi. Ko ba'i pegea i te pa'asi o te maa'ogi e haka gongo kia te Au."

³⁸ Ma te haka anu atu a Pilate, "'Ai niaa te maa'ogi?"

Kae tohu iho a Pilate ki na Jew o hai atu kia te kigatou, "E he'e kite eau he hai 'anga maase'i kia te Ia. ³⁹ Eiai te hai 'anga eta'anga hai eau kia te koutou ina 'aso o te Passover: Ta'a haka tausuu ai eau he launatasi pegea kagohia kia te koutou, ka koutou e siahahai kau haka tausuu 'ia kia te koutou te Hakahua o na Jew?"

⁴⁰ Ko kigatou na ngengege giu atu kia Pilate, "Si'ai e he'e te tangata nei, ka ko Barabbas!" Ka ko Barabas te tangata haka tauseke.

19

Ko Jesus na haka pau ke mate

(Matthew 27.15-31; Mark 15.6-20; Luke 23.13-25)

¹ Ko Pilate na kakabe iho eia ia Jesus o tuku o kogu. ² Ma te higi ena solodia te ha'u kraon ina kaubago hotohoto, o haka eke ki te 'ugu, kae haa ake e kigatou ia te Ia i te ake uga tetenga. ³ Ko kigatou noko he hokihoki saki te boo ake kia te Ia o hai atu, "Ke ma'ugi goa te hakahua o na Jew!" Kae paa e kigatou na mata o'ona.

⁴ Ko Pilate noko hoki iho ma'u o hai atu ki na Jew, "Hiina'i mai, e hai kau kakabe iho 'ia ia Jesus kia te koutou, ke na'a e koutou, e si'ai he hai 'anga maase'i kau kite 'ia kia te Ia." ⁵ Nima hinaiho a Jesus ki haho, kua tango e Ia te kaubago hotohoto o hai ai tena ha'u kraon, kae ake

ite ake uga tetenga, mate hai atu a Pilate kia te kigatou, "Hiina'i mai, tenei te tangata!"

⁶ Te 'aso na hiina'i ai na hakahua o na Priest, ma na pegea hai hekau ogatou kia Jesus, ko kigatou na ngengege atu, "Taa atu ki te kros, taa atu ki te kros!"

Ka na hai atu a Pilate kia te kigatou, "Kakabe atu e koutou o taa ia te Ia kite kros, e he'e kite eau he hai'anga maase'i kia te Ia."

⁷ Ma te haka tau na Jew kia te ia o hai atu, "Ko kimatou e hai ta'a matou tagangonga. E haka papata ki te tagangonga nei, ko Ia e hai ke mate, iteme'agaa e hai ake, ko Ia te Hosa o te 'Aitu."

⁸ Te 'aso na haka gongo ai a Pilate kitegatou konei na gegea'anga, koia na hu'ai matakua ai. ⁹ Ma te hoki kigoto i tena hage, o haka anu kia Jesus o hai atu, "Tehea te kunga noko a'u ai Koe?" Ka ko Jesus noko he'e muna kinai. ¹⁰ Ma te hai atu a Pilate, "Ko Koe e he'e siahai ke gea kia te au? 'Ai e he'e na'a e Koe ia te au e hai taganga te tuku ia te Koe ke taus'u, po ke taa ia te Koe ki te kros?"

¹¹ Ma te haka tau kinai a Jesus o hai atu, "Ko koe e he'e hai taganga ke sigi ia te Au i te poi he'e haiga'a kia te koe mai te gangi. Tenei te hai'anga e hua'eha ai te 'oosongo o te pegea kua haiga'a eia ia te Au kia te koe."

¹² Ma te haka tu'u i te gholoba na, ko Pilate noko hai lobo ke tuku ia Jesus ke taus'u, ka na Jew noko manga ngengege atu kia te ia, "Nimaa tuku e koe te tangata nei o taus'u, ko koe he'e te hemasi'inga a Caesar. Koai e hai ake te hakahua, e gea haka makau kia Caesar."

¹³ Te gholoba na haka gongo ai a Pilate ki na ngengege'anga nei, koia na kakabe iho eia a Jesus, o noho i te noohonga haka aba pegea, te kunga noko ingoa te 'Atinga Hatu. Noko mate i te hegeunga a Hebrew te Gabbatha. ¹⁴ Te 'ao na, te 'aso haka ngaague ai ki te Passover.

Nimaa i te 'ao 'aatea, ko Pilate na hai atu ki na Jew, "Tenei te Hakahua o'outou."

¹⁵ Ka ko kigatou noko ngengege atu, "Kakabe 'aatea atu! Kakabe 'aatea atu! Taa atu ia te Ia ki te kros!"

Ma te hai atu a Pilate kia te kigatou, "'Ai e hai kau taa 'ia te hakahua o'outou?"

Ma te haka tau na hakahua o na Priest o hai atu, "E si'ai ma'u mo'omatou he hakahua, ka manga ko Caesar."

Te taa'anga a Jesus ki te kros

(Matthew 27.32-44; Mark 15.21-32; Luke 23.26-43)

¹⁶ Ma te haiga'a e Pilate ia Jesus kia te kigatou, ke taa ki te kros. Na solodia na he'osohi kia Jesus o kakabe ia te Ia. ¹⁷ Ko Jesus noko 'amo tena kros, o hano ki te kunga noko mate "Te

kunga o na Puso 'ugu", noko mate i te hegeunga a Hebrew: ko Golgotha. ¹⁸ Tena te kunga na taa ai e kigatou ia Jesus ki te kros. Noko taa haka pigi e kigatou te toka gua pegea kia te Ia. Noko taki tuku i gua pa'asi, kae noho uso ai a Jesus.

¹⁹ Ko Pilate noko hai tena kanukanu 'anga o tuku i 'agunga ia Jesus. Konei na me'a noko kanukanu,

"Ko Jesus mai Nazareth, te Hakahua o na Jew."

²⁰ Noko 'eha Jew na haka sahe e kigatou te haka 'igonga nei, iteme'agaa te kunga noko taa ai a Jesus kite kros, noko hitaiaki ki te hu'ai manaha. Te haka 'igonga nei noko kanukanu i te hegeunga a Hebrew, ma te hegeunga a Rome, ma te hegeunga a Greece. ²¹ Na hakahua o na Priest noko hai atu kia Pilate, "Noka te kanukanu, 'Te Hakahua o na Jew,' ka manga kanukanu, 'Te tangata nei e hai ake, ko Ia te Hakahua o na Jew.' "

²² Ko Pilate na haka tau kinai o hai atu, "Nia kua kanukanu eau, kua pau au o kanukanu."

²³ Te 'aso na taa ai ena solodia ia Jesus kite kros, na hai e kigatou ona ake o tuhatuha o toka haa ona pa'asi, o taki hai e kigatou, kae toe tona ake kigoto. Te ake nei noko he'e tau agaa lapuinga ke tu'utaki ai, noko gaganga i te me'a e tasi, haka tu'u iho mai 'agunga o hetae iho ki tona potu 'oti ki gago.

²⁴ *Ko kigatou na hai ake, "Kitatou noka te lagilagi 'ia, ka kitatou manga ligo 'ia i te babage 'anga i na daes ke kite ai po koai e hai ke hai mo'ona."

Te hai'anga nei noko hai o haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu, noko hai ake:

"E hai kigatou go tuhatuha 'ia oku ake, kae tuku toku ake ki goto ke babage kinai."

Ka na konei na hai ena solodia.

²⁵ Ko te tinana o Jesus, ma te taina o te tinana, ma Mary te uguugu o Clopas, ma Mary mai Magdala, noko manga tutu'u haka hitaiaki ki te kros.

²⁶ Te gholoba na ina 'atu ai a Jesus kia te tinana manga i te kungaa, ma te pegea haka ako noko ma'ine kinai Ia manga hitaiaki kinai, ko Ia na hai atu kia te tinana, "Ta'ahine, tena tau tama." ²⁷ Kae hai atu ki te pegea haka ako, "Tena tou tinana." Haka tu'u i te gholoba na, te pegea haka ako nei na kakabe eia a Mary ki tona manaha.

Te mate 'anga a Jesus

(Matthew 27.45-56; Mark 15.33-41; Luke 23.44-49)

²⁸ *Mugi ina hai'anga nei, ko Jesus noko na'a e Ia ko ba'i hai'anga kua hai o 'oti, ka ke haka maa'ogi na

* 19:24 19.24 Ps 22.18. * 19:28 19.28 Ps 69.21; 22.15.

Kanukanu Tapu, ko Ia noko hai atu, “Ko Au e sia binu.”
²⁹ Noko iai te hu'ai poati noko i te kungaa, noko honu ina waeni e maga. Na gogomi ai e kigatou te momo laoa maguu i te waeni nei o tuku kite ga'akau hisop o tuku ake kite ngutu o Jesus. ³⁰ Te 'aso na binu ai e Jesus te waeni nei, ko Ia na hai ake, “Kua 'oti.” Kae mou te 'ugu o haiga'a te ma'ugi o'ona kae mate.

Te bego 'anga te kaokao o Jesus

³¹ Te 'ao na, te 'aso haka ngaague, iteme'agaa tegaa 'ao, te 'Ao Okioki. Te 'aona te 'Ao Okioki o te Passover. Tenei te hai'anga noko he'e siahahai ai na Jew ke noko noho ai na tino ona pegea nei ina kros i te 'Ao Okioki, mate haka ene'aki kigatou kia Pilate, ke tohitohi ogatou ba'e ke mamate ghali ai, ka ke sa'u iho ogatou tino. ³² Mate boomai na solodia o tohitohi na ba'e o gua pegea noko taa haka pigi kia Jesus. Noko mataa tohitohi na ba'e o tegaa, kae mugi o tohitohi na ba'e o tegaa. ³³ Nimaa te gholoba na boo atu ai kigatou kia Jesus ma te kite e kigatou kua 'oti i te mate, mate he'e tohitohi e kigatou gua ba'e. ³⁴ Ka noko iai te launatasi ina solodia na bego eia te kaokao o Jesus i te tao. O singaiho ai na toto mana bai. ³⁵ Te tangata noko ina kinai, koia te noko 'atigongo nei. Ka ana 'atigongo'anga nei e maa'ogi, mate hogahoga eia koutou go too ma'u kinai. ³⁶ *Na hai'anga nei noko hai o haka maa'ogi ai na Kanukanu Tapu:

“Kago si'ai he launatasi i na ibi o'ona ke totohi.”

³⁷ *Ma te noho ma'u ki tegaa Kanukanu Tapu noko hai ake: “E hai kigatou go hiina'i kite launatasi pegea kua bego e kigatou.”

Te tanu 'anga ia Jesus

(*Matthew 27.57-61; Mark 15.42-47; Luke 23.50-56*)

³⁸ Mugi a Joseph mai Arimathea, o haka ene kia Pilate i te tino o Jesus. Ko Joseph te pegea haka ako o Jesus, ka noko manga hai huu, iteme'agaa koia noko matakou ki na Jew. Nimaa tuku e Pilate, mate hano ia o to'o te tino o Jesus. ³⁹ *Ko Joseph noko boo ma Nicodemus, te tangata noko hano kia Jesus i te poo. Ko Nicodemus noko to'o mai eia na bai tutuu gaoui noko haka higohigo i na 'myrrh' ma na 'aloe', noko hu'ai 'eha na me'a nei. ⁴⁰ Gua taangata nei na to'o e kigaaua te tino o Jesus, o penapena ina laoa susugu, kae tuku kinai na me'a tutuu gaoui. Noko konei na hai na hesuinga a Jew kina tanu pegea mamate'anga. ⁴¹ Te

* **19:36** 19.36 Ex 12.46; Num 9.12; Ps 34.20. * **19:37** 19.37 Zech 12.10; Rev

1.7. * **19:39** 19.39 Jn 3.1,2.

kunga noko taa ai ia Jesus kite kros, noko iai te 'umanga. Te 'umanga nei noko iai te takotonga ho'ou, manga koi he'e tanu ai he pegea. ⁴² Iteme'agaa te 'ao haka ngaague o Jew, ka tenaa te takotonga noko hitaiaki, ma te tanu ai e kigaaua ia Jesus.

20

Te takotonga gaabaki

(Matthew 28.1-8; Mark 16.1-8; Luke 24.1-12)

¹ Te mahoata pipilu o te 'ao mu'a o na 'ao na, te gholoba noko manga koi poo'ugi ai, ko Mary mai Magdala na hano kite takotonga, mate ina kite hatu kua hugi 'aatea ite takotonga. ² Ma te tege hoki o hano kia Simon Peter, ma tegaa pegea haka ako noko ma'ine kinai a Jesus, o hai atu kia te kigaaua, "Kua to'o 'aatea e kigatou te Hakahua ite takotonga, kae he'e na'a e kitatou po tehea te kunga e tuku ai e kigatou ia te Ia!"

³ Mate boo a Peter ma tegaa pegea haka ako kite takotonga. ⁴ Ko kigaaua noko ma he'agiko, ka tegaa pegea haka ako na tege o sigi ia Peter, o mataa tatae kite takotonga. ⁵ Koia noko hao'o o ina 'atu ki na laoa susugu noko penapena ai, ka koia noko he'e hano kigoto. ⁶ Ka ko Simon Peter na mugimai ia te ia, o hetae mai o hano ki goto i te takotonga. Koia noko ina ki na laoa susugu noko penapena ai manga koi noho. ⁷ Ka te mi'i laoa noko pegu ai te 'ugu o Jesus, noko he'e haka pigi ki na laoa susugu, ka noko pegu o hai to'ona kunga. ⁸ Ka tegaa pegea haka ako noko mataa hetae kite takotonga, na hano ma'u kigoto. Koia na ina kinai o too kinai. ⁹ Ko kigaaua noko manga koi he'e na'a e kigaaua na Kanukanu Tapu noko hai ake: "Ko Ia e hai ke go ma'ugi hokimai i te mate."

Ko Jesus na haka 'agi kia Mary mai Magdala

(Matthew 28.9-10; Mark 16.9-11)

¹⁰ Mate giu gua pegea haka ako kigu'ogaaua manaha. ¹¹ Ka ko Mary noko manga tu'u ite taha o te takotonga o manga tangi, aano hao'o o ina ki goto i te takotonga. ¹² Ma te ina kite toka gua ensel noko ake ina me'a susugu, o ma noho 'aki i te kunga noko tuku ai te tino o Jesus, noho tegaa i hongu 'ugu, kae noho tegaa i na mugiba'e.

¹³ Ko kigaaua noko haka anu atu kia Mary, "Ta'ahine, tehea te hai 'anga manga tangi ai koe?"

Mate hai atu a Mary, "Kua to'o e kigatou toku Hakahua, kae he'e na'a eau po tehea te kunga kua tuku ai e kigatou ia te Ia." ¹⁴ Nima kinei na gea a Mary kae taka hugi, mate

ina kia Jesus manga tu'u i te kungaa, ka noko he'e na'a eia, ko Jesus.

¹⁵ Ma te hai atu a Jesus kia Mary, "Ta'ahine, tehea te hai 'anga manga tangi ai koe? Koai te manga sasaga ai koe?"

Ka na tegeu'a ake a Mary te ge'o sanga o te 'umanga, ma te hai atu kia te ia, "Hakahua, nimaa kua to'o 'aatea e koe ia te Ia, hogahoga mai po tehea te kunga kua tuku ai e koe, ka kau hano o to'o 'ia."

¹⁶ Nimaa hai atu a Jesus kia te ia, "Mary."

Ma te taka hugi a Mary o hai atu i te hegeunga a Hebrew, "Rabboni!" e haka gaataki: Ako.

¹⁷ Hai atu a Jesus kia Mary, "Noka te 'oso kia te Au, na'e ko Au koi he'e hoki kia Tamau, ka manga hinatu ki toku 'api, o 'atigongo kia te kigatou, ko Au e hoki kia Tamau, te Tamana o 'outou ma'u, ki toku 'Aitu, te 'Aitu o 'outou ma'u."

¹⁸ Ko Mary mai Magdala na hoki ki na pegea haka ako ma te gongo nei, koia kua ina ki te Hakahua, ma te kua gea kia te Ia i na hai 'anga nei.

Ko Jesus noko haka 'agitino ki ona pegea haka ako

(Matthew 28.16-20; Mark 16.14-18; Luke 24.36-49)

¹⁹ Nimaa i te ahiahi o te 'ao mu'a o na 'ao na, te gholoba na haka putu ai na pegea haka ako ki te hage, noko titingi e kigatou te aga o ma'u, i te noko matataku ki na Jew, ka na hinake a Jesus o tu'u 'ago ia te kigatou o hai atu, "Te goto maagie kia te koutou!" ²⁰ Mugi i te konei ana gea 'anga kae haka 'agi na gima ma te kaokao kia te kigatou. Na pegea haka ako na hu'ai sisia i te 'aso na hiina'i ai kigatou kite Hakahua.

²¹ Ma te hai haka hoki atu a Jesus, "Te goto maagie kia te koutou. Manga noho pe te haka to'o mai 'anga e Tamau ia te Au, kae konei na haka to'o e Au ia te koutou." ²² Te gholoba na konei ana gea ai, kae manaba atu Ia kia te kigatou, kae hai atu, "Kega'u e koutou te Spirit Tapu. ²³ *Nimaa go haka noka e koutou ni 'oosongo mo'o ni pegea, kago haka noka maa'ogi kia te kigatou. Ka nimaa go he'e haka noka e koutou ni 'oosongo mo'o ni pegea, kago he'e haka noka maa'ogi kia te kigatou."

Ko Jesus na haka 'agitino kia Thomas

²⁴ Ko Thomas, noko mate te Maasanga, te launatasi i na pegea haka ako, noko he'e haka pata ki na pegea haka ako i te 'aso na hano kinai a Jesus. ²⁵ Nimaa 'atigongo kinai kogaa pegea haka ako, ko kigatou kua hiina'i ki te Hakahua, ka koia noko hai atu, "Naakupu ki te ina au ki na paba maka i na gima, ma te tuku toku maninia gima ki na paba maka

* 20:23 20.23 Mt 16.19; 18.18.

i na hugu hatu'ugi, ma te tuku toku gima ki te kaokao, ko au ka he'e 'aonga taku too kinai."

²⁶ Nimaa sigi na 'ao, 'Ona pegea haka ako noko noho 'aki giu ite hage, ka ko Thomas noko ma noho haka pata kia te kigatou. Masi'igoa na aga noko titingi o ma'u, ka ko Jesus na hinake o tu'u 'ago ia te kigatou o hai atu, "Te goto maagie kia te koutou!" ²⁷ Kae hai atu kia Thomas, "Tuku mai tou mania gima ki oku kunga nei, ma te ina mai ki gu'oku gima, kae hohoga mai tou gima o tuku kitoku kaokao. Noka te haka mi'i me'a tou sano, kae too mai kia te Au."

²⁸ Ma te hai atu a Thomas kia te Ia, "Toku Hakahua ma toku 'Aitu!"

²⁹ Ma te hai atu a Jesus kia te ia, "Ko koe e too kia te Au, iteme'agaa ko koe kua ina kia te Au. Te hakagaoui ki na pegea he'e hiina'i kia te Au, ka manga too kia te Au."

³⁰ Ko Jesus noko 'eha ma'u kogaa haka 'igonga haka ohokia noko hai e Ia i 'ago i ona pegea haka ako, e he'e kanukanu kite buka nei. ³¹ Ka konei na hai 'anga kua kanukanu, ke na'a ai e koutou, ko Jesus te 'Agiki Taga'ia, te Hosa o te 'Aitu, ka nimaa too kinai koutou, ka hai ai e koutou te ma'ugi i tona ingoa.

21

Ko Jesus na haka 'agitino hoki ki ona pegea haka ako

¹ Nimaa sigi na 'aso, ko Jesus noko sopo kiona pegea haka ako i te gano i Galilee, e mate ma'u ko Taeberias. Noko konei na haka 'agi tino kinai: ² Ko Simon Peter, ma Thomas, noko mate te Maasanga, ma Nathaniel mai Cana i Galilee, ma gua hosa o Zebedee, ma gua gaa pegea haka ako, noko manga haka pata 'aki. ³ *Ma te hai atu a Peter kia te kigatou, "E hai kau hano o tautai."

Ma te hai atu kigatou, "E hai kimatou tata'o ia te koe." Ma te boo iho kigatou o sosopo kite baka, ka te poo na ko kigatou na si'ai ma'agatou ni kaui.

⁴ Nimaa i te mahoata, ko Jesus noko manga tu'u ite 'one, ka noko he'e na'a ena pegea haka ako, ko Jesus.

⁵ Ko Jesus noko ngege iho kia te kigatou, "Aku hemasi'inga, e hai ma'autou ni kaui?"

Ko kigatou noko haka tau ake kia te Ia, "Si'ai."

⁶ *Ko Ia na ngege iho kia te kigatou, "Tupe iho te bugho kite pa'asi maui o te baka, ka ke hai ai ma'autou ni kaui." Nimaa tupe e kigatou te bugho kite pa'asi maui o te baka, na he'e 'ao'ao ki te huhuti ake e kigatou te bugho, iteme'agaa noko hu'ai 'eha kaui.

* 21:3 21.3 Lk 5.5. * 21:6 21.6 Lk 5.6.

⁷ Ma te hai atu te pegea haka ako noko ma'ine kinai a Jesus kia Peter, "Te Hakahua tenei." Te 'aso na haka gongo ai a Simon Peter kia te ia noko hai atu, "Te Hakahua tenei", koia na mago hoki i ona ake, iteme'agaa na 'ui'ui kae hai hekau, o 'utu ki te moana. ⁸ Ka kogaa pegea haka ako noko mugi ake i te baka, o huhuti ake e kigatou te bugho noko honu i na kaui, iteme'agaa ko kigatou noko he'e mama'o ki 'agunga, noko manga gimanga kumi tona mama'o'anga. ⁹ Te 'aso na boo ake ai kigatou ki 'agunga, ko kigatou na hiina'i ki te ahi manga kaa gagahu manga heketi ai na kaui, ma na bred.

¹⁰ Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "To'o mai ni me'a i na kaui e hai ho'ou e koutou."

¹¹ Ma te sopo a Simon Peter ki te baka o tata ake eia ki 'agunga te bugho kua honu i na kaui, noko mata te gau ma te mata gima tuma'a e togu (153). Masi'igoa noko konei na 'eha, ka te bugho noko he'e motumotu. ¹² Ma te hai atu a Jesus kia te kigatou, "Boomai o kai." Ka noko si'ai he pegea haka ako ke toka manaba ke haka anu kia te Ia, "Ko Koe koai?" i te na'oti i te na'a e kigatou, te Hakahua tenei. ¹³ Ma te a'u a Jesus o sa'u ake na bred o 'abange kia te kigatou, ma te 'abange ma'u kinai na kaui. ¹⁴ Tenei te haka 'agi haka togu o Jesus ki ona pegea haka ako, i tena ma'ugi hokimai 'anga i te mate.

Te to'o hokimai 'anga e Jesus ia Peter

¹⁵ Te 'aso na 'oti ai tegatou kai 'anga, ko Jesus na hai atu kia Simon Peter, "Simon, te Hosa o John, ko koe e ma'ine maa'ogi kia te Au o sigi i te ma'ine o na pegea nei?"

Hai atu a Peter kia Jesus, "'Oo, Hakahua e na'a e Koe, koau e ma'ine kia te Koe."

Ma te hai atu a Jesus, "Ge'o atu aku punua sipisipi."

¹⁶ Ma te gea hoki atu a Jesus, "Simon, te hosa o John, ko koe e ma'ine maa'ogi kia te Au?"

Hai atu a Peter kia Jesus, "'Oo, Hakahua, e na'a e Koe koau e ma'ine kia te Koe."

Ma te hai atu a Jesus, "Ge'o atu aku sipisipi."

¹⁷ Nimaa gea haka togu a Jesus o hai atu kia Peter, "Simon, te hosa o John, ko koe e ma'ine kia te Au?"

Ko Peter na haka gongo songo i te noko gea haka togu kinai a Jesus, "Ko koe e ma'ine kia te Au?" Ma te hai atu ia kia Jesus, "Hakahua, manga na'a e Koe ba'i hai 'anga. E na'a e Koe, koau e ma'ine kia te Koe."

Ma te hai atu a Jesus kia Peter, "Ge'o atu aku sipisipi. ¹⁸ Ko Au e gea maa'ogi kia te koe: Ou 'aso noko tamatama ai, ko koe noko manga haamago ia te koe kae hano ki na kunga siahai koe ke hano kinai. Ka tou 'aso tauiku, ko koe e hai kego hohoga ou gima kae haamago eni pegea 'aatea ia

te koe, ma te kauaki ia te koe kini kunga he'e siahai koe ke hano kinai." ¹⁹ Ko Jesus noko konei ana gea, ke haka 'agi ai poe hai ke go kohea na mate a Peter, ke haka ma'u 'agunga ai ia te 'Aitu. Kae hai atu a Jesus kia Peter, "Tata'o mai ia te Au."

²⁰ *Ma te keu iho a Peter o ina 'atu ki te pegea haka ako e ma'ine kinai a Jesus, manga mugi mai ia te kigaaau. Tenei te pegea noko loghoni kia Jesus, i te 'aso noko hai ai te kai tapu, ma te hai atu, "Hakahua, koai te hai ke go haka soko ia te Koe?" ²¹ Te 'aso na ina 'atu ai a Peter kia te ia, ma te hai atu kia Jesus, "Hakahua, ka 'eaa te tangata nei?"

²² Hai atu a Jesus kia Peter, "Poi siahai Au kia te ia ke noko ma'ugi ke noho ano hetae ki toku 'aso hokimai, e he'e tau hai'anga kia te koe, ko koe e hai ke tata'o ia te Au." ²³ Te gea 'anga nei na hohoga i na pegea sogi o hai ake, "Te pegea haka ako nei kago he'e mate." Ka ko Jesus noko he'e hai mai, koia kago he'e mate. Ka ko Ia noko manga hai mai, "Poi siahai Au kia te ia ke noko ma'ugi, ke noho ano hetae ki toku 'aso hoki mai, e he'e tau hai'anga kia te koe."

²⁴ Tenei te pegea haka ako e hogahoga eia na hai'anga nei, ma te kanukanu eia. E na'a e kimatou ana 'atigongo'anga nei e maa'ogi.

²⁵ Noko 'eha ma'u kogaa hai'anga hai e Jesus, ka poi kanukanu ngatahi ba'i hai'anga, e hai taku maanatu, he'e po ko te kege nei kaatoa, kago he'e tau kunga ke pipiki ai na buka, i te poi kanukanu ngatahi kinai.

* **21:20** 21.20 Jn 13.25.